Lumina şi faptele credinţei
— Convorbiri cu Părintele Cleopa

Arhimandrit Cleopa Ilie Arhimandrit Ioanichie Balan

Introducere

Duhovnicul este sufletul, inima care da viaţa unei mănăstiri. Autoritatea lui morala, experienţa lui, blândeţea şi meşteşugul lui de a călăuzi suflete pentru viaţa veşnica sunt calităţi de necontestat. Duhovnicul, precum o spune însuşi numele, este un om al Duhului, care poarta în sine pe Duhul Sfânt şi cu ajutorul Lui se lupta cu duhurile răutaţii, pentru ocrotirea şi mântuirea fiilor săi sufleteşti. Sub epitrahilul lui se formează noii călugări, se cresc

suflete curate pentru Dumnezeu, se dezleagă păcatele, se călăuzesc cei ce iau crucea lui Hristos. În chilia duhovnicului, ca într-o camara a Duhului, se dau sfaturi de taina, se îndreptează paşii oamenilor pe calea mântuirii, se deschid inimile împovărate, se tamăduiesc rani ascunse, se mângâie sufletele tulburate şi se dezleagă marile întrebări ale vieţii. La orice oră din zi sau din noapte, duhovnicul sta de veghe, se roagă pentru fiii săi sufleteşti, îşi deschide uşa pentru fiecare; împaca, linişteste, dezleagă, binecuvântează, se jertfeste şi îşi pune sufletul sau garanţie pentru fiii săi duhovniceşti. De iscusinţa şi priceperea lui dvhovnicească depinde în cea mai mare parte mântuirea celor care îi povatuieşte.

Arhimandritul Cleopa Ilie este părintele duhovnicesc al Mănăstirii Sihăstria şi al multor credincioşi de peste 50 de ani. Arhimandritul Cleopa este un duhovnic al rugăciunii, al cunoaşterii şi al cuvântului viu, care trezeşte conştiinţa, care luminează mintea şi da viaţa. Sfinţia Sa porneşte de la minte spre inimă. De aceea, mai întâi învaţă, sfătuieşte, explica, hrăneşte sufletul prin cuvânt şi abia la urma spovedeste şi asculta glasul conştiinţei şi al inimii celor ce vin la el. Din acest motiv şi roadele sunt mari şi de durată. Mai ales la cei învăţaţi şi iubitori de cunoaştere.

Părintele Cleopa este considerat, pe drept cuvânt, unul din cei mai iscusiti duhovnici, sfetnici şi predicatori ai monahismului romanesc contemporan. Viaţa sa interioara exemplara, de ascet şi sihastru consacrat, experienţa sa în nevoinţa monahala, vastele sale cunoştinţe scripturistice şi patristice de autodidact care te uimesc, memoria sa rar întâlnita, blândeţea, dragostea sa de oameni, râvna pentru Dumnezeu şi cuvântul sau hotărât, înţelept şi precis, unit cu darul frumoasei vorbiri în grai dulce moldovenesc, fac din Arhimandritul Cleopa Ilie o personalitate în spiritualitatea noastră ortodoxă. Credincioşii, numeroşii săi fii duhovniceşti, călugări şi mireni, îl socotesc ca fiind o binecuvântare a lui Dumnezeu pentru mănăstirile şi Biserica noastră.

Viaţa plină de încercări a Prea Cuvioşiei Sale, statornicia sa în nevoinţa şi cunoaştere, în rugăciune şi cuvânt, în trăire vie şi misiune evanghelica, pastorala, au atras în jurul Sfinţiei Sale numeroşi călugări şi credincioşi dornici de cuvânt, de sfătuire, de călăuza spre Hristos şi de mântuire. Aşa s-a făcut ca în aproape cinci decenii de activitate duhovnicească, Părintele Cleopa a creat, fără să ştie cum, un curent ortodox tradiţional de înnoire a vieţii monahale şi creştineşti în mănăstirile şi parohiile din centrul şi nordul Moldovei. Dacă acest curent s-ar întreţine şi încuraja, el ar putea progresa şi ar da roade bune, atât prin mănăstiri, cât şi prin parohii, tot mai multe lovite de conflicte de familie şi de secte.

Astăzi, părintele Cleopa a trecut de 82 de ani. În ciuda vârstei şi a ostenelii, fiind plin de iubire pentru Dumnezeu şi pentru oameni, după îndelungatele ore de rugăciune, găseşte timp totuşi pentru folosul şi mântuirea celor care vin la el ziua şi noaptea. Călugări, preoţi şi mireni, tineri şi bătrâni, văduve şi cerşetori, toţi aşteaptă la uşa chiliei Prea Cuvioşiei Sale. Unii vin pentru cuvânt de folos şi sfătuire. Alţii, pentru rugăciune şi binecuvântare, iar alţii pentru spovedanie şi milostenie; îi primeşte pe toţi cu aceeaşi bucurie şi răbdare.

Dintre numeroasele convorbiri, verbale sau scrise, pe care le-am avut cu Părintele Cleopa în ultimii 20 de ani, am ales 14, deja publicate în cele două volume de Convorbiri duhovniceşti şi le reeditam acum într-un volum aparte, cu binecuvântarea Înalt Prea Sfinţitului nostru Mitropolit Daniel, cu titlul „Lumina şi faptele credinţei”. Nădăjduim ca această carte va fi o călăuza duhovnicească pentru toţi cei ce iubesc pe Hristos şi poarta în ei nadejdea mântuirii.

Arhimandrit Ioanichie BALAN

Întâmpinarea Domnului

2 februarie 1994

Convorbirea întâi

Despre creaţie, căderea omului, rai şi iad

1. Părinte Cleopa, spuneţi-mi câteva cuvinte despre creaţia lumii văzute şi nevăzute, după învăţătura Sfinţilor

Părinţi.

Toată creaţia este scoala a sufletelor celor cuvântătoare, spune Sfântul Vasile cel Mare în Exaimeron. Căci, privind la cele create la Dumnezeu, ne înălţam cu mintea la cele nevăzute şi ne întărim în sfânta credinţa. Cât suntem în trup, toate le vedem „ca prin oglinda”, adică prin creaţii, care formează icoana, imaginea celor viitoare de dincolo de mormânt. Creaţia este oglinda lui Dumnezeu în care se reflecta bunătatea, mila, pronia şi iubirea Tatălui ceresc pentru noi oamenii. Sfinţii Părinţi numesc pe toate cele văzute „spatele lui Dumnezeu”, care închipuiesc, simbolizează pe cele viitoare. Iar când vom trece la cele veşnice, atunci vom vedea cu ochii cei duhovniceşti „fata lui Dumnezeu”, adică vom privi fata către fata slava Prea Sfintei Treimi, fără să mai avem nevoie de „oglinzile „cele de pe pământ, adică de creaţii. Aici pe pământ nu suntem vrednici să privim pe Dumnezeu în faţă. Iar dacă auzim pe Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan, zicând: „Pe Dumnezeu nimeni niciodată nu L-a văzut „(Ioan 1, 18), să înţelegem ca nu L-a văzut după fiinţa, după esenţa, însă îl vedem prin creaţie. Ca după fiinţa nici îngerii din cer nu-L pot vedea şi înţelege pe Dumnezeu.

2. Ce spun Sfinţii Părinţi şi mai ales Sfânta Scriptură despre îngeri şi despre căderea lui Adam?

La început îngerii nu ştiau ca Iisus Hristos este numit de Duhul Sfânt „Îngerul sfatului celui mare”, cum îl numeşte proorocul Isaia, cu care se sfătuia permanent Tatăl. „Îngerii nu-L ştiau de Fiu al lui Dumnezeu”, spune Sfântul Vasile cel Mare în Exaimeron. Deci, când a strigat Sfântul Arhanghel Mihail, zicând: „Închinaţi-vă îngerului sfatului celui mare”, unii din îngeri n-au vrut să i se închine Lui şi de aceea au căzut în adâncul iadului, cum spune Mântuitorul: „Văzut-am pe satana, căzând ca un fulger din cer „(Luca 10, 18).

Deosebirea dintre căderea îngerilor rai şi a omului este ca îngerii au căzut cu voia lor, deci din libertate, iar omul a căzut din amăgire şi din îndemnul diavolului. Iar „păcatul cu sfătuire”, spune Sfântul Ioan Gura de Aur,

„jumătate este al celui ce îl face şi jumătate al celui ce l-a sfătuit”. Dumnezeu a îngăduit omului în rai să facă păcatul cel mai mic, adică sa mănânce din pomul cunoştinţei binelui şi răului. Ca dacă mânca din pomul Vieţii, cum spune Sfântul Ioan Gura de Aur, omul nu mai avea pocăinţa niciodată, se împietrea la inima ca diavolul, cădea ca diavolul, nu mai murea niciodată şi se chinuia în veci în iad, asemenea satanei.

La căderea lui Adam au contribuit două patimi raţionale ale omului – mândria şi pofta. Prin căderea sa, omul Adam nu a pierdut total harul lui Dumnezeu, căci a căzut din ispita diavolului. Astfel, harul şi arvuna mântuirii au rămas în om, pentru că a greşit din neştiinţa şi pentru că este purtător de trup pământesc. Numai celui ce se leapada de Dumnezeu i se ia harul Duhului Sfant, dar şi acesta. este primit prin pocăinţa. Iar cel ce greşeşte din neştiinţa, păstrează harul, însă acoperit de păcate. Iată pentru care pricina femeia lui Adam s-a numit Eva, adică Viaţa, iar nu moarte, pentru că nu a căzut total ca diavolul şi apoi pentru ca prin a doua Eva – adică Maica Domnului, se va izbăvi neamul omenesc.

După cuvântul Sfântului Ioan Gura de Aur, îndoit a fost creat omul, cu trup şi suflet; îndoit a fost şi pomul cunoştinţei binelui şi răului; îndoita şi urmarea greşelii lui Adam; îndoit este şi raiulraiul pământesc, sau sânul lui Avraam, unde stau sufletele drepţilor pana la judecata viitoare şi raiul ceresc, adică împărăţia cerurilor unde vor intra drepţii pana după a doua judecata. Iar mâncarea din pomul cunoştinţei binelui şi răului înseamnă „cât de bine era omului dacă nu mânca şi cât de rău este ca a mâncat”.

Despre îngeri trebuie să ştim ca ei s-au zidit numai prin gândirea lui Dumnezeu, dar nu erau neschimbători, ci i-a lăsat ca ei singuri să câştige prin lupta neschimbarea. Atât îngerii cât şi primii oameni nu aveau imaginaţie. Cum au căzut îngerii în imaginaţie, îndată au căzut din cer în iad, ca doreau să fie asemenea „celui Preaînalt”. Iar oamenii au căzut în clipa când s-au îndoit de cuvântul lui Dumnezeu. Îndată ce satana le-a răpit frica de moarte,

zicând: „Nu veţi muri, ci veţi fi vii…”, omul a căzut în imaginaţie şi apoi în păcat. Cea mai mare paguba este să uite omul de moarte. Cum i-a şters omului din minte frica morţii, îndată a murit prin păcat. Sfântul Ioan Gura de Aur spune ca primul om a căzut prin trei lucruri: femeia, lemnul (pomul) şi neascultarea. Şi tot prin trei lucruri va fi mântuit: Maica Domnului, Crucea şi ascultarea.

3. Ce spun Sfinţii Părinţi despre cele şapte zile ale creaţiei?

Sfântul Vasile cel Mare, în cartea sa Exaimeron (facerea lumii în cele şase zile), spune ca zidirea s-a făcut „îngrecata „ca o femeie însărcinata în a noua luna, cu toate zidirile din ea, gata să le dea viaţa. Iar Duhul lui Dumnezeu încălzea adâncul, „se odihnea deasupra apelor”, ca să dea viaţa apelor şi zidirilor.

Deci pământul avea viaţa de când Duhul Sfânt încălzea adâncul, dar nu avea şi suflare de viaţă. Sfânta Scriptură la Facere (cap. 1, 1 – 2), spune ca „pământul era netocmit şi gol”, dar nimeni nu ştie de când era, ca cele cu ochi încă nu se creaseră, nu primiseră suflare de viaţă. Ziua întâi a creaţiei a fost Duminica, căci atunci a zis Dumnezeu „să fie lumina „(Facerea l, 3). De aceea El a înviat tot duminica, căci prin înviere a înnoit lumina cea dintâi. Lumina cea dintâi a fost creată, iar nu necreata. Ea nu izvora din energiile necreate ale Duhului Sfant. Era o lumină cerească a cărei origine omul nu poate să o ştie. De asemenea, nici despre primele trei zile ale creaţiei nimeni nu ştie lungimea lor, ca încă nu era soare care să rasara şi să apună.

Soarele este numit de Sfântul Vasile cel Mare „căruţa luminii”, spunând ca Dumnezeu a pus în soare numai puţin din lumina creata în ziua cea dintâi şi a rânduit ca soarele să lumineze pământul „ca o lampă”, adică munţii, codrii, câmpiile, râurile şi marile, care împlinesc porunca cea dintâi, mereu curg şi se aduna la un loc. Toate legile puse de Dumnezeu în univers, după care se conduce întreaga creaţie, se numesc de Sfinţii Părinţi „temeliile lumii „şi cine cugeta la ele se întăreste în credinţa şi lauda cu mai

multă tărie pe Ziditorul a toate, împlinind cuvântul proorocului David care zice: „Cine va vorbi despre puterile Domnului, auzite va face toate laudele Lui „(Psalm 105, 2). Legile universului nu se schimba niciodată pentru că sunt „temelii „ale întregii zidiri. Iar când auzim pe Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan, zicând: „Tatăl Meu lucrează şi Eu lucrez”, să înţelegem ca Tatăl lucrează prin legile creaţiei şi ale vieţii; iar Fiul lucrează prin pronie, adică prin pazirea legilor universului, care formează temeliile lumii văzute.

Frumuseţea zidirilor create de Dumnezeu este aşa de minunata, încât şi îngerii din cer se uimesc de armonia lor, după cum spune Iov: „când s-au creat stelele, lăudatu-M-au cu glas mare toţi Îngerii Mei „(Iov 38, 7). Armonia şi frumuseţea zidirilor au uimit pe sfinţi, pe filosofii, pe înţelepţi, pe poeţi, pe artişti, pe creştini şi chiar pe pagani, înălţându-i cu mintea la Creatorul a toate, Dumnezeu. Prin cugetarea la zidiri mulţi au cunoscut pe Dumnezeu, au sporit în rugăciune, au inaltat imne de lauda Ziditorului şi au ajuns chiar la rugăciunea cea mai înaltă a minţii şi a inimii. De aceea, spun Sfinţii Părinţi, ne este de mare folos să cugetam la zidirile lui Dumnezeu, pentru a-L cunoaşte şi iubi mai mult pe Dumnezeu.

4. Ce ne mai puteţi spune despre creaţie şi despre crearea omului?

Dumnezeu a făcut pe om şi întreaga lume din patru materii sau stihii. Două stihii uşoare – aerul şi focul – şi două stihii grele, care curg în jos – pământul şi apa –, după mărturia Sfântului Vasile cel Mare. Aceste patru stihii lucrează unite şi neamestecate, dar şi amestecate. Iar în vremea de apoi, stihia cea mai de sus, cea mai uşoară, adică focul, va arde pe celelalte trei stihii, dar numai cât va fi fiinţa omeneasca, după cuvântul Domnului care zice: „De mania Atottiitorului se vor aprinde stihiile pământului „(adică aerul, pământul şi apa). Dar zice Duhul Sfânt prin gura lui David că nu va distruge stihiile şi întreaga zidire, ci numai le va înnoi: „Trimite-vei Duhul Tău şi se vor zidi şi vei înnoi fala pământului „(Psalm 103, 31).

Dumnezeu a creat trei ceruri. Cerul întâi este vazduhul; al doilea este eterul – un fel de foc deasupra vazduhului; şi al treilea cer este cerul îngerilor. Aici a fost răpit Sfântul Apostol Pavel şi „a auzit cuvinte de nespus pe care nu se cuvine omului a le grai „(II Corinteni 12, 2 – 4). Aici este raiul.

Omul a fost creat de Dumnezeu, după chipul şi asemănarea Sa. El este singura făptura pe care a zidit-o Dumnezeu cu mâinile Sale, iar nu numai prin cuvânt, ca pe toate celelalte. L-a creat apoi cu sfatul celor trei persoane ale Prea Sfintei Treimi, ca zice la Facere: „Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră „(Facere 1, 26). Trupul omului a fost creat din pământ, iar sufletul lui a fost insuflat de Dumnezeu în chip nevăzut. Omul este compus din două parţi – trup şi suflet – dihotomism, aşa cum ne învaţă Biserica noastră Ortodoxă; iar nu din trei parţi – trup, suflet şi duntrihotomism, cum învăţau unii scriitori bisericeşti vechi. Omul are duh, adică suflet animal ca toate vietăţile, din care izvorase puterile fireşti ca: puterea seminala, cea crescătoare, de hrănire, de conservare, instinctele etc. Dar sufletul animal al omului aparţine trupului şi nu trebuie să-l confundam cu sufletul de origine divină creat de Dumnezeu în om, care se uneşte cu trupul în clipa zămislirii şi se duce la cele veşnice prin moarte. Trupul se va reuni cu sufletul la judecata viitoare, însă va învia induhovnicit, iar nu cum a fost pe pământ.

Omul începe de pe pământ să guste şi să trăiască cele ale cerului, căci încă de pe pământ materia omului se îndumnezeieşte, se luminează la fata, se dezbraca de cele pământeşti şi se îmbraca în cele cereşti, aşa cum au fost sfinţii. Căci „zidirea toată suspina, aşteptând înnoirea firii omului „(Romani 8, 22 – 23).

Dumnezeu a făcut trei lumi: o lume de jos, unde este numai întuneric, văpaie de foc şi tartar, în care se chinuiesc diavolii şi sufletele celor păcătoşi. Iadul a fost creat în clipa căderii îngerilor rai. A doua lume, numita amestecata, adică pământească, unde este amestecat binele cu răul, bucuria cu întristarea, fapta bună cu

păcatul, plăcerea cu durerea, viaţa cu moartea. Aici pe pământ se trudeste omul să scape de păcatesi de iad şi să dobândească mântuirea prin fapte bune şi pocăinţa. Aici plăcerea vieţii sau a nunţii se răsplateste cu durerea, cu chinurile naşterii şi creşterii de copii. Altfel nu este mântuire. Ca spune Sfântul Maxim Mărturisitorul: „Cine fuge de durerile veacului de acum, are parte de durerea cea veşnica”. A treia lume este raiul şi împărăţia cerurilor. Acolo este numai bucurie, cantare, lumina şi viaţa veşnica.

5. Ce altceva trebuie să mai ştim despre om?

Omul este „regele creaţiei „pentru că este făcut cu sfatul Prea Sfintei Treimi, după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu; pentru că are suflet viu şi poarta în el, prin Botez, pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh. Omul este singura fiinţa care primeşte darul de a spori în virtute, în sfinţenie şi în putere, ajungând pana la îndumnezeiere. Însă prin păcat, omul a căzut din cinstea cea dintâi, în starea cea de rob, de om păcătos. De aici, se poate iarăşi sui la cinstea cea dintâi, de fiu al lui Dumnezeu, însă cu multe şi mari jertfe şi osteneli. Iată ce zice despre aceasta Sfântul Grigorie de Nyssa: „Precum Dumnezeu l-a făcut pe om alt dumnezeu, dumnezeu al pământului, tot aşa, prin păcat, Dumnezeu S-a supărat aşa de mult pe om, încât întreaga zidire s-a răzvrătit asupra omului. Trupul îi este neputincios şi plin de suferinţe, focul îl arde, frigul îl omoară, şarpele îl muşca, lupul îl ucide, marea îl ineaca, pământul îl înghite, foamea îl chinuie, diavolul îl ispiteşte până la moarte…”

Totuşi Dumnezeu nu l-a părăsit pe om. I-a dat mijloace de îndreptare, de pocăinţa şi de mântuire. Mai întâi i-a lăsat harul mântuirii, deşi înăbusit de păcate. Apoi i-a dat legea conştiinţei ca să-l înveţe şi să-l mustre pentru cele rele. I-a lăsat în inima dorul raiului pierdut, adică nostalgia paradisului, care îi da omului râvna pentru rugăciune, lacrimi de pocăinţa, simţire duhovniceasca spre cele bune. În Hronograi se spune ca după izgonirea lui Adam din rai, patruzeci de zile a plâns strămoşul Adam la porţile raiului, cerând iertare, însă heruvimii care străjuiau

porţile raiului nu i-au mai deschis, căci nu mai putea să intre în nemurire omul muritor fără pocăinţa şi jertfa de răscumpărare a lui Hristos. Atunci, întorcându-se Adam înapoi pe pământ, a început a-l ara, a-l semăna şi a lucra în sudoarea frunţii sale, ca să-şi dobândească pâinea cea de toate zilele.

Deşi era departe de Dumnezeu, de aici de pe pământ omul îl putea vedea pe Dumnezeu, cum spune Sfântul Isaac Sirul, însă în chip tainic, prin cei doi ochi ai sufletului. Cu un ochi îl vedea pe Dumnezeu din zidiri, adică prin contemplarea duhovnicească a creaţiei, a tuturor celor făcute aşa de minunat de mâinile lui Dumnezeu. Cu al doilea ochi îl vedea pe Dumnezeu prin împlinirea poruncilor Lui şi prin simţirea duhovnicească a inimii. Sfântul Vasile cel Mare spune în această privinţă ca, cu cât sporeste omul în cugetarea sau contemplarea naturala a zidirilor, în aceeaşi măsura sporeste în credinţa şi în dragostea de Dumnezeu.

6. Ce ne învaţă Sfinţii Părinţi despre cele nouă cete îngereşti?

Dumnezeu a creat mai întâi lumea nevăzuta, adică pe îngeri. Sfântul Apostol Pavel şi mai târziu ucenicul său, Sfântul Dionisie Arepagitul, în lucrarea sa Ierarhia cereasca şi bisericească, împarte îngerii în noua cete cereşti, fiecare ceata de îngeri având o anumită misiune dumnezeiească (Romani 8, 38; 1 Petru 3, 22). Astfel, Serafimii cei cu câte şase aripi, Heruvimii cei cu ochi mulţi şi Scaunele sau Tronurile, care „odihnesc pe Dumnezeu gânditor”, formează prima ceata de îngeri. Aceştia înconjoară tronul cel de văpaie şi lumina al Prea Sfintei Treimi (Iezechiel 1, 4 – 28). Apoi urmează Puterile, Stăpâniile şi Domniile, care formează a doua ceata mijlocie de îngeri. Aceştia au misiunea sa stăpânească întreg universul, planetele, stelele, vânturile, marile şi puterile întunericului, adică pe diavoli şi iadul. Urmează apoi începătoriile, Arhanghelii şi îngerii, care formează a treia ceata de îngeri şi au ca misiune să facă cunoscuta oamenilor voia lui Dumnezeu. Deci, îngerii noştri păzitori

sunt nuăraţi în ceata a noua, ca cei mai de pe urma dintre îngeri şi cei mai apropiaţi de neamul omenesc.

7. Ce ştim din Sfânta Scriptură şi de la Sfinţii Părinţii despre rai?

Sfânta şi dumnezeiască Scriptura ne vorbeşte despre rai, zicând: „Şi a sadit Dumnezeu rai în Eden, către Răsărit, şi-a pus acolo pe omul pe care l-a făcut. Şi a făcut Dumnezeu să rasara din pământ tot pomul frumos la vedere şi bun la mâncare; şi pomul vieţii în mijlocul raiului, precum şi pomul cunoştinţei binelui şi răului „(Facere 2, 8 – 9). Sfântul Ioan Damaschin, despre rai, zice aşa: „Pentru ca Dumnezeu a vrut să facă pe om dintr-o fire văzuta şi una nevăzuta, după chipul şi asemănarea Sa (Facere 1, 26), ca pe un înger şi stăpân al întregului pământ şi ale celor ce sunt intru el, i-a zidit omului înainte un fel de palat împărătesc în care trăind, va avea viaţa fericita. Acesta este raiul dumnezeiesc, plantat în Eden cu mâinile lui Dumnezeu, camara a întregii bucurii şi veselii; căci Eden înseamnă desfătare şi este situat în partea de răsărit, mai sus decât tot pământul. Are o climă temperata şi este luminat de un aer foarte fin şi curat, acoperit cu plante veşnic înflorite, plin de miros de buna mireasma, umplut de lumina, depăşind noţiunea oricărei frumuseţi şi podoabe simţite; un ţinut cu adevărat dumnezeiesc şi o locuinţa vrednica de cel făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. În el nu locuia nicio fiinţa raţionala, ci numai omul, plăsmuirea mâinilor dumnezeieşti „(Sfântul Ioan Damaschin, Dogmatica, cap.11, Despre paradis).

Sfântul Vasile cel Mare, arătând din Sfânta Scriptură ca raiul a fost zidit de Dumnezeu la răsărit, zice: „Şi a sadit Dumnezeu raiul în Eden, spre răsărit, şi a pus acolo pe omul pe care l-a plăsmuit. Să înţelegem, deci, ascultătorilor, sadire vrednica lui Dumnezeu şi rai cuviincios iubirii de podoaba al unui Ziditor ca Acesta atât de mare”. Apoi, arătând ca nu cu lemne de obste a fost împodobit raiul, zice acelaşi Sfant Părinte: „Dacă eu lemnele cele de obste ar fi fost plin raiul, s-ar fi cuprins cu adevărat intru facerea cea dintâi a sadurilor şi nimic nu ar

fi fost trebuinţa de sadirea cea mai aleasa şi mai deosebita… dar acum, mult mai deosebite şi cu chipul şi cu gusturile şi cu neamurile, sadurile cele din sine, care mai înainte răsariseră din pământ, sunt felurile copacilor sadiţi de Dumnezeu în rai „(Exaimeron).

8. Unde este locul raiului şi al iadului şi care este originea lor?

Cât priveşte despre locul raiului, Sfântul Vasile cel Mare nu arata locul geografic unde a fost anume. Ci zice doar atât: „Deci acolo a sadit Dumnezeu raiul unde nu era sila vânturilor, nu nepotrivire a celor patru stihii şi patru vremi ale anului, nu grindina, nu trăsnete care aprind, nu volburi, nici trăsnete care lovesc, nici îngheţare de iarna, nici umezeala de primăvara, nici înfocare de vara, nici uscăciune de toamna… Acolo floarea nu puţina vreme străluceşte… Buna mireasma este fără de sat, frumoasa vopseala veşnic străluceşte… Acolo sunt neamuri de feluri de pasari, care prin floarea aripilor şi prin dulcea viersuire a glasului, dulceata prea minunata adauga celor ce se văd, încât să se ospateze omul prin toate simţirile: pe unele văzându-le, pe altele auzindu-le, pe altele pipăindu-le, pe altele mirosindu-le şi din altele gustand…” (Exaimeron, Cuvânt pentru rai). Despre rai, atât Sfânta Scriptură, cât şi dumnezeieştii Părinţi ne arata ca locul lui este la Răsărit. Raiul se mai numeşte şi „Paradis”, care în limba persana înseamnă grădina plină de saduri şi flori. În limba ebraica raiul se zice „Pardus”. Teofilact al Bulgariei şi Sfântul Nicodim Aghioritul spun să nu se confunde raiul cu cerul, pentre ca altul este cerul şi altul raiul, unde a fost primul om.

Aşadar, iată aici puţine cuvinte despre rai şi locul raiului. Iar despre iad ştim din dumnezeieasca Scriptura ca iadul este loc de chin (Matei 18, 8; 23, 33; Marcu 9, 43; Luca 16, 23, 28). Ştim ca în iad suferă trupul şi sufletul celor păcătoşi (Matei 5, 30; 18, 9). Ştim ca în iad este pedeapsa veşnica (Daniil 12, 2; Matei 25, 46). Iadul are foc veşnic (Matei 18, 8); flacăra veşnica; are rău de foc (Apocalipsa 20, 10; 19, 20); are foc nestins (Isaia 66, 24;

Marcu 9, 43); are foc mistuitor (Isaia 33, 14); are gheena focului (Matei 5, 22; 10, 28; 18, 9); are tartar (2 Petru 2, 4; Apoc. 20, 1); acolo este „viermele, plângerea şi scrâşnirea dinţilor „(Matei 13, 42; 51, 50), cum spune Domnul nostru Iisus Hristos.

Dumnezeiescul Părinte Ioan Gura de Aur, arătând cât folos aduce omului cugetarea la iad, zice: „Dacă la gheena totdeauna vom gândi, nu vom cădea degrabă în gheena". Şi iarăşi: „Nimeni din cei ce au înaintea ochilor gheena nu va cădea în gheena „(Împărţire de grâu, Cuvânt despre judecata cea viitoare). Iar unde este locul iadului, după Sfânta Scriptură, acesta ni-l arata dumnezeiescul Apostol Pavel în Epistola sa către Efeseni, zicând: „Iar aceea că S-a suit, ce înseamnă decât că S-a pogorat în părţile cele mai de jos ale pământului". Apoi zice: „cel ce S-a pogorat, Acela este care S-a şi suit mai presus decât toate cerurile, ca pe toate să le umple „(Efeseni 4, 9 – 10). Deci, iată mărturia Sfintei Scripturi despre locul iadului. Locul lui este în „părţile cele mai de jos ale pământului", adică adâncul cel nemasurat al vazduhului. De aceea şi dumnezeiescul Părinte Ioan Damaschin, înţelegând acest lucru din Sfânta Scriptură, zice astfel în cântările sale: „Pogoratu-Te-ai intru cele mai de jos ale pământului şi ai sfărâmat încuietorile cele veşnice, care ţineau pe cei legaţi, Hristoase, şi a treia zi, precum Iona din chit, ai înviat din mormânt „(Slujba învierii, pesna a 6-a).

În cartea Uşa pocăinţei tipărita în limba romană la Braşov, în anul 1812, scrie: „Drumul cerului se face prin pogorare, după cum şi drumul iadului se face prin suire; şi măcar ca cerul este deasupra creştetului nostru, iar iadul este sub picioarele noastre, cu toate acestea, ca să ajungi în cer este trebuinţa sa te smeresti şi să te pogori, pentru că este scris în Sfânta Scriptură: „Tot cel ce se va înalta pe sine, se va smeri, iar cel ce se smereste pe sine se va înalta „(Luca 14, 11).

Cât priveşte originea raiului, el a fost creat de Dumnezeu odată cu crearea primului om, căruia i-a fost încredinţat să-l lucreze şi să-l stăpânească. Iadul a fost

creat de Dumnezeu pentru îngerii căzuţi care s-au prefăcut în diavoli, înainte de crearea omului, adică în clipa când Lucifer a cugetat „să fie asemenea „cu Dumnezeu. Altceva este raiul şi altceva este Împărăţia Cerurilor. Raiul a fost destinat omului înainte de cădere, în care stau şi sufletele drepţilor pana la judecata de apoi, fiind numit şi „sânul lui Avraam”; iar Împărăţia Cerurilor este locul unde se afla scaunul şi slava Prea Sfintei Treimi şi unde vor intra sufletele drepţilor după judecata de apoi, fiiind numita şi „fericirea veşnica „(Matei 25, 46).

9. Care este numărul îngerilor căzuţi din cer, după Sfânta Scriptură şi Sfinţii Părinţi, în ce loc stau diavolii pana la judecata viitoare şi de au voie să ispitească şi să piardă pe oameni?

Dumnezeiască Scriptura nu ne arata exact numărul îngerilor căzuţi din cer, ci numai ne spune ca cei ce au căzut din cer împreună cu Lucifer „au fost a treia parte din stelele cerului”, adică din îngeri (Apocalipsa 12, 4, 9). Iar locuinţa îngerilor căzuţi este în vazduh, adică locul dintre cer şi pământ (Efeseni 6, 12). În alt loc spune ca îngerii rai sunt aruncaţi în întuneric, adică departe de fata lui Dumnezeu, pana la judecata viitoare (Isaia 14, 12, 15; II Petru 2; 4; Iuda 1, 6; Luca 8, 31).

Creştinii, toţi oamenii drepţi ai lui Dumnezeu sunt ispititi şi supăraţi de diavoli cu îngăduinţa şi voia lui Dumnezeu, pentru a nu se mândri, pentru a li se încerca credinţa şi pentru a-şi pune toată nadejdea lor numai în Dumnezeu (II Corinteni 12, 7; I Petru 1, 6 – 7). De asemenea, creştinii sunt ispititi de diavol, pentru încercarea dragostei lor fata de Dumnezeu (Deuteronom 13, 3); pentru încercarea supunerii oamenilor fata de Dumnezeu (Deuteronom 8, 2); pentru a se alege cei buni de cei răi şi a se învrednici de mai multă plata. Ispitele diavolului, însă, nu întrec niciodată puterile noastre, „căci Dumnezeu nu îngăduie să fim ispititi mai presus de puterile noastre „(I Corinteni 10, I3; II Petru 2, 9; Apocalipsa 3, 10).

10. Din ce cauză a căzut omul din rai? Din mândrie,

din neascultare sau din amăgirea diavolului?

A căzut din toate aceste pricini. Şi din mândrie, căci a voit să fie asemenea Ziditorului său; şi din lăcomie, pentru ca a mâncat din pomul oprit; şi din neascultare, şi din zavistia şi amăgirea diavolului (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia, vol. III. pag. 153; Facere 3, 1 – 7; II Corinteni 11, 3; I Corinteni 7, 5; Matei 4, 1; I Tesaloniceni 3, 5).

11. Ce s-ar fi întâmplat cu Adam dacă nu mânca din pomul cunoştinţei binelui şi răului, ci mânca din pomul vieţii?

Dacă Adam ar fi mâncat din pomul vieţii, atunci şi pedeapsa lui ar fi fost fără de sfârşit, adică nu ar mai fi murit, ca prin moarte să i se ierte păcatul, ci ar fi fost aruncat în adâncul iadului, împreună cu diavolul, fără nicio speranţa de iertare şi răscumpărare (Dogmatica Sfântului Ioan Damaschin, cap. 11).

12. Cum s-ar înmulţit neamul omenesc şi ce soarta ar fi avut dacă nu gresea Adam în rai?

Sfântul Maxim Mărturisitorul spune ca „scopul de mai înainte al lui Dumnezeu a fost să nu ne naştem prin legătura nunţii, din stricăciune”. Dar calcarea poruncii a făcut ca oamenii să se înmulţească prin nunta, întrucât Adam a nesocotit legea data de Dumnezeu. Deci, toţi cei ce se nasc din Adam „se zămislesc intru fărădelegi”, căzând sub osânda protoparintelui. Aceasta o spune prorocul David zicând: „În păcate m-a născut maica mea”. Deci Eva, maica noastră, a tuturor, a născut în păcat, adică din plăcere. De aceea, şi noi căzând sub osânda maicii noastre Eva, zicem că ne naştem în păcate (Filocalia, vol. II, pag. 210).

Unii Sfinţi Părinţi afirma ca, dacă Adam nu ar fi greşit, neamul omenesc s-ar fi înmulţit prin cuvânt. În această privinţă spune Sfântul Vasile cel Mare: „Ce zici, omule? Este oare vreun lucru cu neputinţa la Dumnezeu? Oare Dumnezeu, Care înmulţeşte neamul multor feluri de pasari fără împreunare, nu putea face acest lucru şi cu neamul omenesc?...” (Exaimeron, Cuvântul 8).

Iar dacă întrebi ce soarta ar fi avut Adam dacă nu gresea în rai, la aceasta zic ca „Dumnezeu l-a făcut pe om pentru ca să se împărtăşească de bucuria de a fi în preajma lui Dumnezeu şi de fericirea de a cunoaşte, de a-L slavi pe Dumnezeu”. El este încununarea întregii zidiri, este o lume mica, cum spun Sfinţii Părinţi. Prin trupul său, omul face legătura cu lumea văzuta, iar prin suflet el face legătura cu Dumnezeu. Omul a fost făcut să fie făptura aleasa a slavei dumnezeieşti. Rostul sau în rai era sa împlinească porunca lui Dumnezeu şi să lucreze prin harul Duhului Sfant la desăvârşirea sa, ajungând prin participare să fie după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu (Învăţătura de credinţa Ortodoxă, pag. 71 – 73).

13. Cum se cuvine să trăim noi pe pământ, pentru a răscumpăra păcatul strămoşesc al lui Adam făcut în rai?

Mai întâi trebuie să ne botezam în numele Prea Sfintei Treimi, deoarece Sfântul Botez deschide împărăţia cerurilor, după cuvântul Sfintei Evanghelii, care zice: „De nu se va naşte cineva din apa şi din Duh, nu poate să intre în Împărăţia lui Dumnezeu „(Ioan 3, 5). Bupa botez, avem datoria sa ne pazim de păcate şi să luptăm împotriva lor, fiind ajutaţi de harul lui Dumnezeu cel primit la Sfântul Botez. „Prin botez ne-a scos eu sila din robie, desfiinţând păcatul prin cruce şi ne-a dat poruncile libertăţii; dar a urma sau nu poruncilor, a lăsat la voia noastră libera. Deci, chiar de la Sfântul Botez, după harul lui Iisus Hristos, ni s-a dăruit harul desăvârşit al lui Dumnezeu, spre împlinirea tuturor poruncilor. Dar pe urma, tot cel ce l-a primit în chip tainic, dar nu împlineşte poruncile, pe măsura neîmplinirii este luat în stăpânire de păcat, care nu este al lui Adam, ci al aceluia ce a nesocotit poruncile, întrucât luând puterea lucrării, nu a săvârşit lucrul „(Filocalia, vol. 1, Sfântul Marcu Ascetul, pag. 278). „Căci în măsura în care crezând, lucram poruncile, în aceeaşi măsura lucrează şi Duhul Sfânt în noi roadele Sale...” (Ibidem, pag. 290).

14. Care este cea dintâi lege data omului în rai?

După cuvântul Sfântului Isaac Sirul, cea dintâi lege

data de Dumnezeu omului în rai este legea cea fireasca, adică vederea şi înţelegerea zidirilor lui Dumnezeu (Filocalia, vol. X, Cuvântul 5).

15. Spuneţi-ne câteva cuvinte despre patriarhul Avraam şi urmaşii Lui. Cum a ajuns el „părinte al multor neamuri”?

Avraam a fost al unsprezecelea patriarh de la Sem, fiul lui Noe. El a avut trei femei, prin pronia lui Dumnezeu, ca prin ele să unească toate cele trei grupe de popoare care se trag din seminţia lui Noe. Astfel, prin Sarra, care era din neamul lui Sem, se trage seminţia evreilor, adică semiţii. Prin Heturia, care era din neamul lui Iafet, al doilea fiu al lui Noe, se trag popoarele Asiei şi Europei, adică iafetitii. Iar prin a treia femeie, Agar slujnica, care era din neamul lui Ham, al treilea fiu al lui Noe, se trage seminţia agarenilor sau arabilor, numiţi şi hamiti. Deci, prin cele trei femei, Avraam a devenit părinte al tuturor seminţiilor pământului, adică al semiţilor (evreilor), al iafetiţilor, adică al creştinilor (indo-europenilor) şi al hamiţilor, adică al arabilor. Când toate aceste trei seminţii vor crede în Hristos, atunci se vor uni toate popoarele şi „va fi o turmă şi un pastor”. Noi creştinii suntem fiii lui Avraam prin credinţa lui Isaac, care simboliza jertfa lui Hristos şi prin femeia lui, Heturia. Semiţii sunt fiii lui Avraam prin Sarra, iar hamiţii (arabii) sunt fiii lui Avraam, prin Agar slujnica. Dar noi creştinii suntem fiii lui Dumnezeu prin credinţa în Iisus Hristos, care este mult mai de preţ decât a fi fiul lui Avraam prin sânge, cum sunt evreii şi arabii.

16. Spuneţi-ne ceva şi despre Noe şi urmaşii lui.

Noe este al doilea Adam al omenirii, pentru ca el singur cu încă şapte suflete au fost scăpaţi de Dumnezeu cu viaţa în vremea potopului. El a avut trei fii: Sem, Ham şi Iafet. Pe Sem l-a binecuvântat tatăl sau Noe, zicând: „Binecuvântat să fie Domnul Dumnezeul lui Sem, iar Canaan (fiul lui Ham) să-i fie rob”. Pe Iafet, de asemenea, l-a binecuvântat, zicând: „Să înmulţească Dumnezeu pe Iafet... „iar pe Ham l-a blestemat, pentru ca a văzut

goliciunea tatălui său, zicând: „Blestemat să fie Canaan! Robul robilor să fie la fraţii săi. „(Facere 9, 25 – 27).

Datorită păcatelor lui Sem, pământul Palestinei a fost mai târziu ocupat de popoarele canaaneice, care se trag din Ham. De aceea a fost chemat Avraam din tara Ur în Canaan ca să moştenească pământul strămoşului sau Sem. Pentru aceea şi Moise a întors poporul ales din Egipt în pământul făgăduinţei, adică în ţara Canaanului, care era dat lor de Dumnezeu după potop. Dar, după cum ştim, din Vechiul Testament, evreii au biruit aproape toate popoarele canaaneice din Palestina, „afară de cinci cetăţi „pe care Dumnezeu nu le-a dat în mâinile evreilor; pentru ca prin aceste popoare păgâne să-i smerească pe evrei când vor ieşi înaintea lui Dumnezeu. Deci, ori de câte ori evreii suparau pe Dumnezeu, El îi lasa să cada în mâinile celor cinci popoare păgâne, printre care au fost şi filistenii.

Sfinţii Părinţi spun ca Dumnezeu face tot aşa şi cu creştinii şi chiar cu bărbaţii sfinţi. Le lasa unele slăbiciuni şi patimi fireşti nebiruite de ei, precum mania, somnul, foamea, lenevirea, gândurile, imaginaţia, ispitele trupeşti, cu scopul să-i smerească, ca să nu cada în păcatul mândriei. La sfârşitul vieţii, însă, Dumnezeu le ridica aceste patimi şi prin mila Lui se mântuiesc. Căci fără mila Lui, nici sfinţii nu se pot mântui, după cuvântul care zice: „În dar sunteţi mântuiţi”.

Convorbirea a doua

Despre credinţa, nădejde, dragoste şi har

17. Credinţa în Dumnezeu este înnăscuta în om sau este dar al lui Dumnezeu?

Credinţa este un dar al lui Dumnezeu (Romani 12, 3; Efeseni 2, 8; Filipeni 1, 29; II Petru 1, 1). Credinţa este un lucru al lui Dumnezeu (Fapte 11, 21; I Corinteni 2, 5; Efeseni 1, 19; Coloseni 2, 12; II Tesaloniceni 1, 11; I Timotei 1, 14). Credinţa este un dar al Sfântului Duh (I Corinteni 12, 9; Galateni 5, 22). Credinţa în Dumnezeu aparţine şi voinţei omului (Matei 8, 13; 9, 22; Marcu 5, 34; 10, 52; Luca 7, 50; 17, 19; 18, 42). Credinţa creste şi se dezvolta prin voia omului, „prin colaborarea şi conlucrarea

noastră cu Dumnezeu „(Teologia Morala, vol. III, Bucureşti 1981, pag. 95).

18. Necredinţa în Dumnezeu se datorează lipsei harului Sfântului Duh sau lipsei sentimentului religios din inima omului? Adică necredinţa declarata este un act liber al voinţei omului sau se datorează incapacităţii sale de a crede şi lipsei de educaţie religioasă?

Necredinţa îi vine omului mai mult din voia lui libera de a se lega pe sine de lucrurile cele deşarte şi trecătoare ale veacului de acum (Sfântul Efrem Sirul, Cuvânt pentrru ca să fie omul desăvârşit, tomul III, pag. 243, Mănăstirea Neamţ, 1823). Iarăşi, necredinţa îi vine omului din inima necuvioasa (Evrei 3, 12); din inima împietrita (Marcu 16, 14); din cauza abaterii de la adevărul revelat (Ioan 8, 44 – 46); din orbirea trimisa de la Dumnezeu (Ioan 12, 39 – 49); din orbirea trimisa asupra lui de la diavolul (II Corinteni 4, 4), care fura cuvântul (Luca 8, 12); precum şi din căutarea slavei omeneşti (Ioan 5, 14). Necredinţa este un act liber al omului prin care el nu voieşte să creadă în Dumnezeu (Luca 16, 23; Ioan 19, 9 – 10); în făgăduinţele Lui şi în minunile Lui (Ioan 12, 37; Psalm 77, 36; Numeri 14, 11).

19. Care sunt mijloacele duhovniceşti cele mai bune pentru a convinge şi păstra credinţa în Dumnezeu: catehizarea citirea Sfintei Scripturi, rugăciunea, minunile, milostenia, predica sau exemplul personal?

Primul mijloc de a convinge pe cineva să creadă în Dumnezeu este predica deoarece credinţa vine prin auz, iar auzul vine prin vestirea cuvântului lui Dumnezeu (Romani 10, 17). Căci, cum vor crede de nu vor auzi (Ioan l, 7; 17, 20; Fapte 8, 12, 14, 17; Romani l, 5; 10, 8; 16, 26; Efeseni 1, 13; II Tesaloniceni 1, 10). Al doilea mijloc este citirea Sfintelor Scripturi după mărturia care zice: „Iar acestea s-au scris ca să credeţi ca Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu şi crezând să aveţi viaţa intru numele Lui „(Ioan 20, 31; II Timotei 3, 15; I Ioan 4, 13). Al treilea mijloc de a convinge la credinţa în Hristos sunt minunile lui Dumnezeu (Ioan 6, 30; 7, 31; 11, 23 – 25; 20, 30 – 31).

Al patrulea mijloc de a convinge pe cineva la dreapta credinţa în Dumnezeu este privirea zidirilor lui Dumnezeu cu înţelegere, după cea scrisa: „Cele nevăzute ale lui Dumnezeu se văd de la facerea lumii, înţelegându-se din făpturi, adică veşnica Lui putere şi dumnezeire, aşa ca să fie ei fără cuvânt de apărare „(Romani 1, 20). De aceea şi Sfântul Dionisie Areopagitul numeşte adevărata teologie, privirea duhovniceştilor cuvinte celor din zidire, prin care, din acestea de jos ne suim către cele de sus, adică, din cele pricinuite, ne suim către pricinuitorul. Şi aşa, prin zidire, ca printr-o oglinda, privim pe Ziditorul şi îl laudam pe El şi îl numim că este Dumnezeu, după purtătorul de Dumnezeu Maxim Maiturisitorul. Şi toate se zic şi sunt cu dumnezeiască voinţa, ca Cel ce este pricinuitor a toate, după teologia adeveritoare, pozitiva şi nimic din toate nu este mai presus de Fiinţa, după teologia tăgăduitoare – negativa.

Zice, încă, cu împreuna-glasuire şi dumnezeiescul Dionisie, ca: „Dumnezeu şi din toate cele ce sunt se lauda, după asemănarea tuturor, ale cărora este pricinuitor. Şi este, iarăşi, prea dumnezeiască cunoştinţa a lui Dumnezeu, ceea ce prin necunoştinţa se cunoaşte, după unirea cea mai presus de minte”. Şi iarăşi: „Dumnezeu intru toate este şi intru nimenea, nimic. Şi dintru toate, tuturor se cunoaşte, iar din nimic nimănui”. Vezi pe larg despre aceste lucruri la Sfântul Nicodim Aghioritul, în Paza celor cinci simţiri, Mănăstirea Neamţ 1826, Cap. IV, paginile 345 – 376. Şi Marele Vasile zice ca: „Toată zidirea lui Dumnezeu este scoala sufletelor celor cuvântătoare şi loc de învăţătura a cunoştinţei lui Dumnezeu, prin cele văzute şi simţite dând povatuire minţii către privirea celor nevăzute „(Exaimeron, Voroava I, fila III, Bucureşti, 1826).

Al cincilea mijloc de a convinge pe cineva la credinţa în Dumnezeu, este predica prin pilda vieţii, prin exemplul personal, adică prin trăirea după voia lui Dumnezeu şi dovedirea prin lucru a celor ce învaţă cineva. De aceea, a zis unul din Sfinţii Părinţi: „Taci tu şi lasa să vorbească lucrurile tale”. Şi iarăşi: „Mustra prin puterea faptelor

celor bune ale tale, pe cei ce împreună îţi dogmatisesc ţie, iar nu prin plăcerea grairii cu cuvintele tale „(Filocalia, vol. X, Cuvântul 23). De aceea şi marele Apostol Pavel îndeamnă pe ucenicul său, Timotei, ca „intru toate să se facă pilda credincioşilor, cu cuvântul, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credinţa şi cu curăţia „(I Timotei 4, 12). La fel şi pe efeseni îi învaţă să se poarte „ca fii ai luminii „(Efeseni 5, 8 – 10). Iar colosenilor, le scrie aşa: „Umblaţi cu înţelepciune fata de cei ce sunt afara (din Biserica) şi răscumpăraţi vremea. Vorbirea voastră să fie totdeauna plăcuta, dreasa cu sare, ca să ştiţi cum trebuie să răspundeţi fiecăruia". (Coloseni 4, 5 – 6).

20. Cum se cuvine a se purta creştinii fata de necrestini şi de necredincioşi? Au voie să locuiască la un loc sau să se căsătorească între ei?

Fata de necrestini trebuie să ne purtam cu dragoste şi cu blândeţe, căci prin aceste două mari virtuţi pe mulţi îi aducem către Hristos, după mărturia Sfântului Efrem Sirul care zice: „Chipul de a aduce pe toţi la Hristos, este numai al dragostei şi al blândeţei „(Cuvânt pentru dragoste, Tomul III, pag. 31 – 37). Şi Sfântul Macarie cel Mare numai cu câteva cuvinte vorbite cu dragoste şi blândeţe a întors la credinţa în Hristos pe un slujitor idolesc, pe care apoi, şi călugăr, şi ucenic al său l-a făcut (Pateric, Cuvântul 37, pag. 146).

Cât priveşte pe eretici avem mărturia dumnezeiescului Apostol Pavel care ne spune: „De omul eretic după prima sfătuire şi a doua sfătuire, depărtează-te „(Tit 3, 10). Ereticii sunt vrăjmaşi ai adevărului şi ai lui Dumnezeu (Psalm 36, 20). Ereticii sunt fii ai celui viclean (Matei 13, 38), cărora nu ne putem încrede (Ioan 2, 24). Ereticii, fiind vrăjmaşi ai lui Dumnezeu (Psalm 36, 20 şi 91, 9), nu avem voie să-i iubim, ca pe creştini, ca ei sunt „fii ai diavolului", „pui de vipera „(Matei 3, 7; 12, 34; 23, 33; Luca 3, 7). Cu ereticii nici nu avem voie să ne rugăm (canonul 10 şi 64 Apostolic). Păcatul lor este împotriva Duhului Sfant, care „nu are iertare nici în veacul de acum, nici în cel viitor „(Matei 12, 31 – 32; Marcu 3, 29; Luca 12,

10). Pe eretici nici în casa nu avem voie să-i primim, nici „bună ziua „să le zicem (II Ioan l, 10 – 11; Sfântul Efrem Sirul, Tomul III, pag. 156).

Cât priveşte căsătoria unui creştin ortodox cu femeia eretica sau invers, nu se poate, deoarece nu se poate împreună lupul cu oaia, spre naşterea de fii (Pravila Bisericească, Nicodim Sachelarie, pag. 91, manuscris). Iar dacă doi soţi înainte de a se face creştini s-au căsătorit legal, apoi dacă unul din ei s-ar converti la adevărata credinţa ortodoxă, iar celălalt va rămâne în necredinţa, dar ar voi să trăiască mai departe cu soţul drept-credincios, unul ca acela, după zisa Apostolului, să nu se desparta, fiindcă bărbatul necredincios se sfinţeşte prin femeia credincioasa şi femeia necredincioasa se sfinţeşte prin bărbatul credincios (I Corinteni 7, 12 – 14; VI Ecumenic, Canonul 72).

21. Cum se cuvine a se purta creştinii ortodocşi fata de creştinii de alta confesiune?

Cu cei de alta religie, dacă nu ne provoacă la discuţii despre credinţa noastră cea dreaptă, trebuie să ne purtam fata de ei cu dragoste şi mila şi să-i ajutăm la nevoile lor, după pilda data noua de Mântuitorul nostru Iisus Hristos cu samarineanul cel milostiv (Luca 10, 37; Matei 7, 12). Iar dacă voiesc a ne ataca credinţa noastră cea sfânta, sau Sfânta Tradiţie a Bisericii Ortodoxe, atunci „trebuie să o apăram cu toată puterea până la moarte „(Războiul nevăzut, cap. XIX, de Sfântul Nicodim Aghioritul). Fiindcă se cade pe aproapele a-l iubi cu hotar, ca pe noi înşine, iar pe Dumnezeu fără de margine. Nu cumva socotind noi ca iubim pe aproapele, să ne lasam călcaţi de cei străini de dreapta credinţa în Hristos, care voiesc a ne departa pe noi de la ortodoxie şi a ne impune credinţa lor cea strâmba şi ereticeasca. Se cade, aşadar, oricărui preot ortodox şi oricărui creştin al Bisericii noastre dreptmaritoare, să fie un bun ostaş al lui Hristos cu toată evlavia şi cu manie bărbătească şi tare să apere prin cuvânt şi prin scris adevărul dreptei noastre credinţe. Nu se cade a fi blând acolo unde nu trebuie a te purta cu blândeţe. Ca, auzi ce

zice prorocul: „Acolo cel blând să fie războinic „(Ioil 3, 10). Acelaşi lucru ne învaţă şi Sfântul Pimen cel Mare, zicând: „Se cade noua a rabda toate, măcar de ne-ar scoate cineva şi ochii sau ne-ar tăia mana noastră cea dreaptă, iar dacă cineva voieşte a ne departa şi a ne desparţi pe noi de Dumnezeu, atunci să ne maniem „(Pateric, Cuvântul 118, pag. 190). Şi iarăşi zice: „Întâia oară fugi, a doua oară fugi, a treia oară fă-te sabie cu cel ce vrea să te desparta pe tine de dreapta credinţa”.

22. Care este poziţia evanghelica a Bisericii Ortodoxe fata de oameni în general?

Biserica noastră Ortodoxă, având în vedere învăţătura marelui Apostol Pavel, care zice: „Va îndemn, înainte de toate, să faceţi cereri, rugăciuni, mijlociri şi mulţumiri pentru toţi oamenii „(I Timotei 2, 1 – 2), face rugăciuni pentru cei mai sus pomeniţi, pentru conducători, pentru necrestini, pentru necredincioşi şi cei de alte religii, dar numai în chip sobornicesc, nepomenindu-i pe nume, deoarece unii ca aceştia nu au împărtăşire cu noi.

De exemplu, când auzim la Sfânta Liturghie pe preot zicând: „Să le descopere lor Evanghelia dreptaţii, să-i înveţe pe dimsii cuvântul adevărului, să-i unească pe dânşii cu Sfânta Sa Sobornicească şi Apostolească Biserica…”; sau când zicem: „Pentru pacea a toată lumea… „şi celelalte, atunci Biserica noastră dreptmaritoare se roagă în chip sobornicesc cum am zis, pentru toţi oamenii, dar nu nominal, ci numai în general. A ne ruga împreună cu ei ne opresc dumnezeieştile canoane (Apostolic 9, 10, 45, 64; Laodiceea 6, 7, 33; Vezi şi la Sfântul Simion Tesaloniceanul, întreb. 47, pag. 490).

Biserica Ortodoxă, fata de toate confesiunile creştine, fata de popoarele păgâne, precum şi fata de necredincioşi, păstrează învăţătura Mântuitorului de a socoti pe toţi oamenii aproapele nostru (Matei 22, 39) şi a urma cele zise: „Ce voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi şi voi lor asemenea „(Matei 7, 12). Cât priveşte credinţa lor, nu putem avea împărtăşire cu ei nici în rugăciune, nici în celelalte Taine ale Bisericii lui Hristos, pana nu vin la

dreapta credinţa (Canoanele 10 – 11 Apostolic). Iar cât priveşte păcatele lor, nu avem voie a-i un pe ei, ci pe diavolul prin care au căzut, după cum zice Sfântul Isaac Sirul: „Iubeşte pe cei păcătoşi, dar urăşte faptele lor şi nu-i dispreţui pentru aceste fapte „(Filocalia, vol. X, Cuvântul 5, pag. 57). Cu alte cuvinte, a urî boala, iar nu pe bolnav. Cât despre secte şi orice fel de erezii, nu avem voie nici a ne ruga împreună, nici a mânca cu ei, nici în casa a-i primi, ca nu cumva de lucrurile cele rele ale lor, şi de ereziile lor să ne împărtăşim (II Ioan 1, 10 – 11; Sfântul Efrem Sirul, Tomul III, pag. 156; II Ecumenic, canon 5; III Ecumenic, canon 7; VI Ecumenic, canon 1 şi 2 etc.).

23. Din punct de vedere al credinţei în Dumnezeu, în care feluri se împart oamenii pe pământ?

Din punct de vedere al credinţei în Dumnezeu, oamenii de pe pământ se împart în trei grupe: creştini, care cred în Hristos; necrestini (pagani), care nu cred în Evanghelia lui Hristos, ci în anumiţi oameni zeificaţi, precum Brahma, Buda, Confucius, Mahomed etc. Şi a trei grupa, atei, care nu cred în nicio divinitate. Necrestinii se împart şi ei în trei mari grupe: monoteisti-evrei şi mahomedani; dualişti – care cred în două principii, al binelui şi al răului, şi politeişti, care cred în mai mulţi idoli sau zei mincinoşi.

Creştinii se împart la rândul lor în trei mari confesiuni şi Biserici: ortodocşi, catolici şi protestanţi. Din protestanţi s-au format mai multe ramuri ca: protestanţi de Confesiune Augustana (luterani), reformaţi, anglicani, metodişti, prezbiterieni şi grupari neoprotestante.

24. Care dintre aceste categorii de creştini au harul mântuirii?

Biserica noastră ortodoxă învaţă ca harul este dat tuturor oamenilor (Tit 2, 11), deoarece: „Dumnezeu voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină „(I Timotei 2, 4). Dar harul nu sileşte pe nimeni. Oamenii au libertatea să-l primească şi să conlucreze cu el sau să-l respingă. Cei dintâi se mântuiesc, cei din urma nu (Învăţătura de Credinţa Ortodoxă, cap.

244, pag. 145). Biserica Ortodoxă, fiind Biserica apostolica, are harul mântuirii.

25. Cum se vor mântui creştinii care nu au credinţa cea adevărata?

Numai creştinii care slujesc lui Dumnezeu intru adevăr aceia se vor mântui, după cum spune Duhul Sfânt: „Aproape este Domnul de toţi cei ce-L cheamă pe El intru adevăr „(Psalm 144, 18). Despre oamenii care nu au primit credinţa în Dumnezeu nu putem zice că se mântuiesc, deoarece apostolul ne învaţă: „Un Domn, o credinţă şi un botez „(Efeseni 4, 5; I Corinteni 12, 12). Şi iarăşi: „Pace peste cei ce vor umbla cu dreptarul (dreapta credinţa) acesta „(Galateni 6, 16) şi în alt loc: „Cine nu se lupta după lege nu se încununează „(II Timotei 2, 5).

26. Care este cea mai scurtă definiţie credinţei? Dar a nadejdii?

Cea mai scurtă definiţie a credinţei este cuvântul „Cred". Când zici cuvântul „cred „înseamnă ca primeşti şi mărturiseşti ceea ce învaţă Biserica despre Dumnezeu (Învăţătura de Credinţa Ortodoxă, pag. 51). Iar cea mai scurtă definiţie a nadejdii este: „Aşteptarea cu încredere a bunătăţilor făgăduite de Dumnezeu „(Idem, pag. 222).

27. Ce fapte bune sporesc credinţa noastră în Dumnezeu? Îndoiala în credinţa este păcat? Cum poate fi alungata îndoiala din inima omului?

Credinţa creste, sporeste şi se întăreste prin ispite, prin necazuri şi scârbe (1 Petrul, 6 – 7; Iacob l, 3). Credinţa se înmulţeşte, sporeste şi se întăreste prin rugăciune (Marcu 9, 24; Luca 17, 15). Îndoiala în credinţa este păcat şi ea vine omului din imputinarea credinţei (Matei 8, 26; 14, 31; Luca 8, 24 – 25; Iacob l, 6). Îndoiala se alunga din inima omului prin credinţa, rugăciune şi lăsarea în voia lui Dumnezeu (Matei 26, 38 – 41). Îndoiala şi imputinarea de suflet se face uneori prin slobozenia lui Dumnezeu (Filocalia, vol. X, Cuvântul 46, pag. 240), pentru unele păcate şi. mai ales pentru a ne smeri şi a cere mai mult ajutorul Lui.

28. Nadejdea creştina se naşte din credinţa sau din

toate faptele bune?

Nadejdea creştina se naşte din credinţa (Galateni 5, 5; Evrei 10, 23; Învăţătura de Credinţa Ortodoxă, pag. 223 – 224). Nadejdea se naşte şi din răbdare (Romani 5, 4).

29. Cum putem să sporim în inima noastră nadejdea mântuirii?

Putem spori în inima noastră nadejdea mântuirii prin credinţa cea lucrătoare, adică prin credinţa ce lucrează prin dragoste (Galateni 5, 5 – 6; I Tesaloniceni 1 – 3; I Timotei l, 14; II Timotei l, 13; I Ioan 3, 23; Tit 3, 15; Filimon l, 5). Aceasta credinţa lucrătoare prin dragoste o are cel ce se sileşte a lucra în toată vremea faptele cele bune. Cine nădăjduieşte mântuirea fără a face fapte bune după a sa putere, unul ca acela are o nădejde nebuna (Filocalia, vol. X, Cuvântul 22, pag. 117 – 121). Şi în alt loc zice: „Fa binele şi nădăjduieşte în Dumnezeu „(Psalm 36, 3).

30. Cum trebuie să înţelegem cuvântul din Sfânta Scriptură, care zice: „Blestemat este cel ce-şi pune nadejdea în om”? (Ieremia 17, 8).

În vederea mântuirii, a dobândirii viietii veşnice, nadejdea noastră trebuie s-o punem numai în Dumnezeu (Psalm 2, 12; 5, 11; 117, 8 – 9). Nadejdea nu trebuie pusă în om (Psalm 145, 3; Isaia 2, 22). Nadejdea celui credincios nu trebuie pusă în trup (Filipeni 3, 4); nici în noi înşine (II Corinteni l, 9). Nu trebuie să nădăjduim în dreptatea noastră (Luca 18, 19). Omul se aseamănă cu iarba (Psalm 102, 15), cu floarea câmpului, cu umbra, cu trestia cea Franţa de vânt, cu pânza păianjenului (Isaia 36, 6; Iov 18, 14). Deci, este blestemat omul care nădăjduieşte în om, căci unul ca acela nădăjduieşte în zidirea lui Dumnezeu cea prea mica şi slaba şi nu în Dumnezeul puterilor. Cine nădăjduieşte în Dumnezeu este iubit de Dumnezeu (Psalm 146, 11), iar cine nădăjduieşte în om, nădăjduieşte în deşertăciune, deoarece omul „deşertăciunii s-a asemănat şi zilele lui ca umbra trec (Psalm 101, 12; 143, 4; Ecclesiast 6, 12; 8, 13). Blestemat este omul care lasa pe Ziditorul său şi nădăjduieşte în cele deşarte şi stricăcioase

şi în om care este rob al păcatelor (Ioan 8, 34; Romani 1, 24; 3, 9; 7, 5; 14, 23; Efeseni 2, 3).

31. Ce este deznădejdea şi care sunt urmările ei în viaţa omului?

Deznădejdea este pierderea încrederii în bunătatea şi milostivirea lui Dumnezeu. Ea este un păcat împotriva Duhului Sfant. Deznădejdea este a unsprezecea treapta a păcatului, după învăţătura Sfântului Nicodim Aghioritul. Urmările deznădejdii duc pe om la a douăsprezecea treapta a păcatului, care este sinuciderea, asemenea lui Iuda.

32. De ce îşi pierd unii oameni nadejdea mântuirii şi ajung la sinucidere?

Omul ajunge la sinucidere mai ales din cauza necredinţei, a mândriei, a deznădejdii, a fricii, a răzbunării şi a lipsei unui duhovnic bun.

33. Cum trebuie combătute păcatele deznădejdii şi ale sinuciderii? Ce ne învaţă Sfinţii Părinţi în această privinţă? Pot fi pomeniţi la sfintele slujbe asemenea oameni?

Păcatul deznădejdii şi gândul sinuciderii se vindeca prin rugăciunea cea stăruitoare (Iacob 5, 13; Iuda 20). Orice rugăciune stăruitoare este lecuirea deznădejdii şi întărirea nadejdii „(Sfântul Ioan Scararul, Cuvântul 28). Iarăşi, omul se întăreste împotriva deznădejdii prin spovedanie şi împărtăşirea cu Sfintele şi dumnezeieştile Taine; cei sinucisi nu pot fi pomeniţi la niciun fel de rugăciune, nici acasă, nici la Sfânta Biserica, afară de cazul că au fost demenţi, bolnavi grav de nervi (Pravila Bisericească de Protos. Nicodim Sachelarie, pag. 291 – 292).

34. Ce este dragostea creştina, în care parţi se împarte şi cum se naşte ea în inima credinciosului?

Dragostea, în înţeles mai larg, este nazuint omului spre tot ce este bun şi frumos, spre tot ce este vrednic de dorit. Dragostea creştina este puterea dumnezeieasca revărsata în inima credinciosului prin Taina Sfântului Botez, prin care acesta are nazuinta adânca şi curata către

Dumnezeu, bunul sau cel mai de preţ şi doreşte din toate puterile sufletului unirea cu El şi împlinirea voinţei Lui, jertfind în caz de nevoie orice bun pământesc (Învăţătura de credinţa Ortodoxă, pag. 314). Dragostea dumnezeiască se împarte în două trepte şi anume: O dragoste care se câştiga prin toate faptele bune, mai ales prin rugăciunea curata a inimii, iar a doua este dragostea ca energie divina necreata, ca dar de sus (Pr. Prof. Dr. Dumitru Staniloaie, Teologia Morala, vol. III, pag. 254).

35. Ce fapte bune sporesc dragostea creştina şi ce păcate o imputinează mai mult?

Toate faptele bune ajuta pe om să sporeasca în dumnezeiască dragoste, dar mai mult decât toate rugăciunea cea curata. Căci prin aceasta „strigând omul către Dumnezeu, ies afara toate cele ce sunt „(Sfântul Maxim Mărturisitorul, Filocalia, vol. II, pag. 39; Sfântul Isaac Sirul, Cuvântul 35 etc.). Cel mai mare păcat care imputinează şi izgoneşte de la noi dragostea cea dumnezeieasca este ura „care este egală cu uciderea de om „(Facere 27, 41; I Ioan 3, 15; 4, 20). Apoi iubirea de sine, mândria şi zgârcenia.

36. Care sunt fiicele dragostei creştine?

Fiicele dragostei creştine sunt toate faptele bune, începând cu sfânta rugăciune. Rugăciunea este şi mama şi fiica a iubirii.

37. Prin ce se dovedeşte dragostea creştina?

Dragostea creştina, atât dragostea de Dumnezeu cât şi cea către aproapele se dovedeşte prin faptele bune, precum: milostenia, ajutorarea celor din nevoi, primirea de străini, mângâierea şi cercetarea celor suferinzi, susţinerea celor slabi, ascunderea defectelor altora, iertarea celor ce ne-au supărat, rugăciunea pentru binele altora, jertfirea de sine pentru alţii etc. (II Corinteni 8, 22; I Tesaloniceni 2, 6; II Timotei 2, 10; I Ioan 3, 6; Luca 17, 4; Efeseni 4, 32; II Corinteni 9, 14).

38. Ce este ura, din ce pricina se naşte ea în inima omului şi cum poate fi combătuta?

Ura, ca şi celelalte patimi, se naşte din iubirea de

sine, egoismul, care este maica şi rădăcina tuturor păcatelor, după sfinţii Ioan Damaschin şi Efrem Sirul. Iar iubirea de sine este „iubirea neraţionala fata de trup „după Sfântul Maxim Mărturisitorul (Filocalia, vol. II, pag. 67). Ura este ucidere de om (I Ioan 3, 15). Ura este permisa numai împotriva diavolului şi a păcatului (Psalm 96, 11; Pilde 8, 13; Amos 5, 15). Ura este permisa asupra nedreptăţilor, după cuvântul psalmistului „nedreptate am văzut şi m-am scârbit „(Psalm 118, 163; Romani 12, 19; Pilde 13, 5; 17, 13). Creştinii trebuie să urasca minciuna (Psalm 118, 163); trebuie să urasca căile nedrepte (Psalm 118, 104), precum şi „adunarea păcătoşilor (Psalm 25, 5). Trebuie să urasca sfatul celor ce urase pe Dumnezeu (Psalm 138, 21 – 22). Ura se biruieşte prin dragostea de Dumnezeu şi de aproapele, iar dragostea de Dumnezeu o câştigam prin toate faptele bune, dar mai ales prin rugăciunea cea curata.

39. Care este deosebirea între ura, manie, invidie, zavistie, certare şi pizma şi care sunt urmările lor?

Ura este rădăcina patimilor arătate mai sus, iar acestea sunt ramurile ei, cum vorbeşte Sfântul Efrem Sirul în cuvântul sau pentru deosebirea patimilor. Urmarea urii şi a fiicelor ei este moartea sufletului.

40. Ce învăţături şi sfaturi duhovniceşti daţi credincioşilor pentru a-i întări în cele trei virtuţi teologice – credinţa, nadejdea şi dragostea – care stau la temelia mântuirii noastre?

Eu sunt om simplu şi necarturar şi nu mă pricep a da învăţături aparte la cele trei virtuţi teologice. Acestea le las pe seama teologilor care le pot înţelege şi talcui celor care-i asculta. Aici trebuie să cunoşti o teologie a celor mulţi şi necarturari, care încă nu ştiu Crezul şi Tatăl nostru, ba nici rugăciunile începătoare. După a mea slaba putere şi pricepere, în cele spre folosul mântuirii, eu, mai întâi le aduc aminte credincioşilor de frica de Dumnezeu care învaţă pe omul să se abată de la rău (Pilde 1, 7; 9, 10).

Ştim de la Sfinţii Părinţi, ca înţelepciunea are două

capete. Cel de jos este frica de Dumnezeu, iar cel de sus este dragostea de Dumnezeu, care este „legătura desăvârşirii”. De la frica de Dumnezeu începând, eu îi îndemn pe credincioşi la frica de moarte şi de judecata. Apoi le aduc aminte de muncile iadului, de slava raiului, de milostenie, de creşterea copiilor în frica şi certarea Domnului, de spovedanie sincera şi deasa, de părăsirea păcatelor, care este adevărata pocăinţa. Pe cei căsătoriţi îi îndemn la viaţa curata de familie, sfătuindu-i să părăsească păcatul cel greu al uciderii de copii şi orice încercare împotriva zămislirii de copii. Îi îndemn să părăsească certurile, judecăţile, mania, beţia şi ura şi îi îndemn să se împace unii cu alţii mai înainte de asfinţitul soarelui.

Îi îndemn pe credincioşi să nu se ducă la cei care descânta, la vrăji sau la „deschiderea pravilei „care este vrăjitorie cu lucrurile sfinte, numita de Sfinţii Părinţi „ghitia”. Îi îndemn pe credincioşi să meargă regulat la Sfânta Biserica, să asculte predicile preoţilor şi să nu se adune prin case sau la adunările sectare. Îi mai îndemn să se păzească de beţii, de desfrânări, de adulter şi de celelalte urgii ale acestor grele păcate. Îi îndemn să postească cu sfinţenie cele patru posturi, precum şi miercurea şi vinerea, afară de cazuri de boala sau alte împrejurări binecuvântate. Îi sfătuiesc pe credincioşi să nu citească cărţi eretice şi sectare, nici să discute despre credinţa cu sectarii; ci să citească Sfânta Scriptură cât mai des, precum şi învăţăturile Sfinţilor Părinţi. Îi sfătuiesc pe credincioşii noştri să aibă în casa Ceaslovul, Psaltirea, Biblia, vieţi de sfinţi şi alte cărţi de rugăciuni şi de învăţături folositoare de suflet. Îi îndemn să asculte de preoţi şi conducători, ştiind că sunt rânduiţi de Dumnezeu. Îi îndemn, de asemenea, să se roage seara şi dimineaţa şi să înceapă orice lucru cu rugăciunea şi cu semnul Sfintei Cruci.

Îi îndemn să traiasea în pace cu cei din casă, cu vecinii, cu toţi oamenii; să aibă mila de cei neajutoraţi, străini şi bolnavi; să nu fure nimic de la alţii, nici din

averea cea de obste. Îi mai îndemn să se roage pentru toată lumea, să rabde cu bărbăţie necazurile; să dea celui cu cinstea, cinste; celui cu frica, frica; celui cu dajdia, dajdie; şi nimănui cu nimic să nu rămână dator – cum ne învaţă Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Romani, capitolul 13, 5 – 8.

Acestea şi altele de acest fel învăţ pe creştini, pe fiii Bisericii noastre Ortodoxe care ajung până la mine. Iar a face mare teologie cu aceşti nevinovaţi creştini, nici nu mă pricep şi nici nu socotesc a le fi lor de mare folos, câtă vreme au încă dinţi de lapte la cele mai înalte şi subţiri învăţături duhovniceşti.

41. Pentru ce a creat Dumnezeu lumea cea văzuta şi nevăzuta?

Dumnezeu a creat întreaga lume văzuta şi nevăzuta numai din negraita Sa dragoste şi bunătate (Psalm 32, 5; 64, 9; 135, 1; 103, 14 – 29; 146, 8 – 9). Şi iarăşi, Dumnezeu a creat lumea cea văzuta şi cea nevăzuta spre slava Sa (Psalm 18, 1 – 2; 96, 6; Romani l, 20; Sfântul Nicodim Aghioritul, Paza celor cinci simţiri, cap. 11).

42. Ce înţelegem prin dreptatea lui Dumnezeu şi cum o putem îndeplini?

Dreptatea lui Dumnezeu este una din desăvârşirile Lui (Exod 34, 7; Deuteronom 32, 4; Psalm 7, 9; 88, 14; Isaia 45, 21 – 24). Iar pentru a împlini dreptatea lui Dumnezeu, pe cât este cu putinţa omului, creştinul trebuie a se sili să facă toate faptele cele bune şi toate poruncile date lui de Domnul, iar după împlinirea tuturor să se socotească pe sine „sluga netrebnica”, după cum a zis Hristos (Luca 17, 10), înţelegând ca toată fapta buna se făptuieşte de Dumnezeu prin credincioşi (Filipeni 2, 13 – 15; II Corinteni 3, 5; 9, 8; II Tesaloniceni 2, 17; Evrei 13, 21). Dumnezeu este drept şi făgăduieşte binecuvântarea Sa celor ce pazesc poruncile Lui şi fac dreptate (Psalm 14, 1 – 2; 23, 3; Pilde 21, 21; Isaia 33, 15: Matei 5, 8).

43. Cât poate omul să înţeleagă din tainele şi lucrurile lui Dumnezeu?

La această întrebare va răspund cu cuvintele Sfintei

Scripturi, ca „cele mai multe din lucrurile lui Dumnezeu sunt ascunse „(Iisus Sirah 16, 22). Până la urmă, însă, din bunătatea cea fără de margini a lui Dumnezeu „toate vor fi făcute cunoscute omului „(Isaia 54, 13; 55, 5). Numai ceea ce trebuie ştiut despre Dumnezeu s-a descoperit oamenilor (Romani 1, 19).

Dumnezeu este necuprins. Lucrurile Lui sunt necuprinse (Iov 5, 9; 9, 10; 37, 5, 14; Ecclesiast 3, 11; 11, 8). Judecăţile Lui sunt nepătrunse cu mintea (Psalm 35, 6; Luca 13, 4; Romani 9, 33). Omul, după măsura curaţiei minţii şi inimii sale, poate înţelege tainele zidirilor lui Dumnezeu; căci după mărturia marelui Vasile „lumea aceasta este scoala sufletelor ce! or cuvântătoare şi loc de învăţătura a cunoştinţei lui Dumnezeu, dând povatuire minţii prin cele văzute şi simţite, către privirea celor nevăzute „(Exaimeron, Cuvântul 1). Din privirea cea cu înţelepciune duhovnicească asupra lumii, a creaţiei, omul cunoaşte pe Creator (Romani 1, 20; Isaia 40, 22; Psalm 18, 1). Cerul şi pământul spun slava Lui (Psalm 18, 1 – 4; 144, 10). Bunătatea şi darnicia lui Dumnezeu se văd în toate lucrurile Lui. Puterea Lui se vede iarăşi în creaţia Lui (Psalm 18, 1; Psalm 110, 6; Isaia 48, 13; Rom. l, 20). Inletepciunea şi slava Sa se cunosc în lucrurile Sale cele minunate (Iov 37, 16; 38, 4; Psalm 8, l; 85, 19). Dreptatea Sa se cunoaşte în lucrurile Sale. Sfinţenia Sa se cunoaşte în legea Sa (Deuteronom 4, 8; Romani 7, 12). În vremea de apoi, ne spune dumnezeiască Scriptura, „pământul va fi plin de cunoştinţa Domnului, ca marea de ape „(Isaia 11, 9; Avacum 2, 14; Ecclesiast 8, 17).

44. Ce înţelegem prin pronia lui Dumnezeu prin care conduce zidirea Sa?

Pronia lui Dumnezeu este îngrijirea neîntrerupta a Lui fata de făpturile Sale (Psalm 32, 13; 14, 15; 103, 10 – 30; 135, 25; Isaia 46, 4; Luca 12, 22; I Petru 5, 7). Sfântul Maxim Mărturisitorul spune ca „de pronie şi de mai înainte înţelegere avem trebuinţa ca să se facă toate”. Iar Sfântul Chiril al Ierusalimului zice „ca a privit Domnul toate, mai înainte de facerea lor, fără de vreme înţelegându-se fiecare

după înţelegerea cea fără de vreme voitoare a Sa „(Pentru Treime, cap. 11).

45. Spun unii Sfinţi Părinţi ca Dumnezeu conduce lumea cu două mâini, adică cu dreptatea şi cu mila. Cum trebuie înţelese aceste cuvinte?

Cele două mâini ale Tatălui cu care a făcut lumea văzuta şi nevăzuta şi cu care le conduce pe toate, nu sunt dreptatea şi mila Lui. Cele două mâini ale Părintelui Ceresc sunt Fiul şi Sfântul Duh, după mărturia Sfintei Scripturi care zice: „cu cuvântul Domnului cerurile s-au făcut şi cu Duhul gurii Lui toată puterea lor „(Psalm 32, 6). Iar dacă unii Sfinţi Părinţi au numit undeva „mâinile lui Dumnezeu „pe cele două însuşiri şi desăvârşiri ale Lui, adică dreptatea şi mila, ei au arătat ca prin acestea Dumnezeu lucrează cu scumpătate şi cu iconomie mântuirea şi îndreptarea sufletelor omeneşti şi conduce întreaga lume spre slava Sa şi după voia Sa cea sfânta şi dreapta. Sfânta Scriptură, având în vedere aceste două desăvârşiri ale lui Dumnezeu, ne învaţă pe noi ca mai tare trebuie să ne temem de mila Lui, decât de dreptatea Lui. Ca de vom supara dreptatea lui Dumnezeu, noi alergam la mila Lui; iar dacă vom greşi prea mult cu încrederea prea mare în mila Lui, apoi unde vom alerga sa împăcam dreptatea Lui? De aceea Sfânta Scriptură ne face atenţi, zicând: „Să nu zici ca mila Lui este mare şi va curaţi mulţimea păcatelor mele, ca mila de la El este şi peste cei păcătoşi o va odihni „(Iisus Sirah 5, 6 – 7).

46. Dacă Dumnezeu conduce numai prin pronie, ce vina are omul cel ce greşeşte fără voie sau din neştiinţa?

Dumnezeu l-a făcut pe om „şi l-a lăsat în mâna sfatului sau „(Înţelepciunea lui Solomon 2, 23; Iisus Sirah 15, 14). Dumnezeu nu este spărgător de uşi. El nu fortează uşa sufletului nostru. Auzi ce zice: „Iată stau la uşa şi bat. De va auzi cineva glasul Meu şi va deschide, voi intra la el, şi voi cina cu el şi el cu Mine „(Apocalipsa 3, 20). În alt loc, arătând stăpânirea de sine a omului, zice: „Doamne, căci cu arma bunăvoinţei ne-ai încununat pe noi”. Deci, omul este liber şi nu este silit să facă binele; însă este învăţat să

facă binele şi să păzească toate poruncile lui Hristos (Matei 28; 20). Iar de va greşi cineva din neştiinţa, tot se va bate, dar mai puţin (Luca 12, 48; Romani 2, 12). Şi de a greşit omul fără voie, să se căiască, şi prin pocăinţa cea de voie, pe cele fără de voie să le vindece (Matei 11, 20; Luca 17, 3 – 4; II Corinteni 7, 10).

47. Ce este mântuirea şi care sunt condiţiile mântuirii, după sfinţii Părinţi?

Mântuirea este izbăvirea de păcate (Psalm 129, 8). Mântuirea vine de la Dumnezeu (Matei l, 21; Psalm 38, 36, 39; 67, 20; Isaia 25, 9; 45, 17; 43, 11). Mântuire s-a făcut neamului omenesc prin sângele lui Hristos (Matei 20, 28; Marcu 10, 45; Fapte 20, 28; Efeseni 1, 7; Evrei 11, 12-IS). Mântuirea s-a săvârşit prin Iisus Hristos (Isaia 63, 9; Luca l, 69). Hristos poate mântui totdeauna şi nu este mântuire prin altul (Evrei 7, 25; Fapte 4, 12). Iar condiţiile mântuirii sunt: harul Sfântului Duh, credinţa dreapta în Dumnezeu, unita cu toate faptele cele bune şi mărturisirea numelui lui Iisus Hristos (Romani 10, 9 – 10); căci cine va rabda pana la sfârşit acela se va mântui (Matei 10, 22 – 24; Marcu 13, 13).

48. Ce înţelegem prin har şi când primeşte omul harul Duhului Sfant?

Harul este semnul răscumpărării (Efeseni 1, 13 – 14; 4, 30). Omul primeşte harul Prea Sfântului Duh mai întâi la Botez princu Sfântul Mir (II Corinteni l, 21 – 22; I Ioan 2, 27; Fapte 8, 15). După Sfântul Botez, harul Sfântului Duh se primeşte pe calea rugăciunii (Luca 11, 13). Apoi primim harul Sfântului Duh prin mijloacele cele sfinţitoare ale Bisericii lui Hristos, care sunt cele şapte Taine, precum şi prin ierurgii, sfinţiri etc. Harul Sfântului Duh se da celui ce crede în Iisus Hristos şi se pocăieşte (Fapte 2, 38; 10, 43 – 44; Galateni 3, 14; Ioan 7, 39).

49. Toţi oamenii au harul Sfântului Duh? Necrestinii, necredincioşii, ereticii, sectarii şi creştinii căzuţi în păcate de moarte, poarta în ei harul Sfântului Duh?

În Vechiul şi Noul Testament, harul Sfântului Duh a fost făgăduit tuturor celor ce vor crede în Iisus Hristos

(Isaia 44, 3; 59, 21; Iezechiel 36, 27; Fapte 2, 17 – 18). Dar harul Prea Sfântului Duh s-a dat cu deosebire Sfinţilor Apostoli (Ioan 20, 22; Fapte 1, 8; 2, 4; 4, 31; 6, 3; 13, 2). Paganii, necredincioşii şi apostaţii nu au harul Prea Sfântului Duh (Iuda 19 – 20; I Corinteni 2, 14). În vremea de apoi „mulţi înşelători şi hristoşi mincinoşi „se vor arăta cu viclenie că au harul Sfântului Duh şi vor face semne mari şi minuni false cu puterea satanei, spre a înşela pe mulţi precum a zis Domnul (Matei 24, 24; Marcu 13, 22; II Tesaloniceni 2, 9; Apocalipsa 13, 13 – 14). Aceşti înşelători vor face minuni false cu puterea satanei spre a înşela pe cei aleşi şi a-i îndepărta de la dreapta credinţa (Deuteronom 13, 1, 8; Apocalipsa 19, 20). Vrăjitorii, prorocii mincinoşi, ereticii, înşelătorii şi făcătorii de minuni false sunt urâciune înaintea lui Dumnezeu (Levitic 20, 27; Deuteronom 18, 10 – 12). Dumnezeu nu asculta pe cei ce fac minuni false (Levitic 11, 31; 20, 6; Deuteronom 13, 3). Creştinii care cad în păcate grele „întristează pe Duhul Sfânt „(Efeseni 4, 30). Totuşi nu pierd harul mântuirii. Dacă se vor întoarce din toată inima la spovedanie şi la lucrarea faptelor bune, iarăşi dobândesc harul Prea Sfântului Duh (Fapte 2, 38). Ereticii şi sectarii nu au harul Prea Sfântului Duh, fiindea primul păcat împotriva Sfântului Duh, săvârşit de ei este „răutatea neîncrederii adevărului dovedit şi arătat, ai dreptei credinţe în Hristos „(Învăţătura de Credinţa Ortodoxă, ed. 1953, pag. 439 – 441).

Convorbirea a treia

Despre rugăciune şi Sfânta Liturghie

50. Părinte Cleopa, ce înţelegem prin fapta buna şi cum putem şti ca faptele noastre sunt bune sau rele înaintea lui Dumnezeu?

Fapta cea bună este „roada dreptaţii „(Filipeni 1, 11; Matei 5, 16; Iacob 3, 18). Fapta buna se mai zice şi „roada vrednica de pocăinţa „(Matei 3, 8; Luca 3, 8; Fapte 26, 20). Iisus Hristos a fost intru toate pilda de adevărata fapta buna (Ioan 10, 32; Fapte 10, 38). Faptele numai atunci se socotesc bune când vor fi unite cu dreapta credinţa şi se

vor face spre slava lui Dumnezeu (Matei 6, 1 – 4; Efeseni 5, 9 – 10; Coloseni 1, 10; 2, 23). Nimeni nu se poate mântui numai cu faptele sale cele bune, dacă nu va completa mila lui Dumnezeu neajungerile şi datoriile sale cele sufleteşti (Efeseni 2, 8 – 9; II Timotei 1, 9; Tit 3, 4 – 5). Fiecare din noi trebuie să ştie ca toate faptele bune se înfăptuiesc de Dumnezeu în cei credincioşi, deoarece „Dumnezeu este cel ce lucrează „intru noi, atât ca să voim, precum să şi săvârşim faptele cele bune după a Lui bunăvoinţa (Filipeni 2, 13 – 15; II Corinteni 3, 5; 9, 8; Evrei 13, 20 – 21).

51. Care este cea dintâi virtute, considerata cea mai mare înaintea lui Dumnezeu?

Cea dintâi şi cea mai mare virtute este dragostea de Dumnezeu (Matei 22, 37 – 38; Marcu 12, 30 – 31). Aceasta prea mare virtute se formează în inima omului prin lucrarea harului Prea Sfântului Duh (Romani 5, 5; Galateni 5, 22; II Tesaloniceni 3, 5). A doua virtute, asemenea celei dintâi, este a iubi pe aproapele nostru ca pe noi înşine (Matei 22, 39).

52. Se poate mântui omul numai prin unele fapte bune, pentru ca nimeni nu poate împlini toate faptele bune?

Mântuitorul nostru Iisus Hristos a poruncit „să pazim toate Lui „(Matei 28, 20). Sfântul Apostol Iacob arata ca „de vom calca o singură porunca, ne-am făcut călcatori ai tuturor poruncilor lui Dumnezeu „(Iacob 2, 10). Aşadar, din aceste mărturii ale Sfintei Scripturi, înţelegem clar că suntem datori a pazi toate poruncile pentru a ne mântui. Dar, pentru ca Mântuitorul nu a venit să cheme pe cei drepţi ci pe cei păcătoşi la pocăinţa (Matei 9, 13; Marcu 2, 17; Luca 5, 32), „cine face fapte vrednice de pocăinţa „(Matei 3, 8; Luca 3, 8; Fapte 26, 20), unul ca acela completează prin pocăinţa lipsa faptelor bune care trebuie să le facă şi prin adevărata pocăinţa se mântuieşte. Acest lucru îl arata Sfântul Isaac Sirul, zicând: „A te mâhni în minte şi a te cai covârşeşte pe toată osteneala trupului „(Filocalia, vol. X, Cuvântul 34). Iar cum că ajunge şi un singur suspin din adâncul inimii spre mântuire arata

dumnezeiască Scriptura, zicând: „Când te vei întoarce şi vei suspina, atunci te vei mântui „(Isaia 61, 3; II Corinteni 7, 10).

Alta mare şi cuprinzătoare fapta buna spre mântuire este smerenia. Acest lucru îl spune mai întâi prorocul David, zicând: „Smeritu-m-am şi m-am mântuit! „(Psalm 114, 6). Îl spune şi Mântuitorul în fericirea cea dintâi· „Fericiţi cei săraci cu duhul, ca acelora este împărăţia cerurilor „(Matei 5, 3). Iar Sfântul Ioan Scararul, în Cuvântul 25 – Pentru smerita cugetare – zice: „N-am postit, n-am privegheat, nu m-am culcat pe jos, ci m-am smerit şi degrabă şi în scurt Domnul m-a mântuit pe mine „(Filocalia, vol. IX). Tot acolo arata el ca „smerenia este poarta împărăţiei cerurilor". Şi Sfântul Isaac Sirul spune acelaşi lucru: „Smerenia fără fapte bune poate multe păcate să ierte, iar faptele cele bune fără de smerenie sunt ca nişte nefolositoare „(Scolia 39 din Scara, la Cuvântul 25, Pentru smerita cugetare). La fel, în Psalmul 50 zilnic citim ca „Inima Franţa şi smerita Dumnezeu nu o va urgisi (Psalm 50, 17 – 18; Isaia 57, 15; 66, 2). Iar dumnezeiescul părinte Efrem Sirul adauga şi el: „Dacă vei suspina, cela ce ai păcătuit, împreună cu suspinul şi greutatea balaurului a ieşit şi uşurându-ţi-se mintea, pe norul neştiinţei îl izgoneşte şi se face intru alinare ochiul sufletului tău şi îndată pacea intra şi îl povatuieşte pe el spre mântuire „(Tomul III, Cuvânt pentru pocăinţa). După a noastră slaba putere să ne silim, deci, a ne împărtăşi noi din toate faptele bune, completand cu smerenia şi cu mila Domnului toate lipsurile noastre.

53. Ce este rugăciunea şi care sunt treptele rugăciunii, după Sfinţii Părinţi?

„Rugăciunea este vorbirea minţii cu Dumnezeu. Rugăciunea este vlastarul blândeţii şi al lipsei de manie. Rugăciunea este rodul bucuriei şi al mulţumirii. Rugăciunea este alungarea întristării şi a descurajării", spune Evagrie Ponticul (Filocalia, vol. I, pag. 74 – 77). Şi iarăşi: „Rugăciunea este unirea omului cu Dumnezeu; iar după lucrare, este întărirea lumii, împăcare cu Dumnezeu,

maica lacrimilor şi fiica a lor (Filocalia, vol. IX, Cuvântul 28, Despre fericita rugăciune, sfinţitoare maica a tuturor virtuţilor...). „Rugăciunea este cheia împărăţiei cerurilor”, zice Ilie Ecdicul (Filocalia, vol. IV), iar Sfântul Teofan Zăvoratul (sec. XIX) spune ca „rugăciunea este suirea minţii şi a gândurilor la Dumnezeu”. Rugăciunea are trei trepte: treapta întâia este rugăciunea orală, citita, adică rugăciunea trupului; treapta a doua este rugăciunea cugetarii, adică a minţii; iar treapta a treia este rugăciunea simţirii, adică a inimii.

54. În care feluri se împarte rugăciunea după lucrare?

După lucrare, rugăciunea se împarte în trei feluri şi anume: rugăciunea de lauda, adică de preamarire; rugăciunea de mulţumire şi rugăciunea de cerere.

55. Când cunoaşte cineva că s-a rugat cu adevărat lui Dumnezeu?

Simţirea lui Dumnezeu în noi este rugăciune, chiar dacă cineva nu rosteşte nimic prin cuvinte. De aceea, când cineva va duce cuvintele sale pana la simţirea inimii, unul ca acela va cunoaşte cu încredinţare că s-a rugat lui Dumnezeu.

56. Cunoaşte credinciosul când trece de la o treaptă a rugăciunii la alta?

Trecerea rugătorului de la rugăciunea de cantitate la cea de calitate, ca şi creşterea lui în cea duhovnicească, adică urcarea lui pe cele trei trepte ale urcuşutui duhovnicesc, după mai mulţi Sfinţi Părinţi nu este cunoscută de cel ce se roagă. Creşterea, adică sporirea în rugăciune se aseamănă cu o planta ce creste fără să ştie şi fără să înţeleagă clipa, sau momentul creşterii sale. Este asemenea unui copil ce creste, trecând de la o vârsta la alta, fără să ştie timpul exact când a sporit creşterea sa. Aceasta creştere şi sporire a creştinului în rugăciune, ca şi creşterea lui în cele duhovniceşti, nu este un rod numai al ostenelilor lui, ci mai mult al darului şi al milei lui Dumnezeu. Adesea este ascunsa aceasta creştere şi sporire a sa, fie în rugăciune, fie în cele trei trepte ale

urcuşului duhovnicesc, cu iconomie dumnezeiască, ca să nu cada omul în părerea şi închipuirea de sine. (A se vedea Zbornicul, vol. I, Editura Mănăstirii Valaam). „Suirea către desăvârşire este necunoscuta în râvnitor", zice un mare rugător. Totuşi dumnezeiescul Părinte Isaac Sirul arata unele semne prin care cineva poate să priceapă în ce măsura se afla, adică în care treapta sta. Iată ce zice el: „Omul când se afla în lenevire, se înfricoşează de ceasul morţii; iar când se va apropia de Dumnezeu, se teme de întâmpinarea judecaţii. Iar când cu totul va veni înainte intru dragoste, acestea două se înghit, adică se mistuiesc de dumnezeiască dragoste „(Filocalia, vol. X, Cuvântul 38).

57. În general, credincioşii noştri se roagă puţin, dar cu multă smerenie. Pot avea ei nădejde de mântuire cu rugăciune puţina? Dar cei bolnavi şi care nu pot citi, cum trebuie să se roage?

Mântuitorul nostru Iisus Hristos a zis: „Când vă rugaţi, nu spuneţi multe ca paganii, cărora li se pare ca în multă lor vorbire vor fi ascultaţi. Deci, nu va asemănati lor, ca ştie Tatăl vostru de ce aveţi trebuinţa, mai înainte de a cere voi de la El „(Matei 6, 7 – 8). Deci, i-a învăţat să se roage cu rugăciunea Tatăl nostru. Aşadar, însuşi Mântuitorul nostru Iisus Hristos ne-a învăţat pe noi rugăciunea scurta. Oricine va zice rugăciuni scurte, dar cu smerenie, cu umilinţa şi simţirea inimii, se va mântui. Să ne aducem aminte de acel bătrân care, timp de patruzeci de ani, zicea aceasta scurta rugăciune: „Doamne eu ca un om am greşit, iar Tu ca un Dumnezeu ma iartă „(Pateric, ed. 1930). La fel să facă şi bolnavii. Să se roage lui Dumnezeu cu rugăciuni scurte şi să mulţumeasca pentru boala.

58. Care este cel mai sfant loc şi timp pentru rugăciune?

Oricare loc şi orice timp este potrivit pentru rugăciune, după mărturia care zice: „Bine voi cuvânta pe Domnul în toată vremea, pururea lauda Lui în gura mea „(Psalm 33, 1). Şi iarăşi: „În tot locul stăpânirii Lui, binecuvântează suflete al meu pe Domnul „(Psalm 102,

22). Dar, de cauţi cel mai sfant loc de rugăciune, gândeşte-te la inima omului, căci inima omului este altarul cel înţelegător al lui Dumnezeu, de pe care trebuie a se aduce jertfa cea de rugăciune (Sfântul Isaac Sirul, Filocalia, vol. X, Cuvântul 32). Iar timpul de rugăciune, cum am zis mai sus, este cel de totdeauna.

59. Care rugăciune este mai puternica? Cea orală, psalmul, acatistul, Tatăl nostru sau rugăciunea lui Iisus?

Rugăciunea cea mai puternică este rugăciunea scurta, care se face din adâncul inimii, cu suspine şi lacrimi, după mărturia Sfintei Scripturi care zice: „Dintru adâncuri am strigat către Tine, Doamne, Doamne, auzi glasul meu „(Psalm 129, 1). Cu aceasta rugăciune smerita s-au rugat tâlharul pe cruce (Luca 23, 42); femeia canaaneanca (Matei 15, 22); apostolii, în vremea furtunii pe marea Galileei (Matei 8, 25); orbii din Ierihon (Matei 20, 30 – 33); leprosul (Marcu 1, 40 – 41), etc. Deci, cea mai puternică rugăciune este rugăciunea scurta cu suspinul inimii, după mărturia ce zice: „Răcnit-am din suspinarea inimii mele…” (Psalm 37, 8). Este buna şi rugăciunea cea lunga, citirea Psaltirii, Ceaslovului etc., dar aceasta se potriveşte mai ales celor sporiti în cele duhovniceşti, iar nu celor începători.

60. Ce fel de rugăciune recomandaţi credincioşilor? Dar călugărilor şi preoţilor?

Credincioşilor mireni, de obicei le dau sfaturi să nu le rămână rugăciunile de dimineaţa, de seara şi din timpul mesei, iar în timpul zilei şi la lucru le dau să zica în taina rugăciunea lui Iisus şi alte rugăciuni scurte. Apoi, le recomand mergerea cât mai des la Sfânta Biserica, rugăciunea Tatăl nostru, Crezul, Psalmul 50, pe care sunt datori să le ştie pe de rost. Apoi, citirea Sfintei Scripturi şi a altor cărţi sfinte. Celor mai râvnitori le dau să citească Psaltirea, acatiste şi alte rugăciuni din Ceaslov. Călugărilor din mănăstiri, care au ascultări grele, le recomand mai ales, paza minţii şi rugăciunea lui Iisus, căci acestea au legătura între ele ca trupul cu sufletul. Apoi, le recomand mergerea regulata la biserică, mai ales la Utrenie şi Sfânta

Liturghie. Celor ce nu pot veni la biserica din cauza ascultărilor, le rânduiesc să facă ascultare cu dragoste şi să citească cele şapte laude. Iar de nu pot să le citească, să aibă cât mai des pomenirea lui Iisus în mintea lor, să facă toate cu bucurie şi fără împotrivire, să nu le rămână rugăciunile de dimineaţa şi de seara, să citească la Psaltire după putere, să citească din învăţăturile Sfinţilor Părinţi, şi mai ales Regulile mari ale vieţi monahale de Sfântul Vasile cel Mare, precum şi Cuvintele Sfântului Teodor Studitul. Aceşti Sfinţi Părinţi ne învaţă ca „cine face ascultare cu dragoste şi fără cartire în mănăstire, liturghie şi mucenicie săvârşeste şi întocmai ca mucenicii se va încununa „(Sfântul Teodor Studitul, Cuvântul 8).

61. Rugăciunea cu lacrimi a săracului sau a văduvei, făcuta din inima, poate fi considerată rugăciune puternica ca şi rugăciunea lui Iisus?

Atât rugăciunea săracului şi a văduvei, cât şi a monahului, dacă se face cu umilinţa, cu lacrimi şi cu statornicie este puternica şi roditoare de pocăinţa adevărată. Plânsul „este bold de aur al sufletului”, spune Sfântul Ioan Scararul (Cuvântul 7), şi „cela ce se roagă cu lacrimi de cainta pentru păcatele sale şi cu durere în inima ca a întristat pe Dumnezeu, unul ca acela se curăţeşte de toată întinaciunea cea simţita şi cea gândita, prin aceasta rugăciune, de va fi statornica „(Scara, Cuvântul 7). Iar cei ce nu au darul lacrimilor de la Dumnezeu, dar se roagă cu întristarea minţii şi a inimii, cu osândire de sine, cu mâhnire şi părere de rău pentru păcatele săvârşite în viaţă, ajung la aceeaşi măsura de curaţie, de luminare şi de fericire duhovnicească (Ibidem).

62. Ce importanta au lacrimile în rugăciune şi cum putem dobândi darul lacrimilor?

După învăţătura Sfinţilor Părinţi, lacrimile de după Sfântul Botez au mai mare putere decât Botezul. Căci Botezul curata păcatele cele făcute de noi mai înainte, iar izvorul lacrimilor curata şi păcatele de după Botez (Scara, Cuvântul 7, Pentru plâns). La fel şi Sfântul Isaac Sirul zice: Lacrimile intru rugăciune sunt semn al milei lui Dumnezeu

de care s-a învrednicit sufletul intru pocăinţa sa „(Cuvântul 33; Filocalia, vol. X). Încă trebuie să ştim ca lacrimile cele bune, unele se nasc din frica lui Dumnezeu, altele se nasc din dragostea de Dumnezeu, altele din pomenirea morţilor, altele din frica muncilor iadului şi a judecaţii de apoi, (Ibidem). Mai sunt şi altfel de lacrimi numite mijlocii, adică fireşti şi altele rele şi patimase, anume cele din patima, din ura, din manie, din răzbunare etc.

63. De câte feluri este plânsul după Sfinţii Părinţi şi care este plânsul cel mai folositor?

După învăţătura Sfinţilor Părinţi, plânsul este de două feluri. Întâi, plânsul cu lacrimi de pocăinţa, care este şi cel mai bun. Al doilea plâns este întristarea minţii după Dumnezeu, cu mâhnire şi suspine de cainta pentru cele greşite de om înaintea lui Dumnezeu (Scara Cuvântul 7).

64. Care este deosebirea între plâns şi întristarea inimii şi cum ajunge omul la cainta şi mustrarea de sine?

Deosebirea între ele numai atâta este ca plânsul cel dintâi este cu lacrimi, iar cel de-al doilea, adică mustrarea inimii, este fără lacrimi. Pentru a ajunge omul la cainta şi la mustrarea de sine, mai întâi trebuie a se sili cu mare cercare a conştiinţei să ajungă a-şi cunoaşte neputinţa, nimicnicia şi greutatea păcatelor sale, şi mai ales, robia patimilor sufleteşti care-l stăpânesc, cum ar fi: iubirea de sine, nesimţirea, trufia, ura, răutatea, ţinerea minte de rău, făţărnicia şi altele de acest fel care sunt greu de cunoscut de om din cauza subţirataţii lor. Dacă omul va ajunge la adevărata cunoştinţa de sine, a ajuns la adevărata fericire, după mărturia care zice: „Fericit este omul care-şi cunoaşte neputinţa sa, ca cunoştinţa aceasta i se face lui temelie şi rădăcina şi începătura de toată bunătatea „(Filocalia, vol. X, Cuvântul 25).

65. Cum poate cineva să sporeasca în rugăciunea cea duhovnicească?

La aceasta răspundem ca fiecare creştin şi monah poate să ajungă pe cele mai înalte trepte ale rugăciunii dacă se va sili în toată vremea a se ruga, căci dascălul cel mai mare care învaţă şi ajuta pe om să sporeasca în

rugăciune este însăşi osteneala rugăciunii. Acest adevăr îl arata Sfântul Macarie cel Mare care zice: „Vrei să dobândeşti rugăciunea. Osteneste-te în rugăciune, ca Dumnezeu, văzând cu câtă osteneala o cauţi, îţi va dărui-o ţie „(Zbornicul, vol. I).

66. Ce este rugăciunea minţii şi ce este rugăciunea inimii?

Rugăciunea minţii este rugăciunea cugetarii, când mintea s-a deprins să se reculeaga în ceasul rugăciunii, pe care o rosteşte în întregimea ei fără risipire. În vremea acestei rugăciuni, mintea se topeşte, se uneşte laolaltă cu cuvintele scrise şi le rosteşte ca şi cum le-ar fi cugetat ea însăşi.

Rugăciunea inimii este rugăciunea simţirii, când prin luarea aminte inima se încălzeşte şi, ceea ce în rugăciunea minţii era gând, acum de la gând ajunge la simţire. Însă aici simţirea este ca nevoie şi cerinţa duhovnicească. Cine a ajuns la simţire, acela se roagă fără cuvinte, pentru ca Dumnezeu este un Dumnezeu al inimii. De aceea, abia de aici începe hotarul sporirii în rugăciune. Pe aceasta treapta citirea poate să înceteze, precum şi stăruinta gândului, dar să se păstreze petrecerea în aceasta simţire cu semnele proprii ale rugăciunii. Aşadar, din cele spuse pana aici, trebuie să ţinem minte ca „înţelegerea şi simţirea sunt puterile rugăciunii „după Sfântul Teofan Zăvoratul.

67. Prin ce se deosebesc aceste două rugăciuni una de alta şi care este semnul ca a dobândit cineva rugăciunea cea curata a inimii?

Deosebirea rugăciunii minţii de a inimii consta în aceasta, ca cel ce se roagă cu mintea petrece în cap, iar cel ce se roagă cu inima petrece în inima, adică se pogoara cu mintea în inimă. Căci numai atunci când mintea se va uni cu inima ne putem aştepta la o sporire în aducerea aminte de Dumnezeu şi la simţirea lui Dumnezeu, după acelaşi Sfant Teofan Zăvoratul.

68. În ce consta unirea minţii cu a inimii?

Unirea minţii cu a inimii consta în unirea gândurilor celor duhovniceşti ale minţii cu simţirile duhovniceşti ale

inimii (Ibidem).

69. Care sunt roadele rugăciunii lui Iisus?

Primul rod al rugăciunii lui Iisus este înstrăinarea gândurilor minţii de la lucrurile cele frumoase ale lumii, după Sfântul Diadoh care zice: „Cela ce intra de-a pururi în inima sa, se înstrăinează de toate cele frumoase ale viietii „(Filocalia, vol. I, pag. 36 l). Al doilea rod al rugăciunii lui Iisus este „vederea grozăviei celei ticăloase a sufletului cu care s-a întinat prin simţiri şi prin gânduri rele". Prin aceasta vedere câştiga omul smerenie, plâns, lacrimi, după mărturia Sfântului Grigorie Palama.

Al treilea rod al rugăciunii celei gândite a inimii este ca prin întoarcerea minţii în inima, atât mintea cât şi inima omului se fac ca o oglindă curata în care nevoitorul îşi cunoaşte mişcările cele viclene ale gândurilor sale, şi aşa cheamă pe Iisus spre ajutor (Filocalia, vol. IX, Cuvântul 28). Al patrulea rod al rugăciunii celei gânditoare a inimii este curăţirea firii, precum şi lucrarea pentru curăţirea firii, data mai presus de fire de dumnezeiescul dar al Prea Sfântului Duh.

Al cincilea rod al rugăciunii inimii este ca, intrând mintea în inima ca să vorbească acolo cu Cuvântul cel înăuntru aşezat, nu rămâne fără de mare bucurie şi veselie duhovnicească, după cum despre aceasta arata Iosif Vrinie şi Nichita Monahul cel din singurătate. Al şaselea rod al rugăciunii celei duhovniceşti este ca prin aceasta rugăciune se afla darul lui Dumnezeu cel ascuns în inimă. Al şaptelea rod al rugăciunii lui Iisus este ca prin pomenirea cea necurmata a numelui lui Iisus, se naşte în suflet dragostea cea către Hristos (A se vedea Paza celor cinci simtri, de Sfântul Nicodim Aghioritul).

Alte roade ale rugăciunii celei gândite sunt şi acestea: adunarea cugetelor, evlavia, smerenia, luarea aminte de sine, umilinţa, frica de Dumnezeu, pomenirea morţii, liniştea inimii despre gânduri, concentrarea atenţiei în inima şi căldura cea duhovnicească (A se vedea pe larg în Zbornicul vol. I).

70. Care este deosebirea între rugăciunea minţii şi

lucrarea minţii?

Rugăciunea minţii se face atunci când cineva, întărindu-se cu atenţia în inima, înalta de acolo rugăciune către Dumnezeu. Iar lucrarea minţii este atunci când, cineva stand cu luare aminte şi cu pomenirea lui Dumnezeu în inima, taie orice alt gând care încearcă să pătrundă în inima (Ibidem).

71. Este şi o alta rugăciune către Dumnezeu care se îndeplineşte prin lucrarea faptelor bune?

Da, este. Acest lucru ni-l arata Sfântul Pavel când zice: „Orice săvârşiti cu cuvântul sau cu lucrul, pe toate intru numele Domnului Iisus Hristos să le faceţi „(Coloseni 3, 17). Deci, cine face orice lucru bun spre slava lui Dumnezeu, sau vorbeşte cele spre folosul altora pentru Dumnezeu şi spre slava Lui, unul ca acela are rugăciune prin fapte. De aceea şi Sfântul Teodor Studitul, sfătuind pe ucenicii săi, le spunea ca „cel ce face fapte bune şi ascultare cu smerenie şi fără de cartire, liturghie şi preoţie săvârşeste „(Cuvântul 4, Despre dragostea în Hristos şi despre sârguinta la cântările şi slujbele bisericeşti, ed. 1940, pag. 59 – 65).

72. Dar rugăciunea care se face cu gura, are vreun temei în Sfânta Scriptură?

Atât rugăciunea pe care o facem cu buzele şi cu limba, cât şi aceea care o zicem cu glas tare, au destule mărturii în Sfânta Scriptură. Astfel Sfântul Apostol Pavel zice: „Aduceţi Domnului roada buzelor voastre „(Efeseni 6, 18). David prorocul, iarăşi spune: „Doamne, buzele mele vei deschide şi gura mea va vesti lauda Ta „(Psalm 50, 16). În alt loc tot el spune: „Şi L-am inaltat pe El cu limba mea „(Psalm 65, 16). Sau „Auzi Dumnezeule rugăciunea mea şi strigarea mea la Tine să vină „(Psalm 101, 1). În alt loc, iarăşi zice: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu către Domnul m-am rugat „(Psalm 141, 1). În toate acestea, despre rugăciunea gurii şi a glasului se vorbeşte.

73. Ce putere duhovnicească are rugăciunea vorbita, orală, pe care o fac, în general, credincioşii?

Nu mare putere are rugăciunea făcuta numai cu limba şi cu glasul, deoarece Dumnezeu cere omului în vremea rugăciunii mai mult inima sa decât cuvintele gurii şi ale limbii. Ca, auzi ce zice: „Da-mi, fiule, inima ta „(Pilde 23, 26). Dumnezeu cere de la noi nu numai glasul şi rugăciunea făcuta cu gura, tare sau încet, ci mai ales suspinul şi graiurile inimii noastre le cere Dumnezeu. Auzi ce zice: „Ţie a grait inima mea „(Psalm 26, 13). Şi iarăşi: „Răcnit-am din suspinarea inimii mele „(Psalm 37, 8). Iar marele proroc Isaia, având în vedere ca poporul lui Israel se ruga lui Dumnezeu numai cu gura, iar nu şi cu inima, zicea: „Aproape eşti Tu, Doamne, de gura lor, dar departe de inima lor „(Isaia 29, 13; Matei 15, 8).

Sfântul Grigorie de Nyssa zice „ca rugăciunea gurii şi a limbii este graniţa cea mai depărtata a rugăciunii „(Comentariu la viaţa lui Moise). Alţi Sfinţi Părinţi numesc rugăciunea gurii treapta cea mai de jos din scara rugăciunii celei duhovniceşti. Acestea având-le în vedere noi, să ne rugăm Prea Bunului Dumnezeu să ne ajute a ne ridica mai sus de treapta rugăciunii verbale ca să-L laudam şi „să cantam în inimile noastre Domnului”.

74. Cum pot creştinii de astăzi să îndeplinească porunca Sfântului Apostol Pavel care zice: „Neîncetat să vă rugaţi”? (I Tesaloniceni 8, 17).

Poate oricine a se ruga neîncetat dacă va umbla pururea înaintea lui Dumnezeu cu mintea şi inima sa. Cu mâinile poate să lucreze, iar cu mintea şi cu inima sa să fie gândindu-se la Dumnezeu. Atât doar mai adaug, ca rugăciunea duhovniceasca, cea mai de căpetenie aceasta este: să fim noi nedespărţiţi cu mintea şi cu inima de Dumnezeu, ori în ce vreme şi ori în ce loc vom fi. Principalul în aceasta este să avem noi întotdeauna simţirea, adică prezenta lui Dumnezeu. „Acest lucru înlocuieşte toate rânduielile de rugăciune şi se socoteste o rugăciune neîncetata”, cum spune Sfântul Teofan Zăvoratul (Zbornicul, vol. I, ms). Aceasta simţire şi privire duhovniceasca cu mintea la Dumnezeu o avea fericitul proroc David când a zis: „Pururea vedeam pe Dumnezeu

înaintea mea ca să nu mă clatesc…” (Psalm 15, 8). Aşadar, trebuie să înţelegem ca viaţa omului credincios este o rugăciune neîntrerupta, dacă este el neîncetat cu mintea la Dumnezeu.

75. Mai este vreo treapta a rugăciunii, după rugăciunea inimii?

Este rugăciunea cea duhovniceasea, contemplativa, în extaz, care se zice şi vedere duhovnicească şi care se face mai presus de hotarul rugăciunii. Cel ce a ajuns la aceasta treapta nu se roagă cu rugăciunea, ci cu simţirea; sufletul lui simte lucrurile cele duhovniceşti. De aceasta vedere şi rugăciune duhovnicească de-abia unul din neam în neam se învredniceşte, cu darul lui Dumnezeu (Filocalia, vol. X, Sfântul Isaac Sirul, Cuvântul 85).

76. Numai rugăciunea propriu-zisa se poate socoti rugăciune sau şi alte lucrări dubovniceşti ale minţii?

Am arătat mai sus ca viaţa creştinului poate fi o rugăciune necontenita, prin lucrarea faptelor bune. Iar dacă întrebi de lucrările cele duhovniceşti ale minţii, care intra în hotarele sfintei rugăciuni şi care se pot zice rugăciune, la aceasta voi răspunde nu cu cuvintele mele, ci cu ale Sfântului Isaac Sirul care zice: „Orice vorbire duhovnicească ce se face în ascuns în mintea sau inima omului, toată grija minţii cea bună după Dumnezeu şi toată cugetarea celor duhovniceşti, rugăciune se hotărăşte. Ori felurimea citirilor, ori cuvinte ale gurii spre lauda lui Dumnezeu, ori grija cea cu mâhnire intru Domnul, ori închinări ale trupului, ori cântarea de psalmi prin rostire de stihuri, rugăciune este şi rugăciune se socoteste „(Ibidem, Cuvântul 35).

77. Cum trebuie să stea credincioşii la sfintele slujbe, şi ce datorii au cei care merg la biserica?

Creştinii trebuie să stea la sfintele slujbe ale Bisericii cu credinţa, cu frica de Dumnezeu şi cu luare aminte. Ei sunt datori, după putere, a se ruga fără răspândirea minţii şi eu simţirea inimii. Datoriile creştinilor celor ce merg la Sfânta Biserica sunt acestea:

— Să meargă la biserica regulat. Cine lipseşte mai

mult este oprit de la Sfintele Taine, afară de cel bolnav;

— Să fie împăcaţi cu toţi oamenii şi să ceară iertare de la toţi;

— Să ţină curăţenie trupească cel puţin două zile mai înainte de a merge la biserică şi o zi cel puţin, după ce vin de la biserica;

— Să meargă la slujba mai de dimineaţa spre a avea timp să se închine în linişte şi să asculte slujba Utreniei;

— Fiecare creştin să ducă după a sa putere un dar cât de mic Domnului, ca jertfa din osteneala mâinilor sale;

— Să dea pomelnicul din timp şi să ceară preotului să i se scoată particele pentru cei vii şi morţi ai familiei;

— În biserica creştinii să stea cu buna-cuviinţa, bărbaţii în partea dreaptă, iar femeile în partea stângă;

— Credincioşii să fie îmbrăcaţi curat şi cât mai cuviincios, iar femeile să aibă capul acoperit şi chipul smerit;

— În timpul slujbei este păcat a se vorbi în Sfânta Biserica, afară de mare nevoie;

— După ce s-a dat binecuvântare de Sfânta Liturghie credincioşii sunt datori să stea fiecare la locul său şi să nu se mai închine pe la sfintele icoane;

— Să asculte Sfânta Liturghie cu mare evlavie, silindu-se fiecare a urmări rugăciunile şi cântările la strana;

— Să asculte cu luare aminte citirea Apostolului, a Sfintei Evanghelii, precum şi cuvântul de învăţătura – predica;

— Să nu iasă afară din Sfânta Biserica mai înainte de terminarea Sfintei Liturghii, afară de mare nevoie;

— Credincioşii spovediţi şi pregătiţi pentru Sfânta Împărtăşanie să citească din timp rugăciunile necesare şi să-şi ceară iertare de la toţi când se apropie de cele sfinte;

— După Sfânta Împărtăşanie, credincioşii sunt datori să asculte cu bucurie duhovnicească rugăciunile de mulţumire, petrecând în acea zi cu bucurie duhovnicească şi pazindu-se de orice ispita;

— Părinţii sunt datori să-şi ducă şi copiii la Sfânta

Biserica şi să-i împărtăşească cu Trupul şi Sângele lui Hristos;

— După terminarea sfintelor slujbe, creştinii să se întoarcă cu evlavie la casele lor, petrecând restul zilei în cugetarea şi citirea celor sfinte şi în cercetarea bolnavilor;

— Credincioşii sunt datori să spună şi celorlalţi de acasă ce au auzit şi au învăţat la Sfânta Biserica din cântările, din citirile şi predica rostita.

Acestea sunt cele mai importante datorii ale credincinşilor care merg în duminici şi sărbători la Sfânta Biserica.

78. Care este înţelesul tainic, mistic şi dogmatic al Sfintei Liturghii?

Sfânta şi Dumnezeiască Liturghie, în înţelesul ei mistic ne pune noua înainte „întreaga comoara dogmatica şi morala a Bisericii Ortodoxe”. Primul şi cel mai însemnat caracter al Sfintei Liturghii este acela ca jertfa liturgica este cu totul identica cu jertfa de pe Golgota, cu singura deosebire ca jertfa lui Hristos a fost sângeroasa, iar jertfa liturgica este nesangeroasa. Apoi, jertfa de pe Golgota s-a săvârşit o singură dată şi a avut destula putere să ispăşească toate păcatele lumii, în timp ce jertfa liturgica se săvârşeste necontenit până la sfârşitul veacurilor, scopul ei principal fiind de a da fiecărui creştin în parte mântuirea întreaga câştigata de Domnul nostru Iisus Hristos prin jertfa Sa sângeroasa. Sfânta Liturghie are caracter de jertfa şi de cina. În cadrul Sfintei Liturghii, pâinea şi vinul se prefac prin harul Duhului Sfant în Trupul şi Sângele Domnului, care apoi se împart în dar celor vrednici. De aceea Sfânta Împărtăşanie se mai numeşte Euharistie, Cina Domnului, Paharul Binecuvântarii, ospăţul Dragostei, Sfânta Cuminecătura etc. (A se vedea pe larg Explicarea Sfintei Liturghii de N. Cabasila; Învăţătura de Credinţa Ortodoxă, ed. 1952; Mărturisirea Ortodoxă etc.).

79. Sfânta Liturghie se aduce numai pentru iertarea celor pomeniţi, vii şi morţi, sau şi pentru iertarea şi mântuirea tuturor oamenilor?

Sfânta Liturghie se aduce ca jertfa numai pentru cei

drept-credincioşi. În prima parte a Sfintei Liturghii pot să stea la biserică şi cei nebotezaţi, adică catehumenii. În cadrul Sfintei Liturghii se fac rugăciuni de obste pentru mântuirea tuturor oamenilor „cum ne învaţă Sfântul Apostol Pavel. Nominal însă, la Sfânta Liturghie se pomenesc numai cei drept-credincioşi şi cei cărora le îngăduie Sfintele Canoane, care nu au oprire canonica de a li se scoate miride (Învăţătura de Credinţa Ortodoxă, ed. 1952, cap. 278; Pavila Bisericească a lui Nicodim Sachelarie).

80. Ce ne învaţă Sfinţii Părinţi despre efectele şi importanta Sfintei Liturghii?

Nu este ceva mai de folos noua şi mai iubit de Dumnezeu ca jertfa Sfintei Liturghii, pentru ca ea este lucrarea Mântuitorului şi învierea oamenilor şi partasania Lui cu noi. Sfânta Liturghie este mai presus decât toată rugăciunea şi lauda şi se cade a ne griji de lucrarea aceasta, dumnezeiască, căci pentru ea este toată rugăciunea ce se face în Biserica şi aceasta este slujba care se face de cele mai multe ori în zilele viietii noastre. (După Sfântul Simeon al Tesalonicului).

Sfânta Liturghie „este miezul, încoronarea şi desăvârşirea celorlalte slujbe prin care aducem lauda şi mulţumim lui Dumnezeu. Ea este totodată şi singura slujba creştina întemeiata şi săvârşita de însuşi Mântuitorul”, numita şi cununa celor şapte laude ale Bisericii. În timpul Sfintei Liturghii se prefac sfintele daruri în Trupul şi Sângele lui Hristos. Prin jertfa Sfintei Liturghii ne facem partasi de Dumnezeieştile Taine, pe care le primim ori de câte ori suntem vrednici. De jertfa aceasta se fac partasi şi cei raposati în dreapta credinţa „care se împărtăşesc în chip nevăzut „de Hristos, prin pomenirea la Sfântul Altar, spre iertarea păcatelor. Multe şi mari sunt foloasele Sfintei Liturghii, pentru cei care participa cu credinţa la biserică. Împreună cu noi, însuşi Hristos cu sfinţii îngeri şi toţi sfinţii sunt de fată.

81. Cine poate fi pomenit la Sfânta Liturghie şi cine nu poate fi pomenit dintre vii şi morţi?

La Sfânta Liturghie pot fi pomeniţi toţi binecredincioşii creştini care nu au anumite piedici canonice. Dintre cei vii nu se pot pomeni la Sfânta Liturghie paganii, necredincioşii, apostaţii, ereticii, cei nebotezaţi, cei ce au păcate împotriva Duhului Sfant, adică hulitorii de Dumnezeu şi cei care se împotrivesc Adevărului cu ştiinţa şi voinţa. Nu pot fi pomeniţi la Biserica cei ce au murit în necredinţa, în eres, în secta, sinucigaşii şi copiii morţi înaintea botezului ca şi cei avortaţi (A se vedea Pidalionul şi Pravila Bisericească de Arhim. Nicodim Sachelarie, ed. 1940).

82. Ce fapte bune ajuta sfânta rugăciune şi ce fapte bune se nasc din sfânta rugăciune?

Pe rugăciune o ajuta mult milostenia, deoarece „milostenia este aripa a rugăciunii „(Scara, Cuvântul 28). Iarăşi, pe rugăciune o ajuta liniştea şi înfrânarea, după cuvântul ce zice: „Din sămânţa sudorii postului creste spicul întregii înţelepciuni şi liniştea este vârf al desăvârşirii celor ce se roagă”. Şi iarăşi: „cela ce de frumuseţea rugăciunii s-a atins, va fugi de mulţime ca un asin sălbatic „(Ibidem). Pe rugăciune o ajuta smerenia, deoarece, după Sfinţii Părinţi, „cela ce nu se socoteste pe sine că este un păcătos, rugăciunea lui nu este primită la Dumnezeu”, zice Sfântul Isaac Sirul. Şi iarăşi pe rugăciune o ajuta umilinţa, după acelaşi sfant părinte care zice ca „lacrimile intru rugăciune sunt semn al milei lui Dumnezeu „(Filocalia, vol. X, Cuvântul 33). Sunt încă multe alte fapte bune care ajuta sfânta rugăciune, dar acestea sunt cele mai importante.

Iar faptele bune care se nasc şi sporesc prin rugăciune sunt de asemeni multe, precum: credinţa, nadejdea, mila, răbdarea, înfrânarea etc. Cea mai mare virtute care odrăsleste din sfânta rugăciune este însă dumnezeiască dragoste, după cum spun cei mai mulţi Sfinţi Părinţi.

83. Ce este postul şi de câte feluri este?

Postul este înfrânarea totala sau parţială a gândurilor rele şi a simţurilor trupului de plăceri şi de hrana buna şi

îmbelşugata şi mai ales de hrana cea de provenienţa animala. Postul este o jertfă trupească care se cere a fi unita cu milostenia şi cu darurile ce se aduc la Sfântul Altar. Postul împreună cu milostenia, cu darurile aduse la Biserică, cu închinările şi metaniile făcute de credincios, toate laolaltă alcătuiesc închinarea datorată de trup, ca jertfa Domnului. Postul este rânduit „pentru a smeri sufletul”. Postul este înfrânare de toate mâncărurile sau la caz de boală, numai de unele: înfrânarea de băuturi, de toate desfătările lumeşti şi de toate poftele cele rele, trupeşti. Postul este numit de Sfinţii Părinţi „aripa rugăciunii”, care împreună cu milostenia ridica pe om la tronul lui Dumnezeu. Postul ajuta pe creştin să facă rugăciunea mai cu uşurinţa, împaca pe om cu Dumnezeu şi ajuta mult la desparţimirea sufletului, omorând poftele trupeşti şi mijlocind dobândirea harului Duhului Sfant. După asprimea lui, postul poate fi de mai multe feluri: post desăvârşit (total, negru), post de o zi, post de mâncăruri de dulce, şi post „împărătesc”, adică mâncare zilnică cu înfrânare, odată pe zi, nu pana la saturare.

84. Cei ce postesc de nevoie au vreo plata? Dar cei care nu pot posti din cauza bolii, a muncilor grele sau a lipsei, ce trebuie să facă?

Cei care postesc de nevoie, dacă vor mulţumi lui Dumnezeu pentru aceasta şi nu vor cărţi înaintea Lui, vor avea plata pentru răbdarea lor, întrucât este scris: „În lupta aceasta grea aveţi nevoie de multă răbdare „(I Timotei 6, 11). Şi iarăşi: „intru răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre „şi „cine va rabda pana la sfârşit, acela se va mântui „(Matei 10, 22; 24, 13; Marcu 13, 13). Cei care nu pot posti din cauza bolii sunt dezlegaţi de Sfintele Canoane să mănânce unele mâncăruri de dulce de care au nevoie. (Canoanele 8 şi 10 ale Sfântului Timotei al Alexandriei; canonul 69 Apostolic, etc.). Pentru cei care nu pot posti din cauza muncilor grele, nu am găsit în canoane dezlegarea postului pentru ei, doar de vor fi ostaşi sau deţinuţi. Aceştia, prin cainta şi alte fapte bune, vor completa datoria postului trupesc. Despre aceasta

dezlegare, cel mai bine se cuvine a întreba pe episcopul locului şi pe preotul respectiv care, de la caz la caz, pot rândui alte fapte bune în locul postului.

85. Care este cel mai mare şi mai plăcut post înaintea lui Dumnezeu?

Nu orice post este post religios şi plăcut lui Dumnezeu. Numai acela este post plăcut şi bine primit care se face intru numele Domnului şi după legea lui Dumnezeu, aşa cum a primit-o Adam, cum au învăţat-o prorocii şi cum au practicat-o toţi sfinţii (Facere 2, 16 – 17; 3, 26; Levitic 19, 29 – 31; Isaia 48, 1 – 6; Ioil 2, 12 – 15; Exod 14, 18; Matei 4, 2 etc.). Sfântul Ioan Botezătorul a postit toată viaţa; Mântuitorul a arătat luminat ca să postim şi cum trebuie să postim (Matei 6, 16 – 18; Luca 21, 24); Apostolii au postit şi s-au rugat (Fapte 13, 3; 14, 23; I Corinteni 7, 5; II Corinteni 11, 27).

Aşadar, cel mai mare şi mai plăcut post este acela care se face după învăţătura Sfintei Scripturi, adică să fie însoţit de smerenie, de milostenie, de curăţenie, de pocăinţa, şi unit cu postul cel duhovnicesc, înfrânarea simţurilor şi a gândurilor. Aşa ne învaţă şi Sfinţii Părinţi. „Postul cel adevărat, zice Sfântul Teodor Studitul, şi bine primit lui Dumnezeu este înfrânarea de răutaţi...”

Convorbirea a patra

Despre păcat, spovedanie, Sfânta Împărtăşanie

86. Ce este păcatul şi de ce atrage după sine mânia lui Dumnezeu în veacul de acum şi în cel viitor?

După învăţătura Sfintei Scripturi, păcatul este calcarea cu buna ştiinţa şi de bunăvoie a voii lui Dumnezeu. El se mai numeşte şi fărădelege (Învăţătura de Credinţa Ortodoxă, pag. 426; Romani 5, 13; Iacob 2, 9; Isaia 49, 12 – 13). Rădăcina păcatului este pofta care ispiteşte pe om (Iacob 1, 13 – 15). Păcatul atrage mânia lui Dumnezeu asupra omului fiindcă „păcatul este urâciune înaintea lui Dumnezeu „(Deuteronom 17, 25; Pilde 3, 32). Păcatul atrage mânia lui Dumnezeu asupra omului, deoarece „păcătoşii sunt vrăjmaşi ai lui Dumnezeu „(Iov 21, 17; Ieremia 21, 14; Psalm 20, 8 – 10; 78, 6; Isaia 10, 6).

87. În care feluri se împart păcatele şi care sunt păcatele mai greu de vindecat?

Sfântul Ioan Evanghelistul împarte păcatele în două: păcate de moarte şi păcate care nu sunt de moarte (1 Ioan 5, 16 – 17). Tot el împarte păcatele de moarte în trei mari grupe: pofta trupului, pofta ochiului şi trufia viietii (1 Ioan 2, 16). Sfinţii Părinţi împart păcatele de moarte în trei mari grupe:

a. păcatele capitale, în număr de şapte;

b. păcate strigatoare la cer, care sunt mult mai grave precum: uciderea, pruncuciderea, asuprirea săracilor, răpirea avutului altora, uciderea aproapelui etc;

c. păcate împotriva Duhului Sfant. Acestea sunt cele mai grave păcate făcute de oameni pe pământ pentru ca hulesc pe Dumnezeu şi alunga harul Duhului Sfant de la om. Dintre acestea amintim: necredinţa în Dumnezeu, apostazia (lepădarea de credinţa), eresul, secta, deznădejdea, sinuciderea, ura de om până la moarte, prea marea încredere în Dumnezeu, înjurăturile etc. Cele dintâi se numesc „păcate capitale”, pentru că sunt cele mai numeroase şi stăpânesc pe cei mai mulţi oameni. Cele de-al doilea se numesc „strigatoare la cer”, pentru ca striga şi cer de la Dumnezeu pedeapsa omului încă în viaţă. Păcatele cele mai mari şi mai greu de vindecat sunt păcatele împotriva Duhului Sfant şi păcatele de moarte care stăpânesc pe om de mai multă vreme, adică patimile.

88. Care este cel mai urat păcat înaintea lui Dumnezeu?

Cel mai urat păcat înaintea lui Dumnezeu este păcatul mândriei, căci acesta a făcut pe îngeri diavoli, după cum şi smerenia „poate face din diavoli îngeri „(Scara, Cuvântul 25).

89. Care sunt împrejurările păcatului şi cate sunt acestea?

Împrejurările păcatelor sunt în număr de şapte şi anume: Cine a făcut păcatul? Ce fel de păcat a făcut? Din ce motiv şi pentru ce l-a făcut? Prin ce mijloc l-a făcut? În ce vreme l-a făcut (în tinereţe, la bătrâneţe, ziua, noaptea

etc.)? În ce loc l-a făcut? De câte ori l-a făcut? (A se vedea pe larg învăţătura către duhovnic de Sfântul Nicodim Aghioritul, pag. 26 – 27, ed. 1928).

90. Care şi cate sunt treptele păcatului?

Treptele păcatului sunt în număr de douăsprezece, după Sfântul Nicodim Aghioritul şi anume: Prima treapta, când face cineva fapta bună cu scop rău pentru bani, pentru lauda, pentru cinste, adică când amesteca binele cu răul. A doua treapta este împlinirea faptei bune pe jumătate, necompleta. A treia treapta este ispita, momeala, adică ispitirea ce vine asupra omului de la diavol, de la lume şi de la trup şi-l ispiteşte pe om prin cele cinci simţuri numite de Sfinţii Părinţi „ferestrele sufletului". A patra treapta este unirea, adică amestecarea minţii cu ispita. A cincea treapta a păcatului este lupta miniti, adică a sufletului cu ispita. Pana aici nu este păcatul zămislit. De aici însă începe a zămisli păcatul care aduce osânda asupra omului. A şasea treapta a păcatului este învoirea minţii cu păcatul, adică îndulcirea minţii de ispita, de pofta. Din clipa aceasta se zămisleste păcatul în mintea şi inima omului şi-l face pe om vrednic de osânda, precum spune Sfântul Apostol Iacob: „Pofta zămislind, naşte păcatul, iar păcatul savărsându-se, naşte moarte „(Iacob 1, 13 – 15).

A şaptea treapta a păcatului este păcatul făcut cu mintea prin imaginaţie. Ca după ce omul se învoieşte să facă păcatul, el se sileşte, din îndemnul diavolului, să întipărească acel păcat în mintea sa ca şi cum l-ar fi făcut cu lucrul. Prin imaginaţie păcatul creste şi se înrădăcinează în inima omului. A opta treapta a păcatului este hotărârea voinţei de a face păcatul şi însăşi săvârşirea lui cu fapta. A noua treapta este obiceiul păcatului, adică săvârşirea lui de mai multe ori. A zăcea treapta a păcatului este patima, deprinderea, adică săvârşirea permanenta cu voia şi fără voia omului. A unsprezecea treapa a păcatului este deznădejdea, când omul îşi pierde nadejdea iertarii prin pocăinţa, prin harul şi mila lui Dumnezeu. A douăsprezecea treapta a păcatului este sinuciderea, adică

uciderea omului deznădăjduit din cauza păcatelor sale cu voia sa libera. Aceasta este cea mai grea treapta a păcatului, de care să ne ferească Dumnezeu pe toţi. Cel care se sinucide nu mai are iertare în veci, iar Biserica nu are voie să se roage pentru el. (După învăţătura către duhovnic, pag. 15).

Sfinţii Părinţi ne învaţă să ne luptam cu păcatul cât este mic, în clipa zămislirii, iar nu când se face mare şi se înrădăcinează prin patima în inima noastră. Să-l ucidem, când este furnica, iar nu leu, căci altfel „furnicoleul „ne ucide el pe noi. La fel şi psalmistul David, insuflat de Duhul Sfânt, zice: „Fericit este cel ce va lua şi va lovi pruncii tai de piatra „(Psalm 136, 9), adică, feririt este acel creştin care îşi va zdrobi păcatele sale de piatra-Hristos cât sunt încă mici ca nişte prunci, ca de vor creste mari ne vor robi în Babilonul patimilor şi ne vor ucide ele pe noi.

91. Care este baia duhovniceasca care spala, dezleagă şi scoate din rădăcina păcatele omului?

Întâi este baia sfântului şi dumnezeiescului Botez care spala păcatul strămoşesc şi toate păcatele făcute până la Botez (Fapte 2, 38; Ioan3, 3 – 5). A doua baie, deopotrivă cu Botezul, este Taina Sfintei Spovedanii. care spala şi curata păcatele oamenilor. Despre aceasta spune Sfântul Isaac Sirul: „Dar după dar, s-a dat de Dumnezeu oamenilor după Botez, Taina Pocăinţei, ca pocăinţa este numita şi a doua naştere „(Filocalia, vol. X, Cuvântul 72). Iar dumnezeiescul Părinte Ioan Scararul a îndrăznit să zica: „Mai mare decât Botezul, după Botez, este izvorul lacrimilor „(Cuvântul al 7-lea, Pentru plâns, Filocalia, vol. IX).

92. Când rămân păcatele nedezlegate la Sfânta Spovedanie?

Când creştinul nu-şi mărturiseşte toate păcatele asemenea lui Iuda şi când duhovnicul nu le dezleagă. El nu are voie să le dezlege pana ce creştinul nu primeşte canonul rânduit. Dacă duhovnicul dezleagă pe cineva „mai înainte de a face acela canonul, sau mai înainte de a mărturisi (de a se făgădui) ca îl va face, unul ca acela se

face vinovat de toate păcatele celui pe care l-a dezlegat „(A se vedea Carte folositoare de suflet şi învăţătura către duhovnic, de Sfântul Nicodim Aghioritul).

Iarăşi, păcatele omului rămân nedezlegate dacă nu face fapte de pocăinţa, „căci fără de îndreptare nu poate să existe iertare”. Însă adevărata pocăinţa este părăsirea păcatului şi cainta inimii.

93. Care sunt păcatele împotriva Duhului Sfant (hulele) de care zice Domnul „că nu se iartă nici în veacul de acum, nici în cel viitor”? Dacă sunt mărturisite şi se face canon pentru ele sunt iertate?

Păcatele împotriva Duhului Sfant sunt acestea: necredinţa şi împotrivirea adevărului dovedit al credinţei creştine; încrederea nesocotita în bunătatea lui Dumnezeu; deznădejdea fata de îndurarea lui Dumnezeu, pizmuirea aproapelui pentru harul ce i s-a dat, pentru sporirea lui în fapte bune. precum şi neîndrumarea celor greşiţi pe calea mântuirii; ura de moarte, nepocainta până la moarte şi nesocotirea darurilor lui Dumnezeu; lepădarea de credinţa, eresul, secta, sinuciderea etc.

Pricina pentru care aceste păcate nu se iartă de către Dumnezeu nici în veacul de acum nici în cel viitor este „îndărătnicia omului de a nu se pocai de aceste păcate în toată viaţa şi împietrirea inimii lui”. Cel ce săvârşeste astfel de păcate, nu primeşte iertare de la Dumnezeu pentru ca nu voieşte să fie iertat şi să asculte poruncile lui Dumnezeu. Dacă un astfel de vinovat se caieste din adâncul sufletului, se mărturiseşte şi se hotărăşte să nu mai păcătuiască şi cere îndurare lui Dumnezeu cu stăruinta şi cu lacrimi, atunci prin Taina Pocăinţei el va putea primi iertare, căci „nu este păcat oricât de greu ar fi el, care să covârşească bunătatea şi dragostea de oameni a lui Dumnezeu „(Învăţătura de Credinţa Ortodoxă, ed. 1953).

94. Care sunt condiţiile canonice ale Sfintei Spovedanii?

Spovedania, pocăinţa sau mărturisirea păcatelor este una din cele şapte sfinte Taine ale Bisericii prin care

Dumnezeu iartă şi dezleagă păcatele tuturor celor ce se pocaiesc cu sinceritate şi hotarase să ducă o viaţă curata, după voia lui Dumnezeu. Ea începe de la vârsta de 6 – 7 ani şi se săvârşeste cât mai des, după nevoile sufleteşti ale fiecăruia. Călugării din mănăstiri, după tradiţie se mărturisesc o dată pe săptămâna, iar mirenii cel mai des odată pe luna şi cel mai rar de patru ori pe an, în cele patru posturi (Constituţiile Apostolilor, 11 – 13; Mărturisirea Ortodoxă etc.). Condiţiile canonice şi obligatorii ale adevăratei spovedanii sunt acestea: Mai întâi, alegerea unui duhovnic bun şi iscusit. Apoi, spovedania să fie întreaga, sincera, de bunăvoie, iar nu silita, cu umilinţa şi să fie neprihanitoare (Învăţătura către duhovnic, pag. 141 – 149). Dumnezeu osândeşte păcatul după conştiinţa şi înţelepciunea fiecăruia, pe unii de la vârsta de 10 ani, iar pe aliti de la o vârsta mai mare. Dacă îşi va spovedi omul păcatele, cu tot sufletul, cu cainta şi de bunăvoie, atunci duhovnicul poate uşura vindecarea ranilor sale sufleteşti, iar canonul cu care trebuie să-l canonisească pe credincios să-l împartă în trei. O parte să o pună pe seama milostivirii lui Dumnezeu ca nimeni nu este fără de păcat afară de unul singur Dumneu care ne-a răscumpărat cu Sfant Sângele Sau din mâinile diavolului. A doua parte din canon să o ia duhovnicul asupra sa, ca cel ce are putere de la arhiereu să dezlege şi să lege păcatele oamenilor, după cum spune nemincinoasa gura a Domnului nostru Iisus Hristos (Îndreptarea Legii, 1652, cap. 322). Iar a treia parte din canon să o dea aceluia care a săvârşit păcatele.

Duhovnicul să aibă un loc sfant unde să spovedească pe oameni. De obicei, spovedania se face în Sfânta Biserica, în faţa icoanei Mântuitorului nostru Iisus Hrisos. Preotul este dator ca pe fiecare să-l primească la spovedanie cu fata vesela, cu blândeţe şi evlavie, „iar nu cu mâhnire şi cu fata posomorata „(Ibidem, 327). Iar de va fi vreun om bolnav de moarte, şi va chema preotul să-l spovedească, iar acesta nu va merge, măcar de nu ar fi duhovnic, atunci păcatele celui ce a murit nespovedit

rămân asupra preotului, „şi preotul trebuie să se pocăiască trei ani şi metanii 100 pe zi „(Pravila bisericească de la Govora, 1648, pag. 47).

Credincioşii sunt datori să spună toate păcatele şi să nu-şi schimbe duhovnicul, decât cu binecuvântare şi din motive întemeiate. „Oricare om sau femeie de-şi va lasa duhovnicul sau fără oarecare vina şi se va duce să se spovedească la altul, să se desparta de Biserica, împreună cu acela ce îl primeşte pe el „(Ibidem, 117). Cel ce s-a spovedit şi a primit canonisirea şi dezlegarea trebuitoare fără a mai repeta păcatele făcute, „unul ca acesta nu este obligat să le repete la alta mărturisirie „(Sfântul Simion al Tesalonicului, Tratat asupra tuturor dogmelor, cap. IX, 24). Unii sunt de părere ca, în chip excepţional, „când cineva din mireni asista la moartea neprevăzuta a cuiva dacă acela nu are cui să se mărturisească, se poate spovedi celui ce asista, adică mireanului, ca apoi acesta să mărturisească păcatele celui mort la duhovnic, luând dezlegare pentru amândoi „(Pravila bisericească, ms, de Arhim. Nicodim Sachelarie).

Să se ştie ca „este şi o spovedanie păcătoasa sau falsa „şi anume, când cineva cauta un duhovnic lesne iertător, care dezleagă, nu după legea lui Dumnezeu, ci după părerea sa, sau are aceleaşi păcate. Aceştia se afunda amândoi în osânda, mai rău decât dacă nu s-ar fi spovedit. Când cel ce se mărturiseşte nu spune toate păcatele sale, sau le spune pe jumătate, sau le justifica cu minciuni, ducând în eroare pe duhovnic, când se vor spovedi în colectiv mai mulţi oameni la duhovnic, spunând păcatele în gând, fără a le auzi preotul şi a le aprecia pe toate în lumina Sfintelor Canoane şi a legilor morale, în toate aceste trei cazuri, Taina Spovedaniei nu este săvârşita canonic şi păcatele rămân nedezlegate (Ibidem), căci spovedania se face numai individual.

Alte condiţii canonice ale Sfintei Spovedanii sunt şi acestea: spovedania se face numai individual şi niciodată în grup, în public, cum este obiceiul în unele parţi. Credincioşii sunt datori să-şi cerceteze conştiinţa din

copilărie şi să noteze pe hârtie toate păcatele făcute, pentru a nu uita niciunul. Mărturisirea se face întotdeauna cu post şi rugăciune, înainte de a mânca, atât preotul cât şi credinciosul. Ea se face în orice zi şi ori de câte ori ne mustra conştiinţa, indiferent de vrednicia preotului, căci harul Duhului Sfant săvârşeste taina. Spovedania se face la nevoie şi fără post, chiar dacă nu este cineva vrednic de Sfânta Împărtăşanie, căci numai prin spovedanie se spala şi se dezleagă păcatele.

95. Care este cheia Sfintei Spovedanii şi care sunt efectele ei?

După învăţătura Sfântului Nicodim Aghioritul, Taina Pocăinţei se immparte în patru parţi şi anume:

a. Durerea inimii şi părerea de rău a celui ce a făcut păcatul.

b. Spovedania prin viu grai şi individual la duhovnic.

c. Împlinirea canonului dat de duhovnic.

d. Dezlegarea, sau cheia Sfintei Spovedanii, care se face pe capul celui ce s-a spovedit prin punerea mâinilor şi semnul Sfintei Cruci. Cel mai mare efect al Spovedaniei este dezlegarea şi iertarea păcatelor celui ce s-a mărturisit, după cuvântul Domnului, care zice: „Cărora veţi ierta păcatele se vor ierta lor şi cărora le veţi tine, ţinute vor fi „(Matei 16, 19; Ioan 20, 23).

96. Pe cine nu are voie dubovnicul să dezlege la spovedanie?

Nu are voie să dezlege pe cel ce nu se hotărăşte a părăsi păcatul şi a face canonul. De asemenea, nu are voie să dezlege pe acei cărora le amâna canonisirea pana ce preotul duhovnic va cerceta canoanele şi pravilele bisericeşti, spre a se orienta asupra canonisirii lor (Sf. Vasile, can. 84, Cartagina, 43; Canonul 102 al Sinodului VI Ecumenic, Pravila Bisericească de Arhim. Nicodim Sachelarie, Sfântul Simeon Tesaloniceanul).

97. Care este cel mai important şi mai folositor canon ce trebuie dat la Sfânta Spovedanie?

În vremile vechi, când creştinii aveau mare râvna şi evlavie să se împărtăşească mai des cu Sfintele Taine, cel

mai greu canon pentru creştinii de atunci era oprirea pe un timp mai scurt sau mai lung de la Sfânta şi Dumnezeiască Împărtăşanie. De aceea şi Canoanele Părinţilor vechi, ca Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie de Nyssa etc. opreau pe cei păcătoşi pentru păcatele grele de la Sfânta Împărtăşanie, uneori până la 10, 15 sau chiar 20 de ani, şi le aplicau la spovedanie cele patru trepte de canonisire: plângerea la uşa bisericii, ascultarea, îngenuncherea în pridvorul bisericii şi starea împreună cu credincioşii în biserică. Abia la urma îi primeau la Sfânta Împărtăşanie (vezi Sfântul Grigorie al Neocezareei, Canonul 11).

Acum, însă, când credinţa a slăbit şi creştinii cei mai mulţi zac în adâncul nesimţirii şi a lipsei de evlavie faita de Sfânta împărtăşanie cu Trupul şi Sângele lui Hristos, cred că cel mai mare canon pentru îndreptarea sufletelor lor este părăsirea păcatelor spovedite şi lupta cu ele până la moarte. Iar postul, rugăciunea, milostenia, metaniile şi alte nevoinţe să li se dea după putere, după starea lor de sănătate şi după greutatea păcatelor făcute, potrivit cu scumpătatea şi iconomia Sfintelor Canoane. Deci, cel mai mare şi mai de folos canon la spovedanie este părăsirea şi ură faţă de păcatele făcute, precum şi plângerea lor până la moarte. Ca de îi vom opri pe credincioşi numai de la Sfânta şi Dumnezeieasca Împărtăşanie, atâţia sau atâţia ani, şi nu le vom da canon simtt şi cu oarecare osteneala, potrivit cu gravitatea păcatelor lor, ei, nemaiavând evlavia şi râvna celor dintâi creştini pentru cele sfinte, primesc uşor depărtarea de Sfânta Împărtăşanie şi rămân în nesimţire fata de păcatele lor.

De aceea, trebuie a-i sfătui şi a-i îndemna pe credincioşi să facă canonul cuvenit. Dar mai mult decât toate, să părăsească păcatele, ca părăsirea păcatelor, după Sfinţii Părinţi, este adavarata pocăinţa. Sfântul Ioan Gura de Aur zice ca: „Cel mai cumplit lucru al păcatului este a petrece în păcat şi cel mai rău lucru al căderii este a nu se scula din păcat „(Cuvânt la Prorocul Iona, la Daniil, la cei trei coconi şi pentru pocăinţa, în Putul Sfântului Ioan Gura

de Aur, Buzau, 1833).

Aşadar, dacă cel mai cumplit lucru este a petrece în păcat, apoi cel mai folositor lucru este canonul părăsirii păcatului. Dacă cel mai rău lucru al căderii este a zace în cădere, apoi cel mai mare şi mai folositor canon este a ne ridica din cădere!

98. Astăzi se pot aplica întocmai Canoanele stabilite de Biserica?

Sfintele Canoane, atât cele apostolice, cât şi ale Sinoadelor ecumenice, locale şi ale Sfinţilor Părinţi, întotdeauna au fost, sunt şi vor fi dreptare şi călăuzitoare ale sufletelor, iar noua tuturor ni se cuvine a ne supune şi a pazi dumnezeieştile Canoane cu nestrămutare, „ca cei ce nu le pazesc se supun sub înfricoşate certari şi canonisiri „(Pidalion, Mănăstirea Neamţ, ed. 1844, fila 8). În cazuri excepţionale să urmeze porunca ierarhului locului şi a duhovnicului.

99. Nu cumva prin acestea creştinii se îndepărtează de Biserica şi de Prea Curatele Taine?

Nu Sfintele Canoane sunt pricina depărtării creştinilor de Biserica lui Hristos, ci nepazirea scumpătaţii şi a iconomiei celor rânduite de Canoane îi îndepărtează pe preoţi şi pe popor de Biserica lui Hristos. Sfintele Canoane, dintotdeauna, sunt spre folosul şi mântuirea sufletelor, chiar şi acelea care au numai valoare istorica şi nu se mai pun în aplicare azi: Canoanele istorice ne arata cum au fost puse pe atunci în aplicare de Sfinţii Părinţi şi de conducătorii Bisericii creştine, când Biserica era atacata de erezii şi prigoane. Acest lucru nu este mic spre orientarea celor ce păstoresc azi Biserica lui Hristos, atât în Răsărit cât şi în Apus.

Canoanele care conţin în ele dogme şi legi morale cu nimic nu şi-au pierdut valoarea. Ele sunt ca nişte faruri de lumina ale Bisericii, spre îndreptarea corăbiei celei vii care este Biserica lui Hristos, ce pluteşte în valurile veacurilor spre limanul mântuirii.

Deci nimeni nu are voie să învinuiască Sfintele şi dumnezeieştile Canoane pentru răutatea ce stăpâneşte azi

pe cei ce nu au frica de Dumnezeu. Un lucru trebuie ţinut minte. Preoţii şi pastorii să cunoască bine scumpătatea şi iconomia Sfintelor Canoane şi să le pună în practica după vreme şi de la caz la caz cu fiecare suflet rănit de păcate. Studenţii teologi ar trebui să cunoască cât mai bine cum să aplice scumpătatea şi iconomia Canoanelor care s-au pus de Duhul Sfânt în Biserica lui Hristos. Mare primejdie este atât pentru preoţi cât şi pentru păstoriţii lor, dacă nu cunosc cât de puţin Sfintele Canoane, precum şi felul cum trebuie să le aplice. Căci zice Sfântul Ioan Gura de Aur „ca mare primejdie este pentru un preot a nu cunoaşte Canoanele şi mare prăpastie este acolo unde Canoanele nu stăpânesc. De aceea şi fiecare episcop, când se hirotoneşte, mărturiseşte că va pazi Canoanele Bisericii „(Canonul 2 al Sinodului VII Ecumenic).

100 Ce ne puteţi spune despre spovedania în comun, fără a-şi mărturisi păcatele individul şi fără dezlegare pe capul fiecăruia, ce se practica în unele locuri?

Asemenea spovedanie este necanonica, nu are valoare de Taina, iar păcatele rămân nedezlegate. Asemenea practici trebuie cu totul părăsite pentru a nu se desfiinţa Taina Sfintei Spovedanii şi a arunca în osânda atât pe preot cât şi pe credincios.

101. Dacă cineva rămâne în aceleaşi păcate după mărturisire şi nu se pocăieşte, este vinovat credinciosul sau duhovnicul? În acest caz cum este mai bine să se procedeze? Să-l primesca în continuare pentru a nu se deznădăjdui sau să-l trimită la alt duhovnic?

Dacă cineva, după mărturisire, stăruie mereu în aceleaşi păcate sau şi în altele mai grele şi dacă preotul şi-a făcut datoria şi l-a sfătuit îndeajuns să părăsească păcatul iar el nu a ascultat, atunci preotul nu este vinovat. Iar dacă preotul nu l-a sfătuit îndeajuns şi nu l-a canonisit după legea lui Dumnezeu şi din nepăsarea lui acela cade în aceleaşi sau în alte păcate mai grele, atunci şi preotul are păcat şi se osândeşte ca unul ce nu a pus doctoriile necesare pe ranele păcatelor. Iar dacă preotul şi-a dat toată silinta să-l ajute sufleteşte pe cel ce petrece în

nepăsare şi nepocainta, însă fără de folos, atunci este bine a-l trimite la alt doctor mai iscusit, poate prin acela îi va da Dumnezeu credinciosului îndreptare. Însă nu degrabă să-l departeze de el, ci să procedeze cu blândele şi cu îndelunga răbdare, ca să nu-l arunce în deznădejde.

102. Ce datorii are duhovnicul fata de fiii săi duhovniceşti şi ce datorii au fii duhovniceşti fata de dahovnic?

Duhovnicul are marea datorie fata de fiii săi duhovniceşti, de a-i supraveghea, de a-i învaţă pururea şi de a se ruga lui Dumnezeu pentru mântuirea lor. Iar fii duhovniceşti au şi ei datoria de a asculta învăţăturile duhovnicului lor, de a-i cere întotdeauna sfat şi binecuvântare pentru toate, de a-şi face canonul rânduit, de a se sili spre îndreptarea lor şi de a se ruga pentru părintele lor duhovnicesc.

103. Cum trebuie înţeleasa duhovnicia în viaţa Bisericii Ortodoxe?

Duhovnicia „este judecătorie interna a sufletului creştin care are împărăţia lui Dumnezeu înăuntrul său, având ca judecător conştiinţa sa, adică ştiinţa de sine, în raport cu legile Domnului, cu ajutorul cărora preotul poate face deosebire între bine şi rău. Întrucât creştinul nu se poate cunoaşte exact pe sine, nici Legea lui Dumnezeu nu o ştie pe deplin şi nici aplicarea la faptele sale nu o poate face fără părtinire. Pentru a-şi completa aceasta judecata internă, apelează la un judecător extern, asemenea lui, dar superior lui prin harul Duhului Sfant, pe care îl consulta şi de la care cere ceea ce-i lipseşte – iertare, lumina şi adevăr”. Acesta este duhovnicul, a cărui misiune este să examineze, să îndrume, să judece în numele lui Hristos, să dea sentinţa dezlegării sau nedezlegarii păcatelor, necondiţionat sau condiţionat, toate împlinindu-se în cadrul legilor lui Dumnezeu date lui de Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie, în afara cărora nu poate să fie legare sau dezlegare de păcate, lumina şi adevăr bisericesc (Ioan 14, 15 – 30; 15, 1-14; Privila Bisericească de arhim. Nicodim Sachelarie).

104. Când are voie credinciosul să-şi schimbe dubovnicul?

Iată ce spun Canoanele în legătura cu aceasta: „Oricare om îşi va lasa duhovnicul sau fără anumită vina şi se va spovedi la altul, să se desparta de Biserica împreună cu acela ce îl primeşte la el „(Pravila Bisericească de la Govora, cap. 118). În caz că duhovnicul după multă răbdare şi sfătuire, nu observa nicio îndreptare la credincios, un astfel de penitent trebuie trimis la alt duhovnic, sub motiv că nu se pricepe a-i vindeca ranele sale sufleteşti.

Dacă cineva a fost afurisit (exclus din Biserica) de episcopul său, nu are voie să fie primit de alt episcop mai înainte de a fi iertat de episcopul său. Însă el poate să apeleze la sinod ca să se apere şi sinodul poate da o alta hotărâre (Antiohia, 6). Sfântul Simeon al Tesalonicului spune ca „preotul trebuie să afurisească (să oprsasca) de la cele sfinte pe cel vinovat când este rânduit de Canoane, ca să nu se încarce de păcate străine. Că nu este aceea răbdare ci pricina de pierzare. Că nu se cuvine a fi noi mai milostivi decât Sfinţii Părinţi. Arhiereul sau duhovnicul, fiind stăpânit de aceleaşi păcate ca şi cel pe care îl spovedeste, să nu socotească că i se vor ierta lui acele păcate, dacă va fi îngăduitor şi-i va uşura pe păcătoşi, călcând legile Domnului. Ci pentru ale sale păcate să ceară iertarea iar legea lui Dumnezeu să o aplice cu dreptate. Poate fi îngăduitor numai atunci când păcătosul se va hotărî a se îndrepta de la rău şi a se smeri intru pocăinţa „(Tratat asupra tuturor dogmelor, cap. 9, 30).

105. Cum trebuie să se procedeze cu acei credincioşi care au săvârşit păcate grele şi totuşi cer cu stăruinta Sfânta Împărtăşanie?

Cu aceia care au păcate grele şi totuşi cer stăruitor Sfânta Împărtăşanie, iată cum trebuie procedat. Dacă se vor spovedi curat, cu mare durere de inimă, cu lacrimi şi cu cainta, duhovnicul care i-a oprit un timp de la cele sfinte, potrivit Sfintelor Canoane, poate să le facă acest pogoramant. Adică sa împartă canonul dat şi numărul

anilor de pocăinţa în trei părţi, după cum am spus mai înainte. O parte să o pună spre milostivirea şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu, ca nimeni dintre oameni nu este fără de păcat; a doua parte a canonului să rămână asupra celui ce a săvârşit păcatele; iar a treia parte de canon să o ia duhovnicul asupra sa, ca cel ce are putere de la arhiereu să lege şi să dezlege, după cum zice nemincinoasa gura a Domnului nostru Iisus Hristos. (Îndreptarea legii, Târgovişte, 1652). Duhovnicul, pentru a se orienta mai bine în legătura cu scumpătatea şi pogoramantul pe care îl face de la caz la caz cu cei ce se spovedesc şi se pocaiesc, este bine să citească cu înţelegere Sfintele Canoane şi mai ales canonul 102 al Sinodului al VI-lea Ecumenic, iar nicidecum să se bazeze pe priceperea sa, căci „duhovnicul are putere a lega şi a dezlega numai în conformitate cu legea Domnului”.

Aşadar canonisirea trebuie făcuta numai potrivit cu învăţătura Sfintei Scripturi, potrivit cu Sfintele Canoane şi învăţăturile Sfinţilor Părinţi, căci altfel spovedania şi pocăinţa nu ar aduce niciun folos credinciosului şi nici duhovnicului.

106. Cum trebuie procedat cu acei credincioşi care nu primesc canon la spovedanie? Dar cu cei care sunt bolnavi şi nu pot face canonul?

Cei ce nu vor să primească un canon la Sfânta Spovedanie, după multă sfătuire, de vor rămâne în îndărătnicia lor, nu li se poate face dezlegarea de păcate, cum spune Sfântul Nicodim Aghioritul în învăţătura către duhovnic. Celor bolnavi, însă, li se poate face uşurare de canoanele care cer osteneala trupească, precum: post, metanie, priveghere, milostenie, dacă nu au de unde da etc.; însă pentru osteneala duhului nu sunt scutiţi, adică de sfânta rugăciune, cea dintotdeauna, şi de mulţumire către Dumnezeu pentru suferinţa pe care o au. După cum am zis, canonul celor bolnavi se poate schimba, nu însă şi obligaţia de a ierta, a se ruga şi a mulţumi neîncetat lui Dumnezeu pentru toate, căci prin aceasta se vor mântui.

107. De câte ori pe an trebuie să se spovedească

mirenii?

Spovedania nu este legată de termene sau soroace anumite din cursul anului. Putem alerga la duhovnic ori de câte ori simţim nevoia sa ne uşuram sufletul de povara păcatelor şi să primim mângâierea harului şi nadejdea iertarii. Cu cât ne spovedim mai des cu atâta mai bine. De obicei însă, spovedania este legată de cele patru posturi. Porunca a patra a Bisericii învaţă să ne mărturisim păcatele de patru ori pe an, în cele patru posturi. Cei mai sporiti în evlavie să se spovedească în fiecare lună, iar ceilalţi „măcar o dată pe an „şi anume în Postul Paştilor (Mărturisirea Ortodoxă, partea I, întrebarea 90).

108. De câte ori pe an trebuie să ne împărtăşim după rânduiala Bisericii?

Sfânta Împărtăşanie, fiind strâns legată de Spovedanie, se poate da, cu dezlegarea duhovnicului, în cele patru posturi, sau cel mai des odată pe luna pentru cei mai evlaviosi şi cel mai rar la Sfintele Paşti. Însă numai după săvârşirea canonului dat. Sfântul Ioan Gura de Aur recomanda credincioşilor că se pot împărtăşi cel mai des de douăsprezece ori pe an, la cele douăsprezece praznice Împărăteşti, cu dezlegarea duhovnicului lor, „însă cu frica şi cu cutremur, ca să nu luam osânda în loc de hrana şi moarte în loc de viaţa „(Împărţire de grâu, Cuvintele 53 şi 54).

109. Care sunt condiţiile principale pentru a primi cineva cu vrednicie Trupul şi Sângele Domnului?

Pregătirea pentru Sfânta Împărtăşanie este de două feluri: trupească şi sufletească. În general ea consta din următoarele părţi:

a. Spovedania, mărturisirea păcatelor, fără de care nimeni nu se poate împărtăşi, nici chiar clericul. Numai copii pana la şapte ani sunt scutiţi de spovedanie.

b. Împăcarea cu toţi oamenii. Nimeni nu se poate impatataşi certat cu cineva şi neîmpacat, sau având răutate, ura şi gând de răzbunare asupra cuiva. Dumnezeu, fiind dragoste, primeşte la cele sfinte numai pe cei care iartă şi trăiesc în dragoste.

c. Înfrânarea de la mâncare de dulce şi de la orice pofta şi necuraţie trupească. Sotii sunt datori să ţină cel putn şapte zile de curaţie înainte de Sfânta Împărtăşanie şi încă trei zile după Sfânta Împărtăşanie. Credincioşii sunt datori să ţină curăţenie şi să postească miercurea, vinerea şi în cele patru posturi când se împărtăşesc. În caz de boala grea, preotul le rânduieşte un post mai scurt, după caz. Cei care se împărtăşesc între posturi sunt datori să postească cel puţin trei pana la şapte zile, înainte de Sfânta Împărtăşanie. Creştinii sunt datori să se înfrâneze înainte de primirea celor sfinte, de băutura, de tutun, distracţii, glume, zavistie, clevetire etc.

d. Împlinirea canonului dat de duhovnic. Credincioşii nu se pot împărtăşi fără învoirea duhovnicului lor şi fără împlinirea canonului rânduit de el la spovedanie, afară de caz de boala sau alte împrejurări grave, când pot primi cele sfinte în orice situaţie s-ar găsi cel în cauză.

e. Rugăciunea. Credincioşii sunt datori să se roage mai înainte de primirea Sfintei Împărtăşanii în mod deosebit. Să citească în ajun din Ceaslov, din Psaltine şi Acatistier, să facă după putere metanii, închinăciuni, milostenie la săraci şi alte fapte bune. În mod deosebit sunt datori să citească seara, Acatistul Mântuitorului, Paraclisul Maicii Domnului, Canonul de pocăinţa, Canonul îngerului păzitor şi Canonul Sfintei Împărtăşanii, iar dimineaţa cele douăsprezece rugăciuni. După primirea celor sfinte, credincioşii trebuie să citească rugăciunile de mulţumire.

110. În ce împrejurări se pot împărtăşi credincioşii cu pogoramant, adică excepţional?

După cum am spus cei ce sunt opriţi un timp de la Sfânta Împărtăşanie se pot împărtăşi cu pogoramant numai în caz de primejdie de moarte, adică de accidente, de operaţie, internare în spital pentru mai mult timp etc. De asemenea, femeile însărcinate se pot împărtăşi în luna a noua, orice oprire canonica ar avea, cu condiţia ca după naştere să ţină în continuare canonul dat de duhovnic.

111. Care dintre creştini nu se pot împărtăşi nici

chiar înainte de moarte?

Nu pot fi împărtăşiţi nici chiar pe patul de moarte, creştinii ortodocşi care refuza cele sfinte; cei care s-au lepădat de credinţa; cei care au părăsit Biserica şi s-au dus la secte; cei demenţi, adică cei care nu pot judeca cu mintea şi nu se pot spovedi; cei în agonie care nu au apucat să fie mai înainte spovediţi şi împărtăşti; cei îndrăcti (demonizaţi); cei care hulesc pe Dumnezeu şi îl înjura, chiar şi pe patul de moarte; cei care au săvârşit păcate împotriva Sfântului Duh pana în ceasul morţii şi nu s-au pocăit; cei deznădăjduti care vor să-şi pună capăt zilelor; cei cu totul robiti până la moarte de beţie, de grele păcate trupeşti, furii de cele sfinte şi cei care nu vor să ierte nici până la moarte pe aproapele lor.

112. Ce alte sfaturi ne mai puteţi da în legătura cu duhovnicul şi duhovnicia?

Niciun cleric (duhovnic) nu poate dezlega la spovedanie pe cel legat de altul, decât numai dacă cel ce l-a legat a murit sau l-a legat pe nedrept şi este dezlegat de episcopul său. Alta învăţătura a Bisericii zice aşa: „Cauta să găseşti un duhovnic bun, duhovnicesc, să fie învăţat şi iscusit în fapte, să cunoască bine ranele sufleteşti ca să ştie să dea o doctorie cu pricepere”, precum ar fi făcut când ar fi avut o rană trupească. Căci s-au văzut mulţi în ziua de azi careand boala, au omorât duhovniceşte pe mulţi din cei bolnavi, precum zice şi Hristos, „când un orb povatuieşte pe alt orb, amândoi cad în groapa”.

Când vei găsi un duhovnic bun să nu te mai duci la altul, căci dacă neguţătoreşti mărturisirea nu te poţi folosi. Dacă te-ai mărturisit la un duhovnic de mai multe ori şi din pricina că ai căzut în aceleaşi păcate, te ruşinezi de el şi te duci la altul ca să te ruşinezi mai puţin şi să primeşti canon mai uşor, aceştia „mai rău manie pe Dumnezeu”. Unii creştini obişnuiesc să caute duhovnici foarte îngăduitori, care iartă fără canon şi chiar le dau şi Sfânta Împărtăşanie. Unii ca aceştia se pierd pe sine şi se fac pierzare şi pentru alţii, dar „vremea judecaţii (osândei) lor este în veac „zice Sfânta Scriptură.

Alţii uneltesc vicleşugul mai cu măiestrie, căci se duc la un duhovnic şi spun unele păcate, apoi se duc la zitul şi spun alte păcate, talcuindu-le în aşa fel încât să le înfăţişeze fără adevărata lor vina. Alţii spun repede păcatele lor ca duhovnicul să nu le bage în seamă, nici să cerceteze cu deamanuntul pricinile şi urmările acelor păcate şi astfel să poată fi taimaduiţi. Alţii, ceea ce este şi mai rău, nu voiesc să le mărturisească pe toate, ci ascund pe cele mai mari. Toate aceste uneltiri ale diavolului, cauta pe orice cale să ducă la pierzare sufletele oamenilor slabi în credinţa.

Duhovnicul nu este decât un martor înaintea lui Dumnezeu şi un organ prin care Duhul Sfânt lucrează taina iertarii păcatelor. Duhovnicul talcuieşte şi aplica legea lui Dumnezeu pentru vindecarea sufletului omenesc. „Dacă duhovnicul constata pe cineva că nu este sincer, are datoria să-l respingă de la spovedanie”. Dacă nu ar face aşa ar însemna ca duhovnicul nu slujeşte pe Dumnezeu cu credinţa, cu inima curată şi devotata. Pocăinţa este una din cele şapte Taine pe care o lucrează Duhul Sfânt în chip nevăzut prin slujba văzuta a duhovnicului. Când te spovedeşti nu cumva să-ţi pleci urechea la glasul diavolului care îţi şopteşte în minte, zicând: „Oare ce va zice duhovnicul când va auzi astfel de păcate? „Uneori diavolul îi şopteşte credinciosului prin oamenii cei răi şi bârfitori cum ca duhovnicul ar spune altora păcatele de la spovedanie. La aceasta să-şi aducă aminte fiecare de bogatul ce şi-a mărturisit păcatele sale în mijlocul Bisericii cu glas tare înaintea tuturor celor de fata şi, în timp ce şi le mărturisea, Îngerul Domnului îi ştergea păcatele lui cele mărturisite în faţa tuturor, cum spune Sfântul Ioan Scararul în Cuvântul 4 din Filocalia, vol. IX. Să se ştie şi aceasta, ca duhovnicul nu poate dezlega pe cel ce nu-l dezleagă Dumnezeu şi nici nu poate lega pe cel ce nu s-a legat pe sine prin calcarea poruncilor lui Dumnezeu. Aşadar, în cele spuse pana aici este clar că nici duhovnicul, afară de pricinile arătate mai sus, nu se poate schimba, nici canonul dat de un duhovnic nu-l poate dezlega altul,

cât timp duhovnicul lui trăieşte. Iar dacă cineva se sminteşte de vreo slăbiciune a duhovnicului sau şi nu mai are evlavie la el, atunci, dacă are motiv bine întemeiat, se poate duce la alt duhovnic, însă numai cu binecuvântarea duhovnicului dintâi. La nou duhovnic este dator să facă o spovedanie generală din copilărie, ca acela să-l poatacunoaşte bine şi astfel să-i rânduiască un canon potrivit, spre îndreptarea lui.

113. În ce condiţii se spovedesc şi se împărtăşesc copii? Dar cei bătrâni şi greu bolnavi?

Copiii mici pana la şase-şapte ani, dacă sunt botezaţi, se împărtăşesc fără spovedanie, la 30 sau 40 zile. Spovedania lor începe de la vârsta de 7 ani. Cei bătrâni şi bolnavi este bine să se împărtăşească la fel, la trei-patru săptămâni, dacă nu au vreo oprire de la Sfânta Împărtăşanie. Dacă au păcate cu totul grele, de moarte, Sfinţii Părinţi rânduiesc să se împărtăşească numai pe patul de moarte sau cum va hotărî duhovnicul lor.

114. Cum se cuvine a se spovedi şi a se împărtăşi călugării, după rânduiala Sfinţilor Părinţi? Cât de des se pot împărtăşi monahii, schimonahii şi călugării bolnavi?

Tot ce am spus până acum despre aceasta sfânta taina este valabil şi pentru călugări. Monahii şi schimonahii sunt datori a se împărtăşi cu Trupul şi Sângele Domnului mai des decât mirenii, însă cu pregătirea cuvenita, după Sfintele Canoane, şi cu dezlegarea duhovnicului lor. Călugării se pot împărtăşi cel mai des odatape luna, sau, cum spune Sfântul Ioan Gura de Aur, în Cuvântul 53 din Împărţire de grâu, la cele douăsprezece praznice împărăteşti. Schimonahii, îndeosebi cei bolnavi, şi bătrânii se pot împărtăşi cel mai des odată pe săptămâna, după tradiţia noastră mănăstireasca. Aceasta ne învaţă şi povatuirile din Liturghier, zicând: „Preoţi de popor să înveţe pe credincioşii lor ca, în cuget curat, parte bărbătească şi femeiască sa se împărtăşească de va fi cu putinţa, la praznicele cele împărăteşti de peste an, iar de nu măcar în cele patru posturi de peste an, să se pregătească de împărtăşirea cu Sfintele Taine, însă cu

cuvenita pregătire şi cu învoirea duhovnicului lor să facă aceasta”.

115. Cum trebuie să se pregătească clericii, preoţii şi diaconii pentru Sfânta Liturghie?

Despre toate acestea scrie pe larg în povatuirile Sfintei Liturghii din Liturghier. În general, clericul de mir este dator să respecte următoarele: Să se spovedească la duhovnicul sau înainte cu o zi de Sfânta Liturghie; să aibă dezlegare de la duhovnic pentru săvârşirea celor sfinte; să ţină curăţenie înainte şi după Sfânta Împărtăşanie câteva zile; să fie împăcat cu enoriasii săi şi cu toţi oamenii; să-şi citească din timp toate rugăciunile rânduite pentru Sfânta Împărtăşanie; să facă în ajunul fiecărei sărbători Vecernia şi Utrenia la biserica; să săvârşească orice slujba, mai ales Sfânta Liturghie, fără graba şi cu toată evlavia; să-şi pregătească din timp prescuri şi vin natural pentru cele sfinte; să-şi pregătească temeinic în cursul săptămânii predica duminicala sau a sărbătorii, prin care este dator să-şi hrănească duhovniceşte enoriasii săi.

116. Care este rolul şi importanta predicii în biserica?

Fiecare preot este dator să catehizeze „cu timp şi fără timp „pe credincioşii săi, căci „credinţa vine prin auz, iar auzul prin vestirea cuvântului lui Dumnezeu „(Romani 17, 10). Altfel, poporul piere din lipsa de cunoştinţa a cuvântului dumnezeiesc, iar preotul va da înfricoşat răspuns la judecata. Auzi ce spune Dumnezeu prin gura proorocului: „Fiindcă ai lepădat cunoştinţa şi Eu te voi lepăda sa nu mai fi preot, căci ai uitat legea Domnului tău „(Osea 4, 6). Catehezele şi predicile, în general, trebuie să se facă pe temeiul Sfintei Scripturi şi după învăţăturile Sfinţilor Părinţi. Să fie bine gândite, simţite, trăite de preot, ca să poată convinge şi pe credincioşi. Predicile, să fie calde, mângâietoare, pe înţelesul tuturor, presărate cu istorioare practice uşor de ţinut minte. Să iasă din inima, ca să meargă la inimă. O mare importanta au, mai ales acum când s-au înmulţit sectele, predicile catehetice cu tema, ca să ştie poporul dreapta credinţa ortodoxă şi să se

poată feri de cursele sectarilor.

117. În care feluri este dator a predica preotul?

Preotul este dator a predica în trei feluri şi anume: cu cuvântul, cu scrisul şi cu viaţa, după învăţătura Sfântului Ioan Gura de Aur. Cu gura este dator să înveţe pe credincioşi cuvântul Domnului, dogmele, canoanele şi învăţăturile Sfinţilor Părinţi. Cu scrisul sau cu mana este dator să scrie cele ce a învăţat din Sfânta Scriptură şi de la Sfinţii Părinţi. Iar cu viaţa este dator să predice prin trăirea sa personală, după putere, despre cele ce învaţă, aducându-şi aminte de cuvântul Domnului care zice: „Cela ce va face şi va învăţa, acela mare se va chema intru Împărăţia Cerurilor (Matei 5, 16). Cea mai puternică este predica prin viaţa preotului.

118. Se poste mântui cineva fără duhovnic şi fără spovedanie?

Nu. Nimeni nu se poate mântui, nici mireni, nici călugări, nici clerici, fără spovedania păcatelor şi fără dezlegarea de la duhovnic, după cuvântul Domnului care zice: „Luaţi Duh Sfant, cărora le veţi ierta păcatele se vor ierta şi cărora le veţi tine, ţinute vor fi „(Ioan 20, 23). Şi în alt loc: „Oricâte veţi lega pe pământ, vor fi legate şi în cer şi oricâte veţi dezlega pe pământ vor fi dezlegate şi în cer „(Matei 18, 18). Deci, cum va intra cineva în împărăţia cerurilor, nefiind dezlegat pe pământ de păcatele sale? Ca aceasta putere s-a dat numai celor aleşi, adică apostolilor, episcopilor şi preoţilor, iar nu mirenilor. Toţi trebuie să avem duhovnicii noştri şi să ne spovedim regulat, chiar şi aceia cărora li se pare că nu au păcate. Aşa ne învaţă Sfântul Apostol şi evanghelist Ioan: „De vom zice ca păcat nu avem, ne înşelam pe noi înşine şi adevărul nu este cu noi. De vom mărturisi păcatele noastre, credincios şi drept este Dumnezeu ca să ne ierte noua păcatele noastre şi să ne curăţească pe noi de toată nedreptatea „(I Ioan 1, 8 – 9). Iar Sfântul Simeon Tesaloniceanul arata, zicând: „Toţi trebuie să ne pocaim, şi mireni şi călugări şi preti şi arhierei. Toţi să ne pocaim (spovedim), ca să ne mântuim „(Tratat asupra tuturor dogmelor, cap. 251, Despre Taina

Pocăinţei). Fără spovedanie, nimeni nu se poate mântui, deoarece „toţi multe greşim „(Iacob 3, 2). Tot omul este zămislit şi născut în păcate (Facere 8, 21; Psalm 50, 6; Matei 7, II; Romani 3, 11). Sfânta Scriptură ne arata ca „păcatul aduce moarte „(Iacob 1, 15) şi ca „nimic necurat nu va intra în Împărăţia lui Dumnezeu".

Deci să ţinem minte ca „păcatul este calcarea Legii lui Dumnezeu şi este urâciune şi necuraţie înaintea Lui „şi ca mania Domnului vine asupra celor răi şi păcătoşi care mor nespovediţi şi fără pocăinţa. Păcătoşii, prin spovedanie şi pocăinţa, întorc mania cea dreaptă a lui Dumnezeu şi capătă mântuirea sufletelor lor.

119. Duhovnicul poate opri de la lucrarea celor sfinte pe un cleric? Ce trebuie să facă duhovnicul în această situaţie?

Cele mai mari păcate făcute de clerici, adică lepădarea de credinţa ortodoxă, uciderea, desfrânarea, profanarea celor sfinte (ierosilia, sacrilegiul) etc., trebuie să fie spovedite numai la arhierei, precum şi alte păcate grele care nu le pricepe duhovnicul, făcându-se toate cu sfatul arhiereului, pentru ca lucrarea duhovniciei este mai ales a arhiereului. Duhovnicul nu poate opri de la săvârşirea celor sfinte pe vreun diacon sau preot, pentru orice păcat, ci trebuie să-l trimită la episcopul locului sau la Sfântul Sinod, după regula Bisericii noastre Ortodoxe.

120. Ce părere aveţi despre acei clerici care dau prea des şi fără cercetarea cuvenita Sfânta Împărtăşanie la credincioşi?

Preoţii care dau Sfânta Împărtăşanie credincioşilor fără cercetarea cuvenita şi fără canonisire sunt datori să citească cu atenţie Povatuirile din Liturghier care privesc pregătirea sufletească şi trupească a credincioşilor pentru Sfânta Împărtăşanie. Preoţii sunt datori să cunoască bine Sfintele Canoane şi practica Bisericii Ortodoxe, iar la nevoie să consulte pe episcopul locului, pe care sunt datori să-l asculte toată viaţa... Preoţii trebuie să citească învăţătura Sfântului Ioan Gura de Aur despre felul cum trebuie data Sfânta Împărtăşanie. Iată ce zice el în

Cuvântul 55 din cartea sa Împărţire de grâu „Nu mica munca zace asupra voastră, preotlor, dacă ştiind la cineva vreo răutate îi vet îngădui să se impaartasеasca de Masa aceasta. Sângele lui Hristos din mana voastră se va cere. Măcar vreun voievod de-ar fi, măcar eparih, măcar cel încoronat cu coroana, dacă eu nevrednicie se apropie (de cele sfinte), opreşte-l. Mai mare stăpânire ai tu decât acela... ca decât cel îndrăcit mai rău este cel ce a păcătuit şi se apropie. Ca acela, pentru că este îndrăcit, nu se munceşte; iar aceştia când se apropie cu nevrednicie, la munca veşnica se dau. Deci nu numai pe aceştia să-i oprim, ci în scurt pe toţi care îi vom vedea că se apropie cu nevredmicie. Niciunul să nu ia ca Iuda, ca să nu pătimească ca Iuda". Şi iarăşi zice: „Nu da sabie în loc de hrana. Ci măcar din nebunie de va veni acela să se împărtăşească, opreşte-l. Să nu te temi. Teme-te de Dumnezeu nu de om. Iar dacă tu nu îndrăzneşti să-l opreşti, ada-l la mine. Nu voi îngădui să se facă acestea. De suflet ma voi desparţi mai înainte decât voi da Sânge stăpânesc cu nevrednicie. Şi sângele meu tot îl voi varsa, mai înainte decât voi da Sânge aşa de înfricoşat celui căruia nu i se cuvine. Iar dacă mult iscodind cineva nu a ştiut pe cel rău, nu este nicio vină".

De aceea, duhovnicul trebuie să fie cu mare grija la spovedanie, socotind bine pe cine trebuie să oprească şi cui să-i dea cele sfinte cu vrednicie. Dacă cineva duce o viaţă imorala şi cauta prin înşelăciune să primească Sfânta Împărtăşanie, va intra satana în el (Ioan 13, 27), asemănându-se lui Iuda. Dacă cineva este pe patul de moarte şi nu mai poate vorbi i se poate da Sfânta Împărtăşanie pe mărturia celor din jurul său, cum ca bolnavul este om credincios, că s-a spovedit regulat şi a dorit cele sfinte. Cel mai mare păcătos, dacă pe patul de moarte se spovedeste, plângând amar, asemenea tâlharului de pe cruce, poate fi împărtăşit. Iar dacă cineva nici pe patul de moarte nu vrea să se împace cu aproapele, sau refuza cele sfinte, nu trebuie să fie împărtăşit.

În ce priveşte purtarea Sfintelor Taine de către

mireni, chiar cu voia preotului, iată ce spune Pravila Bisericească: „Preotul care va da Sfânta Taina a lui Dumnezeu (Împărtăşania), citetului celui destoinic, sau omului simplu să o poarte ei încoace şi încolo pentru oarecare treburi, iar nu însuşi preotul să o poarte cu frica de Dumnezeu, unul ca acela să se pocăiască trei ani „(Pravila Bisericească de la Govora, 35). Şi iarăşi: „Preotul care va împărtăşi pe orice om, fie mic, fie mare, tânăr sau bătrân, pana ce nu va lua ştire despre dansul de la duhovnicul lui de este destoinic sau nu, unul ca acesta să se izgonească din preote, adică sa se pocăiască cinci ani; iar dacă din neglijenta va împărtăşi, chiar de-ar fi cocon mic, şapte ani să aibă pocanie „(op. cit., 35). „Nu este îngăduit a se ţine Sfintele Taine, în casă, mai ales în familie, sau a le purta la sine şi din îndelungarea de vreme să se neglijeze păstrarea lor, ci numai la biserica pe Sfânta Masa sa se păstreze cele sfinte; căci credincioşii când trec pe lângă biserica se închina lui Hristos. În vreme de nevoie, de persecuţii, de foc, de cutremure sau când se duc cele Sfinte la bolnavi acasă, poate preotul să ia cu sine cele sfinte, dar şi atunci cu mare cinste şi grija, pe cât posibil mergând cu ele ca la vohodul cel mare, cu lumânarea aprinsa înainte, fără a căuta vreun câştig lumesc „(Sfântul Simeon Tesaloniceanul, cap. 9).

„Nu ce cuvine a liturghisi prin case particulare de către episcopi sau preoţi „(Laodiceea, 58). Deoarece al VI-lea Sinod Ecumenic supune caterisirii pe preoţii care slujesc şi botează prin paraclise, care sunt în casele particulare, fără învoirea episcopului, şi noi hotaram aceasta. Căci pe când Sfânta Biserica Ortodoxă îndreptează cuvântul adevărului şi păstrează adevărul şi învaţă moralitatea vieţuirii, apoi este urat şi necuvios intru ascultare şi anarhie (clericii) furişându-se prin case, să rupă buna rânduiala şi să o umple de multă tulburare şi sminteala. Pentru aceasta prezentul sinod, de acord cu Sinodul Ecumenic al VI-lea, canonul 31, a hotărât să fie lepădati din cler cei ce liturghisesc prin paraclise, care sunt prin case, lepădarea din cler făcându-se de către

episcopul locului. Iar dacă unii dintre aceştia pătrund în case şi vor îndrăzni să liturghisească fără voia episcopului, aceia să se caterisească, iar mirenii care sunt partasi acestora să se supună afurisirii (Ibidem l, 2, 12).

121. Spun Sfinţii Părinţi ca cel mai greu se mântuiesc clericii, adică arhiereii, preoţii şi duhovnicii. Ce ne puteţi spune în această privinţă?

Sfinţii şi dumnezeieştii Părinţi spun într-adevăr ca eu anevoie se vor mântui preoţii, duhovnicii şi toţi pastorii de suflete. Datoriile pastorilor de suflete sunt multe şi grele, fata de sine, fata de familie, fata de clericii care depind de ei şi cu care colaborează în slujba Domnului, precum şi fata de poporul încredinţat lor spre a-l duce spre mântuire şi mulţi pastori se lasa înşelaţi de lăcomie, care este rădăcina tuturor păcatelor (I Timotei 6, 10), prin care smintesc pe credincioşi şi nedreptăţesc pe colaboratorii lor, preoţi, diaconi, cântăreţi etc. Toate veniturile bisericii sunt o proprietate a lui Dumnezeu, iar preotul nu este decât un iconom al lor şi este obligat să le împartă cu dreptate la toţi cei ce au nevoie şi merita împărtăşirea din ele. Cel ce este nedrept fata de colaboratorii săi se pedepseste cu afurisirea din slujba sa şi dacă nu se îndreaptă se caterişeşte, „ca unul ce a ucis pe fratele sau „(Const. Apostolice, 9).

Ce pot să spun eu mai mult în această privinţă? Fiecare preot duhovnic şi pastor de suflete ştie mai bine decât mine ce are de făcut. Deci, să-i ajute Dumnezeu să-şi îndeplinească datoriile fata de Hristos, fata de familie, fata de sine, fata de societatea în care trăieşte şi mai ales fata de sufletele încredinţate lui spre mântuire, spre a dobândi cât mai mulţi pentru împărăţia lui Dumnezeu.

122. Ce trebuie să facă pastorii de suflet pentru a dobândi Împărăţia lui Dumnezeu?

Trei sunt lucrurile de căpetenie pentru mântuirea sufletelor noastre: credinţa dreapta în Dumnezeu, faptele cele bune şi smerenia. Adică, când vom lucra cu poruncile lui Hristos să zicem în inima noastră „ca slugi netrebnice suntem fiindcă nu am făcut decât ceea ce, eram datori să

facem, după cum ne învaţă Domnul „(Luca 17, 10).

Convorbirea a cincea

Despre căsătorie, datoriile soţilor şi copiilor

123. Cum se cuvine să se pregătească tinerii pentru căsătorie?

Cea mai bună pregătire a tinerilor pentru viaţa şi căsătorie este creşterea lor „în frica şi certarea Domnului”, precum ne învaţă pe noi vasul alegerii şi gura lui Hristos, marele Apostol Pavel. Mai întâi se cere tinerilor să cunoască pe scurt învăţătura de credinţa ortodoxă. Să ştie Crezul pe de rost şi alte rugăciuni de nevoie, să aibă duhovnici buni, să citească Sfânta Scriptură şi mai ales Noul Testament, Catehismul Ortodox şi alte cărţi de folos sufletesc. De asemenea, sunt datori să trăiască în feciorie până la cununia religioasă şi să se silească a lucra după putere toate faptele bune, mai ales rugăciunea, mergerea regulata la Biserică, postul, milostenia, viaţa curata, ascultarea de părinţi şi spovedania în cele patru posturi.

Iată cum se cuvine să se pregătească orice tânăr pentru a paşi în viaţa şi pentru căsătorie. Să ne gândim ca nunta este cea mai veche Taina a Bisericii, întemeiata de Dumnezeu încă din rai. Ea sta la temelia familiei, a lumii întregi. Tăria familiei depinde şi de respectarea principiilor morale ale Bisericii noastre. Tinerii trebuie pregătiţi pentru viaţa de familie încă din copilărie. Preotul, nasul de botez şi părinţii au în viaţa tinerilor cel mai mare rol şi răspundere.

124. Care sunt regulile canonice ale nunţii creştine?

Regulile canonice pe care sunt datori a le împlini tinerii la nunta creştina ortodoxă sunt unsprezece la număr şi anume:

1. Cei doi tineri care vor să se cunune unul cu altul, să nu fie între ei niciun fel de rudenie trupească sau duhovnicească, adică din Sfântul Botez. Cununia între rude este oprita cu desăvârşire de Sfintele Canoane ale Bisericii Ortodoxe.

2. Părinţii celor doi tineri trebuie să se învoiască şi să se unească la căsătoria copiilor lor. Nunţile făcute fără voia

părinţilor nu aduc bucurie copiilor şi sunt canonisite de Sfântul Vasile cel Mare în canoanele 38, 40 şi 42 ca şi desfrânarea, cu trei ani oprire de la Sfânta Împărtăşanie pana la împăcarea celor doi tineri cu părinţii lor.

3. Cei doi tineri trebuie să se iubească şi să se învoiască a se căsători unul cu altul; căci de se căsătoresc fără voia lor, la îndemnul părinţilor sau pentru câştiguri materiale, aceasta nunta nu poate dăinui.

4. Logodirea celor doi tineri să se facă cu preot, după rânduiala Bisericii, cu cercetarea canonica cuvenita.

5. Tinerii logodiţi sunt datori să trăiască la părinţii lor până la cununia religioasă şi să-şi păzească cu sfinţenie fecioria, ca de vor greşi mai înainte sunt canonisiţi de Biserica ca nişte desfrânaţi şi opriţi şapte ani de la Sfânta Împărtăşanie.

6. Mai înainte cu o săptămână sau două de cununia religioasă cei doi tineri sunt datori să se spovedească la duhovnicul lor din copilărie sau la preotul satului, cu post şi rugăciuni şi, dacă au voie, să se pregătească păstru Sfânta Împărtăşanie.

7. Cununia religioasă se cuvine, după tradiţie, a se face dimineaţa, de obicei Duminica, mai înainte de începerea Sfintei Liturghii, iar naşii mirilor să fie creştini buni, capabili să înveţe şi să povatuiască pe calea cea bună pe finii lor.

8. După slujba cununiei, cei doi tineri stau cu cununiile pe cap în mijlocul bisericii, înconjuraţi de credincioşi până la sfârşitul slujbei, iar preotul da binecuvântare de Sfânta Liturghie şi se roagă împreună cu toţi cei de fata pentru ajutorul celor încununaţi. Crezul şi Tatăl nostru este dator să le zica mirele.

9. Când preotul zice: „Cu frica de Dumnezeu, cu credinţa şi cu dragoste să vă apropiaţi”, atunci cei doi miri se apropie de Sfântul Potir şi se împărtăşesc cu Trupul şi Sângele lui Hristos, dacă au voie de la duhovnicul lor.

10. După terminarea Sfintei Liturghii cei doi miri sunt conduşi la casa mirelui de nuntaşi după vechea tradiţie ortodoxă, unde se aşază la masa, mănâncă şi se

veselesc cu cucernicie şi buna rânduiala, intru slava lui Dumnezeu, precum se cuvine creştinilor.

11. Dacă cei doi tineri s-au împărtăşit, se cuvine să fie în curăţenie pana în seara zilei următoare, pentru cinstea Sfintelor Taine.

Aceasta este regula canonica a celor ce se căsătoresc, rânduita de Sfinţii Părinţi ai Bisericii Ortodoxe, pe care cei mai mulţi creştini o calca în zilele noastre, spre a lor osânda (După Hristoitia, Bunul Moral al creştinilor, cap. 26; pag. 67 – 69, de Sfântul Nicodim Aghioritul). Cei ce împlinesc aceste reguli creştine la căsătorie, primesc binecuvântare de la Dumnezeu şi duc viaţa liniştita în familie şi cu buna sporire în toate. Iar cei ce calca rânduiala Bisericii la căsătorie, duc viaţa cu multe ispite. După rânduiala Bisericii nu se fac cununii sâmbătă seara, spre ziua Sfintei Duminici. Unii fac nunta cu scop de câştig, spre a dobândi daruri şi sume mari de bani, schimbând Taina Nunţii rânduita de Dumnezeu în rai, în prilej de desfrânare, de sminteala şi de câştig pierzător de suflete spre a lor osânda. Un alt mare păcat fac tinerii care se cununa numai de ochii lumii, nu pentru naştere de copii, ci spre plăcere trupească şi fac cununie şi petrecere în sfintele posturi, când nunţile sunt oprite.

125. Care sunt gradele de rudenie opritoare de căsătorie?

Gradele de rudenie sau rudeniile sunt de patru feluri:

A.1. Rudeniile de sânge (consângenitate) în linie dreaptă, care se opresc de la căsătorie la infinit. Consângenitatea în linie dreaptă se împarte în două:

a. În linie dreaptă suitoare, adică, tata bunic – străbunic etc.

b. În linie dreaptă coborâtoare, adică tata – fecior – nepot strănepot etc.

2. Rudenii de sânge în linie colaterala, care se opresc de la căsătorie pane la al şaptelea grad inclusiv. Fraţii de o mamă sunt de gradul II de rudenie; verii primari sunt de gradul IV de rudenie; verii al doilea sunt în gradul vii de rudenie şi nu se pot căsători unii cu alţii; verii al treilea

sunt în gradul VIII de rudenie şi aceştia au voie să se căsătorească între ei. Fraţii şi verii de tata vitreg sau mama vitregă, nu se pot căsători între ei tot pana la gradul VIII inclusiv. În cazuri de nedumerire se cere sfatul şi dezlegarea episcopului locului.

B. Rudenii prin încuscrire. Membrii a doua familii încuscrite nu se pot căsători pana la al cincilea grad, inclusiv. Membrii a trei familii încuscrite nu se pot căsători pana la al treilea grad, inclusiv, după sinodul patriarhal din Constantinopol, din anul 997.

C. Înrudire spirituala, din botez şi cununie, între naşi, fini şi rudele lor. Căsătoria cu rude spirituale este oprita pana la gradul al treilea inclusiv. Nu se pot căsători nasul cu fina, cu mama sau cu fiica finei. Nu se pot căsători finul cu fiica nasului şi fiul nasului cu fiica finei.

D. Înrudirea prin adopţiune (înfiere) se opreşte de la căsătorie pana la gradul al treilea, inclusiv. În toate cazurile cei doi tineri, dimpreună cu părinţii lor, sunt datori să consulte pe preot şi să asculte întru totul de rânduiala Bisericii fixata de Sfinţii Părinţi şi păstrata cu atâta sfinţenie de înaintaşii noştri.

126. În cazuri cu totul speciale, preotul poate singur să ia hotărâre şi să dea dezlegare de cununie celor înrudiţi?

Pentru cazuri cu totul speciale, excepţionale, logodnicii trebuie îndrumaţi să consulte pe episcopul locului, care poate anula logodna, sau da cuvenita dezlegare de cununie şi rânduieşte un anumit canon de pocaina. Când cei doi tineri sunt rude apropiate, veri primari, fraţi primari, fraţi vitregi, cumnaţi, etc., nici episcopul nu are voie să dezlege o asemenea nunta fărădelege, pe care au oprit-o şi au legat-o Sfinţii Părinţi. Iar „dacă vreun preot săvârşeste o asemenea nunta; fără ştirea episcopului, să se caterisească”. De obicei, gradele de rudenie în căsnicie, mai ales cele din încuscrire, cele spirituale şi din înfiere, nasc multe probleme preoţilor şi Bisericii şi nu puţini tineri se căsătoresc fiind rude, fie din neştiinţa, fie din lăcomia de avere, fie din neascultare şi

necredinţa, din care pricina au mult de suferit în viaţă.

127. Ce trebuie să facă cei căsătoriţi anticanonic cu rude apropiate?

Orice nunta ce se face cu rude trupeşti sau sufleteşti apropiate, Biserica lui Hristos n-o recunoaşte, ci o desparte şi o canoniseşte, după caz, cu oprire de la Sfânta Împărtăşanie şi pocăinţa, de la 3 până la 10 şi uneori 15 ani, pentru că se face amestecare de sânge, se calca legea dumnezeiască şi se face sminteala în popor.

128. Cate căsătorii îngăduie Biserica?

Biserica Ortodoxă îngăduie cu pogoramant trei căsătorii, însă în anumite condiţii. Sfântul Vasile cel Mare, în canonul 87, spune despre a doua nunta: „Căsătoria a doua este îngăduita de Biserica, numai celor ce au rămas văduvi de tineri prin deces şi n-au copii”. Iar Sfântul Apostol Pavel, sfătuieşte la văduvie în castitate, dar cine nu poate „mai poate să se căsătorească, decât să ardă „(I Corinteni 7, 39). „Căsătoria a doua nu se binecuvântează cu cununie, ci se canoniseşte doi ani să a nu se împărtăşi, iar a treia căsătorie trei ani”, zice Sfântul Nichifor în canonul 2. Dacă cei ce se căsătoresc a doua oară sunt bătrâni, „unii ca aceia manie pe Dumnezeu, să aibă pocanie trei ani şi metanii cate 24 pe zi”, zice Pravila Bisericească de la Govara, cap. 109. „Cel căsătorit a doua oară nu mai poate fi hirotonit „(Apostolic 17; VI Ecumenic, 3; Sfântul Vasile, 12). Slujba cununiei a doua se face simpla şi fără fast, iar preotul nu are voie să ia parte la masa lor (Neocezareea, 7). Preotul, dacă rămâne văduv, nu are voie să se căsătorească a doua oară. Dacă totuşi îndrăzneşte la a doua căsătorie, pierde preoţia şi nu mai are voie să săvârşească nimic din cele ale preoţiei (Sfântul Vasile, 6).

Căsătoria a treia se îngăduie de Biserica „numai de mare nevoie, acelora care nu au copii, pana ls vârsta de 40 de ani”. Sfântul Vasile zice ca „la frigami să se aplice afiurisire (oprim de la Sfânta Împărtăşanie) cinci ani, fără a-i opri cu totul de la Biserică. „(Canon 4). „Nunta cea dintâi este lege, a doua iertare, iar cea de-a treia este

calcare de lege”, zice îndreptarea Legii de la Târgovişte, cap. 205. Căsătoria a patra este oprita cu desăvârşire de Biserică. Cel vinovat este „afurisit şi lipsit de toată slujba Bisericii „pana se desparte de acea persoană şi se pocăieşte opt ani.

„Dacă o femeie sau bărbat moare şi soţul rămas se căsătoreşte, nu păcătuieşte... dar dacă rămâne văduv (până la moarte) îşi agoniseşte mai multă slava la Dumnezeu „(Pastorul lui Herma). Iar Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful, în cartea sa Apologia, spune despre a doua căsătorie: „După Dascălul nostru, cei ce s-au căsătorit a doua oară după legea omeneasca sunt păcătoşi, precum şi cei ce cauta la femeie spre a o pofti. Ca nu numai cel ce preacurveste cu fapta este preacurvar, ci şi cel ce voieşte a preacurvi, fiindcă nu numai faptele ci şi gândurile sunt văzute la Dumnezeu...”. Iar pe cei ce fac mai multe căsătorii, Sfinţii Părinţi îi numesc poligami. Deci, după a doua nunta nu mai este nunta, ci poligamie. De aceea a zis Domnul samarinencei care păcătuise cu cinci bărbaţi: „Pe care îl ai, nu-ţi este ţie bărbat „(Ioan 4, 18). „Cei ce au trecut peste a doua nunta, nu merită să fie numiţi bărbaţi şi soţi”, zice Sfântul Vasile cel Mare, în canonul 4. Tot el spune pentru a treia nunta: „Sfinţi Părinţi au trecut sub tăcere nunta a treia (poligamia) şi au socotit-o ca pe o poftă dobitocească şi străina de vrednicia omului creştin. Noua ni se pare ca acest păcat este mai mare decât curvia...” (Canonul 80).

129. Care este scopul evanghelic al nunţii creştine?

Scopul principal al nunţii creştine, după porunca lui Dumnezeu (Facere 1, 28; 2, 18 – 24) şi după învăţătura Bisericii Ortodoxe, este unirea prin iubire a celor doi soţi în numele Domnului pentru naşterea de copii, spre înmulţirea neamului omenesc. Apoi, ajutorarea soţilor între ei, pentru uşurarea vieţii; înfrânarea trupească şi evitarea desfrâului şi a imoralităţii în lume. Toate aceste scopuri să fie spre preamarirea lui Dumnezeu (Învăţătura de Credinţa Creştină Ortodoxă, pag. 487; Dicţionarul Teologic, Pr. I. Bria, 1981, pag. 95 – 96).

130. Ce păcat săvârşesc cei ce trăiesc fără cununie religioasă şi au copii? Ce trebuie să facă ei spre a se mântui?

În afară de cerinţele fizice, omul are în plus necesitaţi şi datorii superioare, sufleteşti, şi deci are nevoie în căsnicie şi de binecuvântarea lui Dumnezeu, adică de cununia religioasă. Cei ce trăiesc fără aceasta cununie nu li se pot primi darurile şi pomelnicele la Sfântul Altar şi nu pot fi naşi, nici la cununie, nici la botez. Ei nu se pot mântui decât dacă se cununa la biserica făcând şi un canon de câţiva ani oprire de la Sfintele Taine (După pravila bisericească de Arhim. Nicodim Sachelarie).

Sinodul I Ecumenic, în canonul 3 şi VI Ecumenic, în canonul 5, opresc cu desăvârşire pe clericii de orice grad să aibă vreo femeie îngrijitoare la casele lor, „afară de mama, sora sau mătuşa, sau pe alte persoane care nu pot fi bănuite de legatuua de concubinaj „... „Iar dacă cineva ar calca cele hotărâte de noi să se caterisească. Aceasta să respecte şi cei căsătoriţi, având grija de curăţenia lor morala”. Vezi, deci, ce grija au avut Sfinţii Părinţi să păstreze viaţa morala în Biserica lui Hristos şi cu câtă tărie au luptat împotriva smintelii şi a cumplitului păcat al desfrânării!

131. Cum se cuvine să se aleagă naşii la botez şi la cununie şi ce datorii au naşii fata de finii lor?

Naşii trebuie să se aleagă dintre cei mai buni şi mai evlaviosi creştini, indiferent de starea lor sociala, pentru ca naşii sunt povatuitori duhovniceşti ai finilor lor şi au mai mari îndatoriri decât părinţii cei trupeşti. Naşii trebuie să fie oameni cumpătaţi, morali, blânzi, de model în societate. Să cunoască bine credinţa ortodoxă, Crezul, Catehismul ortodox, Sfânta Scriptură şi să meargă regulat la biserică. De aceea nu pot fi naşi la botez şi la cununie creştinii de alta religie (catolici, protestanţi, sectari etc·), cei ce trăiesc în concubinaj (necununaţi), în desfrânare, cei ce nu vor să aibă şi să crească copii, cei beţivi, divorţaţi şi cu nume rău în societate. Naşii trebuie să fie aleşi cu multă grija şi numai cu voia preotului paroh, în faţa căruia să se oblige

că vor purta grija să înveţe pe finii lor frica lui Dumnezeu, să-i supravegheze, să-i cheme la biserică, la spovedanie, la săvârşirea faptelor bune, să-i cerceteze regulat la casele lor, să-i mustre la nevoie, să le dea cărţi creştineşti de citit, pentru ca naşii au mare răspundere, fiind garanţii finilor lor înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Nasul se leagă cu finul şi cu părinţii lui „printr-o rudenie spirituala, care este mai mare decât cea după trup, deoarece el se numeşte părinte duhovnicesc „după Canonul 53 al Sinodului VI Ecumenic. „Părinţii trupeşti, spune Dionisie Areopagitul, încredinţează copilul unui creştin botezat care este un bun educator în cele dumnezeieşti, încât copilul va rămâne pentru toată viaţa sub povatuirea lui, ca la un tată duhovnicesc şi garant al vieţii lui după Dumnezeu... „Nasul trebuie să locuiască cât mai aproape de finul sau pentru a-l supraveghea şi ajuta la învăţătura poruncilor lui Dumnezeu. Iată pe scurt, cum se aleg naşii de la botez, de la cununie şi călugărie. Ei trebuie să fie cei mai buni din cei mai buni, ca cei ce trebuie să dea socoteala în faţa lui Dumnezeu pentru fiii lor sufleteşti. Putem spune ca mulţi naşi credincioşi îşi mântuiesc sufletele prin finii lor, dacă îi cresc în frica Domnului; dar mai mulţi se osândesc pentru lenevirea şi nepăsarea fata de fiii lor sufleteşti. La rândul lor şi finii au datoria să asculte pe naşii şi garanţii lor sufleteşti, să-i consulte în toate, să primească sfaturile lor cele bune, să se roage zilnic pentru naşii lor, pentru preoţii care i-au botezat, cununat sau călugărit şi să le fie de model duhovnicesc în toată viaţa.

Naşii de călugărie se aleg de către staret, dintre cei mai buni călugări sau duhovnici ai mănăstirii. Călugării trebuie să aibă naşi numai dintre călugări, iar mirenii numai dintre mireni. „Nu se cuvine, nici este lucru cinstit, nici primit ca un călugăr sau o călugărita sa primească copii după Sfântul Botez (adică, să fie naşi la botez), sau să ţină cununii la nunta. Iar de va îndrăzni să facă acest lucru fără de cale, de ruşine şi fărădelege, să se canonisească cum va părea arhiereului. Iar de va face această a doua

oară, să se izgonească din Biserica lui Hristos, ca un călcător al dumnezeieştilor pravile (Pravila lui Matei Basarab, cap. 135).

132. În ce condiţii Biserica Ortodoxă aproba divorţul?

După învăţătura data noua de Dumnezeu, căsătoria este indisolubila, adică una singură pe toată viaţa: „Ceea ce Dumnezeu a unit, omul să nu desparta „(Matei 19, 6). Numai moartea desparte în chip firesc pe cei doi soţi. Totuşi, sunt câteva excepţii îngăduite de Biserica, care duc la despărţirea soţilor între ei prin divorţ. Iar divorţul este desfacerea căsătoriei pe care o provoacă sotii între ei, pentru care Biserica nu le poate da nicio binecuvântare sau hotărâre juridica oficială. De aceea, nici nu se prevede vreo slujba bisericească la divorţ. Adevărata legiuitate a nunţii consta numai în căsătoria întâia. Desfacerea ei legala o face numai moartea unuia dintre soţi, sau pe plan mai înalt, moartea ambilor soţi, căci după moarte „sunt ca îngerii, necăsătoriţi „(Matei 22, 30).

Cu toate acestea, conducerea bisericească, ţinând seama de scopul moral al căsătoriei, încă din vremea apostolilor a dat îngăduinţa văduvei rămasa prin deces de a se recasatori. Deci ca o iconomisire dintre cele două alternative: a văduvei prea superioare, în deplina stăpânire de sine (Luca 2, 36 – 37) şi a desfrâului prea păcătos, i s-a indicat calea de mijloc a căsătoriei celei de a doua (I Corinteni 7, 8 – 9; I Timotei 5, 3, 6, 14), cum spune aşa de clar Arhimandritul Nicodim Sachelarie, în lucrarea sa monumentala Prsvila Bisericească.

133. Care sunt cauzele canonice ale divorţului?

Motivele canonice de divorţ sunt:

I.a. Adulterul (preacurvia), adică violarea credinţei conjugale de către soţ sau soţie. Acest motiv de divorţ se bazează pe Sfânta Evanghelie, adică pe dreptul divin (Matei 19, 9).

b. Pe lângă adulter, soţul poate să divorţeze când i se pun curse care periclitează viaţa, îndreptate contra existentei căsătoriei, de către un soţ împotriva celuilalt, cum ar fi refuzul soţului sau sotiei de a naşte copii. În

acest caz partea nevinovata are drept să solicite divorţul.

c. Iarăşi, soţul poate divorţa când sotia se face vinovata de avort intenţionat şi prin aceasta împiedica scopul căsătoriei.

d. Când femeia sau bărbatul participa fără voia celuilalt la ospete şi petreceri necuviincioase.

e. Pentru sotie exista motiv de a cere divorţ când bărbatul sau o acuza public pe nedrept de adulter când soţul ei greşeşte în public sau în ascuns, în casa sau în altă parte cu o altă femeie.

II. Al doilea motiv principal de divorţ, după adulter, este căderea unui soţ din dreapta credinţa – apostazie, necredinţa, secta etc. (I Corinteni 7, 15).

III. Când unul din soţi sau amândoi intra în monahism, „ca o moarte superioara, fata de lumea pusă în slujba păcatului „(Sinodul VI Ecumenic, canonul 12 şi 48). Însă „cel ce-şi lasa (prin divorţ neîngăduit) soţia sa legitima şi ia pe alta, trebuie să fie canonisit ca un preacurvar, după porunca Domnului (Matei 19, 9), adică să fie oprit până la 15 ani de la Sfânta Împărtăşanie", după Sfântul Vasile cel Mare.

134. Când se considera încheiat divorţul canonic? Adică în ce moment cei doi soţi sunt liberi să se căsătorească, din punct de vedere canonic?

Divorţul canonic se considera încheiat când între soţi au urmat motivele de divorţ arătate mai sus (adică: adulterul, lepădarea de credinţa, intrarea în monahism etc). Trebuie, însă, pe lângă motivele canonice arătate mai sus, să se ţină seama şi de motivele de divorţ hotărâte de legislatia civilă.

135. Care sunt efectele divorţului canonic?

Efectele de drept ale divorţului canonic se referă pe de o parte la sotii divorţaţi, iar pe de altă parte la copiii născuţi din căsătorie. Divorţul canonic desface în orice privinţa legătura conjugala şi pune pe soţi în acel raport în care se găseau înainte de căsătorie (după Dreptul bisericesc oriental de episcopul Nicodim Milas, cap. 202).

136. Ce ne învaţă Sfinţii Părinţi despre naşterea de

copii?

Sfânta şi dumnezeiască Scriptura, precum şi Sfinţii Părinţi, arata ca copiii sunt un dar al lui Dumnezeu (Geneza 20, 17 – 18; 25, 21; 29, 33; 30, 6, 17, 22; 33, 5; 48, 8 – 9; Luca 1, 7). Iar naşterea de copii este o binecuvântare şi rânduiala dumnezeiască data de Dumnezeu omului încă din rai, prin porunca: „creşteţi şi va înmulţiţi şi umpleti pământul…" (Facere 1, 28). Prin naşterea de copii se înnoieşte neamul omenesc şi se menţine viaţa pe pământ. Aşadar, naşterea de copii este cea mai mare datorie a celor doi soţi care se unesc prin căsătorie. Naşterea de copii formează cea mai mare bucurie şi adevărata temelie a familiei; ea consolidează şi desăvârşeste căsnicia şi este izvor de sănătate. Fără împlinirea acestei datorii Taina Nunţii se desfiinţează. Pentru, aceea Dumnezeu binecuvântează pe primul om, Adam şi îi face femeie, pe Eva, ca să nasca copii.

După izgonirea lui Adam din rai, naşterea de copii devine, pe lângă binecuvântare, şi canon de ispăşire a păcatelor părinţilor. Naşterea de copii ajuta mult la mântuirea părinţilor, cum spune Sfântul Pavel, ca femeia „se va mântui prin naştere de fii „(I Timotei 2, 15). În Vechiul Testament, cei ce nu aveau copii erau socotiti lepădati de la fata lui Dumnezeu. De aceea se rugau ziua şi noaptea sa le dăruiască Domnul copii. La fel glasuiesc şi toţi Sfinţii Părinţi. Ei se rugau pentru cei ce nu aveauu copii sau nu puteau naşte, să le dea Dumnezeu copii buni şi sănătoşi, iar pe cei bolnavi îi vindecau cu rugăciunile lor. Pe cei care nu voiau să aibacopii îi sfătuiau, cum spune şi Sfântul Pavel, ca mai bine să nu se căsătorească sau să trăiască în înfrânare (curăţenie), cu învoirea ambilor soţi, decât să-şi ucida copiii.

Mântuitorul aseamănă pe cei ce se căsătoresc numai pentru păcat, sau de ochii lumii, sau pentru avere, cu smochinul blestemat care nu voia sa aducă nicio roada pe pământ. Pentru ca naşterea de copii nu este numai o datorie sociala, fireasca, ci este mai întâi o porunca dumnezeiască, care contribuie foarte mult la mântuirea

părinţilor. Sotii care nu vor să nasca copii, care avortează sau practica păcatul pazei, sunt certaţi de Dumnezeu cu boli de tot felul, cu necazuri în viaţă, cu grea mustrare de conştiinţa, iar dincolo cu osânda veşnica.

137. Ce trebuie să facă (sotii) ca să aibă copii buni şi sănătoşi?

Părinţii, dacă doresc să aibă copii buni, înţelepţi şi sănătoşi, trebuie ca ei să fie mai întâi buni, credincioşi, ascultători de Biserica şi plini de frica lui Dumnezeu. Căci copiii sunt de fapt „copii „ale părinţilor lor. Ce vad şi ce aud în casa de la părinţi aceea fac. Educaţia copiilor începe chiar din ziua nunţii părinţilor, adică din clipa zămislirii. Pentru a avea copii înţelepţi şi credincioşi, părinţii trebuie să se roage mult, să meargă regulat la biserică, să postească sfintele posturi, să se spovedească adesea, să ţină curăţenie în zilele rânduite, să facă milostenie, să fie blânzi, smeriti şi plini de dumnezeiască dragoste pentru toţi. Sotii sunt datori să se înfrâneze în sărbători şi în posturi şi să nu facă niciun fel de meşteşug diavolesc spre a nu avea copii. Cel mai greu păcat al celor căsătoriţi este avortul, adică uciderea de copii. Copiii zămisliti în zile de sărbători, şi în posturi şi în stare de beţie sau după avorturi, de obicei, se nasc bolnavi, sunt debili şi uneori chiar infirmi. La fel şi cei ceß practica paza, nu se pot împărtăşi doi ani cu Sfintele Taine şi uneori se îmbolnăvesc de nervi, ca o pedeapsă a dreptului Judecător. După naştere, părinţii sunt datori să se ocupe mai mult decât orice de educarea şi buna creştere a copiilor. Mai întâi să caute naşi credincioşi copiilor lor. Apoi să-şi ducă regulat copiii la biserică, să-i împărtăşească cu Sfintele Taine în fiecare lună, să-i înveţe de mici rugăciuni şi lucruri bune, să nu-i smineasca cu cuvintele şi faptele lor, căci sminteala pe care o fac părinţii copiilor lor este un păcat greu în faţa lui Dumnezeu, cu urmări cumplite în viaţa copiilor. Cei mai mulţi copii ajung rai în viaţă, datorită păcatelor pe care le-au deprins de la părinţii lor din copilărie. De asemenea, copiii trebuie să fie învăţaţi, atât de părinţi şi naşi, cât mai ales de preotul satului, frica

de Dumnezeu, dreapta credinţa, omenia, mila, smerenia, ascultarea şi cunoştinţa Sfintei Scripturi. Trebuie să fie deprinşi de mici cu postul, cu rugăciunea regulata, cu spovedania, cu mila fata de cei lipsti şi respect fata de cei lipsiţi şi respect fata de toţi oamenii. Rugăciunea, citirea cărţilor bune, ascultarea şi respectul fata de părinţi, frica de Dumnezeu şi exemplul personal dat de tata şi de mama sunt cele mai sigure cai şi mijloace de educare şi creştere creştineasca a copiilor.

138. Care sunt principalele datorii ale părinţilor fata de copii, după Sfânta Scriptură?

Prima datorie a părinţilor fata de copii este aceea de a-i iubi (Tit 2, 4). Copiii trebuie să fie născuţi din dragoste şi din dorinţa ambilor soţi, iar nu din plăcere, din păcat sau din întâmplare. A doua datorie a părinţilor fata de copii este de a-i învaţă legea dumnezeiască (Deuteronom 4, 9 – 10; 6, 7; 20, 25; Psalm 77, 5 – 7; Pilde 22, 6; Efeseni 6, 4 etc.). Părinţii au datoria de a-i învaţă pe copii dreapta credinţa şi frica de Dumnezeu (Facere 18, 19; Psalm 33, 11; Pilde 1, 7). Au datoria de a le povesti copiilor lucrurile cele minunate ale lui Dumnezeu din sfintele cărţi (Ieşire 13, 14 – 15; Iisus Navi 4, 6; Psalm 43, 1). Părinţii mai au datoria de a-i învaţă pe copii ascultarea şi supunerea (Pilde 4, 3 – 4; I Timotei 3, 4); au datoria de a-i binecuvânta (Facere 48, 15 – 16; Evrei 11, 20); de a compătimi pe copiii lor (Psalm 102, 11 – 13); de a-i îndemna şi mângâia (I Tesaloniceni 2, 11); de a-i conduce bine (I Timotei 3, 4, 12); de a-i mustra pe copii (I Regi 2, 23 – 24); de a-i îndrepta şi pedepsi la nevoie (Deuteronom 8, 5; Pilde 3, 12; 13, 24; 19, 18; 22, 15; 23, 13 – 14; Evrei 12, 7, 9 – 10); de a nu-i întărâta şi mania (Efeseni 6, 4; Coloseni 3, 21); de a le îndeplini trebuinţele cele de nevoie (Pilde 13, 22; Matei 7, 9 – 11; Luca 11, 11 – 13; II Corinteni 12, 14; I Timotei 5, 8). Părinţii au datoria de a se ruga pentru copiii lor, pentru înţelepciunea, pentru creşterea lor duhovnicească şi pentru mântuirea lor (Facere 17, 18; 4 Regi 29, 19). Au datoria să-i ajute în vreme de ispite (Iov 1, 5) şi în caz de boala (II Regi 12, 16); să fie pilda buna fiilor lor (IV Regi

14, 13; 15, 3) şi să-i înveţe pe copii din tinereţe (Pilde 22, 6) toate faptele bune şi dragostea creştina după Sfânta Evanghelie. Apoi să-i încredinţeze unor duhovnici buni.

139. Care sunt datoriile copiilor fata de părinţii lor, după învăţătura Sfintei Scripturi?

Principalele datorii ale copiilor sunt: Să păzească legea lui Dumnezeu (Deuteronom 30, 2; Pilde 28, 7); să se teamă de Dumnezeu (Deuteronom 31, 12 – 13; Psalm 33, 11); să se teamă de părinţi şi să-i cinstească (Exod 20, 12; Levitic 19, 3; Deuteronom 5, 16; Matei 15, 4; 19, 19; Marcu 7, 10; 10, 19; Luca 18, 20; Efeseni 6, 2 etc.); să se supună părinţilor (Psalm 6, 20 – 21; 7, 1 – 3; Efeseni 6, 1; Coloseni 3, 20); să asculte învăţătura părinţilor (Proverbe 1, 8; 3, 4; 4, 1; 20, 21; 5, 1 – 2; 6, 20 – 21 etc); să îngrijească pe părinţii lor (Facere 45, 9 – 12; 47, 11 – 13; I Regi 22, 3 – 4; I Timotei 5, 4, etc.); să cinstească pe bătrâni (Levitic 19, 32; Pilde 23, 22; I Petru 5, 5). „Copiii ascultători veselesc inima părinţilor (Pilde 10, 1-15, 20; 23, 15, 24 – 25; 27; 11 etc.); copiii ascultători vor fi binecuvântaţi (Exod 20, 12; Deuteronom 5, 16; Ieremia 35, 18 – 19; Pilde 3, 1 – 4; Efeseni 6, 1 – 2 etc.).

Copiii rai, dimpotrivă, nu asculta de părinţii lor (Romani 1, 30; 2 Timotei 3, 2); dispreţuiesc pe părinţii lor (Pilde 15, 5, 20; Iezechiel 2, 27); înjura pe părinţii lor (Pilde 30, 11); sunt pedepsiţi de Dumnezeu pentru părinţii lor (Pilde 19, 13); pricinuiesc întristare părinţilor lor (Pilde 10, 1; 17, 21 – 25); prada pe tata, alunga pe mama (Pilde 19, 26); nu cinstesc pe bătrâni (Isaia 3, 5). Sfânta Scriptură vorbeşte de ameninţări, anateme şi pedepse date de Dumnezeu copiilor care dispreltuiesc pe părinţii lor (Deuteronom 27, 16; Iezechiel 22, 7, 15). Aceleaşi pedepse vin şi asupra copiilor care nu se supun părinţilor (Deuteronom 21, 18 – 21); asupra copiilor care rad de părinţii lor (Pilde 30, 17); asupra copiilor care blestema pe părinţi (Ieşire 21, 17; Levitic 20, 9; Pilde 20, 20; Matei 15, 4; Marcu 7, 10); asupra copiilor care bat pe părinţi lor (Ieşire 21, 15); asupra copiilor care rad şi dispreţuiesc pe bătrâni (IV Regi 2, 23 – 24) şi asupra copiilor beţivi şi

iubitori de plăceri (Deuteronom 21, 20 – 21). Despre toate acestea se vorbeşte pe larg în Pravila Biesericească a Arhim. Nicodim Sachelarie, deja citata.

140. Ce ne învaţă Sfinţii Părinţi despre Suflet? Care este originea sufletului şi când se uneşte cu trupul?

Iată ce ne învaţă Biserica Ortodoxă: „Plantele şi animalele au duh de viaţa biologica”, necesara viietii lor fireşti, care nu depăşeşte trebuinţele corpului lor, fiind una cu el, căci la creaţie Domnul numai „a zis şi s-au făcut”, aşa cum sunt ele astăzi. Omul, însă, a fost creat trupeşte cu o pregătire specială (Facere 1, 26 – 30) şi i s-a creat un suflet viu (Facere 2, 7), adică nemuritor, având însuşiri speciale, după chipul lui Dumnezeu, nu după înfăţişare, ci după nemurire, ca cel ce avea să se perfecţioneze prin exerciţiul vieţii morale libere, care lucrează intru asemănarea cu Dumnezeu, prin respectarea legilor Domnului, intru stăpânirea de sine şi conducerea făpturii supuse Lui, ca un reprezentant al lui Dumnezeu fata de cele pământeşti şi ca un delegat al lumii materiale fata de Făcătorul prin viaţa sa pământească şi trupească, în care sintetizează cele materiale ale pământului. Deci el era şi este un microcosmos adică o lume mica (După Dogmatica Sfântului Ioan Damaschin).

Există trei teorii despre suflet:

1. preexistentialismului, condamnat de Biserică.

2. traducianismului animal, adică teoria prin care se arata ca sufletul se transmite în clipa zămislirii de la părinţi la fii, ca şi la animale, după regulile puse odată de Creator. Nici aceasta teorie nu este aprobata de Biserică.

3. creaţionismului, pe care o învaţă Biserica Adică sufletul fiecărui om este creat de Dumnezeu în clipa zămislirii. Alte explicaţii de amănunt nu s-au dat. Se pare ca aceasta învăţătura, în care să intre şi aspectele vieţii de ereditare trupească şi sufletească, ar putea fi expusa astfel: sufletul fiecărui om este creat de Dumnezeu, nu din nimicul absolut, ca sufletul lui Adam, ci din realitatea părinţilor nascatori, asemenea cu Eva şi Adam. Aşa se explica mai bine paternitatea dumnezeiască a proprietăţii

ei creaţionale, precum şi a colaborării părinţilor pământeşti binecuvântaţi în viaţa şi în urmaşii lor (După Pravila Bisericească de Arhim. Nicodim Sachelarie, ms).

„Când stăpâneşte în noi raţiunea (sufletul), aceasta chinuieşte în mod necesar trupul care slujeşte ca instrument în vederea virtuţii", spune Sfântul Maxim Mărturisitorul (Filocalia, vol. III, pag. 309).

„Trupul este al sufletului, iar nu sufletul al trupului, căci cel mai mic este al celui mai mare, iar nu cel mai mare al celui mai mic. Deci, fiindcă pentru greşelile cele dintâi a răsărit legea păcatului, care este plăcerea simţurilor, pentru aceasta s-a hotărât moartea trupului prin osteneli şi dureri, rânduita spre desfiinţarea legii păcatului. Cel ce ştie ca moartea s-a ivit din pricina păcatului, spre desfiinţare lui, se bucura pururea în sufletul sau când vede cum este desfiinţata legea păcatului din trupul său, prin felurite osteneli şi dureri ca să primească fericita viaţa viitoare în duh; căci ştim ca nu poate ajunge la aceea dacă nu este golita mai înainte din trup ca dintr-un vas, încă în aceasta viaţa, legea păcatului, susţinuta prin afecţiunea voinţei fata de el „(Filocalia, vol. III, pag. 309).

Biserica învaţă ca omul este alcătuit din trup şi din suflet (dihotomism), iar nu din trup, duh şi suflet (tribonomism), cum s-ar crede în aparenta (I Tesaloniceni 5, 23; I Corinteni 15, 45; Evrei 4, 12). „În constituţia sa trupească, spune arhimandritul Nicodim şi duh de viaţa biologica, suflet senzitiv, dar acestea nu sunt decât o cantitate materiala identificată cu trupul omenesc, unde locuieşte sufletul, care este a doua cantitate de sine stătătoare (Matei 10, 28; Luca 12, 4 – 6; Marcu 14, 34). Armonia dintre suflet şi Dumnezeu o garantează armonia dintre trup şi suflet şi, pe temeiul acestei armonii, se desfăşoară armonia dintre om şi animale, plante şi întreaga natură. În condiţiile de azi ale păcatului proporţia de armonie fiind fărâmiţata, ea se realizează parţial pe întreaga stare a existentei de la nesimţitoarea piatra şi până la vârful scării Iacov-Dumnezeu „(Facere 28, 10 – 22; Romani 3, 20 – 24; Romani 5, 12 – 21).

141. În ce consta chipul şi asemănarea lui Dumnezeu din om şi în ce parte anume sunt aşezate?

Sufletul este chipul lui Dumnezeu în om, întrucât are întreita putere, dar o singură fire. Puterile sufletului omenesc sunt acestea trei: simţirea, raţiunea şi voinţa. Cu simţirea omul se aseamănă lui Dumnezeu-Tatal; cu raţiunea se aseamănă Fiului, iar cu voinţa se aseamănă Duhului Sfant. Şi precum în Sfânta Treime, măcar ca trei sunt fetele, însă nu sunt trei, ci un singur Dumnezeu, aşa şi sufletul omenesc, măcar ca trei sunt puterile lui sufleteşti, însă nu sunt trei suflete, ci un suflet. Deosebirea între chipul şi asemănarea lui Dumnezeu din sufletul omenesc, după Sfinţii Vasile cel Mare (Exaimeron, Cuvântul 10), Ioan Gura de Aur, Fericitul Ieronim şi alţii consta în aceasta, ca chipul lui Dumnezeu se primeşte de către suflet în vremea zidirii sale, iar asemănarea lui Dumnezeu din suflet se săvârşeste la Botez.

Deci, chipul lui Dumnezeu este raţiune, în voinţa şi simţire, iar asemănarea lui Dumnezeu este în silinta omului spre desăvârşire prin lucrarea faptelor bune şi împreună lucrarea harului dumnezeiesc. Despre aceasta iată ce spune Sfântul Vasile cel Mare: „Să facem om, zice Dumnezeu, după chipul şi asemănarea Noastră. Pe una, adică chipul, prin zidirea lui Dumnezeu o avem; iar pe alta, asemănarea, prin bunăvoinţa noastră o îndreptam”. Iar Sfântul Dimitrie al Rostovului zice: „Mie mi-a lăsat Dumnezeu ca să fiu după asemănarea dumnezeiască. Astfel, după chip sunt cuvântator, iar după asemănare sunt creştin… Deci să ştim cum ca chipul lui Dumnezeu este şi în sufletul omului necredincios, iar asemănarea numai în creştinul cel îmbunătăţit. Şi când ar greşi de moarte creştinul, atunci numai de asemănarea lui Dumnezeu se lipseşte, iar nu şi de chip. Şi măcar şi în munca veşnica de s-ar osândi omul, chipul lui Dumnezeu este acelaşi într-însul în veci, iar asemănarea a fi nu poate „(Cuvânt al Sfântului Dimitrie al Rostovolui, în Hronograf, ed. Mănăstirea Neamţ, 1987).

142. De ce avortul este considerat ucidere şi este

combătut cu atâta tărie de Sfânta Biserica?

Prin avort se înţelege uciderea pruncilor în pântece prin tot felul de mijloace. Deoarece fatul are suflet viu, creat de Dumnezeu chiar din clipa zămislirii, pentru aceea avortul este combătut de Biserica şi de Sfinţii Părinţi cu atâta tărie, pentru că se ucide viaţa, se pierde sufletul, atât al celui ucis, cât şi al celui care săvârşeste uciderea şi calca porunca lui Dumnezeu, care zice: „Creşteţi şi va înmulţiţi „(Facere 1, 28). Se calca şi porunca a V-a din Decalog, care zice: „Să nu ucizi „(Ieşire 20, 13). Prin avort se ameninţa viaţa de pe pământ, se calca porunca creaţiei data de Dumnezeu în rai, se atentează la viaţa celor mai nevinovate fiinţe omeneşti, care sunt copiii; se destrama familia, se îmbolnăveşte societatea întrega şi se aduc peste cei vinovaţi cumplite pedepse dumnezeieşti, atât în viaţă, cât şi după moarte. Apoi, sufletele copiilor avortaţi, nefiind botezate, nu pot intra în împărăţia lui Dumnezeu, ci aşteaptă ziua cea înfricoşătoare a judecaţii, când singuri vor acuza pe părinţii care i-au ucis în faţa Dreptului Judecător Iisus Hristos.

Iată pentru ce avortul este crima, adică ucidere de om şi trebuie combătut cu toată tăria de Biserica şi de pastorii ei.

143. Ce canon rânduiesc Sfinţii Părinţi pentru femeile care fac avort sau îndeamnă şi ajuta pe altele să facă acest cumplit păcat?

Femeile care îşi avortează copiii, indiferent prin ce mijloace, se numesc ucigaşe de copii, iar nu mame, şi primesc pedepse grele încă din viaţa aceasta. Iată ce spun şi canoanele Sfinţilor Părinţi în legătura cu păcatul uciderii de prunci: „Despre femeile care păcătuiesc şi-şi omoară fatul în pântece, forţându-se să facă ucideri, să se oprească, după hotărârea data mai înainte, ca să se împărtăşească la ieşirea din viaţa. Dar procedând cu iubire de oameni, după cum am aflat, hotaram ca să fie oprite vreme de zece ani după treptele canonisirilor hotărâte „(Ancira, 21). „Femeile care dau buruieni otrăvitoare şi pierzătoare, precum şi cele ce primesc otrăvurile

omorâtoare de prunci, să se supună canonului de 20 de ani al ucigaşului „(VI Ecumenic, 91; Sfântul Vasile cel Mare, 56). „Femeia care bea ierburi ca să-şi piardă rodul trupului şi să nu nasca coconi, aceea să aibă pocanie cinci ani matanii cate trei sute pe zi. Iar de va face şi bărbatul aşa, mai rău este. Nici Biserica sa nu-i primească prescura lui, nici prinosul lui de nu se va pocai „(Pravila Bisericească, Govora, 20). „Femeia de va zămisli şi va bea ceva ca să se lepede începerea dintr-însa sa se pocăiască opt ani şi matanii 367 zilnic; iar de i se va întâmpla ei a muri să nu se îngroape în cimitir „(Ibidem, 115; îndreptarea Legii cap. 364). „Femeia care a pierdut pruncul fără voie, un an se canoniseşte „(Sfântul Ioan Postnicul, cap. 22). „Femeia care a născut pe cale şi nu a purtat grija de prunc, să fie supusa vinovăţiei ucigaşului „(Sfântul Vasile, 33).

144. Unde se afla sufletele copiilor avortaţi şi care va fi soarta lor la judecata de apoi?

Copiii care mor nebotezaţi, din motive independente de voinţa părinţilor sau a preoţilor, se pot considera partasi la botezul dorinţei, ca şi dreptii Vechiului Testament, sau prin analogie cu vindecarile făcute de Iisus Hristos la rugăciunile părinţilor sau ale prietenilor. Căci Dumnezeu nu pedepseste pe cel nevinovat, ci dimpotrivă, căci El a creat pe om spre fericire. Totuşi, părinţii copiilor se vor spovedi şi li se va rândui canon potrivit cu grija sau nepăsarea lor. Adică sa boteze sau să crească un copil sărac, să viziteze un loc sfant, să facă milostenie, să fără metanii, să ţină post etc. Iată ce spune Sfântul Chiril al Ierusalimului în Cateheza a III-a, cap. 10: „Dacă cineva nu primeşte botezul, nu se mântuieşte, afara numai de mucenici care primesc împărata şi fără de apa (botez). Mântuitorul, când a mântuit lumea prin Cruce şi când I s-a împuns coasta, a slobozit sânge şi apa, ca să se boteze cu sângele Lui cei care se botează în timpul persecuţiilor. Mântuitorul numeşte mucenicia botez, căci zice: „Puteţi să beţi paharul pe care îl beau Eu şi să vă botezaţi cu botezul cu care Eu mă botez? „(Marcu 10, 38). „Mucenicii şi-au făcut mărturisirea de credinţa, făcându-se privelişte lumii,

îngerilor şi oamenilor „(I Corinteni 4, 14). Sinodul VI Ecumenic în canonul 83, spune: „Cei morţi nu pot fi botezaţi, după cum nu pot fi nici împărtăşiţi”. Deci copiii avortaţi, născuţi fără de vreme, pierduti fără voie, sau care mor îndată după naştere, fără a primi botezul, nu pot fi botezaţi nicidecum după moarte, pentru că nu mai sunt vii. Nu pot fi pomeniţi nici la biserică, pentru că nu sunt botezaţi şi nu au nume. Ei nu sunt membrii Bisericii lui Hristos. Pentru cei ucişi de părinţi cu voia lor, întreaga răspundere rămâne asupra părinţilor. În Pravila Bisericească a Arhimandritului Nicodim Sachelarie, cap. 178, citim următoarele despre acest lucru: „Pentru copiii avortaţi şi care mor nebotezaţi nu se afla nicăieri învăţătura, nici în Sfânta Scriptură, nici la Sfinţii Părinţi, fiindcă viaţa oamenilor, atât a celor maturi, cât şi a celor necrestini, este în mâna Făcătorului lor, care nu poate fi obligat să descopere toată iconomia providentei Sale muritorilor, nici să cunoască ceea ce nu le este de folos. Chemarea glasului Sau răsuna mereu în lume şi cei ce aud au datoria să răspundă, numai în măsura de ei înţeleasa şi pentru ei data. De bună seamă că Dumnezeu nu pedepseste pe cei ce nu cunosc legile şi mai ales pe copiii nebotezaţi. Ba, dimpotrivă. El a creat pe om spre fericire şi, deci, copiii care n-au putut folosi libera lor voinţa şi putere în virtutea scopului pentru care omul a fost creat, El îi fericeşte pentru existenţa lor, aşa cum şi ei îl lauda pentru aceeaşi existenta nevinovatasi frumoasa creaţiune naturala. Astfel, ei sunt rânduiţi la fericirea naturala a existentei, dar nu la cea a răsplătirii după merite, întrucât nu au fapte virtuoase”.

„Fericirea naturala o da Dumnezeu direct şi necesar, fără a mai fi nevoie de efortul omului, nici nu mai este nevoie de a se vorbi de ea între oameni. Ci, revelata divina ne arata numai pe acea fericine la care şi omul contribuie „(II Corinteni 12, 4; Apocalipsa 21, 22). Pravila lui Matei Basarab, în capitolul 153, spune despre copiii nebotezaţi: „Iar câţi coconi ai creştinilor mor nebotezaţi, aşijderea şi ai paganilor, aceia nu merg nici în împărăţia cerurilor, nici în

munca, ci numai la un loc luminos. Iar când se botează se deschid cerurile pe care le încuiase Adam pentru neascultare şi au fost tot închise pana când a venit Domnul nostru Iisus Hristos şi a dat darul Sfântului Botez în lume „(Ibidem, 154).

145. Cum se poate combate acest cumplit păcat al uciderii de fii, care bântuie astăzi în toată lumea?

Cred că aceasta datorie de a învăţa pe oameni să nu-şi ucida copiii este mai mult a preoţilor şi a pastorilor de suflete. Ei trebuie să arate credincioşilor, cu dovezi din Sfânta Scriptură, din învăţăturile Sfinţilor Părinţi şi din dumnezeieştile Canoane, cât de greu este păcatul uciderii şi cât de mare pedeapsa primeşte ucigaşul de la Dumnezeu. Adam şi Eva, după ce au fost scosi din raiul pământesc pentru păcatul neascultării de Dumnezeu, s-au însoţit şi nascand Eva pe primul copil, anume Cain, a zis Adam: „Am dobândit om prin ajutorul lui Dumnezeu „(Facere 4, 1). Deci, naşterea de prunci, de orice sex, se face „prin ajutorul lui Dumnezeu”, fie că este bun creştin, fie că este pagan, şi fiecare nou născut are în sine, afară de trupul pământesc şi scânteia dumnezeirii, adică sufletul nemuritor. Căci spune Sfânta Scriptură „Domnul Dumnezeu a făcut pe om din tarana pământului şi a suflat în faţa lui suflare de viaţa şi s-a făcut omul suflet viu „(Facere 2, 7). Suflet viu, adică nemuritor. Astfel, la zămislirea fiecărui prunc în pântecele maicii sale, Dumnezeu pune încă de la început suflet nemuritor în fiecare om. De aceea şi prorocul David, insuflat de Duhul Sfânt, zice: „Că Tu ai zidit rarunchii mei, sprijinitu-m-ai din pântecele maicii mele… Minunate-s lucrurile Tale, Doamne şi sufletul meu le cunoaşte foarte…” (Psalm 138, 13 – 16). Sufletul pruncului se zămisleste în pântecele maicii sale numai prin lucrarea Domnului şi chiar şi zilele lui îi sunt socotite de Dumnezeu cât să trăiască pe pământ, încă înainte de a se zămisli.

Deci, să înţeleagă femeile care îşi ucid copiii că sunt ucigaşe ale zidirii lui Dumnezeu şi vinovate de gheena focului. Căci dacă numai a urî pe cineva se socoteste

ucidere de oameni, după cuvântul lui Hristos care zice: „cel ce urăşte pe fratele sau, ucigaş de oameni este „(I Ioan 3, 15) – şi „orice ucigaş de oameni nu are viaţa veşnica” – oare ce urgie a lui Dumnezeu va ajunge pe acea mama care-şi ucide propriul sau copil, chiar de ar fi zămislit prin puterea lui Dumnezeu, numai de o clipă? Deci, să ştie orice femeie care şi-a ucis copiii, ori în ce chip, că nu va scapa de pedeapsa lui Dumnezeu. Să nu spună că era zămislit numai de o zi sau de un ceas, ca Dumnezeu nu cauta la timp ci la intenţia gândului. Dacă cineva ar semăna în tarina sa grau, porumb sau altceva şi altul venind i-ar distruge semănatura sa, apoi nu l-ar da în judecata şi nu i-ar cere despăgubire? Dar Dumnezeu va lasa nepedepsiţi pe cei ce distrug sămânţa şi tarina unde se zămislesc prunci? Să-şi aducă aminte femeile cele ucigaşe de copii, de Cain care a făcut o singură ucidere şi s-a pedepsit încă din viaţa cu şapte feluri de pedepse. Întâi a fost blestemat de Dumnezeu pe pământ. A doua pedeapsa să lucreze pământul. A treia că nu-i dădea lui pământul tăria şi roadele sale. A patra pedeapsa i-a fost suspinarea. A cincea, tremurarea. A şasea, să fie el depărtat de la fata lui Dumnezeu. A şaptea pedeapsa a lui Cain, era semnul ce i L-a pus Dumnezeu ca să nu-l ucida nimeni din cei ce îl vor afla pe el (Facere 4, 9 – 14).

Deci, cum vor scapa de pedepsele vremelnice şi veşnice acele mame care-şi ucid copiii lor? Care dintre fiarele pământului şi-au ucis cândva puii lor? Şi cum se va arata femeia ucigaşa de prunci înaintea lui Dumnezeu, fiind mai rea decât toate fiarele pământului? Aceleaşi pedepse vor primi şi acei soţi care se pazesc prin diferite mijloace de a nu naşte copii, deoarece intenţia lor este aceeaşi, de a omorî pruncii şi de a opri zămislirea zidirii lui Dumnezeu.

146. Sfânta Bierica ar putea accepta o reglementare a naşterilor din motive sociale ca: foamete, boli, lipsa etc.?

Biserica lui Hristos nu poate niciodată aproba uciderea de prunci (avortul, paza etc.), pentru orice motive. Mântuitorul ne-a spus ca sufletul omului este mai

scump decât orice pe lume (Matei 16, 26; Marcu 8, 36 – 37). Apoi, cum să aprobe Biserica în vreun fel pierzarea sufletelor omeneşti? Cine ar putea răscumpăra atâtea suflete care se pierd prin ucidere, necrestinat şi neluminaţi prin Sfântul Botez, singurul care poate ierta păcatul strămoşesc şi cele personale? Cum ar aproba vreo Biserica creştina sa se omoare sufletele copiilor, mai ales neavând Sfântul Botez? Căci ştim ca tot omul „este zămislit în păcate „şi numai prin Botez se uneşte cu Hristos şi devine fiu al Bisericii (Psalm 50, 5; 57, 3; Iov 15, 14; 25, 4; Isaia 4, 8; Ioan 3, 6). Deci, cine va avea îndrăzneala din cei ce conduc Biserica lui Hristos, să aprobe oarecare pogoramant femeilor creştine pentru uciderea copiilor? Cine ar îngădui aceasta fărădelege, să aprobe uciderea pruncilor, fiind sub păcatul strămoşesc şi fără lumina Sfântului Botez? Eu cred că aceasta fărădelege nu va aproba-o Biserica lui Hristos niciodată, aducându-şi aminte de cuvintele Domnului care zice: „Ce va da omul în schimb pentru sufletul sau „(Matei 16, 26).

Dumnezeu este Tatăl sufletelor noastre (Numeri 27, 16; Evrei 12, 9; Matei 6, 9). Apoi, cine va îndrăzni să dea voie a se pierde un suflet care este creat de Tatăl nostru cel din ceruri? El a creat sufletul nostru şi l-a înzestrat cu nemurire. Deci, cum ar fi posibil să aprobe Biserica lui Dumnezeu să se omoare sufletele cele înzestrate cu nemurire de Creatorul lor neavând dumnezeiescul Botez, care este semnul curăţirii păcatelor şi al renaşterii prin apa şi Duh? (Ioan 3, 3 – 5; Romani 6, 3; Efeseni 5, 26; Tit 3, 5). Sau care din fetele bisericeşti va îndrăzni să aprobe în vreun fel uciderea pruncilor din motive sociale? Oare nu ne spune noua Mântuitorul: „Nu va îngrijiti pentru viaţa voastră ce veţi mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veţi îmbraca. Au nu este viaţa mai mare decât hrana şi trupul decât îmbrăcămintea? Priviţi la păsările cerului, ca nu seamănă, nici nu secera, nici nu aduna în hambare şi Tatăl vostru ceresc le hrăneşte pe ele. Oare nu sunteţi voi mai de preţ decât ele? Şi cine din voi grijindu-se poate să adauge staturii sale un cot? Luaţi seama la crinii câmpului

cum cresc; nu se ostenesc, nici nu torc; şi vă spun vouă ca nici Solomon în toată mărirea lui nu s-a îmbrăcat ca unul din aceştia. Iar dacă pe iarba câmpului, care astăzi este şi mâine se arunca în cuptor, Dumnezeu aşa o îmbraca, oare nu cu mult mai mult pe voi, puţin credincioşilor? Deci nu purtaţi de grija zicând: ce vom mânca, ce vom bea sau cu ce ne vom îmbraca? „(Matei 6, 25 – 31) ca toate acestea paganii le cauta. Iar dacă şi de boli se tem femeile care nasc, spre a nu se îmbolnăvi, atunci să ducă viaţa de înfrânare, de curaţie şi de post, căci după mărturia Sfântului Vasile cel Mare, cele mai multe boli vin asupra omului din cauza neînfrânării şi a necumpatarii de la cele vătămătoare· Auzi ce zice el: „Nu pricinui trupului boala şi slăbiciune, că nu-mi spui mie pricinile, ci Celui ce le ştie. Spune-mi, a posti nu poţi? Dar, a te sătura în toată viaţa şi a-ţi sfărâma trupul cu greutatea bucatelor, poţi? Au nu ştii ca postul este maica sănătăţii? „(Exaimeron, Cuvântul I). Şi iarăşi, adauga Sfântul Vasile: „N-a fost în rai vin, nici junghieri de dobitoace”. După potop însă a zis Dumnezeu omului: „mâncati toate ca pe nişte verdeţuri de iarba „(Facere 9, 3).

Apoi, arătând vechimea postului, zice Sfântul Vasile: „Vino, călătoreşte prin istorie şi cearcă începutul postului, că este de o vârsta cu omenirea. Tot lucrul care întrece cu vechimea este vrednic de cinstit. Cucerniceste-te dar, omule, de căruntetele postului, ca postul în rai s-a legiuit”. Cea dintâi porunca pe care a luat-o Adam a fost aceea, ca „din pomul cunoştinţei binelui şi răului să nu mâncati „(Facerea 2, 17). Şi iarăşi zice: „Fiindcă nu am postit, am căzut din rai”. Să postim dar, ca la el să ne întoarcem. Şi iarăşi: „Cărora le-au căzut oasele în pustie? Au nu acelor ce cautau mâncare de carne? „Şi în alt loc zice: „Bucatele cele grase şi bucatele cele multe, neputând a le mistui stomacul, multe boli au adus în lume; iar postului şi înfrânării pururea îi urmează sănătatea”. Şi iarăşi: „Evreii, pana când se îndestulau cu mana şi cu apa cea din piatra, pe egipteni îi biruiau, prin mare calaroreau şi nu era intru seminţiile lor bolnav „(Ieşire 16, 3; Psalm 104, 36). Iar

după ce şi-au adus aminte de caldările cele cu cărnuri şi s-au întors cu poftele la Egipt au căzut din pământul făgăduinţei (Exaimeron, Cuvântul 1, Despre Post).

Am adus aici puţine mărturii pentru cei ce pricinuiesc motive de boli şi pentru aceasta li se pare că avea dreptul să îngăduiască cuiva să piardă şi să omoare pruncii, punând pricina de boala. Boala, însă, o trimite Dumnezeu ca pedeapsa pentru păcate (Numeri 11, 33; Levitic 26, 16; Deuteronom 28, 15; 22, 59; II Regi 7, 14; Iov 33, 19 – 23; Psalm 105, 17 – 18; I Corinteni 11, 30 etc.).

Deci, dacă vreo femeie este bolnava, nu la ucidere de prunci să-şi găsească scăpare de pedeapsa lui Dumnezeu. Ci, să se roage lui Dumnezeu cu umilinţa, cu post şi cu durere în inima, căci la El este puterea şi îndurarea de vindecare a celor bolnavi. Postul, rugăciunea şi înfrânarea intru curăţenie a celor căsătoriţi şi bolnavi, acestea sunt leacul lor, iar nu uciderea de prunci nevinovaţi.

147. Care sunt urmările cele mai mari ale avortului asupra trupului şi sufletului?

Femeile care fac avort se îmbolnăvesc deseori de boli grele, nevindecabile, îmbătrânesc înainte de vreme, suferă mai ales de nervi, nasc copii bolnavi şi infirmi, nu se înţeleg cu bărbaţii lor, au mustrare de conştiinţa până la moarte, sau cel puţin timp de zece ani, dacă se pocaiesc şi primesc canonul rânduit de duhovnicii lor. Iar dacă nu, le aşteaptă canonul cel veşnic în muncile iadului, de care să ne ferească pe toţi Bunul nostru Mântuitor.

148. Ce trebuie să facă o mamă însărcinata dacă soţul o sileşte la avort? Dar dacă este greu bolnava şi are mulţi copii?

Sfântul Apostol Pavel zice aşa: „Femei, supuneţi-vă bărbaţilor voştri, precum se cuvine, intru Domnul „(Coloseni 3, 18). Aici trebuie să înţelegem ca nu intru toate se cuvine femeii să se supună bărbatului, ci numai la cele ce se cuvin în Domnul. Poate bărbatul să o îndemne şi la lucruri de fărădelege, la furat, la beţie, la ura, la cearta, la desfrânare, la ucidere, la secte, la necredinţa etc. La acestea nu se cuvine a se supune bărbatului, măcar şi

moarte de ar rabda de la el. Că nu se cade a iubi şi asculta pe bărbat mai mult decât legea lui Dumnezeu.

Iată ce zice Sfântul Nicodim Aghioritul la cuvintele de mai sus ale marelui Apostol Pavel: „O, cititorule, cum a zis Pavel să se supună femeile bărbaţilor lor? Cum se cuvine, intru Domnul! „Adică, la cele ce se cuvine şi sunt legiuite şi la cele după Dumnezeu. Căci de ar cere bărbaţii să-i asculte femeile lor la ce! e necuvioase şi nelegiuite, la lucruri afară de fire şi la necredinţa sau la calcarea poruncilor lui Dumnezeu, intru acestea zic, nicidecum să nu se supună femeile şi să facă voia lor cea rea. Pentru ca atunci, împreună cu bărbaţii lor, „se vor osândi în munca iadului „(Subînsemnare la Talcuirea Epistolei către Coloseni de Fericitul Teofilact al Bulgariei, Bucureşti 1904).

Deci rămâne clar ca femeia nu trebuie în niciun caz să se supună bărbatului ei, când acela o îndeamnă, sau o sileşte la avort, adică ucidere de prunci. Iar dacă femeia este bolnava şi din acest motiv vrea să-şi piardă copiii, niciodată o pricina ca aceasta nu o va scapa pe ea de osânda cea veşnica, de-şi va ucide pruncii ei. a, femeia creştina şi credincioasa, mai înainte de naştere este datoare să se spovedească la duhovnicul ei, să se împărtăşească cu Trupul şi Sângele lui Hristos, chiar dacă are vreun canon de făcut şi, astfel, să se pregătească de moarte. Tocmai de aceea Sfânta Biserica da voie femeilor înainte de naştere să se împărtăşească, chiar de ar fi oprite pe mulţi ani, căci Biserica lui Hristos are în vedere durerile naşterii şi primejdia morţii pentru mamele care nasc.

O adevărată mama creştina trebuie să fie gata întotdeauna de jertfa totala la naştere, adică de moarte. Prin durerile naşterii, femeia câştiga mântuirea sufletului ei, după cuvântul Sfântului Pavel, care zice: „Dar se va mântui (femeia) prin naştere de fii, dacă stăruie cu deplina înţelepciune, în credinţa, în iubire şi în sfinţenie „(I Timotei 2, 15). Durerile naşterii s-au dat de Dumnezeu femeii, ca un canon pentru greşeala ei cea dintâi, după cuvântul Domnului care zice: „Înmulţind voi înmulţi

necazurile tale şi suspinul tău, în dureri vei naşte fii şi spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta şi el te va stăpâni „(Facere 3, 16).

Aşadar, să intleaga femeile cele înţelepte şi credincioase şi să primească canonul cel dat lor de prea Bunul Dumnezeu cu toată bucuria şi mulţumirea, că este spre iertarea păcatelor şi mântuirea sufletelor lor. Iar dacă vreuna din ele va muri în chinurile naşterii, pe altarul jertfei şi va avea dreapta credinţa, aceea se va mântui, cum spune Sfanitul Pavel, şi cu mucenicii se va socoti. Căci Biserica lui Hristos nu accepta niciun motiv pentru uciderea de copii, adică avort, boala, săracie, primejdie, copii mulţi, bărbaţi rai etc. Toţi creştinii sunt datori să se jertfeasca până la moarte, acolo unde i-a rânduit Dumnezeu să trăiască.

149. Ce ne spuneţi despre înfrânare, în general?

Înfrânarea statornica este temelia moralei creştine; dar nu orice înfrânare, ci numai aceea închinata Domnului şi împlinita cu înţelepciune, după dreptatea legii lui Dumnezeu. Toată făptura este buna şi vrednica să fie folosita de om. Dar nu toţi oamenii sunt făcuţi pentru toate lucrurile din lume. „Toate îmi sunt slobode, dar nu toate îmi sunt de folos „(I Corinteni 10, 23). De aceea, creştinul care se foloseşte de lumea aceasta trebuie să fie ca şi cum nu s-ar folosi de ea, „Ca chipul lumii acesteia trece „(I Corinteni 7, 31; I Timotei 4, 4; Tit 1, 15). Îndeosebi clericii, ca şi apostolii de odinioară, trebuie să fie tuturor pilda de înfrânare (VI Ecumenic 12, 13, 18, 30), spre slava lui Dumnezeu, spre folosul aproapelui şi spre mântuirea lor (Fapte 20, 34 – 35; I Corinteni 9, 12 şi 27; Tit 1, 7; 2, 6; I Petru 1, 6 şi 13).

Bătrânii şi bolnavii care şi-au istovit trupul cu înfrânarea în tinereţe, pot să-şi uşureze întreţinerea cu hrana mai buna, fiindcă înfrânarea recomandata de Biserica nu omoară oameni, ci păcate. Deci, acolo unde păcatul a slăbit şi înfrânarea se îndulceste, ca hrana buna se socoteste ca doctorie folosita în numele Domnului (Romani 16, 3 – 6). Cei scrupuloşi şi neînţelegători în

iconomia înfrânării, trebuie să se supună sfaturilor duhovnicilor. Cei hrăniti cu duhul slavei deşarte care nu asculta şi astfel se istovesc cu postul spre a lor paguba trupească şi sufletească trebuie să ştie ca singuri se omoară pe ei înşişi şi vor da seama înaintea Domnului că nu au mers pe calea cea împărătească a Sfintei Biserici, fiind neascultători (Tit 1, 16; Romani 14, 14). Înfrânarea trebuie respectată, atât de clerici şi monahi, cât şi de mireni, respectându-se învăţăturile Sfinţilor Părinţi, tradiţia Bisericii şi sfaturile duhovnicului.

150. Care este randaiala de înfrânare (curaţie) şi trăire conjugala a soţilor?

Biserica nu a fixat soţilor un program de convieţuire, căci nu poate intra în amănuntele zilnice. Ci a lăsat totul la ştiinţa lor şi la posibilitatea de a se iconomisi unul pe altul, potrivit cu natura, cu mijloacele şi cu idealul fiecăruia. În general, sotii au datoria de a se ajuta unul pe altul, atât la bine cât şi la necaz, şi mai ales la boala şi în greutăţile vieţii în general. Credinciosia unuia fata de altul trebuie să fie sfânta; copiii să fie bine crescuţi, gospodăria bine chibzuita şi demnitatea morala şi sociala cu grija păstrata, cum zice şi Sfântul Apostol Pavel: „Căsătoria să fie cinstita intru toate şi patul nespurcat; iar pe desfrânaţi şi pe prea desfrânaţi îi va judeca Dumnezeu „(Evrei 1, 4). Un Părinte bisericesc zice: „Cei ce sunt legaţi prin căsătorie trebuie să-şi fie lor judecători, fiindcă au auzit pe Pavel care scrie că este lucru cuviincios a se departa unul de altul pentru un timp, prin consimţământ, pentru ca să trăiască în rugăciune şi apoi iar să se apropie „(I Corinteni 7, 4; Sfântul Dionisie 3).

Celor căsătoriţi legal le zice acelaşi Sfant Apostol: „Să nu va lipsiţi unul de altul decât numai prin înţelegere, pe un anumit timp, ca să vă îndeletniciţi cu rugăciunea şi apoi iar să vă împreunaţi ca să nu va ispitească pe voi satana pentru neînfrânarea voastră. Şi aceasta o zic după sfat, iar nu din porunca „(I Corinteni 7, 5 – 6).

„Însă este de trebuinţa a se feri de împreunane sâmbătă şi Duminica, pentru ca în aceste zile se aduce

Domnului jertfa cea duhovnicească „(Timotei, canonul 13). „Nu s-a oprit bărbatul şi femeia de la împreunare trupească, decât numai când vor a se pregăti pentru rugăciune şi Sfânta Împărtăşanie „(Pravila Mare, 170). Sfântul Simeon al Tesalonicului învaţă pe cei căsătoriţi: „Trebuie să ştim ca cei ce se însoţesc prin nunta s-au legat de Dumnezeu şi sunt curaţi cu chemarea Celui curat. Deci, trebuie să păzească unul fata de altul nunta neîntinata şi să vieţuiască în pace şi evlavie. Cei ce s-au unit de la Dumnezeu cu cinste, curaţie şi dragoste, să păzească însoţirea într-un cuget, cu pace, ca un mare dar, pentru că vor răspunde înaintea Domnului, alături de celelalte îndatoriri dumnezeieşti, îngrijindu-se nu numai de trup, ci şi de sufletul lor. Căci numai aşa Dumnezeu va fi cu ei. Să-şi crească copiii cu frica de Dumnezeu (Efeseni 6, 4), să facă milostenie şi să se mântuiască „(Sf. Simeon Tesaloniceanul, op. cit., cap. 262).

Pravila Marie a lui Matei Basarab, cap. 170, spune următoarele despre curăţenia trupească a celor doi soţi: „Bărbatul şi femeia sa nu se afle în pofta trupului, nici sâmbătă, nici Duminica, ca în aceste zile mai mult se face dumnezeiască Liturghie. Însă sâmbătă pentru sufletele celor morţi, iar Duminica pentru învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Însă aceasta să fie cu înţelegerea amândurora, adică să fie cu voia bărbatului şi a femeii”. Iar în Molitfelnical mare, numit Trebuic, pagina 519, spune despre înfrânarea trupească a soţilor: „În cele patru posturi, precum şi miercurea şi vinerea este bine ca sotii să se înfrâneze de la împreunarea trupească, ca semn ca iubim pe Dumnezeu”.

Aşadar, zilele de înfrânare trupească a soţilor sunt cele patru posturi, miercurea, vinerea, sâmbătă, duminica şi toate zilele de post şi sărbătorile de peste an. Sotii trebuie să aibă două zile de curăţenie înainte de a merge sărbătoarea la biserică, iar când vor să se împărtăşească, în afară de cele patru posturi, să ţină cel puţin o săptămână de curăţenie, înainte de a primi Prea Curatele Taine şi trei zile după Sfânta Împărtăşanie.

151. Cum trebuie combătut păcatul cel urat al desfrânării din rândul credincioşilor noştri?

Pentru combaterea desfrâului, de orice fel ar fi el, care stăpâneşte atât de mult lumea de astăzi, preoţii, pastorii de suflete şi Biserica în general trebuie să facă permanent efort de a îngrădi, micşora şi stârpi acest prea urat şi blestemat păcat care macina sănătatea trupului, dezbina familia, îmbolnăveşte copii, sminteşte pe cei din jur, manie atât de mult pe Dumnezeu, desparte pe creştini de Prea Curatele Taine şi arunca cele mai multe suflete ale credincioşilor în focul gheenei.

Preoţii să spună adesea în predicile lor şi în scaunul de spovedanie, celor vinovaţi, cât de cumplit a pedepsit Dumnezeu pe desfrânaţi şi prea desfrânaţi (adulteri), pe sodomiteni, pe gomoreni şi pe cei ce urmează păcatul lui Onan. Să le amintească credincioşilor ca însuşi Dumnezeu a oprit preacurvia în cele zece porunci, zicând: „Să nu preacurvesti „(Deuteronom 20, 14). Şi iarăşi zice: „Cu femeia aproapelui tău să nu te culci, ca să-ţi verşi sământa şi ca să te spurci cu ea „(Levitic 18, 20). Iar despre păcatul cel prea urat al sodomititor, spune Dumnezeu: „Cu niciun dobitoc să nu te culci, ca să-ţi verşi sământa şi să te spurci cu el; nici femeia sa nu stea la dobitoc, ca să se întineze cu el; aceasta-i urâciune. Să nu te culci cu bărbat, ca eu femeie, ca aceasta spurcăciune este… Să nu va întinaţi cu nimic din acestea, ca eu toate acestea s-au întinat paganii, pe care Eu îi izgonesc dinaintea fetei voastre. Ca s-au întinat şi am privit la nelegiuirile lor şi a lepădat pământul pe cei ce trăiau pe el. Iar voi să păziţi poruncile Mele şi toate legile Mele şi să nu faceţi toate ticălosiile acestea… Ca nu cumva să vă lepede şi pe voi pământul, când îl veţi întina, cum a aruncat el de la sine pe popoarele care au fost înainte de voi. Ca tot cel ce va face ticălosiile acestea, sufletul care va face acestea se va stârpi din poporul sau…” (Levitic 18, 22 – 30).

Să le aducă aminte preotul celor vinovaţi şi cuvintele Sfântului Apostol Pavel, care zice: „Pe desfrânaţi şi pe prea desfrânaţi (adulteri) îi va judeca Dumnezeu „(Coloseni 3, 5

– 6). Şi iarăşi: „Nu va înşelaţi, nici curvarii, nici slujitorii de idoli, nici preacurvarii, nici malachienii, nici sodomiţii, nici furii, nici lacomii, nici beţivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu „(I Corinteni 6, 9 – 10). „Fugiţi de curvie, ca tot păcatul pe care îl face omul, afară de trup este, iar cel ce curveste în trupul sau păcătuieşte. Au nu ştiţi ca trupul vostru este lăcaş al Duhului Sfant care locuieşte în voi?...” (Ibidem 6, 18 – 19). Pe lângă acestea să le amintească preotul şi învăţăturile Sfinţilor Părinţi, precum şi asprimea Sfintelor Canoane care pedepsesc aşa de aspru pe vinovaţi şi-i opresc vreme îndelungată de la Sfânta Împărtăşanie.

Astfel, Sfântul Grigore de Nyssa opreşte pe cel desfrânat 9 ani de la Sfânta Împărtăşanie (canonul 4), iar Sfântul Vasile cel Mare, 7 ani (canonul 59). Pe preacurvar (adulter) îl opreşte Sfântul Grigore de Nyssa 18 ani de la cele sfinte, iar Sfântul Vasile 15 ani. Toate acestea de le va arăta preotul credincioşilor săi, atât în viaţa aceasta, cât şi în viaţa veşnica, cred că pe mulţi îi va izbăvi de o patima înfricoşătoare ca aceasta.

152. Cum trebuie combătuta patima beţiei din rândul credincioşilor şi care sunt urmările cele mai grave ale acestui păcat?

Cred că cele mai bune măsuri de combatere a beţiei din sânul credincioşilor, ar fi să li se arate ce ne învaţă Dumnezeu în Sfânta Scriptură despre păcatul beţiei şi urmările ei. Să li se spună ce ne învaţă Sfinţii Părinţi şi dumnezeieştile Canoane despre aceasta dobitocească patima şi care sunt pedepsele cele vremelnice şi veşnice care aşteaptă pe cei beţivi. De exemplu, să li se spună cuvântul Sfântului Pavel, ca „beţivii nu vor moştenii împărăţia lui Dumnezeu „(I Corinteni 6, 10; Galateni 5, 21). Să li se arate ca atât Legea Veche opreşte pe om de la beţie (Levitic 10, 9), cât şi cea Noua (I Timotei 5, 3 – 8; Tit 1, 7). Să le spună ca beţia este oprita (Luca 21, 34; Romani 13, 13; Efeseni 5, 5, 18; I Tesaloniceni 5, 4); ca beţia este păcat de moarte sufletească pentru orice om, ca îl duce la desfrânare, la distrugerea familiei, la sminteala publica, la

tot felul de boli, la săracie, la ucidere şi la osânda veşnica.

Beţia este mama desfrânării, din care se nasc toate urgiile, cum spune Sfântul Apostol Pavel: „Nu va imbatati de vin, intru care este desfrânarea...” (Efeseni 5, 18). Beţia duce pe om la cearta (Pilde 20, 1; 23, 29 – 30) şi la săracie (Pilde 21, 17; 23, 31). Beţia duce pe om la stricăciune (Pilde 23, 31 – 33); la nedreptate (Pilde 31, 5; Rom.13, 13) şi la cruzime (Isaia 28, 7; Osea 4, 11). Beţia este cu atât mai mult oprita slujitorilor lui Dumnezeu, adică clericilor (I Timotei 3, 2 – 3; Tit 1, 7). De aceea, mare pedeapsa aşteaptă pe cei beţivi care nu se pocaiesc (Isaia 5, 12, 22; 28, 1 – 3; Deuteronom 21, 20; Ioil 1, 5; Naum 1, 10; Matei 24, 49 – 51; Luca 12, 45 – 46).

Iată ce pedepse grele hotarase şi Sfintele Canoane: „Episcopul, preotul sau diaconul, obişnuindu-se cu table şi cu beţia, ori să înceteze, ori să se caterisească „(Apostolic 42). „Ipodiaconul, citetul sau cântăreţul, asemenea făcând, ori să înceteze, ori să se afurisească; asemenea şi mireanul „(Apostolic 43). Iar Pravila Mica de la Govora, zice: „Preotul care va bea în cârciuma, sau va juca, sau va canta mireneşte, să se izgonească din preoţie „(cap. 35).

În alt loc zice: „Clericilor nu li se cuvine a mânca în cârciumi şi a bea, afara numai dacă sunt împinsi de nevoia străinătăţii „(Cartagina, 40). Despre femeia beţiva zice Pravila Mica: „Femeia beţiva sa nu se împărtăşească, pana nu se va lasa să nu mai bea „(cap. 88). „Omul mirean de se va imbata şi va varsa sa se pocăiască 60 de zile; iar de va fi fost împărtăşit cu Sfintele Taine şi după aceea va varsa, să nu se pricestuiască cu Sfintele Taine nici în Postul Mare şi nici la Sfântul Petru şi peste toate sfintele posturi să se pocăiască. Iar de ar fi făcut aceasta intru acele (patru) sfinte posturi, să nu se mai pricestuiască (împărtăşească) peste tot anul, până la 200 de zile şi metanii cate 12 pe zi „(cap. 88). Aceeaşi pravila mai adauga: „Cade-se preotului să şadă la masa cu frica lui Dumnezeu, să mănânce şi să bea cate puţin şi să se socotească a fi sluga. Căci Scriptura grăieşte: Preotul care se imbata, cum va judeca drept acest păcat la alţii? Nu zic Scripturile să nu bei vin, ci să

bei dar să nu te îmbeţi; căci tot beţivul sărăceşte şi îşi pierde mintea, şi mult rău face, şi pe sine se sugruma, şi sufletul sau îl da diavolului „(cap. 140).

Pentru a combate mai cu tărie patima beţiei, cred că preotul trebuie să fie cu totul nebetiv şi tuturor pilda de urmat. Apoi să se roage pentru cei patimaşi ca Dumnezeu să-i întoarcă mai curând la pocăinţa. Apoi să cunoască bine învăţăturile Sfintei Scripturi, ale Sfinţilor Părinţi şi hotărârile Sfintelor Canoane şi să-i înveţe cu timp şi fără timp pe credincioşi a se înfrâna şi pazi de aceasta blestemata patima, care, cum spune Sfântul Vasile cel Mare, „face pe om mai rău decât toate dobitoacele şi fiarele”.

Convorbirea a şasea

Despre suferinţa, ispite, vrăjitorie

153. De câte feluri este suferinţa în lume?

De două feluri: suferinţa trupească şi suferinţa morala, adică sufletească, precum mustrarea de conştiinţa, întristarea, deznădejdea, îndoiala, mania, ura etc. Suferinţele omeneşti se pot împarţi încă în două parţi: unele spre îndreptarea şi lămurirea celor buni şi altele spre pedeapsa şi arvunirea osândei veşnice a celor răi (Călăuza predicatorutui de Dr. C. Chiricescu şi Pr. C. Nazarie, pag. 291 – 293).

154. Pentru ce este atâta suferinţa pe pământ?

Zice dreptul Iov: „Omul este născut pentru suferinţa „(Iov 5, 7). Iar Sfântul Pavel zice ca „toate făpturile sunt în suferinţa „(Romani 8, 21). Suferinţele din lume sunt urmare a căderii omului din rai (Facere 3, 16). Suferinţele sunt urmări ale păcatului (Iov 4, 8; Psalm 7, 14 – 16; Pilde 22, 8; Ieremia 4, 18). Suferinţele sunt pedepse pentru păcate (Levitic 26, 24 – 28; 2 Regi 7, 14). Dar de vom primi toate suferinţele cu răbdare şi mulţumire, ne vor aduce mare folos duhovnicesc, spre mântuirea sufletului. În general, vedem ca eu cât se înmulţesc păcatele şi răutăţile în lume, cu atât se înmulţesc suferinţele, adică foametea, cutremurele, războaiele, bolile de tot felul şi moartea. Grija noastră, a creştinilor, este să părăsim păcatele, să ne

împăcam mereu cu Dumnezeu şi să avem frica de Dumnezeu, smerenie şi răbdare şi atunci toate suferinţele noastre se vor imputna şi ne vor fi de mare folos spre mântuire.

155. Suferinţa este o arvuna a muncilor veşnice sau o ispăşire a păcatelor? Care este raţiunea şi scopul suferinţei?

Scopul suferinţei pentru creştini este unul singur: ispăşirea păcatelor pe pământ prin tot felul de boli, necazuri şi dureri, spre curăţirea şi mântuirea sufletului. Pentru cei răi care nu voiesc să se îndrepteze, să se pocăiască, suferinţa de pe pământ rămâne ca o arvuna a suferinţelor celor veşnice. Iar pentru cei ce primesc suferinţa cu răbdare şi cu mulţumire de la Dumnezeu şi se întorc la pocăinţa, suferinţa, de orice fel ar fi, este cea mai bună cale de îndreptare şi ispăşire a păcatelor, izbăvindu-i prin aceasta de chinurile cele veşnice.

Noi vedem ca cei care suferă mai mult pe pământ, sunt mai împăcaţi cu conştiinţa, mai buni, mai tari în ispite, mai aproape de Dumnezeu şi se mântuiesc mai uşor, precum dreptul Iov, săracul Lazar, Sfinţii Apostoli, mucenicii, cuvioşii şi atâţia alţii. Iar cei care trăiesc bine, sunt sănătoşi, au averi şi tot ce doresc pe pământ, sunt de obicei slabi în credinţa, nemilostivi, tirani, lacomi, egoisti, se tem de moarte şi mor în păcate grele, spre osânda veşnica.

Suferinţa ne este rânduita de sus spre mântuire, spre iertarea păcatelor şi spre creştere duhovniceasca, numai dacă o primim cu mulţumire, ca din mana lui Dumnezeu, precum spune şi prorocul David: „Toiagul Tău şi varga Ta, acestea m-au mângâiat „(Psalm 22, 5). Deci, toiagul şi varga suferinţei, pe cei buni şi credincioşi îi mângâie, îi sporeste în fapte bune, îi curăţeşte de păcate şi-i învredniceşte de mai mare cununa şi răsplata în cer. Iar pentru cei răi, toiagul suferinţei este chemare de pocăinţa, este pedeapsa peste pedeapsa şi frau în gură, pentru ca nu voiesc să se apropie de Domnul (Psalm 31, 10).

156. Cum trebuie să răbdam boala, nedreptatea,

ocara, sărăcia şi orice fel de suferinţe pe pământ?

Mai întâi să avem credinţa ca suferinţa, de orice fel ar fi ea, ne este rânduita de Dumnezeu, Tatăl nostru cel ceresc, spre mântuire, iar nu spre osânda veşnica. Apoi, s-o primim cu răbdare şi mulţumire. Iar răbdarea noastră trebuie să fie însoţita de cuvioşie şi înfrânare (2 Petru 1, 6 – 7); să fie însoţita de bucurie (Coloseni 1, 11) şi de nădejde. Răbdarea în suferinţa sporeste în noi prin rugăciune, prin spovedanie şi Sfânta Împărtăşanie; prin citirea cărţilor sfinte, prin cugetarea la patimile Domnului nostru Iisus Hristos şi ale tuturor sfinţilor Lui; prin cercetarea celor ce sunt în suferinţe mai grele decât ale noastre şi prin cugetarea la fericirea veşnica în rai. Pentru ca alta cale de mântuire nu este decât numai prin cruce, prin suferinţa, prin răbdare şi jertfa, precum spune Mântuitorul „Intru răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre „(Luca 21, 19). „Cel ce va rabda pana în sfârşit acela se va mântui „(Matei 24, 13).

157. Din ce pricini suferă copiii nevinovaţi? Ce păcate ispăşesc ei?

Citim la Ieşire: „Dumnezeu este râvnitor. El răsplateste păcatele părinţilor în fiii lor pana la al treilea şi chiar al patrulea neam „(Ieşire 20, 5). Şi iarăşi: „Dumnezeu aduce fărădelegile părinţilor peste fii, şi peste fiii fiilor, pana la al treilea şi al patrulea neam „(Ieşire 34, 7; Deuteronom 5, 9; Psalm 36, 28; 108, 13; Isaia 14, 21). Marele proroc Ieremia zice: „Tuaraţi mila la mii şi pentru fărădelegile părinţilor răsplatesti în sânul copiilor lor după ei „(Ieremia 32, 18; Numeri 14, 18; Iov 5, 4; 21, 19; Isaia 13, 16). Prorocul Isaia zice: „Pregătiţi macelul feciorilor din pricina fărădelegilor părinţilor lor (Isaia 14, 21).

Aşadar, din aceste mărturii ale Sfintei Scripturi se poate înţelege destul de clar din ce pricina suferă copiii cei nevinovaţi şi ale căror păcate le ispăşesc ei.

158. Cum alina Biserica suferinţa omeneasca şi ce datorie are creştinul fata de cei în suferinţa?

Biserica alina şi vindeca suferinţele oamenilor prin tot felul de rugăciuni către Prea Bunul Dumnezeu

(Deuteronom 4, 29 – 31; II Paralipomena 7, 13, 16; Psalm 33, 17; 49, 15 – 16; 90, 15 – 16; Isaia 19, 22; Iacob 5, 14). Biserica a rânduit diferite rugăciuni pentru alinarea suferinţei. Cea mai importantă rugăciune pentru cei bolnavi este Taina Sfântului Maslu, precum şi diferite molitfe pentru dobândirea sănătăţii.

Creştinul are o mare datorie fata de cei din suferinţa, ca să-i ajute după a sa putere, atât prin mijloacele materiale, precum: îmbrăcăminte, hrana, ospatare, îngrijire, bani etc., cât şi prin mijloace spirituale, precum: rugăciune pentru cei bolnavi, îmbărbătare prin cuvinte duhovniceşti, compătimiri, mângâiere etc, aşa cum ne învaţă Sfântul Apostol Pavel care zice: „Bucuraţi-vă cu cei ce se bucura şi plângeţi cu cei ce plâng „(Romani 12, 15).

159. Ce înţelegem prin ispite şi de ce este lăsat omul să fie ispitit?

Ispitele sunt încercări care vin asupra omului de la diavol şi de la slugile lui, oamenii cei răi (Iacob I, 13; Matei 4, 1; 16, 23; Marcu 8, 33; I Corinteni 7, 5; II Corinteni 11, 3; I Tesaloniceni 3, 5). Omul este îngăduit de Dumnezeu să fie ispitit „spre încercarea dragostei fata de Dumnezeu „(Deuteronom 13, 3); spre încercarea supunerii noastre (Deuteronom 8, 2); spre încercarea nedoririi de câştig (Iov 1, 9; 12). De fapt, ispitele corespund întotdeauna slăbiciunii firii omeneşti. Celor mai tari în credinţa, le rânduieşte Dumnezeu ispite mai grele, ca să sporeasca în sfinftenie şi să se învrednicească de cununi mai mari. Iar celor mai slabi în credinţa şi răbdare le rânduieşte pronia divină ispite uşoare, ca să le poată birui şi să nu deznădăjduiască. Iată ce spune Sfântul Apostol Pavel: „Ispita pe voi nu va ajuns, decât ispita omenească. Dar credincios este Dumnezeu care nu vă va lasa pe voi să vă ispititi mai mult decât puteţi; ci împreună cu ispita va face şi sfârşitul ei, ca s-o puteţi suferi „(I Corinteni 10, 13). Acelaşi lucru spune şi prorocul David: „Nu va lasa Domnul toiagul păcătoşilor peste soarta drepţilor pana la sfârşit, ca să nu-şi tinda drepţii spre fărădelegi mâinile lor „(Psalm 124, 3). Dreptul Iov spune ca cei credincioşi sunt împoăraţi

cu diferite ispite prin îngăduinţa lui Dumnezeu (Iov 7, 8; Iacob l, 2; I Petrul, 6). Dar niciodată Dumnezeu nu îngăduie la cei aleşi ispite peste puterile lor.

160. Care sunt adevăratele izvoare ale ispitelor?

Trei sunt izvoarele ispitelor: „Pofta truputui, pofta ochilor, trufia vieţii”, cum spune Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan (I Ioan 2, 16); sau: „iubirea de plăceri, iubirea de slava şi iubirea de argint, din care se naşte tot răul”, cum spune Sfântul Ioan Damaschin (Filocalia, vol. IV, p. 188). Cu aceste trei feluri de ispite a încercat satana să-L ispitească şi pe Hristos (Matei 4, 2 – 11).

161. Care sunt duşmanii ce ne lupta şi ne ispitesc până la moarte?

Trei sunt duşmanii care ne lupta până la moarte: diavolul, plăcerile lumii şi trupul. Toţi aceşti trei duşmani ne lupta prin ispite de tot felul şi puţini sunt acei creştini care reuşesc, cu darul lui Hristos, să iasă biruitori în lupta cu ispitele şi plăcerile acestui veac. Ca „de n-ar pazi Domnul cetatea, în zadar ne-am osteni”, zice Duhul Sfânt prin gura psalmistului. Dar, ajutându-ne Mântuitorul, „nimenea nu va strica cetatea noastră „(Antifon, glas 3).

162. Care sunt cele mai mari ispite cu care ne lupta aceşti trei duşmani ai sufletelor noastre?

Diavolul, izvorul a tot răul, ne ispiteşte direct îndeosebi cu gânduri de necredinţa, de nu! a, de îndoiala, de deznădejde, de mândrie şi de slava desarta. Iar indirect, diavolul ne ispiteşte prin oameni cu gânduri de trufie, de slava desarta, de manie şi desfrânare; cu iubirea de argint, cu lăcomia de avere, cu invidia, cearta, osândirea, limbuţia şi altele. Prin trup ne ispiteşte diavolul cu lenevirea, lăcomia pântecului, beţia, desfrânarea, moleşeala voinţei, nesimţirea inimii, trândavia şi altele de acest fel.

163. Din câte parţi este ispitit creştinul?

După mărturia Sfântului Meletie Mărturisitonul, creştinul este ispitit de diavolul din opt parţi, şi anume:

De sus ne ispitim când ne silim la nevoinţe şi virtuţi peste puterile noastre proprii. Adică post pana la epuizare, osteneala peste măsura a trupului, priveghere de toată

noaptea şi alte fapte bune la care abia ajung cei desăvârşiţi. De jos ne ispitim de diavoli prin moleşeala şi lenevire la lucrarea faptelor bune, slabindu-ne astfel voinţa, raţiunea, mustrarea conştiinţei, bărbăţia şi stăruinta în lupta cea duhovnicească. Din stânga ne ispitesc diavolii prin patimi trupeşti de tot felul, prin beţie, lăcomie, zgârcenie, manie, ura, răzbunare şi tot felul de răutaţi trupeşti şi sufleteşti. Se numesc aşa pentru ca vin direct de la diavolul şi fiecare îşi da uşor seama de cursele celui viclean. Din partea dreaptă ne ispitesc diavolii prin patimi sufleteşti şi raţionale subţiri, greu de desluşit şi foarte greu de cunoscut şi biruit, cum sunt: mândria, trufia, părerea de sine, slava desarta, osândirea altora, răzvrătirea minţii, neascultarea, egoismul, eresurile, sectele, încrederea prea mare în mila lui Dumnezeu, cugetarea înalta, hula, îndoiala, necredinţa, visurile, vedeniile, vrăjitoria etc. Aceste patimi, având la temelie mândria din care a căzut Lucifer în adânc, sunt foarte cu anevoie de cunoscut şi tămăduit.

Din fata ne ispitesc şi ne tulbura diavolii cu nălucirea celor viitoare, adică ne arunca în griji, în bănuieli asupra altora şi în osteneli trupeşti peste puteri pentru „ziua de mâine”, ca şi cum Dumnezeu nu ne-ar purta de grija în toată viaţa. Cei ispititi de aceste gânduri aduna averi pentru bătrâneţe, se ostenesc numai pentru viaţa aceasta, se tem că nu vor avea ce mânca şi ce bea, îşi avortează copiii, spunând ca nu vor avea cu ce-i hrăni, se ceartă pentru averi, sunt foarte zgârciţi şi iubitori de bani, nu fac milostenie şi sunt egoisti.

Din spate ne ispitesc diavolii cu aducerile aminte ale păcatelor şi patimilor care ne-au stăpânit în tinereţe, îndemnându-ne să le facem din nou. Că ne aduc aminte diavolii de persoanele cu care am păcătuit, de locul în care am greşit, de pricinile păcatelor care ne-au stăpânit. Ne aduc aminte de cei cu care am fost certaţi, de cuvintele cu care ne-au supărat, ca să începem din nou a-i un ne aduc aminte de păcatele trupeşti pe care le-am făcut, de fetele care ne-au smintit, de beţii şi alte răutaţi din trecut,

îmboldindu-ne voinţa sa cădem în aceleaşi păcate de care cu greu ne-am izbăvit.

Din launtru, adică din inima, ne ispitesc vrăjmaşii cei nevăzuţi cu toate patimile care stăpânesc inima, precum: mania, răutatea, pofta, răzbunarea, împietrirea, zavistia, mândria şi celelalte, cum spune Domnul: „Iar ce iese din gură, iese din inima, şi acestea spurca pe om. Căci din inima ies gândurile cele rele, uciderile, desfrânările, mărturiile mincinoase, hulele…” (Matei 15, 18 – 19). De aceea şi prorocul David se ruga, zicând: „Inima curata zideşte intru mine, Dumnezeule, şi Duh drept înnoieşte intru cele dinăuntru ale mele „(Psalm 50, 11).

Din afara ne ispitesc şi ne biruiesc diavolii prin cele cinci simţuri, care sunt ferestrele sufletului. Mai ales prin vedere, prin auzire şi prin limba. Despre ispitele ce intra în inima prin simţuri auzim pe prorocul Isaia, zicând: „Doamne, a intrat moartea prin ferestrele noastre”. Despre ochi zice Mântuitorul: „Cela ce cauta spre femeie spre a o pofti pe ea, iată, a preacurvit cu dânsa intru inima sa „(Matei 5, 28). Iar despre limba auzim pe apostolul Iacob, zicând: „De nu greşeşte cineva în cuvânt acesta este bărbat desăvârşit, puternic a-şi înfrâna şi tot trupul „(Iacob 3, 2).

Iată, dar, ca din toate părţile arunca satana săgeţile ispitelor asupra noastră, căutând să ne rănească prin păcate şi să ne tragă în pierzare: Noi, însă, suntem datori să ne mărturisim toate cugetele cele rele la duhovnic şi să alungam de la noi ispitele diavolului cu rugăciunea, cu postul, cu smerenia, cu pazirea minţii şi cu citirea cărţilor sfinte. Iar dacă, totuşi, săgeţile ispitelor nu se îndepărtează de la noi este semn ca rădăcinile patimilor sunt vii în mintea noastră. Este semn ca încă nu ne-am spovedit curat gândurile şi a odraslit păcatul în noi. În acest caz este nevoie de mai fierbinte rugăciune, cu lacrimi şi post, pana nu pune păcatul stăpânire pe noi. (După Războiul nevăzut, de Sfântul Nicodim Aghioritul, ed. 1937, pag. 82).

164. Care sunt ispitele cel mai greu de canoscut şi de

biruit?

Cel mai greu de cunoscut şi de biruit sunt ispitele cele raţionale ale sufletului, adică: gândurile de hula, de îndoiala în credinţa, de deznădejde; apoi ispita părerii de sine, cugetarea înalta de sine, încrederea în sine şi altele. Iar dintre ispitele trupeşti, cel mai greu de biruit şi cel mai primejdios este gândul desfrânării, pentru că este legat de fire, de trup. Apoi, pentru ca cel ce se mandreste intru sine este lăsat de Dumnezeu să cadă în desfrânare. De aceea Sfinţii Părinţi ne poruncesc să fugim de orice prilej de desfrânare, de orice cuget trupesc, pana nu devine păcat, să ne ferim de orice persoană care ne sminteşte şi ne împinge spre cumplitul păcat al desfrânării.

165. De ce are satana atâta ura asupra omului şi de ce îi îngăduie Dumnezeu să ispitească şi să amăgeasca prin păcat făptura Sa?

Satana nu are putere şi dezlegare să stăpânească, să înşele sau să silească voinţa omului la păcat. El numai îl ispiteşte prin tot felul de meşteşuguri, năluciri, aduceri-aminte, prin imaginaţii, prin simţuri, prin slăbiciunile firii, prin plăceri, prin gânduri. Satana niciodată nu se arata omului în faţă, nu se descoperă direct ca duşman al omului. Ci îl lupta pe ascuns, indirect sau prin oamenii răi, folosind tot felul de meşteşuguri diavolesti, ca să nu fie descoperit ca el însuşi doreşte căderea şi pierzarea noastră. El se numeşte ispititor şi tatăl minciunii, pentru ca prin ispite şi prin curse mincinoase ne trage la păcat. Satana doar fortează voinţa noastră, atâta patimile şi pornirile trupeşti şi sufleteşti ale firii noastre, crează ocazii de păcat, ne aduce mereu aminte de căderile noastre, dar nu are voie şi dezlegare de la Dumnezeu să ne silească la păcat, ca atunci noi n-am avea nicio vină, nicio osânda şi nimeni n-ar scapa de cursele lui. Însă, dacă omul slăbeşte în voinţa şi rugăciune, dacă se îndulceste de momelile diavolului şi accepta păcatul, atunci nu diavolul este de vină, ci omul. De aceea i s-a rânduit înger păzitor ca să-l ajute, i s-a dat harul Duhului Sfant ca să-l întărească, i s-a rânduit Biserica, spovedanie, adică baie de curăţire a

păcatelor şi duhovnic să-l dezlege şi să-l sfătuiască. De aceea i s-a hotărât plata, dacă biruieşte, sau osânda, dacă este biruit.

Dumnezeu a îngăduit diavolului să ispitească pe om, ca să-l facă mai tare în credinţa, ca omul să-şi pună toată nadejdea mântuirii numai în Dumnezeu, iar nu în puterile sale şi ca omul credincios să-şi agonisească mai multă plata de la Dumnezeu. Dumnezeu lasa pe satana să-l ispitească pe om, dar niciodată nu îngăduie diavolului să-l ispitească mai presus de puterea credinţei sale (I Corinteni 10, 13). Numai pe cel mandru şi necredincios îl lasa Dumnezeu să fie ispitit de diavoli peste puterile sale, ca să-l smerească şi să ceară ajutorul lui Dumnezeu şi al slujitorilor Lui. Omului însă i s-a dat putere să se împotrivească diavolului, să-l biruiască şi să-l alunge de la el (Efeseni 6, 11; 6, 16; Iacob 4, 7; I Petru 5, 9).

166. Care sunt cele mai importante arme cu care biruim ispitele diavolului?

Două sunt cele mai puternice arme cu care biruim toate cursele şi ispitele diavolului. Întâi este sfânta rugăciune şi apoi smerenia. Noi ne rugam neîncetat Tatălui ceresc, zicând: „Şi nu ne duce pe noi în ispita, ci ne izbăveste de cel viclean „(Matei 6, 13). Adică cerem Tatălui să nu ne lase în ispite peste puterile noastre şi să ne izbăvească de toate cursele diavolului cele pline de vicleşug. Deci, în orice vreme de ispita trebuie să ne rugăm stăruitor, cu lacrimi, cu post şi cu zdrobirea inimii. Sfinţii Părinţi ne recomanda să zicem permanent rugăciunea lui Iisus, mai ales în timp de ispita, ca numele Domnului, ca o sabie scoate din inimile noastre şi taie ispitele vrăjmaşului.

A doua arma foarte puternica împotriva ispitelor diavolesti este smerenia. Auzi ce zice David: „Smeritu-m-am şi m-am mântuit „(Psalm 114, 6). Când suntem învăluiţi de ispite şi patimi să ne smerim din inima, adică sa ne socotim cei mai păcătoşi, zicând ca pentru păcatele şi mândria noastră suntem ispititi, şi atunci va fugi diavolul de la noi, ca cel mai tare este ars vrăjmaşul de smerenie,

de rugăciunea cu lacrimi şi de post. Alte arme în vreme de ispite sunt: răbdarea ispitelor cu bărbăţie, spovedania deasa a gândurilor, citirea cailor sfinte, ocolirea pricinilor de păcat. Sfânta Împărtăşanie, tăcerea, înstrăinarea de cele pământeşti şi altele.

167. Care sunt foloasele ispitelor în lupta noastră cu vrăjmaşul diavol?

Primul folos este ca fără de ispite şi fără de lupta cu ispitele nu ne putem mântui, nici nu avem pentru ce să fim încununaţi. Fără ispite şi lupta duhovnicească nu este posibila mântuirea sufletului. De aceea zicea un părinte din pustie: „Înlătura ispitele şi nu se va mântui tot omul „(Pateric, ed. 1930).

Apoi, ispitele ne deprind meşteşugul luptei duhovniceşti, ne călesc în viaţă, ne ajuta să crestem sufleteşte. Ispitele ne sporesc credinţa, ne învaţă şi ne silesc să ne rugăm mai mult. să fim priveghetori şi silitori la biserică, la post, la citirea cărţilor sfinte; ne trimit mai des la spovedanie, la sfătuire şi la Sfânta Împărtăşanie. Ispitele ne smeresc, ne arata cât suntem de slabi şi neputincioşi, când suntem singuri. Ispitele sporesc răbdarea, rugăciunea, lacrimile, smerenia şi credinţa noastră. Iată raţiunea, scopul şi folosul ispitelor pe pământ.

168. Părinte Cleopa, ce este vajitoria şi de câte feluri este?

Prin cuvântul vrăjitorie înţelegem invocarea puterii demonice în ajutorul oamenilor, în locul lui Dumnezeu, cu scopul împlinirii anumitor dorinţi omeneşti. Vrăjitoria s-a practicat, atât la poporul evreu în timpul Legii Vechiului Testament, cât şi la creştinii din Legea Darului, pana în vremea noastră. În Legea Veche a cerut ajutorul diavolului, apelând la vrăjitoare, regele Saul, pentru care a fost aspru pedepsit de Dumnezeu. Vrăjitori au fost atât Valaam, cât şi cei trei magi care practicau astrologia.

După învăţătura Sfântului Nicodim Aghioritul, vrăjitoria se împarte în mai multe părţi şi anume:

Vrăjitoria propriu-zisa prin care se înţelege chemarea

diavolilor pentru a descoperi oamenilor comori ascunse, lucruri pierdute şi altele de acest fel. Ghicirea, al doilea fel de vrăjitorie, prin care unii oameni spun cele viitoare prin semnele din palma, numita „chiromantie „şi prin alte obiecte (bobi, cărţi de joc, cafea etc). Descântarea, spiritismul, adică chemarea ajutorului diavolilor în camere obscure sau la morminte, pentru a pedepsi pe cei ce sunt în viaţă. Descântătorii pretind ca cheamă sufletele morţilor din iad, precum ghicitorii din timpul Prorocului Samuil (I Regi 28, 3), pentru a afla cele viitoare sau pentru a se răzbuna pe cineva. În zilele noastre se practica descântecul în rândul credincioşilor, precum stingerea carbunilor, rostirea anumitor cuvinte amestecate cu rugăciuni pentru cei bolnavi, care pretind că sunt „vrăjiti „etc.

Ghitia, adică ghicirea sau vrăjitoria prin lucruri sfinte, precum ghicirea prin Psaltire, numita astăzi „deschiderea pravilei”; ghicirea cu obiectele bisericii, cum ar fi resturi de veşminte clericale, cheia bisericii, cenuşa din cădelniţa, scrierea unor nume pe toaca, pe clopote, pe ziduri de biserica, sau introducerea lor în candele etc. Fermecătoria, adică vrăjirea unor tineri spre a se căsători unii cu alţii sau a se desparţi, prin invocarea ajutorului diavolesc, numita popular „ursita”. Ghicirea prin măruntaiele animalelor, numita „iconoscopia”. În acest fel de vrăjitorie intra şi visurile, zodiile, ceasurile bune şi rele, ghicirea prin membrele trupului, numita şi prevestire (ţiuitul urechilor, zbaterea ochiului, mâncărimea palmelor). Baierele prin care se înţelege purtarea la mana sau la piept a unor ale, obiecte (amulete) sau bucăţi de stofa vopsite spre pazirea de boli, de primejdii şi de pagube, după ce mai întâi s-a invocat asupra lor puterea diavolului. Chemătorii de demoni (clindonii) sunt cei ce ghicesc cele viitoare prin chemarea diavolilor. Între aceştia se număra cei ce fac focuri înaintea caselor şi sar prin foc, ghicitorii din pântece precum şi cei ce ghicesc în măruntaiele animalelor sau iau mana vitelor, vrăjitorie ce se practica în zilele noastre. Astrologia este o vrăjitorie practicata din

cele mai vechi timpuri pana astăzi. Prin astrologie se înţelege ghicirea celor viitoare prin mişcările stelelor, planetelor, vânturilor, norilor şi ale celorlalte fenomene ale universului. Astrologii pretind ca fiecare om are o stea proprie.

Iată câteva din cele mai obişnuite feluri de vrăjitorii, unele aproape uitate, altele practicate şi în zilele noastre, pe care le combatem şi de care trebuie să fugim, fiind iscodiri diavolesti care amăgesc şi înşală pe mulţi creştini spre a lor pierzare.

169. Poate, într-adevăr, să ajute diavolul pe oameni prin vrăji, mai mult decât ne ajuta puterea şi harul lui Dumnezeu?

Să se ştie ca diavolii nu au nicio putere de a vindeca pe cineva, de a descoperi pagube sau pe raufăcători. Ei nu pot niciodată să facă minuni adevărate, ci numai cu năluciri mincinoase înşală pe cei necredincioşi şi slabi în credinţa. Acest adevăr ni-l arata dumnezeiescul părinte Ioan Gura de Aur, zicând:

„Nu vezi cum diavolii n-au putut să vindece nici chiar pe vrăjitorii şi fermecătorii care le slujeau lor, de besicile şi de bubele date de Moise în Egipt, şi pe tine oare au să te vindece? (Ieşire 9, 11). Şi dacă dracii nu se milostivesc de sufletul tău, cum se vor întrista pentru durerea trupului tău? Dacă dracii se silesc să te izgonească pe tine din împărăţia lui Dumnezeu, cum te vor izbăvi pe tine de boli? Rasuri sunt acestea şi basme. Daci nu te amăgi, creştine, ca niciodată lupul nu se poate face oaie, nici diavolul nu se face cândva doctor. Ca mai lesne poate focul să îngheţe şi zăpada sa încălzească, decât diavolul să te vindece pe tine cu adevărat „(Împărţire de grâu, pag. 324).

Deci, noi când ne îmbolnăvim, sau avem necazuri, sau suntem nedreptăţiţi, sau avem pagube, sau feciori de căsătorit, sau alte greutăţi în familie, să nu mai alergam la ajutorul diavolului şi al slugilor lui, care sunt vrăjitorii şi ghicitorii, ci la Biserica sa alergam şi la preoţi, la rugăciune şi la post şi îndată ne va ajuta Bunul nostru Tata care ne-a zidit căci are mila de noi.

170. Care sunt urmările păcatului vrăjitoriei?

Cei ce fac vrăji şi cei ce aleargă la vrăjitori fac un mare păcat împotriva Duhului Sfant, căci lasa pe Dumnezeu şi cer ajutorul diavolilor. Renunţa la rugăciunile Bisericii şi intra în casele vrăjitorilor. Se leapada de slujitorii lui Hristos, adică de sfinţii preoţi şi se duc la slujitorii satanei. Adică, lasa apa cea vie, preotul şi harul mântuirii din Biserica şi, pentru interesele lor patimase şi omeneşti, cer ajutorul vrajmaşilor lui Hristos, adică al vrăjitorilor şi vrăjitoarelor. Se leapa de adevăr şi primesc în loc minciuna, căci toate cuvintele vrăjitorilor sunt minciuna şi amăgire diavoleasca.

Un păcat aşa de mare împotriva Duhului Sfant nu se iartă celor vinovaţi „nici în veacul de acum, nici în cel ce va sa vina”, după cum spune Hristos, de nu se vor pocai toată viaţa. Pentru un astfel de păcat vin asupra celor vinovaţi, care aleargă la vrăji, tot felul de răutaţi şi primejdii. Mai întâi, mustrarea conştiinţei că au lăsat pe Dumnezeu şi au cerut ajutor vrăjmaşului lui Dumnezeu. Apoi, este oprirea pentru mulţi ani de la Sfânta Împărtăşanie, de la 7 până la 15, şi chiar 20 de ani. Apoi, cei ce cred şi aleargă la vrăji, scot din inima lor darul lui Dumnezeu şi aduc în casa lor şi inima lor duhul diavolului. Apoi, cei ce fac vrăji şi cred în ajutorul lor, se leapada de Hristos şi se unesc cu diavolul. Apoi, cei ce fac vrăji şi aleargă la acestea nu se cade a se mai numi creştini ci apostaţi. Apoi, cei vinovaţi de acest greu păcat sunt pedepsiţi de Dumnezeu cu boli grele şi fără leac, cu suferinţa în familia lor, cu pagube şi neînţelegere, cu săracie şi moarte cumplita. Şi dacă nu se spovedesc la preot şi nu-şi plâng păcatul acesta cu lacrimi toată viaţa, nu se pot mântui. Vrăjitorii şi cei ce cred şi aleargă la ajutorul diavolului, dacă nu se părăsesc de aceasta şi nu se pocaiesc „se leapada cu totul din Biserica”, adică se despart de Hristos şi se dau de bunăvoie în mâinile vrăjmaşului, iar dacă mor în acest păcat, nici nu se îngroapa cu preot, ci asemenea celor pagani şi lepădati de credinţa, spre veşnica lor osânda în muncile iadului. Iată

urmările grozave ale vrăjitoriei.

171. Ce canon rânduiesc Sfinţii Părinţi vrăjitorilor şi celor ce aleargă la vrăji?

Cel mai aspru pedepseste pe vrăjitori Sfântul Vasile cel Mare. Iată ce spune el în canonul 72: „Cel ce se da vrăjitorilor, sau unora ca acestora, se va canonisi cu canonul ucigaşilor „(Sfântul Vasile, 72; Sfântul Grigore de Nyssa, 3; Laodiceea, 36). El pune pe vrăjitori în rândul ucigaşilor de oameni şi a celor lepădati de Dumnezeu, adică îi opreşte de cele sfinte de la 10 la 20 de ani. În canonul 65, acelaşi sfant Vasile cel Mare, zice: „Femeia ce va fermeca străinii şi pe ai săi, (se opreşte de cele sfinte) ani 9 şi metanii 500 pe zi „(pag. 115). Iar canonul 61 al Sinodului Ecumenic al VI-lea opreşte de Sfânta Împărtăşanie pe cei ce merg la ghicitori, la cărţi de joc şi alte asemenea, spre a afla cele viitoare, timp de şase ani de zile. Iar „dacă vor stărui în acestea şi nu se vor feri de aceste meşteşuguri pierzătoare şi păgâneşti, hotaram să se lepede cu totul de la Biserică, precum şi Sfintele Canoane învaţă...". Sfântul Ioan Postitorul scurtează canonul vrăjitorilor şi al celor ce aleargă la vrăji, numai la 3 ani oprire de cele sfinte, dacă se mărturisesc de păcat, dacă îl părăsesc definitiv şi dacă tin post zilnic pana la orele 3 după masa şi fac cate 250 de metanii pe zi.

Dar şi Sfânta Scriptură arata cât de greu pedepseste Dumnezeu cei ce alergau la vrăjitori, ca auzi ce zice: „Pe fermecători nu-i lăsaţi să trăiască „(Ieşire 22, 18). Şi iarăşi zice: „Şi bărbatul sau femeia, oricare dintre ei se vor face descântători sau vrăjitori, cu moarte să se omoare; pe amândoi cu pietre să-i ucideti ca vinovaţi sunt „(Levitic 29, 27). Şi iarăşi: „Sufletul care se va duce la descântători sau la vrăjitori ca să curvească în urma lor, Eu voi întoarce fata Mea împotriva sufletului aceluia şi-l voi pierde din poporul lui „(Levitic 20, 6).

Vedem ca pe împăratul Manase l-a pedepsit Dumnezeu cu robie amara şi grea în Babilon, ca „trecea pe fiii lui prin foc şi făcea descântece şi felurite vrăji şi a făcut graitori din pântece şi vrăjitori şi a înmulţit a face rău

înaintea Domnului, ca să-l înlăture pe el de la împărăţie „(II Paralipomena 33; 6). Pe împăratul Saul l-a pedepsit Dumnezeu cu pierderea împărăţiei şi cu moarte de ocara, pentru ca a lăsat pe Dumnezeu şi a chemat femeie graitoare din pântece, urmând ghiciturilor ei (I Regi 28, 7). Iar pe împăratul Ohozia s-a maniat Dumnezeu foarte, ca a trimis să întrebe pe vrăjitoarea din Ecron.

172. Spuneţi-mi mai pe larg despre păcatul ghicirii cu cărţi sfinte, sau cum se spune „deschiderea pravilei „care se obişnuieşte astăzi între credincioşi.

Vrăjirea cu lucruri şi cu cărţi sfinte este al patrulea fel de vrăjitorie şi se cheamă „ghitia”. Aceşti vrăjitori amesteca vrăjile lor cu rugăciuni, cu psalmi şi alte cuvinte sfinte, adresate către Maica Domnului şi către sfinţi, ca să poată înşela mai uşor pe cei slabi în credinţa. Acest fel de vrăji îl obişnuiesc mai ales femeile cele rele, bătrânele şi ţigancile pentru a amăgi pe cei slabi de minte. Iată ce zice despre acestea Sfântul Ioan Gura de Aur: „Tu zici ca bătrâna aceea este creştina şi omul acela este ghicitor creştin şi când descânta sau deschid cartea, nu zic, nici nu scriu alt nume, decât numele lui Hristos, al Nascătoarei de Dumnezeu şi al sfinţilor, deci ce rău fac ei? La aceasta îţi răspund ca pentru aceasta se cuvine mai cu seamă sa urăşti pe femeia cea rea şi pe acel rău fermecător şi ghicitor (din cărţi), fiindcă folosesc spre ocara şi necinste numele lui Dumnezeu. Creştini fiind, lucrează ca paganii. Pentru ca şi diavolii, cu toate că numesc numele lui Dumnezeu, însă tot diavoli sunt. Unii, voind a se îndrepta, zic că este creştina femeia care a descântat şi nimic alta nu zice, fără numai numele lui Dumnezeu. Eu pentru aceea mai vartos o urase şi mă întorc de la ea, ca întrebuinţează numele lui Dumnezeu spre ocara. Numindu-se pe dansa creştina, se arata pe sine ca lucrează cele ale paganilor (Hristoitia, op. cit. p. 305 – 320).

Cei ce ghicesc prin deschiderea Psaltirii şi a altor cărţi sfinte se opresc de împărtăşanie până la 7 ani, pentru ca Psaltirea este o carte sfânta cu multe prorocii în ea, insuflata de Duhul Sfânt şi este pentru rugăciune, iar nu

pentru ghicit şi câştigat bani spre osânda.

173. Pentru ce au căzut creştinii în vrăjitorie?

Pentru ca a slăbit în ei credinţa şi frica de Dumnezeu; pentru că nu se roagă îndeajuns creştinii de astăzi, ca să-şi împlinească cererile lor prin rugăciune, iar nu prin ghicire; pentru ca nu citesc Sfânta Scriptură să vadă ce osânda ajung pe cei vrăjitori şi pentru ca nu merg regulat la biserică, nu se spovedesc în cele patru posturi şi nu cer la nevoie sfatul şi rugăciunile preotului. Mai aleargă unii creştini la ghicit pentru că au uitat făgăduinţele pe care le-au dat lui Hristos la Sfântul Botez, când au spus: „Ma lepad de satana, şi de toate lucrurile lui, şi de toată slujirea lui…”. De asemenea, mai aleargă creştinii la ajutorul diavolului când nu li se împlineşte cererea lor la Biserica sau pentru ca uita de moarte şi de ziua judecaţii lui Hristos.

De aceea, Sfinţii Părinţi ne îndeamnă sa alergam numai la Dumnezeu, numai la Biserică şi la preoţi, iar nu la diavoli şi la slugile lor. Iar Sfântul Ioan Gura de Aur ne sfătuieşte, zicând: „Vă rog, fiţi curaţi de aceasta înşelăciune… şi când voieşti a călca pragul casei tale, să zici mai întâi acest cuvânt: Ma lepad de tine satana, şi de cinstea ta, şi de slujirea ta şi mă împreun cu tine, Hristoase! Fără cugetarea aceasta niciodată să nu ieşi din casă. Aceasta să-ţi fie toiag, aceasta arma, aceasta cetate de apărare, şi împreună cu aceste cuvinte fa şi semnul crucii pe fruntea ta că aşa de te vei înarma pretutindenea, nu numai om, ci chiar diavolul de te va întâlni, nu va putea să te vatame pe tine „(Hristoitia, pag. 316 – 317).

174. Cum pot creştinii să se izbăvească de vrăjitorii şi de tot felul de farmece izvodite de diavolul?

Cel ce crede cu tărie în Dumnezeu, cel ce se roagă neîncetat lui Dumnezeu şi aleargă regulat la Sfânta Biserica, nu va cere niciodată ajutorul diavolului şi vrăjitorilor, care sunt vrăjmaşii lui Dumnezeu. Deci, cei ce au credinţa tare în Dumnezeu să-l ceară neîncetat ajutorul. Iar cei slabi în credinţa, care au cerut vreodată ajutorul vrăjitorilor, dacă vor să se mântuiască, mai întâi să se

spovedească de acest păcat şi să ceară canon. Apoi, să nu mai apeleze la ajutorul satanei în orice nevoie ar fi, ci numai la Dumnezeu să alerge. Apoi să se roage cât mai mult cu rugăciuni şi lacrimi din inima (Deuteronom 4, 29; Psalm 118, 58; Ieremia 29, 13) şi aşa cu răbdare şi credinţa se vor izbăvi de vrăji şi vor primi darul Duhului Sfant.

175. Ce sunt visele şi vedeniile, care este deosebirea între ele şi de câte feluri sunt?

Va răspund cu cuvintele Sfântului Ioan Scararul, care zice: „Visul este mişcarea minţii în vremea nemişcării trupului. Iar nălucirea (vedenia falsa) este amăgirea ochilor când doarme cugetarea. Nălucirea este ieşirea minţii când trupul veghează. Nălucirea este o vedere a ceva fără ipostas (nereal) „(Filocalia, vol. IX, Cuvântul 3, p. 75). Iată dar ce sunt visele şi vedeniile. Ele sunt de două feluri: vise şi vedenii bune şi rele. Iar deosebirea dintre ele este aceasta: Visele şi vedeniile bune sunt de la Dumnezeu, prin care se descoperă voia Lui cea mare, numai la cei ce sunt cu totul desăvârşi şi sfinţi şi care fac poruncile Lui, precum a fost dreptul Iosif, căruia i s-a arătat Arhanghelul Gavriil în vis, poruncindu-i să fugă cu Pruncul Iisus şi cu Fecioara Maria în Egipt. Visele bune vin de la îngeri şi ne amintesc de moarte şi de osânda, iar după ce ne deşteptam, ne îndeamnă la rugăciune şi la pocăinţa. Dimpotrivă, visele şi nălucirile rele sunt de la diavoli, prefăcuţi în îngeri de lumina sau în sfinţi, care ne amăgesc prin somn că suntem buni şi vrednici de rai, iar după ce ne deşteptam „ne scufundam în mândrie şi bucurie „(Filocalia, vol. IX, Cuvântul 3, p. 76).

176. Este păcat să creadă creştinii în vise şi vedenii?

Spune Sfântul Ioan Scararul ca „cel ce crede în vise este asemenea celui ce aleargă după umbra sa şi încearcă s-o prindă”. Tot el spune, ca „diavolii slavei deşarte sunt în visuri proroci. Ei închipuiesc, ca nişte vicleni, cele viitoare şi ni le vestesc mai dinainte. Iar dacă se împlinesc vedeniile ne minunam şi ne mandrim cu gândul, ca şi cum am avea darul înaintevederii (prorociei). Cei ce asculta de

diavolul, aceştia s-au făcut adeseori prorocimincinoşi". Şi mai departe zice: „Diavolii nu ştiu nimic din cele viitoare, dintr-o cunoştinţa de mai înainte, căci şi doctorii pot să ne spună moartea de mai înainte". Apoi încheie, zicând: „Când începem să credem în visele diavolilor, ei îşi bat joc de noi, chiar şi când suntem treji. Cel ce crede visurilor şi nălucirilor din somn este cu totul necercat. Iar cel ce nu crede nici unora este filosof (Filocalia, vol. IX, Cuvântul 3, pag. 76). Deci, este păcat să credem în visuri şi vedenii, ca prin acestea ne amăgesc foarte uşor diavolii şi ne arunca în păcatul cel cumplit al mândriei şi slavei deşarte, când omul se încrede în sine mai mult decât în cuvântul lui Dumnezeu. Cu acest meşteşug ispititor, diavolul a amăgit pe mulţi creştini şi călugări, aruncându-i apoi în prăpastia pierzarii. Iar dacă cineva are totuşi îndoiala de visul sau vedenia sa, să se spovedească la duhovnic şi să-i ceară sfatul lui, ca prin duhovnic grăieşte Dumnezeu.

177. Din câte pricini se înşală oamenii de vedenii şi de visuri deşarte?

Din şapte pricini se înşală creştinii de vedenii şi visuri, ca şi cum ar fi de la Dumnezeu, şi anume: din mândrie, din slava desarta, care este prima fiica a mândriei; din cauza minţii slabe şi neiscusite a creştinilor; din cauza râvnei nesocotite a unor creştini, care se roagă şi postesc mult ca să aibă vedenii, de care spune Sfântul Isaac Sirul: „Cu mare boala boleste cel ce are râvna cea rea „(Filocalia, vol. X, Cuvântul 58); a cincea pricina a amăgirii prin vedenii şi visuri este neascultarea de duhovnici şi îndărătnicia unor credincioşi, mai ales a celor mândri, din care pricina uşor sunt vânaţi de diavolul; a şasea pricina vine din cauza vieţii de sine, ascunse, a unora şi din nemarturisirea curata a gândurilor la duhovnic; iar ultima pricina prin care se înşală creştinii cu visuri şi vedenii mincinoase este necunoştinţa de sine şi lipsa de citire a Sfintei Scripturi şi a Sfinţilor Părinţi. Despre acestea spune şi înţeleptul Sirah, zicând: „Visurile cele rele sunt deşertăciune, ca vrăjile şi descântecele, şi pe mulţi visurile i-au înşelat şi au căzut toţi cei ce au

nădăjduit într-însele „(Iisus Sirah 34, 1 – 7). Cel ce crede lesne în visuri şi vedenii, fără multă cercetare şi sfat, să se canonisească, la fel cu cei ce merg la vrăji şi descântece, adică până la 7 ani să se oprească de la Sfânta Împărtăşanie.

Convorbirea a şaptea

Despre rugăciune, lacrimi, duhovnicie, datoriile preoţilor

178. Părinte Cleopa, ce legătura este între frica de Dumnezeu şi dragostea de Dumnezeu?

Frica de Dumnezeu, spun Sfinţii Părinţi precum şi prorocul David, este „începutul înţelepciunii”, adică ea face începutul a toată fapta bună; iar dragostea de Dumnezeu este desăvârşirea şi sfârşitul faptelor bune. Frica de Dumnezeu formează deci începutul mântuirii, iar dragostea de Dumnezeu, „care scoate afara frica „este sfârşitul mântuirii, pentru ca cel ce iubeşte trăieşte numai în Dumnezeu, „care este dragoste”. Să nu avem atâta frica de Dumnezeu, cât mai ales dragoste de Dumnezeu, ca auzi ce zice Sfântul Vasile: „Cel ce face fapta buna din frica, adică de frica muncilor iadului, a pedepsei, acela este în stare de rob; cel ce face fapta bună pentru răsplata, adică pentru a i se împlini cererile aici pe pământ şi a dobândi plata în cer, acela este în stare de sluga, care slujeşte pe stăpânul sau pentru plata, adică pentru bani; iar cel ce face fapta buna din dragoste de Dumnezeu, iar nu de frica sau pentru plata, acela este în stare de fiu al lui Dumnezeu”. Deci, cine ajunge să facă fapta buna din dragoste, fără alt scop, acela a ajuns la măsura desăvârşirii şi se numeşte fiu al lui Dumnezeu.

179. Cum se cuvine să împarţi dragostea noastră fata de Dumnezeu, fata de aproapele şi fata de noi înşine?

Citim în Mântuirea păcătoşilor că trebuie să avem către noi înşine inima de judecător, către aproapele inima de mama, iar către Dumnezeu inima de fiu. Pe Dumnezeu suntem datori să-L iubim din toată inima noastră, din toată puterea şi virtutea, fiind gata să ne dăm şi viaţa pentru El, aşa cum au făcut sfinţii mucenici, cuvioşi şi ierarhi, cue s-

au jertfit pentru dragostea lui Hristos şi pentru Evanghelie. Pe aproapele nostru să-l iubim „ca pe noi înşine”, adică aşa cum ne iubim pe noi, cum ne îngrijim, ne hrănim şi ne ajutam, tot aşa se cuvine să iubim, să miluim, să hrănim, să ajutam şi să îndrumam pe calea mântuirii pe aproapele nostru. Iar pe noi înşine se cuvine să ne osândim permanent şi să ne mustram pentru păcatele noastre, socotindu-ne mai păcătoşi decât toţi oamenii. Aşa de vom face, aşa de vom iubi pe Dumnezeu şi pe aproapele, iar pe noi ne vom judeca cu smerenie, ne vom mântui cu adevărat şi vom fi primiţi în împărăţia cerurilor.

180. Cate feluri de iubiri sunt, după Sfinţii Părinţi?

Sfântul Nicodim Aghioritul şi alţi părinţi, împart iubirea în cinci feluri: iubire duhovnicească, adică iubirea de Dumnezeu şi de aproapele, care este cea mai înaltă şi singura mântuitoare de suflet (Matei 22, 23 – 40); iubire firească, adică iubirea tinerilor, a soţilor, a părinţilor fata de fii şi a copiilor fata de părinţi, care nu este nici spre mântuire, nici spre osânda, pentru că este din fire; iubire din mândrie şi slava desarta, când cineva iubeşte pe cei care îl lauda şi îl vorbesc de bine; iubire din interes, când cineva iubeşte pe aproapele, fie pentru bani, fie pentru daruri, fie din respect sau din alta oarecare pricina omenească; iubire trupească, adică din pofta, când cineva iubeşte pe oameni sau femei pentru plăceri şi păcate trupeşti, ori pentru beţie care duce la desfrânare. Prima iubire este mântuitoue. A doua este firească, deci nici buna, nici rea. Iar ultimele trei iubiri sunt vinovate şi aducătoare de osânda veşnica, dacă nu le părăseşte creştinul.

181. Care sunt aripile sufletului cu care poate zbura la viaţa veşnica?

Două sunt aripile sufletului pentru mântuire: frica de Dumnezeu şi frica de moarte şi judecata. După ce Dumnezeu l-a zidit pe Adam şi l-a aşezat în rai, cel dintâi l-a înarmat pe om cu frica morţii, zicând: „Din toţi pomii care sunt în rai poţi să mănânci, iar din pomul cunoştinţei binelui şi răului să nu mănânci, căci în ziua în care vei

mânca din el cu moarte vei muri „(Facere 2, 17). Când diavolul l-a dezarmat pe Adam de frica morţii, zicându-i: „Nu, nu veţi muri! „atunci îndată l-a biruit şi l-a ucis. Deci, şi noi, dacă vrem să ne mântuim şi să ajungem la Hristos, cu aceste două aripi să ne îngrădim, adică cu frica lui Dumnezeu şi frica morţii, şi astfel de toate cursele diavolului ne vom izbăvi şi vom săvârşi cu pace călătoria vieţii.

182. Care este cel mai mare dar pe care se cuvine să-l dam lui Dumnezeu?

Cel mai mare dar pe care se cuvine să-l dea creştinul lui Dumnezeu este jertfa, adică a se jertfi pe sine pentru Dumnezeu, aşa cum s-au jertfit mucenicii, cuvioşii, pustnicii şi toţi drepţii. Fără jertfa nimeni nu se poate mântui, precum spune însuşi Iisus Hristos: „Cel ce va rabda pana la sfârşit, acela se va mântui „(Matei 24, 13).

183. Cum putem ajunge la cunoştinţa de Dumnezeu? Care este cea mai înaltă cale de cunoaştere duhovnicească?

Trei sunt căile prin care ajungem la cunoaşterea şi comuniunea mistica cu Dumnezeu: teologia, asceza şi sfânta rugăciune. Prin aceste trei cai au umblat toţi sfinţii şi au ajuns la cea mai înaltă treapta de unire cu Dumnezeu, anume la contemplarea şi vederea lui Dumnezeu, adică pana la răpirea „în trup sau afară de trup”, cum a ajuns şi Sfântul Apostol Pavel. Dintre acestea, cea dintâi şi mai la îndemâna tuturor este sfânta rugăciune, făcuta cu credinţa şi din toată inima. Prin ea ne unim cel mai uşor cu Dumnezeu şi fără ea ne departam cel mai mult de Dumnezeu, precum spune un sfant părinte: „Nimic nu lipeste pe om de Dumnezeu mai mult ca rugăciunea”.

184. Care este cea mai puternică rugăciune care uneşte pe om cu Dumnezeu?

Sunt mai multe feluri de rugăciuni: cu limba, cu mintea şi cu inima. Cea mai înaltă rugăciune este rugăciunea din inima, adică cu participarea inimii, prin umilinţa, zdrobire şi lacrimi. Să nu punem mare baza pe rugăciunea citita, adică rugăciunea orală, cu limba.

Aceasta este cea mai slaba rugăciune, pentru ca nu participa mintea şi inima. Rugăciunea minţii este mai înalta ca rugăciunea orală pentru ca participa la ea şi gândurile, adică atenţia miniti. Cel ce se roagă cu atenţia minţii la tot ce rosteşte, acela se roagă cu mintea, însă nici aceasta nu este desăvârşita. Sfinţii Părinţi spun că rugăciunea minţii este rugăciunea cu un picior, adică este jumătate de rugăciune, pentru ca rămâne în cap şi nu participa la ea şi inima. Dar când la rugăciune se uneşte mintea cu inima, adică gândurile minţii coboară cu darul Domnului în inima, atunci s-a făcut zămislirea rugăciunii celei duhovniceşti, adică am ajuns la cea mai înaltă rugăciune, numita rugăciunea inimii. Iar semnele că am ajuns la aceasta înalta lucrare sunt: o puternica căldura în partea inimii, un permanent dor şi râvna pentru Dumnezeu, o nespusa dragoste pentru oameni şi pentru toată zidirea, o bucurie duhovnicească negraita, plâns de bucurie, izvor adânc de lacrimi, de smerenie şi netemere de moarte.

185. Care este cel mai bun dascăl al rugăciunii?

Este însăşi sfânta rugăciune, după cum spune Sfântul Macarie cel Mare: „Eu ştiu că nu ştii să te rogi, dar roagă-te cum poţi şi cât mai des şi rugăciunea singura te va învăţa să te rogi”. Deci, să ne rugăm cum putem şi cât mai mult şi văzând Dumnezeu râvna noastră ne va ajuta să dobândim rugăciunea cea adevărata a inimii şi darul lacrimilor.

186. Din ce cauză astăzi nu ne mai putem ruga asemenea părinţilor noştri de demult şi nu mai avem răbdare la sfânta rugăciune?

Spunea un sfant părinte ca „precum apa stinge focul, aşa uitarea stinge rugăciunea”. Nu ne mai putem ruga astăzi pentru că am uitat şi uitam de Dumnezeu. Iar uitarea este înainte mergătoare a îndepărtarii de Dumnezeu. Apoi, nu ne mai rugam astăzi cu aceeaşi evlavie ca înainte pentru că am slăbit cu toţii în credinţa. Cine crede cu tărie în Dumnezeu, se teme de Dumnezeu, Îl iubeşte pe Dumnezeu şi se roagă Lui neîncetat, pentru că

nu poate trăi fără de Dumnezeu, departe de Tatăl nostru cel ceresc. Cred că slabirea credinţei în Dumnezeu este pricina cea mai mare a slăbirii rugăciunii în rândul credincioşilor. Tocmai de aceea sectarii amăgesc pe unii ortodocşi, pentru ca în locul rugăciunilor lungi ei vin cu cântări şi predici, care atrag şi incanta pe cei mai slabi în credinţa.

Dacă vrem să ne miluiască Dumnezeu, să ne ierte de păcate şi să ne ocrotească de tot felul de ispite şi primejdii, trebuie să ne silim la sfânta rugăciune ziua şi noaptea. Să citim, mai ales noi, călugării, la Psaltire, care are mare putere; să citim cele şapte laude din Ceaslov, acatiste, paraclise sau mai ales să rostim rugăciunea lui Iisus; iar în sărbători, precum cerbul la izvoare, aşa sa venim regulat la biserica pentru a asculta Sfânta Liturghie. Şi, dacă ne lupta diavolul cu uitarea, cu necredinţa, cu lenea, cu somnul sau cu grijile acestei vieţi, noi să ne rugăm măcar cu gura, împlinind pravila data noua de duhovnic, pe cât vom putea. Cu timpul ne va ajuta Domnul să trecem de la cantitate la calitate, de la rugăciunea cea risipita a gurii, la rugăciunea cea curata a minţii şi a inimii şi atunci, gustand din bucuria Duhului Sfant, vom vedea „ce bun este Domnul!”

187. Spuneţi-mi ceva despre blândeţea şi smerenia Domnului?

Despre aceste două virtuţi ne grăieşte însuşi Hristos, zicând: „Învăţaţi-vă de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi afla odihna sufletelor voastre „(Matei 11, 29). Iar la fericiri, zice Domnul: „Fericiţi cei săraci (smerti) cu duhul, ca acelora este împărăţia cerurilor; şi mai departe zice: „Fericiţi cei blânzi ca aceia vor moşteni pământul „(Matei 5, 5). Prin aceste două fericiri, Mântuitorul ne spune ca cei smeriti şi blânzi la inima moştenesc atât pământul, cât şi împărăţia cerurilor, adică atât bunătăţile şi fericirea vieţii pământeşti, cât şi fericirea vieţii veşnice, pentru ca pe cei blânzi şi smeriti toată lumea îi iubeşte, îi respecta, îi asculta şi se foloseşte de ei. Cea mai uşoară cale de mântuire este a celor blânzi şi smeriti cu inima. Cu

blândeţea dobândim pe oameni, iar cu smerenia alungam pe diavoli şi chemam în ajutorul nostru pe îngeri. Cei blânzi şi smeriti cu inima au mai puţine ispite în viaţa aceasta adică „afla odihna sufletelor lor”, pentru ca prin blândeţe îmblânzesc şi câştiga dragostea tuturor oamenilor, iar prin smerenie ard pe diavoli şi îi alunga departe de ei.

Spun Sfinţii Părinţi ca blândeţea sta între manie şi dragoste. Apoi adauga: „blândeţea sa nu te ducă pana la laşitate; nici dragostea sa nu te ducă pana la nepăsare”. Deci, trebuie să folosim cu grija blândeţea, care sta totdeauna la mijloc, între manie şi dragoste. Nici atât de blânzi încât să se huleasca Evanghelia şi numele lui Dumnezeu înaintea noastră din pricina dragostei; nici cu totul aspri şi neînduplecaţi, încât să pornim spre manie şi răzbunare pe aproapele nostru. Iar despre smerenie spun Sfinţii Părinţi că este haina lui Hristos, pentru că a luat trup omenesc pentru mântuirea noastră. Hristos a primit în trup patimile firii neprihanitoare, ca: foamea, setea, durerea, oboseala. Iar patimile firii păcătoase, adică păcatele, nu le-a primit Hristos.

188. Spuneţi-mi ceva despre conştiinţa?

Sfântul Vasile cel Mare „dreptarul Bisericii şi cumpăna cea mare „sau „ochiul Bisericii”, cum îl numesc unii Sfinţi Părinţi, spune despre conştiinţa că este glasul lui Dumnezeu în om. Iar Sfântul Isaac Sirul spune: „Cela ce a ajuns să se împace cu sine, adică cu conştiinţa sa, a împăcat cu sine cerul şi pământul”. Acelaşi lucru spune Mântuitorul, zicând: „Împaca-te cu parasul tău pana eşti pe cale…” (Matei 5, 25), adică sa ne împăcam cu conştiinţa noastră pana suntem pe calea vieţii, ca după moarte nu mai putem face nimic.

Nelinişstea, mustrarea conştiinţei omului păcătos este un semn al milei lui Dumnezeu, ca să se împace cu El cât este în aceasta viaţa trecătoare. Întâi trebuie să crezi că exista Dumnezeu, care a creat lumea şi stăpâneşte toate. Apoi, să te sileşti după putere să faci voia Lui. Al treilea, dacă vrem să ne mântuim trebuie să ne împăcam cu

conştiinţa noastră, mai bine-zis cu Dumnezeu care ne-a creat şi ne va judeca după faptele noastre. Iar despre conştiinţa trebuie să ştim ca ea este una din energiile necreate ale lui Dumnezeu, una din lucrările Lui, precum este şi viaţa.

189. Cum putem dobândi pacea inimii şi a conştiinţei?

Patru sunt căile prin care putem câştiga pacea inimii şi a conştiinţei:

a) să căutam întotdeauna locul cel mai de jos;

b) să ne mulţumim în toate cu cât mai puţin din cele necesare vieţii;

c) să ne rugăm permanent ca să se facă numai voia lui Dumnezeu cu noi;

d) să ne lasam în toate numai în voia lui Dumnezeu.

190. Care este cea mai înaltă teologie a creştinilor?

Cea mai înaltă teologie nu este a vorbi despre Dumnezeu, nici a contempla zidirea Lui. Cunoaşterea lui Dumnezeu din creaţie, din admirarea frumuseţii universului (macrocosmosului) şi a omului (microcosmosului), numita de Sfântul Maxim Mărturisitorul „contemplaţia naturala în duh”, este numai a începătorilor. Cea mai înaltă teologie creştina este unirea cu Dumnezeu prin trăire, adică prin credinţa, cugetare şi împlinirea faptelor bune.

191. Spuneţi-mi ceva despre iubirea de sine.

Iată ce vă spun. În măsura în care omul se leapada de iubirea de sine, în aceeaşi măsura sporeste în fapte bune, se induhovniceşte şi se apropie de Hristos. De obicei, când este vorba de sine, omul strica întotdeauna cântarul, adică măsura; îşi face lui mai multă dreptate, îşi alege partea cea mai bună, cea mai mare, cea mai frumoasă; plânge pentru sine mai mult decât pentru altul şi se bucura de sine mai mult decât de altul. Hristos însă a răstignit pe cruce iubirea de sine, dându-şi viaţa pentru noi. Dintre oameni, puţini sunt aceia care îşi răstignesc patima iubirii de sine, asemenea lui Hristos. Sunt mulţi care se angajează să trăiască viaţa duhovnicească, dar nu ajung până la

răstignire, pentru ca nu renunţa total la iubirea de sine, adică la egoism. Or, fără jertfa, fără răstignirea patimilor noastre, fără părăsirea păcatelor, nu putem să vedem pe Hristos, nu ne putem mântui.

192. Ce sfat daţi credincioşilor şi călugărilor pentru mâncarea de carne?

Două mari virtuţi au fost în rai la primii oameni: fecioria şi nemâncarea de carne. După căderea lui Adam, adică după ce a intrat moartea în lume prin păcat, a rânduit Dumnezeu viaţa conjugala, iar mâncarea de carne a rânduit-o abia după potop. „Să mâncati toate ca pe o iarbă „zice Dumnezeu (Facere 9, 3), ca după ce s-a varsat sângele animalelor sacrificate, carnea rămâne numai ca o iarbă. Mirenii au voie să mănânce carne în toate zilele afară de cei patru posturi, miercurea şi vinerea şi celelalte zile oprite de Biserică. Călugării, însă, după regulile vieţii monahale şi după Sfintele Canoane nu au voie să mănânce carne, afara numai dacă sunt găzduiţi la mireni şi aceia nu ştiu ca ei nu mănâncă sau nu au altceva să le dea de mâncare.

193. Cum se poate curaţi inima de patimi?

Spun unii Sfinţi Părinţi ca mintea uşor se luminează şi uşor se întuneca. Iar inima foarte greu se întuneca prin patimi şi foarte greu se luminează, se curăţă. Curăţia inimii, adică desparţimirea se face în timp îndelungat, mai bine zis toată viaţa, prin asceza, pocăinţa şi lacrimi. Cel mai mult însă se curăţă inima prin rugăciune, ca rugăciunea îl face pe om fiu al lui Dumnezeu după dar. Cine a ajuns la curăţia inimii a ajuns văzător de Dumnezeu, văzător tainic cu ochii inimii.

194. Ce este plânsul şi de câte feluri este?

Spune Sfântul Ioan Scararul ca „plânsul după Dumnezeu este o tristeţe a sufletului (pentru păcate), o simţire a inimii îndurerate, care cauta pururea fără odihna pe Cel după care însetează... Plânsul sau străpungerea inimii este o mărturisire a păcatelor făcute de minte lui Dumnezeu, un dialog nevăzut, neîncetat şi îndurerat, în care sufletuL îşi recunoaşte necontenit păcatele în faţa lui

Dumnezeu…” (Filocalia, vol. IX, pag. 164). Tot acelaşi sfant spune ca plânsul este al doilea botez; este mai mare decât botezul, deoarece botezul dintâi ne curata de păcatele de mai înainte, iar botezul lacrimilor ne curăţeşte de păcatele făcute şi după botez.

Plânsul se naşte din zdrobirea inimii pentru păcatele făcute, din smerita cugetare, din aducerea aminte de moarte, de judecata şi de muncile iadului în care se chinuiesc păcătoşii. Acelaşi lucru îl spune şi cuviosul Pimen: de nimic nu avem mai multă nevoie decât de minte treaza, căci din aceasta numai se nasc lacrimile şi plânsul cel mântuitor. Iar sfinţii Arsenie cel Mare, Efrem Sirul, Isaac Sirul şi alţii, spun ca: „lacrimile la rugăciune sunt semn al milei lui Dumnezeu „căci prin lacrimi se linişteste vazduhul inimii. Şi iarăşi: „Sufletul ce şi-a simţit păcatele sale începe să plângă, căci le vede în lumina dumnezeirii”.

Sfântul Grigorie Palama spune ca plânsul este de două feluri: plânsul minţii, adică întristarea din inima pentru păcatele noastre, fără lacrimi în ochi, aşa cum avea fiul cel risipitor care zicea: „Cati argaţi ai tatălui meu sunt îndestulaţi de pâine, iar eu pier de foame…” (Luca 15, 17); plânsul cu lacrimi, al doilea fel de plâns, mult mai înalt, care izvorăşte din întristarea minţii şi a inimii pentru păcatele noastre. Toţi dumnezeieştii părinţi spun la fel, ca lacrimile la rugăciune sunt un dar al lui Dumnezeu, ca foarte greu se câştiga şi foarte uşor se pierd. Cei mai mari duşmani ai plânsului şi lacrimilor sunt: slabirea credinţei, lenevirea la rugăciune, lăcomia pântecelui, beţia, rasul, trândavia, multă vorbire şi mai ales slava desarta. Când fiul risipitor cugeta cu durere în inima la casa Tatălui său, avea plânsul cel dintâi, al minţi; iar când s-a întors la Tatăl sau i i-a zis: „Tata, greşit-am la cer şi înaintea Ta şi nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul Tău… (Luca 15, 18 – 19), atunci fiul cel pierdut a dobândit plânsul cel de al doilea, al lacrimilor din inimă.

195. De câte feluri sunt lacrimile şi care din ele sunt mântuitoare?

Lacrimile sunt de opt feluri, după Sfinţii Părinţi.

Lacrimi din dragoste de Dumnezeu, când omul se gândeşte la frumuseţea creaţiei dumnezeieşti. Acestea formează cel mai înalt plâns, numit plâns de bucurie şi de dor dumnezeiesc. Lacrimile dragostei îngraşă pe om. Lacrimi din frica de Dumnezeu. Acestea au mai mica putere decât cele dintâi, pentru ca plânsul din dragoste de Dumnezeu este plânsul fiului către Tatăl, iar plânsul din frica este al slugii care mereu se teme să nu supere pe Stăpânul său. Plânsul din frica mijloceste la Dumnezeu iertarea păcatelor şi este înaintemergător al celui dintâi (Filocalia, vol. IX, p.116). Plânsul din frica usuca pe om, asemenea cleştelui care se arde de foc. Lacrimi de mila şi dragoste pentru aproapele, pentru cei bolnavi din spitale, pentru săraci, văduve, copii orfani, pentru cei flamaanzi, goi şi străini, pentru toţi oamenii din suferinţa. Aceste lacrimi sunt sfinte şi mântuitoare asemenea celor dintâi. Lacrimi din frica morţii şi a muncilor iadului. Acestea sunt lacrimi bune, mântuitoare ca şi cele dintâi şi aduc roada de pocăinţa. Lacrimi din fire sau fireşti, adică ale soţilor, ale rudelor, ale părinţilor pentru fii şi ale fiilor pentru părinţi. Acestea nu sunt nici bune, nici rele. Ele se pot vedea uneori şi la animale. Lacrimi din slava desarta. Acestea sunt foarte periculoase, pentru ca pe lângă lacrimile cele bune, mântuitoare şi smerite, pune diavolul lacrimi de slava, spre a fi văzuţi şi lăudati de oameni. Or, plânsul cel duhovnicesc trebuie să fie întotdeauna ascuns şi neştiut de nimeni, afară de Dumnezeu şi de duhovnic. Lacrimi din dezmierdare, care izvorase din pofta, din beţie, din manie, din aducere aminte a celor rele etc. Al optulea fel sunt lacrimi pentru pagube, din săracie, din durerea ranelor, pentru tot felul de boli.

Primele patru feluri de lacrimi sunt mântuitoare; cele fireşti nu sunt nici bune, nici rele; iar ultimele trei feluri de lacrimi sunt nefolositoare şi aducătoare de osânda.

Deci, plânsul cel duhovnicesc este îndoit. Plânsul dintâi, adică o permanenta întristare a minţii şi a inimii pentru păcate, o stare de umilinţa de taina, pentru că nu poate face cele bune cât trebuie. Acest plâns îl suie pe om

acolo unde îl suie însăşi fapta buna pe care n-a reuşit să o facă. Întristarea inimii face cât toate faptele bune şi duce pe om la plânsul al doilea şi cel mai înalt al lacrimilor din dragoste şi din frica de Dumnezeu. Spune un cuvios părinte ca „cel ce se scârbeşte pentru păcatele sale este ca vremea înnourata care, în curând va slobozi apa, adică lacrimi”. „Lacrimile ne dau tuturor nadejdea mântuirii, ne spala păcatele şi aduc pacea consiiintei noastre”, precum spune Sfântul Nicodim Aghioritul în Războiul Nevăzut zicând: „Mustrarea conştiinţei este chinuirea chinurilor, iar pacea conştiinţei este veselia veseliilor”.

196. Care sunt lucrările duhovniceşti ale minţii, după Sfinţii Părinţi?

Sfântul Grigore Sinaitul spune ca mintea creştinului trebuie să aibă noua lucrări duhovniceşti şi anume: contemplarea la Persoanele Prea Sfintei Treimi şi la toate puterile cereşti; contemplarea la întruparea Mântuitorului nostru Iisus Hristos pentru mântuirea lumii; contemplarea naturala în duh, adică cugetarea la raţiunile lucrurilor create de Dumnezeu, la frumuseţea creaţiei, la scopul pentru care au fost create, la armonia creaţiei, a universului şi ridicarea minţii de la cele văzute la cele nevăzute; de la frumuseţea celor de jos, la frumuseţea dumnezeiască a celor de sus; de la cele trecătoare la cele gândite şi veşnice, urcând de la cele pământeşti la cele dumnezeieşti ca pe o scară duhovnicească. A patra lucrare a minţii este cugetarea la moarte; apoi cugetarea la muncile iadului, unde se chinuiesc cei păcătoşi; cugetarea la fericirea raiului; cugetarea la împărăţia cerurilor, după judecata viitoare şi a noua lucrare a minţii, cugetarea la frica de Dumnezeu şi la păcatele noastre ca niciodată să nu mai greşim.

197. Care sunt mişcările duhovniceşti ale minţii?

Mintea creştinului are trei mişcări, după Sfântul Maxim Mărturisitorul: Mişcarea dreapta, când cugeta numai la Sfânta Scriptură, la minunile Domnului, la cele cereşti. În aceasta mişcare a minţii poate intra şi ispita diavolului pentru a-l înşela pe om. A doua este mişcarea în

zigzag, când omul cugeta şi la Sfânta Scriptură şi la lumea văzuta a zidirilor, la creaţie. Şi aici poate intra ispita diavolului, când cugeta prea mult. A treia mişcare a minţii se numeşte ocolitoare sau în spirală, când omul se coboară cu mintea în inima sa, precum melcul în casa sa şi mirele şi mireasa în camara, şi de aici, din inima, unde nu mai poate intra ispita diavolului, mintea se înalţa spre Hristos. Marii noştri sfinţi şi cuvioşi întotdeauna îşi aveau mintea în inima şi de aici, din adâncul inimii, se rugau, vorbeau cu mirele Hristos şi dădeau război diavolului. Despre aceasta spune şi Mântuitorul, zicând: „Iar tu când te rogi, intra în camara ta şi încuind uşa ta, roagă-te Tatălui tău…” (Matei 6, 6). Aceasta este cea mai înaltă şi mai folositoare mişcare a minţii, să o coboram în inima ci de aici să ne înălţam să vorbim cu Hristos, să plângem pentru păcatele noastre şi să dăm război diavolului. Dar nu toate cele trei mişcări le putem folosi la fel.

198. Care este folosul cugetarii la creaţia lui Dumnezeu?

Sfântul Vasile cel Mare spune în cartea sa numita Exaimeron ca „toată lumea văzuta este scoala şi imagine a lumii nevăzute”. Tot el spune ca „toată floarea şi toată iarba ne învaţă că este Dumnezeu”. Zidirea văzuta talcuieşte pe Scriptura şi Sfânta Scriptură talcuieşte pe zidire. Atât una, cât şi alta, sunt ca două file de carte. Pe o pagina citim cuvintele Sfintei Scripturi, pe cealaltă pagina citim în cartea zidirii, care vorbeşte de Dumnezeu. La fel spune şi Sfântul Grigore de Nyssa: „Toată zidirea, ca o trambita striga la noi ca a făcut-o Dumnezeu”. Am citit într-o carte cum un filosof se plimba cu batul în mâna pe un câmp şi bătea florile cu batul: „Le bat pentru ca prea tare striga către mine că le-a zidit Dumnezeu!”

Toate creaţiile văzute se numesc darurile lui Dumnezeu. Şi precum face mirele cu mireasa că îşi dau daruri care întăresc dragostea între ei, tot aşa face şi Dumnezeu cu noi. El pune mintea noastră între El şi creaţii, ca să-L putem mai bine înţelege şi vedea. Dumnezeu ne da cele create în dar, iar noi îi dam lui

Hristos, Mirele inimii noastre, gândurile, rugăciunile şi dragostea noastră. Sfântul Antonie cel Mare nu ştia multă carte, dar era atât de înţelept în cele duhovniceşti ca uimea pe toţi filosofii care veneau la peştera lui. Odată, l-au întrebat câţiva filosofi: „Antonie, care sunt cărţile tale pe care ai învăţat? „Iar el, arătând cu mâinile cerul, stelele, marea şi întreaga natura din jurul său, le-a zis: „Acestea sunt cărţile mele pe care le citesc şi care întrec pe toate celelalte „(Dicţionarul Aghiografic, pag. 90).

199. Cum poate creştinul să se înalţe cu mintea mai uşor, prin cugetare, de la zidire la făcătorul ei, Dumnezeu?

Poate cineva să cugete la zidirile lui Dumnezeu şi să se înalţe cu mintea de la zidire la Ziditor, numai dacă îşi are mintea şi inima curăţite de patimi. Altfel, nu poate vedea şi simţi în cele zidite pe Dumnezeu, precum sunt necrestinii şi păcătoşii. Auzi ce zice Hristos: „Fericiţi cei curaţi cu inima ca aceia vor vedea pe Dumnezeu „(Matei 5, 8). Mintea se curăţă foarte repede de cugetele cele rele. Este de ajuns citirea unei pagini din Sfânta Scriptură sau rostirea unei mici rugăciuni cu luare aminte. Dar tot aşa de repede se poate întina. Inima însă, cu anevoie se curăţă de patimi şi cu anevoie se întinează. Cel care are inima curata este mult mai sporit duhovniceşte decât cel cu mintea curata de gânduri rele.

200. Care este rugăciunea cea mai potrivita pentru călugării începători şi pentru creştini?

Sfântul Ioan Scararul spune ca „de la noii începători nu cere Dumnezeu rugăciune desăvârşita, adică rugăciunea inimii, căci a îngerilor este desăvârşirea. Pentru noii începători se recomanda rugăciunea verbala, rugăciunea citita din cărţile de pravila: Ceaslov, Psaltire, Acatistier, Sfânta Liturghie, slujbele zilnice ale Bisericii şi ascultarea. Sfântul Simeon al Tesalonicului zice ca „după vârsta duhovnicească a fiecăruia sa se recomande şi lucrarea duhovnicească a rugăciunii minţii şi a inimii”. Ca dacă cineva începe înainte de vreme, pana nu este curăţit de patimi aceasta înalta rugăciune, se osteneşte în zadar şi se tulbura. Deci, nimeni să nu înceapă viaţa duhovnicească

cu rugăciunea contemplativa a inimii, ci cu rugăciunea lucrătoare, care consta din metanii, închinăciuni, rugăciuni din Ceaslov, post, citirea Psaltirii şi a altor cărţi folositoare, ascultare şi smerenie fata de toţi. Acestea formează viaţa cea lucrătoare care este potrivita pentru toţi şi pentru călugări şi pentru mireni. Iar viaţa contemplativa specifica mai ales călugărilor, consta în paza minţii, lucrarea minţii, rugăciunea minţii, rugăciunea inimii şi contemplarea sau privirile cele duhovniceşti ale inimii. Aşa ne învaţă toţi Sfinţii Părinţi, dascăli ai rugăciunii.

201. Spuneţi-mi, vă rog, mai pe larg, ce este rugăciunea minţii şi ce este rugăciunea inimii şi cum ajungem la rugăciunea inimii?

Rugăciunea minţii este rugăciunea făcuta cu luare aminte de sine, fără gânduri, fără imaginaţii şi cugete rele. Aceasta este rugăciunea celor nedesavarsiti, însă mai înalta decât rugăciunea orală şi cea vorbita. Sfinţii Părinţi numesc rugăciunea cu mintea curata „rugăciunea cu un picior sau „pasare cu o aripă”, deci care nu poate merge nici zbura pentru ca nu participa şi inima. Iar rugăciunea inimii este rugăciune desăvârşita, numita „rugăciune cu două picioare”, cu ajutorul căreia ne unim cu Hristos, vorbim cu Hristos şi petrecem încă din trup în bucurie şi dulceata vieţii veşnice.

Rugăciunea inimii este rugăciunea sfinţilor, a celor desăvârşiţi, care se câştiga cu multă osteneala şi numai cu darul lui Dumnezeu la aceasta treapta duhovniceasca de rugăciune, numita şi „rugăciune contemplativa”, ajung „numai cate unul din neam în neam”, spun dascălii rugăciunii. Prin rugăciunea inimii, înţelegem unirea minţii cu inima, sau coborârea minţii în inima pentru a petrece acolo neîncetat cu Hristos, prin rugăciune de taina. Unirea minţii cu inima consta în a uni gândurile duhovniceşti ale minţii cu sentimentele duhovniceşti ale inimii. Atunci inima se închide şi se deschide foarte greu. Atunci inima înghite pe Iisus şi Iisus înghite inima. Atunci se zămisleste rugăciunea cea de foc a inimii, fără gânduri şi imaginaţii. Atunci se face unirea duhovniceasca între Mire şi mireasa,

între Hristos şi inima. Atunci Hristos sta de vorbă cu noi în camara inimii noastre şi diavolul nu mai are putere să ne biruiască. Rugăciunea cea curata a inimii se dobândeşte după îndelungate osteneli, prin repetarea neîncetata a numelui lui Iisus, cu multe lacrimi, cu adânc de smerenie, cu privegheri de toată noaptea, cu post, tăcere, pazire a minţii de gânduri, mai ales de slava desarta, cu îndelungata răbdare şi numai cu ajutorul şi darul Duhului Sfant. Apoi, fără un dascăl iscusit al rugăciunii şi fără duhovnic ales, nimeni să nu îndrăznească a năluci aceasta îngereasca rugăciune, ca rugăciunea inimii este un dar al lui Dumnezeu.

Când intram cu mintea în inima noastră trebuie să închidem trei uşi: uşa cea văzuta a chiliei, pentru oameni; uşa buzelor, pentru a nu vorbi cu nimeni şi uşa inimii, contra diavolilor, punând pe minte portar al inimii. Când omul se roagă din inima, se umple de dragostea lui Dumnezeu şi nu mai doreşte nimic decât să petreacă astfel pururea, precum dorea Petru să rămână pururea pe Muntele Tabor, în lumina lui Hristos. Mintea în timpul rugăciunii trebuie să fie oarba, surda şi muta, adică, să nu vadă, să nu audă şi să nu vorbească nimic şi cu nimeni, decât cu singur Iisus Hristos. Atunci rugăciunea este numita „rugăciune de un singur gând „sau „rugăciunea lui Iisus”. Atunci mintea este luata de Duhul Sfânt şi i se dau alte cuvinte scurte de rugăciune, ca nu cumva să fie furata de diavolul prin lungimea cuvintelor.

Dacă avem numai rugăciunea minţii nu putem scapa de ispite şi tulburări. De aceea Sfinţii Părinţi ne îndeamnă zicând:

„Coboară-te, omule, din minte în inima, ca acolo vei afla mângâiere şi dulceata dulceţilor, iar în minte este mare iarmaroc şi tulburare”. Când mintea se uneşte cu inima, imaginaţiile sfinte trebuie să fie păstrate în memorie, iar nu în imaginaţie. Altfel, nu te poţi cobori cu rugăciunea în inima şi rămâi numai la lucrarea minţii.

De la rugăciunea cea sfânta a inimii omul poate ajunge la o alta rugăciune mai înalta, anume cea

contemplativa, care nu se mai numeşte rugăciune, ci vedere duhovnicească, la care ajung numai sfinţii. Ultima şi cea mai înaltă treapta a rugăciunii este răpirea minţii la cele cereşti, în trup sau afară din trup – Dumnezeu stie precum a fost răpit Sfântul Apostol Pavel pana la al treilea cer.

202. Dacă nu putem dotbandi rugăciunea cea înalta a inimii, ne putem mântui numai ca rugăciunea orală şi cu ragaciunea minţii?

Cum să nu! Numai să ne rugăm cu stăruinta, cu cainta şi smerenie, ca auzi ce zice Duhul Sfânt: „Inima înfrânta şi smerita Dumnezeu nu o va pedepsi „(Psalm 50, 18).

203. Ce ne învaţă Sfinţii Părinţi despre inima?

Inima este centrul vieţii şi al sufletului nostru. Pentru aceea şi Dumnezeu ne-o cere, zicând: „Fiule, da-Mi inima ta! „(Pilde 23, 26). Iar Iov zice: „Nimic nu este mai adânc decât inima omului”. Sfântul Vasile cel Mare, în cartea sa Exaimeron, spune ca „inima este rădăcina vieţii”. Ea de zideşte la toate fiinţele întâi şi tot ea se preface în pământ, cel mai pe urmă. Înţeleptul Solomon zice: „Cu toată străjuirea străjuieşte inima ta, ca într-însa sunt izvoarele viietii „(Pilde 4, 23). Altfel, inima se face izvor al morţii, în loc de izvor al vieţii. După Sfântul Vasile cel Mare şi Sfântul Ioan Damaschin, inima omului este centrul a patru puteri şi anume: Inima este centrul tuturor puterilor fireşti ale omului, adică puterea hrănitoare (nutritiva), seminala, crescătoare, etc. Inima este şi centrul puterilor sufleteşti ale omului, care sunt în număr de cinci şi anume:

voinţa;

raţiunea, formată din cinci parţi: minte, gând, ce rasare din minte ca raza din soare, cugetare, alegere şi hotărâre;

simţirea, numita şi puterea poftitoare;

mania (puterea mânioasa);

şi cuvântul (puterea cuvântătoare).

Aceste cinci puteri se numesc puteri sufleteşti şi îşi au sediul tot în inimă. Apoi inima este centrul (locul)

puterilor afară de fire, adică al patimilor. Păcatele şi patimile se numesc afară de fire, pentru că nu au fost create de Dumnezeu, nici nu sunt din început în om. Păcatele îşi au sediul tot în inima, după cuvântul Mântuitorului care zice: „Din inima ies gândurile cele rele, uciderile, desfrânările, mărturiile mincinoase, hulele…” (Matei 16, 19).

Inima este încă centrul suprafiresc, adică centrul duhovnicesc al tuturor darurilor Sfântului Duh şi al tuturor faptelor bune, care îşi au sediul tot în inimă. Dacă punem străjer la poarta inimi pe minte, adică gândul cel bun, el nu va lasa să intre înăuntru păcatele celor cinci simţiri, iar patimile cele ce ies din inima le va opri, ca să nu se prefaca în păcate. Deci, paza inimii consta în a pune gândul portar al inimii pentru a opri orice cuget patimas să nu intre în inimă. Mintea, care intra în inima, este foarte greu strâmtorată, căci la început se simte ca într-o temniţa. Pe urma, se deprinde şi se simte foarte bine, căci inima este camara fireasca a minţii.

204. Credeţi că mai sunt şi în zilele noastre călugări şi mireni care au dobândit rugăciunea cea dubovniceasca a inimii?

Numai singur Dumnezeu ştie. Pot să fie unii dintre călugării sihaştri, care trăiesc la linişte prin munţi, sau la Athos. Sau din cei mai bătrâni, care s-au nevoit toată viaţa prin mănăstiri, în tăcere, în ascultare şi smerenie şi care n-au primit cinste şi dregatorii bisericeşti, ca ceilalţi abia îşi mai fac puţina pravila seara şi dimineaţa din cauza grijilor, multe şi a răspândirii minţii. Din această cauză nici la slujbele bisericii nu vin regulat. Şi, dacă totuşi vin, abia au răbdare să se termine slujba şi să plece afară. Ma întreb, dacă nu mai avem răbdare să zăbovim un ceas-două la rugăciunea în biserică, să ne rugăm pentru păcatele noastre şi să slăvim pe Dumnezeu după putere, cum vom avea răbdare să stăm o veşnicie în ceruri? Oricum, nu trebuie să slabim în rugăciune şi mai ales în practicarea rugăciunii lui Iisus. Ci să ne ostenim cu stăruinta şi smerenie cât este după a noastră putere, ca a dobândi

rugăciunea cea curata şi a cobori cu mintea în inima nu depinde de noi, ci este un dar al lui Dumnezeu. Smerenia inimii completează lipsurile noastre în rugăciune şi ne suie acolo unde ne urca rugăciunea cea curata. Cunosc mireni care se roagă mai mult decât noi şi unii îi întrec pe călugări. Or fi, poate, şi dintre ei unii care au ajuns la rugăciunea inimii, dar numai Unul Dumnezeu ştie câţi aleşi are în această lume.

205. Sfânta Evanghelie şi Sfinţii Părinţi pun mare preţ pe smerenie. De ce este aşa de mare puterea smereneiei fata de celelalte fapte bune?

Spune Sfântul Ioan Scararul ca singura virtuite neimitată de diavoli este smerenia. Diavolii ştiu să cante, ştiu teologie mai multă decât toţi teologii din lume, priveghează mai mult decât toţi călugării, nu dorm niciodată, nu mănâncă, cred în Dumnezeu etc. Un singur lucru nu ştiu şi nu pot diavolii să facă: Să se smerească! În iad sunt şi preoţi, şi călugări, şi fecioare, şi împăraţi... Numai smeriti şi milostivi nu sunt în iad!

206. Ce virtuţi îl ajuta mai mult pe om la desăvârşire?

Toate trei deopotrivă, pentru ca cine este desăvârşit în rugăciune, este desăvârşit şi în celelalte virtuţi. Dar mai mare decât toate virtuţile rămâne dragostea, cum spune Sfântul Apostol Pavel. Iar Sfântul Maxim Mărturisitorul spune: „Cine a ajuns să fie desăvârşit în iubire, a ajuns la culmea nepatimirii”. Şi, în alt loc, zice: „iubirea şi înfrânarea îl curata pe suflet de patimi, iar pe minte o curata rugăciunea cea curata”. Pe patimile trupeşti le ucide înfrânarea (postul), iar pe patimile sufleteşti le ucide dragostea de Dumnezeu şi de oameni. Tot el spune în alt loc: „Dacă vrei să fii desăvârşit, iubeşte aceste două virtuţi: dragostea şi înfrânarea”. Dragostea are două parţi: dragostea de Dumnezeu şi dragostea de oameni. Cea dintâi este fără limita; cea de-a doua are margini. Spun Sfinţii Părinţi ca şi diavolii şi păcătoşii din iad se biciuiesc cu biciul dragostei lui Dumnezeu.

Se cuvine să fim însă cu mare atenţie pentru a nu amesteca dragostea curata, duhovniceasca, cu dragostea

interesata. Să nu iubim cu scop, numai pentru un timp; nici să iubim pe oameni în mod diferit, după fata, după cinste, după vârsta, după sex sau credinţa, căci semnul desăvârşirii în dragoste este atunci când iubim pe toţi oamenii cu aceeaşi măsura, adică egal. Să luăm aminte şi la cuvântul Sfântului Grigorie Teologul, care zice în versurile sale cele iambiceşti:

„Mintea se înşală şi adevărul se fura
De prea multă dragoste sau prea multă ura”.

Adică sa iubim, să iertam, dar să nu renunţam la mustrare şi învăţătura, când este nevoie, ca şi mustrarea şi canonul tot din dragoste se dau, spre îndreptare şi mântuire. Spune Sfântul Apostol Pavel ca: „Dragostea este legătura desăvârşirii”, iar Sfântul Ioan Evanghelistul spune ca „Dumnezeu este dragoste”. Deci, dragostea să fie temelia, centrul şi coroana viietii şi mântuirii.

207. În ierarhia faptelor bune, pe care o consideraţi a fi cea mai mare?

Spun Sfinţii Părinţi, printre care şi Cuviosul Antonie cel Mare, ca „împărăteasa faptelor bune este dreapta socoteala”. Mulţi s-au aruncat în potopul patimilor ca să scape pe alţii de la moarte şi s-au înecat pentru că n-au avut chibzuinta şi dreapta socoteala în viaţă. Toate faptele bune trebuie făcute cu măsura şi dreapta socoteata, adică sa umblam pe calea împărătească de mijloc, după darul, firea şi puterea fiecăruia, ca să nu cădem într-o parte sau alta, ca „extremele sunt ale diavolului „spun dumnezeieştii Părinţi.

208. Care este folosul cugetarii la moarte?

Cuvântul „moarte „a fost prima ameninţare a lui Dumnezeu asupra omului pe când era în rai şi cea mai puternică arma împotriva păcatului. Sfântul Vasile cel Mare spune ca „cel mai bun sfetnic în viaţa este aducerea aminte de moarte”, iar sfântul Ioan, Damaschin zice: „O, moarte, moarte, mai bine te-am numi noi viaţa! „Şi avea perfectă dreptate. Ca şi înţeleptul Solomon, dacă ar fi avut sfetnic moartea, nu ar fi căzut în desfrânări cu femei. Dar pentru că nu a cugetat la moarte a căzut, cu toată

înţelepciunea data lui de Dumnezeu.

209. Ce ne puteţi spune despre credincioşii care vin pe la mănăstiri?

Să ştii ca nu vin credincioşii la mănăstiri pentru noi, ci pentru credinţa lor curata, cum ca la mănăstiri este mai multă credinţa şi viaţa călugărilor este mai aleasa. Eu aşa cred, ca Dumnezeu nu ţine mănăstirile pentru noi, călugării, că suntemacatosi, ci le ţine pentru credinţa credincioşilor iubitori de Hristos. Poporul roman este un popor de aur. Credincioşii din lume sunt mai buni ca noi. De aceea avem marea datorie să nu-i smintim în credinţa lor şi să ne jertfim pentru ei. Sfântul Apostol Pavel zice: „Nimeni al său să nu caute", şi în alt loc zice: „Tuturor toate m-am făcut ca pe toţi să-i dobândesc „(I Corinteni 9, 19). Iar Sfântul Efrem Sirul zice: „Fiecare bucatica rupta din tine să fie un folos pentru aproapele". Ei se folosesc sufleteşte de noi, de slujbele care se prin fac prin mănăstiri, de cântări, de sfaturile preoţilor, de spovedanie, de binecuvântare, de rugăciuni, că nu le dam de la noi, ci din cele ce ne-a dat Dumnezeu; iar noi, călugării, ne folosim sufleteşte de credinţa lor curata, de dragostea lor, de sinceritatea lor, de răbdarea, de smerenia şi ascultarea lor. Aşa sunt mănăstirile noastre, deschise pentru top, şi mai ales pentru bunii noştri credincioşi de la oraşe şi sate. Şi, după cum ştim, aşa au fost ele dintotdeauna. Chiar şi sihaştrii din păduri şi peşteri primeau credincioşi la chiliile lor, cărora le dădeau sfaturi şi se rugau pentru ei, şi ajungea o bucatica de pâine şi până la ei de la bunii noştri creştini.

210. Cum se cuvine să ne purtam noi, călugării, cu mirenii?

Mai întâi să nu-i smintim cu faptele şi cuvintele noastre. Auzi ce spune Sfântul Isaac Sirul: „Călugării care vor sminti pe mireni, în veac nu vor vedea lumina! „Iar Sfântul Ioan Scararul zice: „Dacă vei vedea minuni la mireni, să ştii ca nu pentru tine, ci pentru credinţa lor s-au făcut aceste minuni". Apoi să-i ospatam şi să ne purtam cu ei cu multă dragoste şi mila, ca vin de departe, cu multe

greutăţi pe suflet; unii sunt bolnavi, alţii au copii mulţi. Apoi, să ne rugăm cu credinţa pentru ei, iar nu de mântuiala. Şi apoi, să le dam sfaturi creştineşti şi cuvinte de mângâiere, cum spune şi Sfântul Ioan Gura de Aur: „De nimic nu au mai multă nevoie credincioşii decât de cuvinte de mângâiere”.

211. Este bine să-i primim la spovedanie?

Cum să nu! Să-i spovedim, să-i sfătuim, să-i binecuvântam, să-i folosim duhovniceşte şi să nu-i lasam să plece din manastùe tot cum au venit. Cât s-au ostenit sfinţii îngeri să-i aducă la mănăstire şi noi să-i refuzam! Ba, încă să-i ducem la masa, să nu plece flamanzi de la noi, căci şi ei ne hrănesc pe noi. Iată ce spune Sfântul Ioan Gura de Aur: „De va fi cineva înţelept ca îngerii din cer şi curat ca Sfântul Ioan Botezătorul, dar dacă nu are sfetnic duhovnicesc nu se poate mântui”. Mare dar este darul duhovniciei! Să mângâi, să dezlegi păcatele oamenilor, să rânduieşti canon de vindecare şi să dai sfaturi de mântuire. Numai un suflet dacă ai câştigat, acela este mai scump decât toată lumea!

212. Care Taina din cele şapte este cel mai greu de săvârşit?

Taina Sfintei Spovedanii, părinte. Prin aceasta Taina, ori salvezi un suflet şi te salvezi şi pe tine, ori ucizi şi te ucizi în veci şi pe tine. Totuşi, prin nicio alta Taina sau slujba nu poţi câştiga mai multe suflete pentru împărăţia lui Dumnezeu, ca Taina Spovedaniei. Însă atâta răspundere şi primejdie apasa asupra preotului duhovnic, încât Sfântul Ioan Gura de Aur spune ca „puţini duhovnici se mântuiesc”. Aceste cuvinte ne înfricoşează şi ne cutremura pe toţi.

213. Care dintre membrii Bisericii sunt cel mai greu de mărturisit?

Candidaţii la hirotonie şi clericii în general. Mai ales când e vorba de candidaţii la hirotonie, duhovnicul trebuie să fie foarte atent, să nu le dea dezlegarea la preoţie, dacă au păcate de moarte, ci să-i trimită la episcopul locului, că îşi ia asupra sa toate păcatele acelora. Iată ce spune

Pravila bisericească despre aceasta:

„Asculta, o duhovnice! Ia seama la candidaţii de preoţie, ca toate păcatele făcute de ei, dacă nu le mărturisesc la duhovnic, sau îi dezlegi la hirotonie împotriva Canoanelor, toate cad asupra ta…”. În această privinţă spune Sfântul Vasile cel Mare: „Ma mâhneste foarte că se neglijează Canoanele Părintelor şi s-a înlăturat orice stricteţe din Biserica. Şi ma tem ca cumva sporind cate puţin aceasta nebagare de seama sa ajungă ordinea Bisericii în cea mai de pe urma tulburare… Curăţiţi dar Biserica, înlăturând pe cei nevrednici; cercetaţi pe cei care sunt vrednici…” (Sfântul Vasile cel Mare, canonul 89 şi Prolog, vol. I, 10 oct.).

214. Care sunt principalele condiţii canonice pentru admiterea candidaţilor la hirotonie?

Iată principalele condiţii: Să fie ortodox din naştere şi din părinţi evlaviosi; dacă este dintre cei reveniţi de la alte confesiuni să nu fie de curând botezat; să fie sănătos şi nevatamat la trup. Cei ciungi, orbi, şchiopi, infirmi, bolnavi de nervi nu se pot face preoţi. Să nu fie epileptic sau schizofrenic. La căsătorie să fie, atât candidatul cât şi sotia, feciorelnici şi neîntinaţi; să nu fi căzut nici după căsătorie în păcatul desfrânării; să nu fi făcut sotia lui vreun avort sau alt păcat pentru a nu avea copii; să nu fi fost mai înainte tâlhar, beţiv public, necredincios, sectant, smintitor prin păcatele sale publice, etc. Apoi candidatul să fie foarte credincios, milostiv, cu mare frica de Dumnezeu şi binecunoscător al Sfintei Scripturi, al Sfintelor Canoane şi scrierilor Sfinţilor Părinţi, ca să poată pastori bine turma încredinţata lui de Hristos şi apara dreapta credinţa de secte, de necredinţa şi de tot felul de păcate. La fel şi sotia lui să fie ortodoxă, evlavioasa, iubitoare de Hristos, milostiva şi din părinţi binecredincioşi.

215. Care sunt datoriile preoţilor după hirotonie?

Cele mai importante datorii ale preotului sunt acestea: Să săvârşeasca Sfânta Liturghie şi toate slujbele în zilele rânduite, cu toată evlavia şi credinţa, iar nu

pentru bani sau lauda de la oameni; să nu ceara bani credincioşilor pentru niciun fel de slujba, ci să lase ca fiecare să dea singur cât binevoieşte, după a sa putere; să fie milostiv cu toţi oamenii şi mai ales cu văduvele, cu săracii şi cu cei bolnavi; să nu intre niciodată în cârciumi, nici să se îmbete, spre a nu sminti pe credincioşi, să nu intre singur în casele credincioşilor, spre a nu face sminteala atât lui, cât şi altora; să nu se amestece în afaceri lumeşti, comerţ, beţii, judecaţi, certuri publice, politica etc.; să înveţe pe credincioşi permanent dreapta credinţa; să ţină regulat predica în biserica şi să explice cele sfinte credincioşilor să cerceteze pe fiecare familie periodic şi să se îngrijească de mântuirea turmei sale; să lupte cu toate puterile şi mai ales cu pilda viietii sale împotriva sectelor şi a tot păcatul; să procure credincioşilor săi cărţi folositoare de suflet; să combata cu toată tăria desfrâul, beţia, divorţul, avortul, certurile în parohie etc. Acestea sunt, mi se pare, principalele îndatoriri, la care mai adaug: să mărturisească regulat pe credincioşi în cele patru posturi; la fel şi el cu ai săi, să aibă un duhovnic bun de care să asculte şi să se spovedească adesea; să respecte, după putere, Sfintele Canoane; în caz de mare nevoie să ceară sfatul episcopului locului (După Pravila bisericească de Arhim. Nicodim Sachelarie, ed. 1940, pag. 149 – 155 şi 264 – 267).

216. Ce trebuie să facă duhovnicul cu clericii care au săvârşit păcate opritoare de cele sfinte?

Spune Sfântul Simeon al Tesalonicului (op. cit., cap. 293) ca „greşelile preoţilor în cele ale preoţiei la arhiereu trebuie să se mărturisească şi să se dezlege”. Canonul 11 al Sinodului I Ecumenic spune ca dacă duhovnicul constata la clerici abateri canonice grave să nu-i dezlege, nici să-i oprească de la cele sfinte, ci să-i trimită la episcopul locului, singurul care îi poate dezlega sau caterisi. Iar Sfântul Nicodim Aghioritul spune la fel: „Să nu cumva, o duhovnice, să dezlegi greşelile preoţilor opritoare de Sfânta Liturghie, ci să-i trimiţi la episcopul locului”. Clericul care a săvârşit păcate opritoare de cele sfinte,

măcar de Sfânta Liturghie să se oprească, dacă nu şi de celelalte Sfinte Taine. În această privinţă spune Sfântul Ioan Gura de Aur: „Mai bine să stea biserica lui Dumnezeu fără slujba, adică închisa, decât să slujească în ea un preot nevrednic!”

217. Ce sfaturi mai importante daţi duhovnicilor?

Preotul duhovnic este suveran la scaunul de spovedanie. El judeca atunci în numele şi în locul lui Hristos. Nu poate lega oricum, fără judecata; nici să dezlege orice şi pe oricine. Pentru a nu greşi trebuie să cunoască foarte bine Sfintele Canoane, Tradiţia Bisericii, practica liturgica, învăţăturile Sfinţilor Părinţi şi mai ales Sfânta Scriptură, ca fără aceste arme este ca un soldat fără sabie. Apoi, duhovnicul trebuie să fie tare în credinţa, cu mare frica de Dumnezeu, cu multă mila de oameni şi cu inima de tata pentru toţi. Să judece cât mai atent şi drept, adică fără părtinire, să ţină cont de firea, vârsta, aşezarea, temperamentul, studiile, poziţia sociala, starea sănătăţii, cultura, puterea de înţelegere şi ascultarea fiecăruia, şi, mai ales, de credinţa şi de frica de Dumnezeu pe care o are credinciosul. Să spovedească cu mare grija şi atenţie, fără graba. Să asculte ce i se spune de fiecare, şi apoi să întrebe, începând de la cele duhovniceşti, la cele fireşti, de la credinţa, rugăciune şi biserica, la cele omeneşti şi trupeşti. Să nu iscodeasca prea mult păcatul, să nu sminteasca mai ales pe tinerii copii cu întrebările sale; să nu se mire nici să ocarasca pe cineva pentru păcatele mărturisite; să nu întrebe cu cine anume a păcătuit şi mai ales să nu divulge secretul spovedaniei. Sfintele Canoane spun ca cine divulga păcatele de la spovedanie să i se ia harul preoţiei şi al duhovniciei. Duhovnicul să mărturisească numai individual şi niciodată în comun.

Convorbirea a opta

Despre îngeri, moarte, viaţa viitoare şi judecata de apoi

223. Când i se da omului înger păzitor? La zămislire, la naştere sau la Sfântul Botez?

După Sfânta Tradiţie a Bisericii lui Hristos îngerul

păzitor se da omului la Sfântul Botez. Acest lucru se poate înţelege din rugăciunea a cincea de la facerea catehumenului, unde, printre altele, se zice aşa: „Însoţeşte-i viaţa lui cu înger de lumina, ca să-l izbăvească pe el de toată bântuiala potrivnicului, de întâmpinarea celui viclean, de demonul cel de amiaza şi de năluciri rele”. Pe lângă îngerul păzitor, Dumnezeu trimite omului şi alţi îngeri în viaţa spre a-l ajuta, a-l îndrepta şi a-l mângâia în ispitete şi încercările luptelor duhovniceşti prin care trece omul în acest veac. Despre aceasta vorbeşte dumnezeiescul Apostol Pavel, zicând: „Ausunt duhuri slujitoare care se trimit spre slujba pentru cei ce vor să moştenească mântuirea? „(Evrei 1, 14). Cu aceste cuvinte, Apostolul înalta cugetele ascultătorilor şi mângâie foarte mult pe creştini, fiindcă arata ca Dumnezeu are multă purtare de grija pentru dânşii, de vreme ce „pe îngeri, care covârşesc pe oameni, i-a rânduit să slujească pentru mântuirea oamenilor”.

Dar vedem ca atât în Legea Veche, cât şi în Legea Darului, îngerii au fost trimişi de Dumnezeu să ajute şi să slujească oamenilor celor aleşi, precum Lot, Avraam, Iacob, Moise, Valaam, Iosua Navi, Ghedeon, Manase, prorocul David, Ilie Tesviteannul, Sedrah, Mesah şi Abdenago, Daniil prorocul, Iosif, Fecioara Maria, pastorii de la Bethleem, Maria Magdalena, Cornelie Sutasul, Apostolul Pavel şi alţii. Prin aceste câteva mărturii am arătat ca Preabunul Dumnezeu ne rânduieşte noua îngeri păzitori, nu numai la Sfântul Botez, ci şi în toată viaţa, ajutând pe cei dreepţi pe calea mântuirii, care îl iubesc şi cred intru El.

224. Necredincioşii, paganii şi ereticii primesc şi ei de la Dumnezeu îngeri păzitori?

Unii ca aceştia, întrucât nu sunt botezaţi intru numele lui Hristos, nu primesc îngeri păzitori. Ei nici nu cred în îngeri. Iar cei ce zic totuşi ca cred în Dumnezeu, dar sunt eretici, aceştia întristează şi depărtează de la ei pe Îngerii Domnului care iubesc adevărul dreptei credinţe, cel aşezat de Hristos şi de Apostoli în Biserica Sa. (A se

vedea Talcuirea Epistolei cam Evrei, de Teofilact al Bulgariei, 1904). Cât priveşte popoarele păgâne, acestea de abia au câte un înger păzitor pentru hotarele fiecărei tari, după mărturia Sfintei Scripturi care zice: „Atunci a pus hotarele neamurilor după numărul îngerilor lui Dumnezeu „(Deuteronom 32, 9). Aceşti îngeri fac parte din ceata Domniilor, ca cei ce domnesc peste neamuri. După tradiţie, sunt îngeri păzitori peste cetăţi, oraşe, sate, mănăstiri şi oriunde se preamareste numele lui Dumnezeu.

225. Care este menirea îngerului păzitor în viaţa credinciosului şi cum îl ajuta la mântuire?

Menirea îngerului păzitor este de a-l pazi pe credincios în chip nevăzut de ispitele diavolului, de căderi în tot felul de păcate, de a-l călăuzi pe calea Bisericii, a pocăinţei şi a rugăciunii; de a-l mângâia în necazurile viietii şi de a-l îndemna prin gând la toată fapta bună. Îngerul păzitor este dat de Dumnezeu omului spre pazirea trupului şi a sufletului său. El niciodată nu doarme, după cuvântul psalmistului: „Nici să dormiteze cel ce te pazeste „(Psalm 120, 3). Îngerul păzitor apara sufletul cel încredinţat lui în vreme de ispita, dacă are credinţa şi frica de Dumnezeu, după spusa aceluiaşi împărat şi proroc: „Tabari-va Îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de dansul „(Psalm 33, 9). Îngerul păzitor slujeşte la mântuirea omului (Evrei 1, 14). Îngerul păzitor scapa pe om în vreme de primejdie (Fapte 5, 19; 12, 7 – 8; 12, 15; 9, 11). Îngerul păzitor este duh slujitor al lui Dumnezeu spre pazirea oamenilor (Psalm 102, 21; 103, 5; Luca 16, 22; Evrei 1, 7). Mântuitorul ne porunceşte să nu dispreţuim pe copii, „ca îngerii lor, în ceruri, pururea vad fata Tatălui Meu „(Matei 18, 10).

226. Creştinul are şi un înger rău care îi urmează toată viaţa? Care este scopul îngerului rău?

Da, orice creştin are de la Botez un înger bun, care sta de-a dreapta lui şi îl povatuieşte spre tot lucrul plăcut lui Dumnezeu. El scrie cu de-amanuntul, una cate una, toate faptele bune, pe care le face în viaţa şi pe care i le va prezenta în ceasul judecaţii când „cărţile se vor deschide”.

De asemenea, creştinului îi urmează din pruncie şi un înger rău (diavol) care scrie şi el, amănunţit, tot păcatul pe care îl face omul în viaţă, pana în clipa morţii.

Scopul îngerului rău este de a-l ispiti întotdeauna şi a-l îndemna la păcat, cu gândul, cu imaginaţia, cu simţurile, cu cuvântul, cu fapta, cu trupul şi cu sufletul. Dacă omul îl asculta, se învoieşte la păcat şi chiar îl săvârşeste; diavolul scrie orice gând, orice cuvânt sau fapta rea făcuta în viaţă, de care îi va cere răspuns la judecata particulara, adică după moarte, dacă nu a fost dezlegat de păcate în viaţă, prin spovedanie şi pocăinţa.

227. Curm poate creştinul scapa de ispitele îngerului rău, adică ale diavolului, care îl urmăreşte toată viaţa?

De nevoie este pentru mântuirea omului să fie ispitit de diavolul, ca dacă nu se va ispiti, nu se va mântui, nu se poate cali în lupta cea duhovnicească şi nu poate avea nicio plata pentru faptele sale cele bune, fiind făcute din obicei, fără nicio împotrivire de la diavolul. De aceea zice şi Sfântul Petru, ca „diavolul, potrivnicul vostru, ca un leu răcnind umbla, căutând pe cine să înghită, căruia stati-i împotriva, fiind întăriţi în credinţa… (I Petru 5, 8 – 9). Deci, viaţa noastră este o luptă cu diavolul, care ne ispiteşte, fie prin propriul nostru trup, fie prin cei din jurul nostru, fie direct, prin slugile întunericului. Ispitele sunt necesare pentru că ne călesc în lupta cu păcatul, pentru mântuirea noastră, dar numai să nu ne biruiască. Un mare părinte din Pateric zice: „Înlătura ispitele şi nu se va mântui tot omul”.

Creştinul poate scapa nebiruit de ispitele diavolului prin lucrarea tuturor faptelor bune şi mai ales prin rugăciune, post smerenie, dragoste, spovedanie deasa, pocăinţa, milostenie şi multă răbdare.

228. Când creştinul păcătuieşte cu voia sa, se îndepărtează îngerul bun de la dansul? Dar când face o faptă buna, fuge îngerul rău de la dansul?

Dacă păcatul este urâciune înaintea lui Dumnezeu (Deuteronom 25, 16; Pilde 5, 5; 10, 5; 3, 32), apoi cum va iubi Îngerul Domnului pe cei păcătoşi şi nu se va departa de la ei? Şi dacă „cel ce face păcatul este de la diavolul”,

(1 Ioan 3, 8 – 10; Ioan 8, 44), apoi cum va sta Îngerul Domnului lângă cel ce face lucrurile diavolului, adică, lângă cel beţiv, desfrânat, prea desfrânat, necredincios, mincinos zgârcit, urator de oameni şi eretic? Şi dacă păcatul alunga de la om binecuvântarea lui Dumnezeu (Numeri 14, 34; Iosua Navi 5, 6; Psalm 80, 13 – 14; Isaia 48, 18 – 19), apoi cum va sta Îngerul Domnului lângă cel ce lucrează păcatul? Şi dacă Duhul Sfânt se întristează de păcat (Galateni 4, 30; I Tesaloniceni 5, 19), cum nu se va întrista Îngerul Domnului şi nu se va departa de la cel ce face păcatul şi nu voieşte să se întoarcă la pocăinţa? Şi dacă Sfântul Duh este maniat şi supărat pe cei neascultători şi rai (Isaia 6, 3, 10) cum nu se vă supăra şi Îngerul Domnului cel curat şi sfânt, pe cel ce face păcate şi nu voieşte să se întoarcă la pocăinţa?

Aşadar, îngerul păzitor, rânduit de Dumnezeu fiecărui creştin, urăşte păcatul căci păcatul ucide sufletul şi se depărtează de la cel ce lucrează fărădelege. Dar, iarăşi se întoarce şi ajuta pe omul păcătos, când acesta vine la pocăinţa cu lacrimi şi cu durere în inima pentru cele făcute (II Corinteni 7, 9). Căci „bucurie se face în cer pentru un păcătos care vine la pocăinţa „(Luca 15, 7 – 10), deoarece Dumnezeu voieşte „ca toţi oamenii să se mântuiască şi să vină la cunoştinţa adevărului „(Iezechiel 18, 23 – 32; 33, 11; II Petru 3, 9). Deci, când omul face cele rele întristează şi depărtează de la sine pe Duhul Sfânt şi pe îngerul păzitor, iar în locul lui se apropie de om diavolul şi duhul cel rău. Iar când creştinul se întoarce din toată inima lui la pocăinţa, veseleşte pe Dumnezeu şi pe toţi îngerii din cer, apropie de sine pe îngerul său şi alunga de la dansul pe îngerul satanei. Şi aceasta lupta se da în inima şi mintea omului în orice clipă, până la sfârşitul vieţii lui.

229. Cum trrebuic să colaboreze creştinul cu îngerul sau păzitor, pentru a ajunge intru împărăţia lui Dumnezeu?

Creştinul trebuie să imite pe sfinţi şi pe îngeri, ca să fie numărat în cer împreună cu sfinţii şi cu îngerii. Adică, să-L slăvească neîncetat pe Dumnezeu; să-L laude şi să-l mulţumeasca totdeauna lui Dumnezeu pentru toate; să-L

asculte, să păzească poruncile Lui, să-L iubească pe Dumnezeu, să iubească toţi oamenii, să ducă intru toate viaţa creştineasca. Precum îngerul este slujitor al lui Dumnezeu şi îl pazeste pe om intru toate căile sale (Psalm 90, 11) şi precum îngerul se supune voii lui Dumnezeu (Psalm 102, 20 – 21), la fel trebuie să facă şi omul credincios. Să se supună lui Dumnezeu şi să facă voia Lui. Şi dacă îngerul se bucura de întoarcerea păcătosului la pocăinţa (Luca 15, 7 – 10), aşa se cuvine să facă şi omul credincios. Să se bucure de întoarcerea celor răi la pocăinţa. Dacă îngerii se îngrijesc de mântuirea oamenilor şi le ajuta (Facere 24, 7; Psalm 90, 11 – 12; Psalm 33, 7; Matei 4, 6), aşa sa facă şi creştinii, mai ales pastorii de suflete, să se îngrijească în tot chipul de mântuirea şi întoarcerea la pocăinţa a sufletelor omeneşti. Îngerii slavesc neîncetat pe Dumnezeu (Psalm 102, 20; Isaia 6, 3; Luca 2, 13 – 14; Apocalipsa 5, 11). La fel şi credincioşii sunt datori să slăvească pe Dumnezeu, după cuvântul psalmistului: „Bine voi cuvânta pe Domnul în toată vremea; pururea lauda Lui în gura Mea „(Psalm 33, 1). Şi dacă îngerul este pururea veghetor spre tot lucrul bun, apoi şi omul credincios este dator neîncetat să vegheze cu mintea sa şi să ia aminte ca potrivnicul nostru, diavolul, umbla ca un leu, căutând pe cine să înghită „(I Petru 5, 8).

Aşa de va face tot creştinul, se va afla împreună lucrând cu îngerul sau păzitor la săvârşirea tuturor faptelor bune.

230 În ce chip ajuta îngerul păzitor pe suflet în ceasul morţii şi pana când rămâne lângă el după moarte?

Mai întâi îngerul păzitor se roagă lui Dumnezeu pentru sufletul încredinţat lui ca să aibă sfârşit creştinesc şi să i se ierte toate păcatele. Apoi îi da în cuget credinciosului să se împace cu toţi, să se spovedească din copilărie la preot, să se împărtăşească cu Trupul Domnului şi să-şi pună toate în buna rânduiala. Iar în ceasul morţii lui, nu numai un înger îl ajuta pe el, dacă a făcut fapte bune, ci mai mulţi. Acest lucru îl spune Sfântul Efrem Sirul, zicând: „Au nu ştiţi, fraţii mei, ce fel de frica şi de

nevoie avem să patimim în ceasul ieşirii noastre din viaţa aceasta, când se va desparţi sufletul de trup? Mare frica, mare taina se săvârşeste acolo. Ca vin la dansul îngerii buni şi mulţime de oaste cereasca şi toate puterile cele potrivnice şi stăpânitorii întunericului, amândouă părţile voind să ia sufletul şi să-l aşeze şi să-i întocmeasca locurile lui. Deci, dacă sufletul şi-a câştigat de aici fapte bune, în ziua ieşirii lui, faptele bune pe care le-a câştigat de aici se fac îngeri buni şi îl înconjoară pe dansul şi nu lasa niciuna din puterile potrivnice să se atingă de el, ci îl iau pe dansul cu bucurie şi veselie împreună cu îngerii, cantand cântări de biruinta lui Dumnezeu şi îl duc pe dansul la Stăpânul Hristos, Împăratul slavei, şi îl închina Lui împreună cu toată puterea cereasca, şi îl duc de aici la loc de odihna, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, nici lacrimi, nici grija, ci viaţa nemuritoare şi veselie veşnica, împreună cu toţi care au bine plăcut lui Dumnezeu…” (Sfântul Efrem Sirul, Cuvânt pentru ca de-a pururea sa avem în minte ziua ieşirii noastre din viaţa, tomul III). La cei păcătoşi, spune Sfântul Efrem Sirul, faptele lor cele rele se prefac în ceasul morţii în îngeri rai şi îl însoţesc pana e aruncat în focul gheenei, acuzându-l pe el de acelea ce le-a făcut şi nu s-a pocăit. După moarte îngerul însoţeşte sufletul 40 de zile, împreună cu alţi îngeri, arătându-i întâi fericirea raiului şi apoi muncile iadului. Apoi îl duc pentru a treia oară în faţa Prea Sfintei Treimi şi i se hotărăşte, pana la judecata de apoi, fie loc de odihna în rai, fie loc de osânda, după faptele sale. Din clipa aceea îngerul păzitor îl părăseşte pana la judecata viitoare.

Iar cum sufletul trece prin vamile vazduhului după moarte, acelaşi sfant părinte Efrem ne arata, zicând: Atunci, luând îngerii sufletul se duc prin vazduh, intru care stau începătoriile, stăpâniile şi tiitorii de lume ai puterilor celor potrivnice, părăsii noştri cei amari, vameşii cei cumpliti, luatorii de seama şi zapcii care, întâmpinând pe suflet în vazduh, îl iscodesc şi aduc înaintea omului păcatele şi zapisele cele din tinereţe, cele din bătrâneţe, cele de voie şi cele fără de voie, cele făcute cu lucrul, cu

gândul şi cu aducerile aminte. Multă este frica; mult cutremur ticălosului suflet; nepovestita este nevoia care o patimeşte atunci de la mulţimea milioanelor de vrăjmaşi, ţinându-se de dânşii, frangându-se, clevetindu-se, împingându-se, oprind pe suflet ca să nu se sălăşluiască în lumina şi să intre în latura celor vii. Însă, sfinţii îngeri luând pe suflet, îl duc…” (Ibidem, Cuvânt pentru a doua venire şi pentru judecata, tomul III).

Astfel, sfântul înger păzitor, după cum mai înainte am arătat, întotdeauna sta lângă omul credincios, spre a-l pazi şi a-l ajuta în viaţă. Încă şi după moarte îl însoţeşte pe suflet până la 40 de zile.

231. La învierea cea de apoi va veni şi îngerul păzitor al fiecărui om?

În ziua înfricoşatei judecaţi, îngerul păzitor ajuta sufletul pe care l-a păzit în această lume şi călătoreşte cu el înaintea înfricoşatului Judecător. Despre acest adevăr se scrie în mai multe locuri, şi mai ales la Canonul către îngerul păzitor, unde se scrie aşa: „Când se va pune scaunul şi cărţile se vor deschide şi Cel vechi de zile va şedea, şi oamenii se vor judeca, şi îngerii vor stainainte, şi pământul se va clatina, şi toate se vor înfricoşa şi se vor cutremura, atunci arata spre mine iubirea Ta de oameni şi mă izbăveste de gheena, pe Hristos îmblânzindu-L „(Cântarea a VIII-a). Îngerul păzitor va conduce sufletul la învierea cea de apoi spre a-şi cunoaşte trupul sau din pământ, cum spune în viaţa Sfântului Vasile cel Nou din 26 martie.

232. Cum se bucura îngerii din ceruri pentru un păcătos care se pocăieşte şi în ce chip se întristează când păcătuieşte?

Îngerii din ceruri se bucura când se pocăieşte un păcătos, asemenea Pastorului celui mare, Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Care a aflat oaia cea pierduta, adică neamul omenesc, zicând: „Bucuraţi-vă împreună cu Mine că am aflat oaia cea pierduta „(Luca 15, 6). Acest lucru îl descoperă Mântuitorul şi în pilda cu drahma cea pierduta. El arata bucuria îngerilor pentru cel ce se întoarce la

pocăinţa prin cuvintele: „Va zic vouă, aşa se face bucurie înaintea îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăieşte „(Luca 15, 10). Iar când omul pacattuieşte, îngerul păzitor se întristează şi plânge pentru el, depărtându-se de acel suflet pana când iarăşi se întoarce la Dumnezeu prin pocăinţa.

233. Care este cea mai înaltă înţelepciune a creştinului?

După Sfântul Vasile cel Mare, cea mai înaltă înţelepciune a creştinului este să cugete de-a pururea la ceasul morţii. Iar după Sfânta Scriptură, cea mai înaltă filosofie a creştinului este frica de Dumnezeu (Psalm 1, 1 – 4; 110, 10; Iov 18, 28; Pilde 15, 33). Frica de Dumnemu este neapărat trebuincioasa pentru cinstirea lui Dumnezeu (Psalm 5, 7) şi pentru slujirea lui Dumnezeu (Deuteronom 6, 13; 10, 20; Psalm 2, 11; Evrei 12, 20). Frica de Dumnezeu este necesară pentru dobândirea mântuirii noastre (Filipeni 2, 12; Pilde 28, 14); pentru pazirea poruncilor lui Dumnezeu (Deuteronom 6, 24; 8, 6; 10, 12 – 13); pentru ferirea de păcate (Exod 20, 20; Psalm 4, 4; Pilde 14, 16; 16, 6; Iov 1, 8; 2, 3); pentru dobândirea sfinţeniei (II Corinteni 7, 1); pentru a cârmui sufletele cu dreptate (Exod 18, 21; II Regi 23, 3); pentru a judeca drept (II Paralipomena 19, 6 – 9). De aceea Sfânta Scriptură ne învaţă să umblam intru toate cu frica lui Dumnezeu, să facem toate cu credinţa şi cu frica de Dumnezeu (II Paralipomena 19, 9; Efeseni 5, 21; Coloseni 3, 22).

234. Ce trebuie să înţelegem prin cuvintele: „Adu-ţi aminte de cele mai de pe urma ale tale şi în veac nu vei greşi”? (Iisus Sirah 7, 38).

Aceste cuvinte ne învaţă ca de-a pururea sa avem în minte pe lângă frica de Dumnezeu şi cugetarea morţii. Însă aceasta la noi, cei începători în fapta buna, căci cei ce sunt sporiti prin darul lui Dumnezeu dobândesc în locul fricii de moarte dragostea de Dumnezeu. Aceştia nu mai au frica de moarte deoarece dragostea scoate afara frica (I Ioan 4, 18). Iar cele mai de pe urma ale omului, după Sfinţii Părinţi, de care trebuie să ne aducem aminte în toată

viaţa, sunt: ceasul morţii, adică despaitirea sufletului de trup, trecerea sufletului pe la vamile vazduhului, starea sufletului înaintea Prea Sfintei Treimi şi hotărârea care i se va da, adică raiul sau iadul.

235. Ce înţelegem prin moarte?

Prin moarte înţelegem două lucruri: moarte fizica, adică despărţirea sufletului de trup, şi moartea duhovnicească, adică calcarea poruncilor lui Dumnezeu, care ucide şi sufletul şi trupul omului păcătos. Omul însă nu moare niciodată cu sufletul, ci numai cu trupul. Căci sufletul este creat de Dumnezeu nemuritor, fie că ajunge în rai sau în iad, după faptele lui. Moarte sufletului este păcatul, după cuvântul: „Plata păcatului este moartea „(I Corinteni 15, 56; Iezechiel 18, 4, 20; Romani 1, 32; 6, 16 etc.).

236. Ce înţelegem prin judecata particulara şi unde se aşază sufletele oamenilor după moarte?

Sunt două feluri de judecaţi ale oamenilor. Cea dintâi este judecata numita particulara, adică personala, ce se va face îndată după moarte, când fiecare suflet trece prin înfricoşatele vami ale vazduhului şi sta înaintea Dreptului Judecător, spre a i se hotărî loc de odihna sau de osânda provizorie, după faptele lui, pana la a doua venire a lui Hristos. A doua este judecata de apoi sau generală, a tuturor oamenilor, care va avea loc la sfârşitul veacurilor, când se vor alege cei buni de cei răi şi vor merge cei buni intru împărăţia lui Dumnezeu, „şi aşa pururea cu Domnul vor fi”, iar cei răi vor fi aruncaţi în focul cel veşnic (Matei 25, 31 – 46).

Cât despre locul unde se aşază sufletele oamenilor după moarte, potrivit cu pilda bogatului nemilostiv şi săracului Lazar (Luca 16, 19 – 31), Sfânta Biserica ne învaţă aşa: timp de două zile după moarte sufletul este purtat de îngerul păzitor peste tot în lume, pe unde a trăit şi a făcut fapte bune sau rele şi îşi aminteşte de toate cele din pruncie pana în ceasul morţii. În a treia ei este dus la Dumnezeu, iar la 40 de zile i se rânduieşte loc de odihna sau osânda. În Pravila Mare de la Târgovişte, capitolul

162, spune ca „sufletul, de multă dragoste a trupului (sau), căci s-a despărţit de dansul, uneori merge la casa aceea unde a fost în viaţă, iar alteori la mormântul unde este trupul îngropat. Iar îmbunătăţitul şi dreptul suflet merge pe la locurile unde avea obiceiul să se roage pentru mântuirea lui şi face două zile pe pământ. Iar a treia zi merge sufletul împreună cu îngerul sau la cer şi sta înaintea groaznicutui scaun şi se închina înaintea lui Dumnezeu. Pentru aceea se face a treia zi Sfânta Liturghie şi pomana pentru cel mort. Iar dacă se închina lui Dumnezeu merge cu îngerul de îi arata bogatele şi frumoasele lăcaşuri ale sufletelor drepţilor şi ale sfinţilor care au făcut voia lui Dumnezeu în lume. Toate acestea le vede sufletul atunci (de la a patra pana la a noua zi). Iar a noua zi merge iar de se închina lui Dumnezeu. Pentru aceasta se face Litughie şi pomenire la a noua zi. Apoi îl duce îngerul şi îi arata toate muncile cele de dedesubt (din iad) până la 40 de zile, (când se închina a treia oară Prea Sfintei Treimi). Pentru aceasta se fac liturghii şi pomeniri (pentru cei morţi) la 40 de zile. Iar de acum încolo, după lucrurile care le-a făcut îi da lui de se odihneşte, pana va veni Hristos să judece lumea şi să-i dea sau să-i plătească fiecăruia după lucrurile lui”.

Aceasta este Tradiţia Bisericii şi acesta este rolul slujbelor ce se fac pentru cei raposati.

237. Ce deosebire este între rai şi împărăţia lui Dumnezeu?

Sfântul Ioan Damaschin, în Dogmatica sa, spune ca „raiul este material şi spiritual şi în el stau sfinţii până la sfârşitul lumii”. După judecata de apoi drepţii vor intra împreună cu Hristos intru împărăţia cerurilor. În rai sfinţii şi drepţii nu se împărtăşesc direct de slava Prea Sfintei Treimi, ci numai în parte. Iar când vor „intra intru slava Sa”, atunci „vor fi pururea cu Domnul”. În rai stau drepţii numai provizoriu, temporar, pana la înfricoşata judecata generală; iar în împărăţia lui Dumnezeu petrec veşnic împreună cu îngerii, în lumina cea neinserata a Prea Sfintei Treimi. În rai sufletele pot fi mutate dintr-o stare de

fericire în alta, potrivit cu faptele făcute pe pământ, care ajuta la mântuirea altora în vreme îndelungată şi potrivit cu rugăciunile şi milosteniile ce se fac pentru ele; iar în împărăţia lui Dumnezeu toate sunt desăvârşite şi veşnice. Raiul este o grădină dumnezeiască, cu pomi, cu flori, cu pasari cereşti, cu fericire nedeplina, situata „în cer”. Iar împărăţia lui Dumnezeu este însuşi locul slavei, unde se afla scaunul Prea Sfintei Treimi, situata deasupra cerurilor, în „cerurile cerurilor, despre a cărei slava nimeni nu poate vorbi; nici om, nici înger, nici însuşi Sfântul Pavel, care a fost răpit pana la al treilea cer (II Corinteni 12, 3 – 4). Aşadar, primul om a pierdut prin păcat raiul, o grădină cereasca, iar prin credinţa în Iisus Hristos şi prin sfinţenie va dobândi, nu o grădină, nu raiul cel dintâi, ci însăşi împărăţia slavei lui Dumnezeu.

Cuviosul Nicodim Aghioritul, în talcuirea Epistolei a doua către Corinteni, spune ca „după slava, altul este cerul şi altul este raiul. Iar după alegorie şi analogie, poate este acelaşi sau poate nu este acelaşi…”. Sfântul Maxim Mărturisitorul explica mistic cele trei ceruri la care poate ajunge omul îndumnezeit. Întâiul cer este sfârşitul a toată fapta bună. Al doilea cer este înălţarea minţii şi cunoştinţei la cele dumnezeieşti, atât simţite cât şi gândite. Al treilea cer este teologia, prin care ajunge cel desăvârşit, cu ajutorul darului Sfântului Duh, la starea de contemplaţie, adică la răpirea minţii şi la înţelegerea tainelor lui Dumnezeu celor mai presus de cunoştinţa. Unii din Sfinţii Părinţi zic ca Apostolul Pavel a fost răpit în rai, adică la al treilea cer al cunoaşterii dumnezeieşti, fiindcă i s-au vestit cuvintele tainice şi negraite despre rai, care şi pana astăzi sunt ascunse pentru noi. Adică, ce este pomul viietii cel din mijlocul raiului; ce este pomul cunoştinţei binelui şi răului; ce au fost heruvimii şi sabia de văpaie care păzea uşa Edenului; ce au fost pomii din care a rânduit Dumnezeu să mănânce Adam, şi altele pe care le-au talcuit Sfinţii Părinţi, însă nu aşa cu amănuntul.

Raiul este loc foarte lăudat pentru frumuseţea lui. Acolo a fost răpit Sfântul Pavel şi a auzit cântări „pe care

nu este cu putinţa omului a le vorbi „(II Corinteni 12, 4). Acolo sunt Enoh şi Ilie; acolo este tâlharul de pe cruce; acolo este „sânul lui Avraam „în care a intrat Lazar şi unde sunt aşezate de către îngeri toate sufletele drepţilor şi sfinţilor, în loc de odihna, pana la judecata cea viitoare, când li se va da împărăţia cerurilor (Kiriacodromion, Talcuirea evangheliei cu bogatul şi săracul Lazar).

238. Care sunt însuşirile sufletului după moarte?

Sufletul, după despărţirea de trup, îşi păstrează însuşirile sale date de Dumnezeu, ca: memoria, cugetarea, gândirea, înţelegerea, voinţa libera etc. În schimb unele facultaţi ca: plăcerea, mâhnirea, frica, mania, imaginaţia, activitatea şi cele de acest fel, dincolo nu lucrează ca aici, unde sufletul este în legătura cu trupul acesta patimas. Toate aceste facultaţi după moarte se induhovnicesc, asemenea trupurilor celor duhovniceşti, după cuvântul Sfântului Pavel care zice: „Seamănă-se trup sufletesc, scula-se-va trup duhovnicesc „(I Corinteni 15, 44). Patru sunt însuşirile trupului înviat din morţi, după Sfântul Apostol Pavel: nestricăciunea, cinstea, puterea şi duhovnicia (I Corinteni 15, 42 – 44). Iar însuşirile sufletului sunt cele arătate mai sus, care rămân veşnic cu el, fie ca sufletul este în rai sau în iad. În schimb, însuşirile fireşti ale trupului omenesc, precum puterea seminala, cea hrănitoare şi simţitoare, după moarte nu le mai are sufletul, deoarece trupurile duhovniceşti în rai nu mai au nevoie de mâncare şi băutura, cum spune Sfântul Pavel: „Împărăţia lui Dumnezeu nu este mâncare şi băutura, ci dreptate, pace şi bucurie în Duhul Sfânt „(Romani 14, 17).

239. Sufletele drepţilor se cunosc între ele în rai? Dar ale păcătoşilor din iad? Ce legătură este între cei din rai cu cei din iad şi cu cei de pe pământ?

Ca drepţii se cunosc în rai, despre aceasta nu poate fi nicio îndoială. Acest lucru îl arata însuşi Mântuitorul în pilda cu bogatul nemilostiv şi săracul Lazar, unde spune: „Şi în iad, ridicându-şi bogatul ochii săi, vede pe Avraam de departe şi pe Lazar la sanurile lui „(Luca 16, 23). Dar nu numai că se văd, ci înţelegem din Sfânta Evanghelie că

se aud unii pe alţii. Ca iată ce zice bogatul din iad către Avraam: „Părinte Avraam, miluieşte-mă şi trimite pe Lazar…”. În Kiriacodromion scrie următoarele, la talcuirea acestei evanghelii: „Cei păcătoşi vad pe cei drepţi, nu numai pe cei cunoscuţi ci şi pe cei necunoscuţi. Vad cei păcătoşi şi pe cei nedreptăţiţi de dânşii, însă „de departe”. Ca foarte departe sunt ei de împărăţia lui Dumnezeu şi de fericirea cea veşnica. Vede bogatul cel nemilostiv, pe Avraam cel milostiv şi iubitor de străini şi pe Lazar cel nemiluit de dansul. Egipteanca cea înverşunata (femeia lui Putifar) vede pe Suzana cea curata şi pe Iosif pe care l-a supărat şi năpastuit. Izabela cea nedreapta vede pe Ilie cel drept şi pe Navute pe care l-a nedreptăţit. Iar Neron tiranul vede pe Constantin împăratul, cel întocmai cu Apostolii, pe Petru, pe Pavel şi pe ceilalţi sfinţi pe care i-a omorât. Aceasta o adeverează şi cuvântul Domnului, care zice: „Vedea-vor pe Acela care L-au împuns „(Ioan 19, 37)”. Iar aceasta mai pe larg o zice înţeleptul Solomon, graind: „Atunci va sta dreptul cu îndrăzneala multă înaintea fetei celor ce l-au necăjit pe el şi a celor ce au lepădat ostenelile lui şi văzând se vor tulbura cu frica groaznica şi se vor minuna de vederea cea preaslăvita „(Înţelepciunea lui Solomon 5, 1 – 2).

Deci, legătura dintre cei din rai cu cei din iad aceasta este, că se văd şi se aud unii pe alţii „de departe”, ca cei din iad se roagă şi cer ajutor celor din rai ca să fie scăpaţi de osânda. Iar cei de pe pământ sunt în legătura duhovnicească de dragoste cu toţi cei raposati, indiferent unde ar fi şi fac rugăciuni şi milostenii pentru izbăvirea lor din munci. Datorită acestora şi mai ales Sfintei Liturghii şi dezlegărilor ce se fac în Biserica pentru cei raposati, este posibila ieşirea unor suflete din iad, spre a intra în rai, prin mila prea bunului nostru Dumnezeu. Dar numai pana la judecata cea de apoi, după care nimic nu se mai poate face pentru cei aruncaţi în muncile iadului. Cei din iad vad şi pe cei de pe pământ şi se cunosc între ei, dar nu se pot ajuta cu nimic (Luca 16, 28 – 31).

240. Ce trebuie să înţelegem prin cuvintele

Domnului, Care zice: „Ma sui să vă pregătesc vouă loc „şi „În casa Tatălui Meu multe locasuri sunt”? (Ioan 14, 2).

Mântuitorul nostru Iisus Hristos S-a suit la ceruri să gătească loc celor ce vor crede în El şi vor lucra poruncile Lui. Şi aceasta gatire este despărţita după măsura faptelor bune ale fiecăruia, zice Sfântul Andrei al Cezareei în talcuirea Apocalipsei, la Cuvântul VI. În ce consta „pregătirea „de loc din ceruri, rămâne o taină a lui Dumnezeu. Ea însă arata dragostea desăvârşita a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh pentru omul împodobit cu fapte bune, care devine fiu al lui Dumnezeu după dar.

Iar cât priveşte multele locasuri care sunt în „casa Tatălui”, adică în ceruri, auzi pe Sfântul Efrem Sirul ce zice: „Multele locasuri ale Tatălui numeşte Mântuitorul pe măsurile minţilor celor ce sălăşluiesc în latura aceea (în rai), adică pe despărţirile şi deosebirile intru care cu mintea se vor desfata. Ca nu cu deosebirea locurilor, ci cu rânduiala darurilor a zis Domnul multe lăcaşuri. Căci precum din razele soarelui acestuia simţit, după curăţirea puterii celei văzătoare (fiecare) se desfatează... aşa şi în veacul viitor toţi drepţii şi sfinţii se vor sălăşlui într-o bucurie cu nedesparţire şi fiecare, după măsura sa, dintr-un soare gândit se străluceşte şi după vrednicie trage pe bucurie şi veselie „(Tomul III, Cuvânt pentru fericitele lăcaşuri).

241. Dumnezeu, Care ştie mai înainte de naştere cine se mântuieşte, de ce nu sileşte pe om să meargă pe calea mântuirii?

Da, Dumnezeu ştie toate mai înainte de naşterea noastră. El ştie care din oameni se vor mântui şi care se vor osândi. Dar nu le hotărăşte toate mai dinainte, ci lasa la voia lor libera. Ca dacă l-ar sili pe om pe calea mântuirii, i-ar răpi libertatea şi voinţa şi omul nu ar mai avea nicio plata dincolo. Adică, omul şi-ar pierde calitatea sa de om, de fiinţa libera şi, deci, şi-ar pierde şi răsplata şi mântuirea. Ca Dumnezeu nu este spărgător de uşi, ci numai bate la uşa inimii fiecăruia, iar a deschide este în voia libera a omului. Auzi ce zice Domnul: „Iată, stau la uşa

şi bat; de va auzi cineva glasul Meu şi va deschide uşa, voi intra şi voi cina cu el şi el cu Mine „(Apocalipsa 3, 20). Iată, dar, ca Dumnezeu nu fortează uşa, adică voia libera a omului. Dumnezeu ştia mai dinainte ca cetatea Ninive se va pierde, pentru răutăţile sale, dar nu a hotărât pierderea ei mai dinainte, aşteptând întoarcerea oamenilor. Întoarcerea lor la pocăinţa a întors spre bine şi hotărârea lui Dumnezeu. (După Sfântul Ioan Gurd de Aur, Cuvânt despre pocăinţa, din Împărţire de grâu).

Aşadar, rămâne la voia omului de a se încununa sau a se osândi, căci Dumnezeu „voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină „(Isaia 45, 22; Matei 18, 14; Ioan 3, 16; Timotei 2, 4; 3, 4; II Petru 3, 9). La mântuirea fiecăruia dintre noi se cere o singură condiţie: unirea voii noastre cu voia lui Dumnezeu şi atunci niciodată nu ne vom osândi.

242. Cum poste ajuta Biserica sufletele credincioşilor după moarte?

Zice Sfântul Simeon al Tesalonicului ca „mai mult decât orice alta slujba, sufletele raposaţilor noştri sunt ajutate după moarte de Sfintele Liturghii şi scoaterea de miride (particele) pentru ei „(Tratat asupra tuturor dogmelor). Rugăciunile pentru morţi se întemeiază pe credinţa, pe binefacerile aproapelui şi pe încredere în pocăinţa celor raposati, cu care cei vii se prezintă înaintea Domnului ca o împlinire a poruncii de a se iubi unii pe alţii. De vor fi mici păcatele celui mort, atunci el se foloseşte de liturghiile, rugăciunile şi milosteniile ce se fac pentru el, adică îl iartă Dumnezeu şi-l scoate afară din iad. Iar de vor fi păcate mari şi grele, pe care nu le-a spovedit în viaţă, atunci nu se iartă, ci numai se uşurează, căci Dumnezeu a închis poarta raiului pentru el şi nu-i foloseşte la nimic, dar foloseşte celor vii care le aduc cu vrednicie (Pravila Mare de la Târgovişte, 158).

„Mirida care se scoate la Liturghie şi pomenirea care se face pentru cel mort, îl uneşte pe cel mort cu Dumnezeu şi-l împărtăşeşte cu Dansul nevăzut „(Sfântul Simeon al Tesalonicului, cap. 6, p. 375). Foloseşte încă pentru

sufletele celor raposati şi pomenirile care se fac la 3, la 9 şi la 40 de zile (Ibidem 162). Pomenirea morţilor se face pana la un an şi până la şapte ani. Cel ce a murit spovedit, dar nu şi-a împlinit canonul, este ajutat după moarte de slujbele Bisericii, de rugăciuni şi de milostenii ce se fac pentru el. Iar dintre rugăciunile ce se fac pentru raposati, cele mai de folos sunt Sfintele Liturghii (Sfântul Simeon al Tesalonicului, IX, 72; Pravila bisericească de Arhim. Nicodim Sachelarie şi Viaţa repausaţilor). Dacă cineva a murit spovedit, dar nu şi-a făcut canonul pe pământ, îl face dincolo, în iad, şi apoi este scos la odihna raiului.

243. Ce sunt şi cate sunt la număr vamile vazduhului pe unde trec sufletele după moarte?

Vamile vazduhului sau „tribunalele din vazduh, pe unde trec şi sunt cercetate sufletele oamenilor după moarte, sunt formate din cete de îngeri rai, diavoli dintre cei mai înfricoşători, care stau în calea sufletelor, le opresc, le vadesc păcatele făcute, chiar şi pe cele spovedite şi părăsite de multă vreme, pe cele săvârşite în copilărie, în tinereţe, la bătrâneţe, pe cele gândite şi săvârşite cu voie sau fără voie, pana în clipa morţii. Sfântul Apostol Pavel zice despre aceste cete diavolesti: „Că nu ne este noua lupta împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva stăpâniilor, a începătorilor şi stăpânitorilor veacului acestuia „(Efeseni 6, 12). Aşa precum şi Sfanitul Pavel adevereste, ca cel ce a fost răpit pana la al treilea cer, precum şi Tradiţia Bisericii, ne învaţă ca cetele diavolilor din vazduh sunt împărţite în numeroase grupuri sau polcuri, după numărul patimilor şi ale păcatelor de moarte. Fiecare ceata de îngeri rai, una mai înfricoşătoare decât alta, are în fruntea sa un înger cumplit, având misiunea sa cerceteze sufletul de un anumit păcat. Adică, de când l-a făcut, cum l-a făcut, de câte ori, în ce împrejurare, dacă l-a mărturisit sau nu la preot, dacă a făcut sau nu canon pentru el, dacă l-a părăsit, dacă a îndemnat şi pe alţii să-l facă sau nu. Cele mai grele vami, unde cad cei mai mulţi creştini sunt vamile desfrânării, beţiei, uciderii de copii, mândriei, necredinţei, osândirii

altora, lenevirii, zgârceniei, urii, lăcomiei şi eresurilor.

Cât despre numărul exact al acestor vami, sau cum anume sunt aşezate în vazduh, rămâne o taină a lui Dumnezeu. Unii sfinţi, şi mai ales Sfântul Vasile cel Nou de la 26 martie, număra 20 de vami ale vazduhului, pentru principalele păcate de moarte. Alţii număra 24. Noi nu trebuie să iscodim tainele lui Dumnezeu. Numai atât trebuie să ştim ca „pentru tot cuvântul desert vom da seama”. De aceea trebuie să părăsim tot păcatul, să ne mărturisim la duhovnici iscusiti, să facem canonul dat, să punem început bun, să ne rugăm neîncetat, să facem milostenie şi să alergam cât mai des la biserică. Prin acestea ni se iartă toate păcatele şi se mântuiesc sufletele noastre de vameşii vazduhului şi de muncile iadului.

244. De ce dezgroapa în unele parţi morţii la şapte ani?

După tradiţia Bisericii morţii nu se dezgroapa niciodată, pana la judecata cea de apoi. Dar în unele locuri este obiceiul de a se dezgropa morţii la şapte ani, când li se face pomenire la mormânt. Se mai dezgroapa prin oraşe, unde nu este suficient loc prin cimitire şi chiar în unele mănăstiri, iar osemintele călugărilor se depun în aşa numitele „gropnite”, „cripte”, adică „osuare”, situate sub bisericile din cimitir, cum sunt la mănăstirile Neamţ, Secu, Agapia, Varatec şi altele.

Dezgroparea morţilor este benevola. De obicei se păstrează tradiţia locului. Dezgroparea este obligatorie numai în trei cazuri: când cel raposat a fost blestemat, sau a fost sub vreo legătura arhiereasca, sau a murit în păcate foarte grele. Dacă sunt aflaţi neputrezi, este semn că nu au fost iertaţi de Dumnezeu şi este nevoie de multe rugăciuni şi dezlegări ca să fie iertaţi. Iar în alte cazuri nu trebuie să le mai tulburam liniştea celor pecetluiti pana la a doua înviere.

245. Care sunt semnele ce caracterizează moaştele sfinţilor?

Moaştele sfinţilor aflate întregi în morminte sunt şi rămân permanent nestricacioase; sunt bine mirositoare;

răspândesc buna mireasma; sunt uscate, uşoare şi au culoare galben-deschis, asemenea alunelor coapte; sunt plăcute la vedere; nu provoacă frica, ci bucurie duhovnicească; sunt asemenea omului care doarme liniştit, şi izvorase din ele felurite minuni şi vindecari de boli, spre slava lui Dumnezeu (a se vedea şi Pidalion 1, fila 444). Cele mai recente sfinte moaşte descoperite în vara anului 1980 în pustiul Hozeva, din valea Iordanului, sunt moaştele unui mare sfant şi sihastru roman, moldovean, Cuviosul ieroschimonah Ioan Iacob „Hozevitul". În prezent sfintele lui moaşte, întregi şi bine mirositoare, sunt aşezate într-un sicriu frumos şi depuse în biserica mănăstirii Sfântului Gheorghe Hozevitul, din apropiere de Ierihon.

246. Părinte Cleopa, de ce trebuie să fie sfârşitul lumii?

Spun Sfinţii Părinţi ca pentru patru pricini trebuie să fie sfârşitul lumii. Ca să se arate dreptatea lui Dumnezeu în toată desăvârşirea ei; ca să se arate nedreptatea oamenilor fata de poruncile lui Dumnezeu; să se pedepsească păcatele şi fărădelegile lumii de la întemeierea ei până la sfârşitul veacurilor şi ca să se răsplătească faptele bune ale drepţilor pe măsura credinţei şi a răbdării lor.

247. Când va fi sfârşitul lumii?

Nimeni nu ştie când va fi sfârşitul lumii. Aceasta este o mare taina a lui Dumnezeu. Odată ucenicii au întrebat pe Iisus Hristos când va fi sfârşitul lumii. Iar Domnul le-a răspuns: „De ziua şi de ceasul acela nimeni nu ştie, nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl „(Matei 24, 36; Marcu 13, 32; Luca 17, 20). Mântuitorul ne spune ca sfârşitul va veni fără de veste, precum a venit; cândva şi potopul. „Precum a fost în zilele lui Noe, aşa va fi şi venirea Fiului Omului. Căci, precum în zilele acelea dinainte de potop, oamenii mâncau şi beau, se însurau şi se maritau, pana în ziua când a intrat Noe în corabie şi n-au ştiut pana ce a venit potopul şi i-a luat pe toţi, la fel va fi şi venirea Fiului Omului „(Matei 24, 37 – 39). De aceea, întotdeauna trebuie „să priveghem", să fim pregătiţi prin

pocăinţa şi fapte bune şi să stăm în aşteptarea Mirelui Hristos, precum stăteau fecioarele cele înţelepte, ca nu ştim în care straja din noaptea vieţii noastre va veni, „ca în ceasul în care nu gândim Fiul Omului va veni „(Matei 24, 42 – 44). Însă Domnul nu ne-a lăsat cu totul în nedumerire. El ne-a spus ca mai înainte de venirea Sa „în slava, să judece viii şi morţii”, cum spune la Crez, vor urma numeroase semne între oameni, pe pământ şi în univers, care vor prevesti apropierea venirii lui Hristos. După aceste semne vom cunoaşte cât de aproape este venirea Domnului la judecata.

248. Care sunt cele mai importante semne premergătoare venirii lui Hristos la Judecata de apoi?

Ni le-au arătat în Vechiul Testament mai ales marii profeţi Isaia, Iezechiel şi Daniil, iar în Noul Testament, Sfinţii Apostoli Petru, Pavel şi Ioan, în Apocalipsa. Dar cel mai clar ni le-a prevestit însuşi Domnul nostru Iisus Hristos, prin Sfinţii Evanghelişti (Matei 24; Marcu 13; Luca 21).

249. Ce trebuie să facem noi creştinii ca să aflăm mila în ziua Judecaţii lui Hristos?

Să facem mila, ca să aflăm mila. Mântuitorul ne va întreba mai întâi de faptele milei creştine, precum citim la Sfântul Evanghelist Matei, în capitolul 25, versetele 31 – 46. Apoi să păstram cu sfinţenie dreapta credinţa în Iisus Hristos, aşa cum am moştenit-o de la Sfinţii Apostoli. Să ne pazim de „prorocii şi hristoşii mincinoşi”, care sunt creştini răzvrătiti ce se rup de Trupul Bisericii lui Hristos. Pe lângă dreapta credinţa sa ascultam de Sfânta Biserica şi de pastorii noştri sufleteşti; să ne rugăm mai mult; să ne spovedim des, să părăsim tot păcatul care ne desparte de Dumnezeu, să trăim cu toţii în dragoste, „căci dragostea niciodată nu cade „(I Corinteni 13, 8) şi să răbdam toate necazurile şi încercările vieţii, căci ne spune Hristos: „cel ce va rabda pana la sfârşit, acela se va mântui „(Matei 24, 13).

250. Cum trebuie să înţelegem semnul apocaliptic 666, de care se vorbeşte în Apocalipsa, capitolul 13,

versetul 18?

Numărul 666 este un număr alegoric, simbolic. Unele grupari sectare cred, în mod literal, că va fi o „pecete „pusă pe fruntea sau pe mâna dreapta a anumitor creştini vrednici de pedeapsă. În Biserica Ortodoxă, cel mai bine explica sensul acestui număr Sfântul Andrei, episcopul Cezareei. Astfel, primul 6 – spune acest sfant – simbolizează mania fără judecata; al doilea 6 simbolizează mintea plină de tulburare; iar al treilea 6 simbolizează pofta fără raţiune. Toate aceste trei patimi vor stăpâni pe mulţi creştini în veacul de pe urma, adică răzbunarea, necredinţa şi desfrânarea.

251. Prin sfârşitul lumii înţelegem distrugerea generală a universului sau numai o reînnoire a lui?

Nu va fi distrusă lumea materială, pământul şi întreg universul, ci numai se va reînnoi, se va curaţi, după care „va fi cer nou şi pământ nou „(Apocalipsa 21, 1). La fel spune şi psalmistul David: „Trimite-vei Duhul Tău şi se vor zidi şi vei înnoi fata pământului „(Psalm 103, 31; II Petru 3, 13). Este păcat să credem că Dumnezeu va distruge definitiv zidirea Lui pe care a făcut-o cu mâinile Sale şi a zis „că este buna foarte”. Sfinţii Părinţi au hotărât şi ei ca „cine va zice ca la sfârşitul lumii va fi distrus desăvârşit pământul şi universul – care este zidirea lui Dumnezeu – să fie anatema”.

252. De ce trebuie să învie trupurile tuturor oamenilor la Judecata de apoi?

Trupurile tuturor oamenilor, de la primul Adam până la ultimul născut din femeie trebuie să învie la Judecata de apoi ca să stea înaintea tronului lui Iisus Hristos (Romani 14, 10; II Corinteni 5, 10) şi ca să ia fiecare suflet şi trup plata sau osânda, după faptele care le-a lucrat cu trupul şi sufletul în viaţa aceasta de acum (Iov 31, 11; Pilde 24, 12; Ieremia 17, 10; 32, 19; Iezechiel 18, 20; Matei 25, 35 – 45; Romani 2, 6; Iacob 2, 13; I Petru 1, 17). Învierea drepţilor se va face pentru a învia cu trupuri duhovniceşti şi nestricacioase, asemenea trupului lui Hristos (Romani 6, 5; I Ioan 3, 2; Filipeni 3, 21). Nu vor fi două rânduri de

învieri, a celor drepţi mai întâi, pentru a împăraţi cu Hristos o mie de ani şi apoi a celor păcătoşi, cum învaţă ereticii hiliasti (milenaristi). Ci toţi vor învia odată „la trambita arhanghelului”. Trupurile oamenilor trebuie să învie, sau spre osânda, sau spre slava veşnica. (Daniel 12, 2 – 3).

Trupurile drepţilor vor învia spre a fi proslăvite cu cele patru însuşiri ale trupurilor cereşti, de care spune Sfântul Apostol Pavel, adică cu nestricăciunea, cu puterea, cu slava şi cu duhovnicia (I Corinteni 15, 42 – 49). Trupurile drepţilor vor învia ca să poarte chipul trupului celui ceresc al lui Hristos, precum în lumea aceasta au purtat chipul trupului cel pământesc (I Corinteni 15, 48). Iar trupurile celor păcătoşi vor învia spre munca veşnica (Matei 25, 46) şi „spre a se cunoaşte din aşezarea fetei lor vina lor şi păcatele care le-au făcut „(Uşa pocăinţei). Trupurile drepţilor vor învia ca să fie proslăvite de Hristos, pe care L-au purtat în inima lor pe pământ, ostenindu-se la toată fapta cea bună, după învăţătura Evanghelii. Iar trupurile păcătoşilor vor învia ca să se arate întunecate şi grozave la vedere, ca cele ce au făcut lucrurile întunericului şi au purtat în ele pe diavolul, care este întuneric şi înşelăciune (Uşa pocăinţei, cap. 3).

253. Când şi unde va fi judecata viitoare?

Întrebi când va fi Judecata de apoi? Ne este de ajuns să ştim ca Dumnezeu a hotărât o zi pentru judecata cea viitoare (Isaia 2, 12; 34, 8; Fapte 17, 31; Romani 2, 16; Matei 11, 22 – 24), care va fi sfârşitul lumii acesteia (Matei 24, 1 – 26). Iar când va veni ziua Judecaţii de apoi, să auzim pe însuşi Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Care zice: „Iar de ziua şi ceasul acela nimeni nu ştie, nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl „(Matei 24, 36). Iar de locul unde va fi judecata, ştim din gura Sfântului Apostol Pavel, că va fi în vazduh şi în nori (I Tesaloniceni 4, 17; Ioan 3, 17, 24; I Corinteni 15, 51). După mărturia sfântului proroc Ioil, locul judecaţii va fi în Valea Plângerii, adică în Valea lui Iosafat de lângă Ierusalim: „Şi voi aduna toate neamurile, zice prorocul, şi le voi pogori pe ele în Valea lui

Iosafat şi mă voi judeca cu ele acolo „(Ioil 4, 12). Iar Sfântul Ioan Gura de Aur zice ca locul judecaţii de apoi va fi „afara oareunde de toată lumea aceasta, precum socotesc eu. Ca precum temniţele împăraţilor şi ocnele departe sunt puse, aşa şi gheena va fi afară de lumea aceasta, „(Împărţire de grâu, Cuvânt despre judecata ce va să fie). Aşadar, din mărturiile sfinţilor proroci şi Apostoli şi din învăţătura Evangheliei lui Hristos, se arata atât de luminat că este judecata şi osânda veşnica pentru cei păcătoşi. Iar de locul unde va fi judecata şi gheena focului veşnic ne spune cel mai clar Sfântul Apostol Pavel, că va fi în vazduh (I Tesaloniceni 4, 17).

254. După care legi se vor judeca toate seminţiile pământului?

Sfântul Grigorie de Nyssa spune ca după patru legi vor fi judecaţi oamenii la înfricoşătoarea Judecata de apoi:

a. Cei care au trăit de la Adam pana la darea legii pe Muntele Sinai, vor fi judecaţi de Hristos după legea conştiinţei data omului din naştere, numita şi legea morala sau legea firii. Prin conştiinţa, care este glasul lui Dumnezeu în om, fiecare ştie ce este bine şi ce este rău. După aceasta lege s-a condus lumea până la Moise (Romani 2, 14 – 15).

b. A doua lege după care se vor judeca oamenii dinainte de Hristos şi toţi cei ce nu cred în Hristos, este legea zidirilor, a întregii creaţii care ne sta pururea în faţa şi ne spune că este făcuta atât de minunat de un Creator nevăzut, de Dumnezeu. „Lumea văzuta, spune Sfântul Vasile cel Mare, este scoala a sufletelor celor cuvântătoare”, este Biblia nescrisa a tuturor oamenilor (Romani 1, 20; Filocalia, vol. X, Cuvântul 5, pag. 43; Exaimeron, Cuvântul 1, Bucureşti, 1826).

c. A treia lege, după care se vor judeca numai evreii, este legea scrisa a lui Moise, care s-a dat pe muntele Sinai (Romani 2, 12).

d. A patra lege este Legea darului sau Evanghelia, data noua de Hristos, după care se vor judeca toate popoarele creştine (Ioan 12, 48; Romani 2, 1 – 6; Iacob 2,

12).

Dacă cineva se leapada de botezul creştin este un apostat, adică lepădat de Dumnezeu şi nu are iertare în veci, iar la judecata va fi mai greu pedepsit decât un pagan care nu a ştiut pe Hristos. Sfinţii părinţi spun ca paganii nu se pot întoarce uşor la credinţa în Hristos pentru că n-au cunoscut pe Dumnezeu. Tot ei spun ca cei ce au greşit în Legea darului, ca creştini, mai greu şi mai tare se vor pedepsi decât paganii care au greşit după legea firii.

255. Întrucât drepţii din rai sunt mântuiţi, pentru ce trebuie să innvie şi ei din morţi şi să fie judecaţi a doua oară în ziua de apoi?

Pentru ca în ceasul morţii au fost judecaţi provizoriu şi fără trup, iar la judecata de apoi vor fi judecaţi cu tot cu trup. Adică, va fi judecat şi trupul pentru faptele lui, ca să nu rămână nici el nejudecat şi nerăsplatit sau neosandit. Apoi, pentru ca de la judecata particulara pana la cea de pe urma, faptele bune făcute de cei drepţi pe pământ le agonisesc mai multă răsplata şi odihna intru împărăţia lui Dumnezeu, care li se va da în ziua cea mare a judecaţii. La fel şi cu cei păcătoşi, faptele lor rele de pe pământ le agonisesc după moarte, prin sminteala, mai multă osânda care li se va da la judecata de apoi.

Deci, la judecata viitoare se vor judeca şi drepţii şi păcătoşii (Ecclesiast 3, 17; II Petru 2, 9) „şi toţi vom sta înaintea divanului lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce-a lucrat prin trup „(Romani 14, 10; II Corinteni 5, 10). Aşadar, drepţii se vor judeca spre a avea „mărturia lui Hristos înaintea Tatălui „(Matei 10, 32; 25, 34; Luca 12, 8; Apocalipsa 3, 5) şi spre a primi răsplata cea veşnica; iar păcătoşii vor învia spre a primi osânda cea veşnica, după faptele lor (Matei 13, 43; 25; 46; Ioan 5, 29; Romani 2, 7 – 10; II Timotei 4, 8; I Petru 5, 4; Apocalipsa 11, 18). Drepţii, după judecata de apoi, nu mai primesc raiul în care au fost până atunci, ci primesc împărăţia lui Dumnezeu unde „vor străluci ca soarele „intru lumina Prea Sfintei Treimi (Matei 25, 4, 34; 43).

256. De ce se cercetează la judecata de apoi numai

faptele milosteniei iar celelalte fapte nu, după cum spune Evanghelia după Matei, capitolele 25, 34 – 45?

Să nu zicem ca la judecata de apoi nu se întreabă şi celelalte fapte bune. Să ne aducem aminte de cuvintele Domnului, Care zice: „De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a carturarilor şi fariseilor, nu veţi intra în împărăţia cerurilor (Matei 5, 20). Să ne aducem aminte ca împărăţia cerurilor este a celor săraci cu duhul (Matei 5, 3) şi a celor ce sunt prigoniti pentru dreptate (Matei 5, 10). Să ne aducem aminte ca numai cei ce vor ajunge la nevinovăţia şi curăţia pruncilor „vor intra intru împărăţia cerurilor „(Matei 18, 3; 19, 14; Marcu 10, 14; Luca 18, 16). Să ne aducem aminte „ca prin multe scârbe şi necazuri ni se cade noua a intra intru împărăţia lui Dumnezeu „(Fapte 14, 22). Iar Sfântul Apostol Pavel zice: „Nu va amăgiţi: nici desfrânaţii, nici închinătorii la idoli, nici preacurvarii, nici malahienii, nici sodomiţii, nici furii, nici lacomii, nici beţivii, nici ocaratorii, nici răpitorii, nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu „(I Corinteni 6, 9 – 10). La Efeseni, întăreste din nou acest lucru zicând: „Aceasta să ştiţi ca tot desfrânatul, sau necuratul, sau lacomul, care este slujitor idolilor, nu are moştenire intru împărăţia lui Hristos şi Dumnezeu „(Efeseni 5, 5). Iar la Apocalipsa zice: „partea celor fricoşi şi necredincioşi, şi păcătoşi, şi spurcaţi, şi ucigaşi, şi desfrânaţi, şi fermecători, şi închinători la idoli, şi a tuturor celor mincinoşi este iezerul care arde cu foc şi pucioasa, care este moartea a doua „(Apocalipsa 21, 8). Şi Pavel adauga în alt loc: „Nu ştiţi oare ca nedrepţii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu? „(I Corinteni 6, 9). Iar Domnul zice: „pentru tot cuvântul desert pe care îl vor grai oamenii vor da seama în ziua judecaţii „(Matei 5, 22; 12, 36 – 37; Iuda 15).

Aşadar, de toate faptele cele bune şi cele rele vom fi întrebaţi în ziua judecaţii de apoi. Iar dacă spune evanghelistul ca la judecata de apoi vom fi întrebaţi numai de cele şapte fapte ale milosteniei (Matei 25, 34 – 45), aceasta să înţelegem ca milostenia este una din fiicele dragostei, după cum zice şi Sfântul Pavel ca „dragostea se

milostiveşte…” (I Corinteni 13, 4). Deci, întrucât dragostea este „legătura desăvârşirii „(Coloseni 3, 14), să înţelegem ca din dragostea de Dumnezeu şi cea de aproapele izvorase toate faptele cele bune şi ca cine are dragoste desăvârşita acela a ajuns la „plinirea Legii „(Romani 13, 8 – 10), având în sufletul sau cea mai mare fapta buna care „nu piere niciodată „(I Corinteni 13, 8). Căci în dragoste se cuprind toate faptele cele bune.

Pentru aceasta va întreba Domnul la judecata numai de milostenie, pentru ca cel ce este cu adevărat milostiv este şi un izvor al dragostei de Dumnezeu şi de oameni şi lucrător a toată fapta bună.

257. De câte feluri este milostenia creştina?

Milostenia creştina este de două feluri: trupească, adică materiala şi sufletească, adică duhovnicească. Ambele milostenii izvorase din dragostea de Dumnezeu şi de aproapele.

258. Care sunt faptele milosteniei trupeşti cele mai mari?

Sunt cele arătate de Mântuitorul la Evanghelia judecaţii de apoi (Matei 25, 4 – 45) şi anume: să hrănim pe cel flamand, să adapam pe cel însetat, să îmbrăcam pe cel gol, să cercetăm pe cel bolnav şi întemniţat, să odihnim pe cel străin şi care este în necaz.

259. Care sunt faptele milosteniei sufleteşti?

Să întoarcem la dreapta credinţa pe cei necredincioşi şi eretici; să întoarcem la pocăinţa pe cei păcătoşi şi înstrăinaţi de Dumnezeu; să învăţăm cele bune pe cei neştiutori; să mângâiem şi să sfătuim pe cei deznădăjduiţi, pe cei întristaţi şi bolnavi; să ne rugăm pentru aproapele nostru, adică pentru tot omul care este în nevoi (Filipeni 1, 19; Coloseni 4, 3; Iacob 5, 16); să iertam din inima pe cei ce ne greşesc şi să nu ne răzbunam pe ei (Matei 5, 44 – 48; 18, 22).

260. Care este cea mai mare fapta buna a iubirii de Dumnezeu? Dar a iubirii fata de aproapele?

Cea mai mare fapta buna a iubirii de Dumnezeu este „de a lua cineva crucea sa şi a urma lui Hristos până la

moarte „(Matei 10, 38; Luca 14, 27), aşa cum au făcut sfinţii mucenici, cuvioşii, călugării cei aleşi şi toţi creştinii drepţi. Iar fapta buna cea mai mare izvorata din iubirea de aproapele este „de a-şi pune cineva sufletul (viaţa) pentru aproapele sau „(I Tesaloniceni 2, 8; II Corinteni 12, 15; II Timotei 2, 10; I Ioan 3, 16).

261. Rugăciunea pentru aproapele este o datorie sau o faptă de milostenie?

Este şi una şi alta, căci toate faptele bune sunt o datorie a creştinilor fata de Dumnezeu şi de oameni. Rugăciunea pentru aproapele este o dovadă a dragostei creştine (II Corinteni 9, 14) şi o datorie duhovnicească a fiecărui membru al Bisericii lui Hristos (Efeseni 6, 18; I Timotei 2, 1; Iacob 5, 16). Oricum am socoti, suntem datori să ajutam pe aproapele nostru cu rugăciunea, cu cuvântul, cu sfatul, cu hrana, cu bani, cu tot ce putem şi este.

262. Cum poate face milostenie săracul care nu are ce să dea milostenie?

Dacă cineva este aşa de sărac că nu are nimic să dea milostenie celui lipsit, unul ca acela este scutit de milostenia cea trupească, „ca dacă nu avem, nu ni se cere „zice Sfântul Isaac Sirul. Însă milostenie duhovnicească oricine poate şi este dator să facă cu aproapele. Adică sa se roage pentru cei în suferinţa, să-i îndemne la biserică, să le dea un pahar cu apa, să le spună un cuvânt de mângâiere.

263. Călugării sunt datori să facă milostenie materiala?

Cât priveşte pe călugări „este mai mare lucru pentru ei să fie săraci, decât să miluiască pe săraci „(Filocalia, vol. IX, Cuvintele 16 şi 17 din Scara Sfântului Ioan Scararul). Iar dacă monahii vor uita făgăduinţa lor de a fi săraci şi vor aduna bani şi alte averi, atunci prea obligaţi sunt să facă milostenie la săraci, căci ei au dat jurământ înaintea lui Hristos să trăiască toată viaţa în săracie de bunăvoie. Pe călugării care aduna bani şi averi numai milostenia îi poate izbăvi de osânda lui Dumnezeu. În legătura cu aceasta să vă spun o istorioara adevărata, scrisa în Prolog,

volumul I, în 11 octombrie.

Era un egumen vestit la o mănăstire cu mulţi călugări. Acesta la început era foarte milostiv şi iubitor de săraci. Pe toţi care băteau la poarta mănăstirii îi primea, îi ospata, vorbea cu ei şi le dădea cele de nevoie. Mai târziu, a devenit iubitor de cinste omeneasca şi a părăsit milostenia şi pe săraci. Se împrietenise cu oameni bogaţi, cu dregatori şi boieri, cărora zilnic le dădea ospete şi se îndeletnicea numai cu ei. Iată ca odată a venit la poarta mănăstirii un bătrân sărac şi i-a spus portarului: „Părinte, spune-i egumenului că a venit un frate al lui de departe cu multă osteneala şi doreşte să vorbească cu dansul”. S-a dus portarul mănăstirii, dar egumenul ospata şi vorbea cu bogaţii. Când i-a spus, a răspuns cu asprime portarului: „Nu mă supara acum. Nu mă vezi vorbind cu oamenii? Pentru ce ai slobozit pe acest sărac în mănăstire?”. Auzind acel sărac nu s-a tulburat, ci a stat în aşteptare la poarta până seara. După cinci ceasuri a venit la egumen un oarecare om bogat şi l-a întâmpinat egumenul în poartă. Atunci i-a spus săracul acela; „Am a-ţi spune un cuvânt, părinte”. Dar egumenul nu l-a băgat în seamă, ci l-a lăsat la poarta şi s-a dus la cina cu bogatul. Apoi iar l-a petrecut pana la poarta şi nu a luat în seama rugămintea săracului aceluia. Deci, înserându-se şi văzând el că nu-l primeşte egumenul, s-a apropiat de portar şi i-a zis: Aşa să-i spui egumenului: A venit Hristos la tine şi nu l-ai primit! Deci, întrucât cauţi cinste omeneasca, iată, de acum voi trimite la tine pe cei bogaţi şi puternici din toată ţara aceasta, ca lucruri pământeşti doreşti, dar bunătăţile Mele nu le vei vedea! „În clipa aceea s-a făcut nevăzut. Era Iisus Hristos în chip de sărac! Să învăţăm de aici, părinte, ce mare putere are milostenia la săraci pentru mântuirea noastră. Ca odată cu săracul vine şi Hristos la uşa noastră. Deci, cei care avem câte ceva, să le dam, ca să nu plece de la noi întristaţi. Iar cei care nu au, să-i mângâie măcar cu un cuvânt şi să se roage pentru ei. Să ne amintim de părintele Vichentie Malau, mare duhovnic la Secu şi Agapia. Când venea cate un sărac la chilia lui şi nu mai avea ce să-i dea,

se ducea pe la părinţi sau maici şi le zicea: „Vă rog, împrumutaţi-mă cu o sută de lei, că a venit Hristos la mine şi nu am ce să-l dau! „Aşa făceau părinţii noştri. Aşa sa facem şi noi! Săracii sunt mântuirea noastră.

264. Care este importanta milosteniei pentru mântuirea sufletului? Milostenia singura mai poate înlocui pe celelalte fapte bune?

Am arătat mai înainte ca adevărata milostenie trupească şi sufleteasca izvorăşte din dragostea de Dumnezeu, şi de aproapele. Dacă cineva este milostiv, fără vreun scop rău, unul ca acela are dragoste de Dumnezeu şi de aproapele şi prin aceasta el împlineşte toată Legea, deoarece „dragostea este împlinirea legii şi legătura desăvârşirii „(Romani 13, 8 – 10; Coloseni 3, 14).

„Mila este mai plăcuta lui Dumnezeu decât jertfele „(Osea 6, 6; Matei 9, 13; 12, 7). „Cine face milostenie îşi face bine sufletului său”, zice Solomon (Pilde 11, 17), dobândeşte viaţa, dreptate şi slava „(Pilde 21, 21) şi este fericit (Pilde 14, 21). Iar Mântuitorul fericeşte pe cei milostivi şi le asigura mila Sa, atât în veacul de acum cât şi în cel viitor, căci zice: „Fericiţi cei milostivi ca aceia se vor milui „(Matei 5, 7).

Dar nu este de ajuns pentru mântuire numai milostenia. Ca nu numai porunca milosteniei trebuie împlinita, ci şi toate celelalte fapte bune şi porunci ale lui Dumnezeu: Sfântul Apostol Iacob zice: „Cine va pazi toată legea, dar va greşi într-o singură porunca, s-a făcut vinovat de toate poruncile. Căci Cel ce a zis să nu desfrânezi, a zis şi să nu ucizi. Şi dacă nu desfrânezi dar ucizi, te-ai făcut călcător al legii „(Iacob 2, 11). Cel ce a zis „fiţi milostivi „(Luca 6, 36), tot Acela a zis: „Nu judecaţi şi nu veţi fi judecaţi; nu osândiţi şi nu veţi fi osândiţi; iertaţi şi se va ierta vouă „(Luca 6, 37). Şi cel ce a fericit pe cei milostivi, Acela a fericit şi pe cei săraci cu duhul şi pe cei blânzi şi pe cei ce flămânzesc şi pe cei prigoniti pentru dreptate (Matei 5, 3 – 12).

Deci, trebuie să înţelegem clar ca omul credincios, care voieşte să se mântuiască, este dator să împlinească

nu numai porunca milosteniei, ci să se ostenească după a sa putere a împlini toate faptele bune şi toate poruncile Domnului.

265. De ce se numeşte iubirea de argint, adică iubirea de bani, de plăceri şi de averi, închinare la idoli?

Se numeşte închinare la idoli pentru ca cei ce iubesc banii, plăcerile trupului şi averile, se închina acestor patimi ca unor dumnezei şi pun pe acestea mai presus decât pe Ziditorul. Adică, cel ce se iubeşte pe sine mai mult decât pe Dumnezeu, este un închinător la idoli. La fel este şi cel ce se îngrijeşte de mâncare, de bani, de haine, de avere, mai mult decât de suflet, de biserica, de rugăciune, de spovedanie, de milostenie. Iubirea de sine are măsura iubirea de aproapele (Matei 19, 19). Iubirea de Dumnezeu nu are limita, adică este nelimitata, după porunca: „Să iubeşti pe Dumnezeu din toată inima ta; din tot cugetul tău şi din toată puterea ta „(Deuteronom 6, 4 – 5). Cel iubitor de bani se închina banilor în locul lui Dumnezeu. Cel lacom la mâncare îşi face pântecele sau un dumnezeu, adică idol, după mărturia Sfântului Apostol Pavel (Coloseni 3, 5). Iar „cel ce face păcatul este rob al păcatului „(Ioan 8, 34; Romani 3, 9; 6, 16; Efeseni 2, 3; I Tesaloniceni 4, 5; Tit 3, 3; II Petru 2, 19). Deci, cine este rob al păcatului, nu mai poate fi rob al lui Dumnezeu. Tocmai de aceea Mântuitorul a pus prima condiţie, celui ce vrea să-l urmeze Lui, să se lepede de sine şi să-şi ia crucea sa, spre a-l urma Lui (Matei 16, 24). Şi aceasta, pentru ca cel ce are patima iubirii de sine are împreună cu ea şi toate patimile şi păcatele, deoarece „iubirea de sine este maica, rădăcina şi izvor a tot păcatul „(Sfântul Efrem Sirul, Tomul III, Cuvânt pentru faptele cele bune şi pentru patimi; Fi! ocalia, vol. IV, Cuvânt minunat şi folositor, de Sfântul Ioan Damaschin etc.).

266. Ce este egoismul şi cum poate creştinul să se izbăvească de el?

Egoismul este iubirea de sine, adică iubire neraţionala, exagerata fata de trup (Filocalia, vol. II, cap. 59). Creştinul se poate curaţi de aceasta cumplita patima

prin lepădarea de sine (Matei 16, 24); prin biruirea de sine, nepreţuirea de sine, defăimarea de sine, cunoştinţa de sine şi tăgăduirea de sine; prin rugăciune, post şi deasa spovedanie.

Convorbirea a noua

Diverse cuvinte de folos, secte, ecumenism

267. Odată l-a întrebat pe părintele Cleopa unul din fii săi duhovniceşti: Ce trebuie să fac când slujesc Sfânta Liturghie şi primesc pe Hristos?

Când vrei să sluşeşti şi să te împărtăşeşti cu Trupul şi Sângele lui Hristos, trei lucruri eşti dator să faci: să fii împăcat cu toţi, să te spovedeşti şi să-ţi faci canonul de rugăciune. Cu aceste trei întotdeauna apropie-te, iar fără acestea niciodată să nu îndrăzneşti a te apropia de cele sfinte, ca să nu te arzi în focul cel dumnezeiesc.

268. Un călugăr din Mănăstirea Neamţ l-a întrebat pe părintele Cleopa într-o zi: Ce să fac să mă mântuiesc?

Părinte Hariton, pazeste aceste trei şi te vei mântui cu darul lui Hristos: Să nu-ţi rămână canonul şi rugăciunea nefăcute în fiecare zi; scoala-te la miezul nopţii şi te roagă lui Dumnezeu, luând parte la slujba Utreniei; înfrâneazâ-te până la moarte de mâncarea de carne şi de vorbirea de rău.

269. Părinte Cleopa, daţi-mi un cuvânt de folos l-a rugat unul din fii săi duhovniceşti.

Asculta, părinte. Mama tuturor faptelor bune este sfânta rugăciune. Dacă în vremea cea rânduita pentru rugăciune, te ocupi cu altceva afară de rugăciune eşti batjocorit de diavoli, ca toţi sfinţii au fost sub rugăciune. Prima grija să-ţi fie rugăciunea şi apoi cititul, scrisul şi lucrul mâinilor. Să nu te fure ocupaţiile în locul rugăciunii. Numai când eşti sub ascultare ai motiv binecuvântat să lipseşti de la rugăciuni, căci ascultarea este mai mare decât rugăciunea.

270. Altădată a zis iarăşi despre rugăciune:

Nimic nu lipeste pe om mai mult de Dumnezeu ca sfânta rugăciune! Să nu ne lenevim nicio clipă de a vorbi cu Dumnezeu, căci diavolul da mare război împotriva celor

ce se roagă.

271. Odată l-a întrebat un călugăr: Părinte Cleopa, care este cea mai mare fapta bună pentru cel ce se pocăieşte?

Spun dumnezeieştii Părinţi ca nicio fapta buna nu este mai scumpa sub soare ca recunoaşterea păcatelor tale; şi nicio primejdie nu este mai mare pentru suflet ca nerecunoaşterea neputinţelor tale.

272. Un alt frate l-a rugat: Spuneţi-mi un cuvânt despre Împărăţia lui Dumnezeu.

Asculta, frate. Împărăţia lui Dumnezeu nu sta în cuvânt, ci sta în putere; adică în lucrarea faptelor bune!

273. Un duhovnic din mănăstire l-a întrebat: Părinte Cleopa, vin credincioşi la mine la spovedit, să-i primesc?

Să-i primim cu toată dragostea, părinte. Cât s-au chinuit îngerii lor să-i aducă pana aici şi noi să-i lasam nemarturisiti?

274. Un credincios l-a întrebat: Părinte Cleopa, m-am certat cu cineva şi ori de câte ori îi cer iertare, nu vrea să mă ierte. Ce să fac să mă împac cu dansul?

Nu-i mai zice nimic, nici nu-l vorbi de rău către cineva, ci roagă-te lui Dumnezeu pentru dansul şi iartă-l din inimă. De la o vreme se stinge mania, asemenea unui foc peste care nu mai pui lemne.

275. Odată l-a întrebat cineva: Ce zici, părinte Cleopa, este păcat să fumezi?

N-am găsit scris în Sfânta Evanghelie „să nu fumezi”; dar am găsit scris „să nu judeci”! Fumatul însă este păcat.

276. Un călugăr l-a întrebat: Părinte Cleopa, de ce nu mă pot ruga cu aceeaşi râvna ca în ziua când am venit la mănăstire?

Din cauza uitării, căci uitam de ceasul morţii şi al judecaţii lui Dumnezeu. Sfinţii Părinţi ne învaţă, zicând: „Precum apa stinge focul, aşa uitarea stinge rugăciunea! „Să ne întoarcem la râvna cea dintâi şi ne vom mântui.

277. Unui părinte care se mania adesoori pe ucenicul său, i-a zis odată bătrânul:

Părinte, nimic nu este mai greu decât să creşti

duhovniceşte pe cineva. Dar să nu uităm ce spune Sfântul Efrem Sirul, ca chipul îndreptării şi al câştigarii sufletelor este numai al blândeţii.

278. Un frate care pătimea o grea încercare, l-a întrebat pe părintele Cleopa: Ce să fac în suferinţa aceasta?

Rabda, frate, până la capăt şi mulţumeşte lui Dumnezeu ca certarea aceasta este semn al milei lui Dumnezeu, iar nu al maniei Lui.

279. Altul iarăşi l-a întrebat: Părinte Cleopa, poate un creştin bun să salveze o familie, un sat, o comunitate, prin sfinţenia vieţii lui?

Cum să nu poată, părinte! Cu cât sunt mai mulţi creştini aleşi în lume, într-o ţară, într-o localitate, cu atât tara sau localitatea aceea este cruţata de primejdii, de războaie, de cutremure, de foamete şi de tot răul. Iar cu cât se vor imputina mai mult aleşii lui Dumnezeu dintr-o ţară sau localitate, cu atât mai greu este lovita de certarea Domnului. Odată s-a întrebat un sfant: „Poate un om să mântuiască o cetate? Poate! „a răspuns el. Exemplu a fost prorocul şi împăratul David. Ca auzi ce zice Dumnezeu: „Pentru David, robul Meu, nu voi pierde cetatea Ierusalimului”.

280. Părinte Cleopa, a întrebat un credincios, oamenii dinainte de Hristos, ca şi cei ce n-au crezut în El pana astăzi, au fost şi ei călăuziti de pronia lui Dumnezeu, sau nu?

Toţi oamenii, dinainte sau de după Hristos, credincioşi sau necredincioşi, ca şi strămoşii noştri de odinioară, toţi au fost şi au trăit sub pronia lui Dumnezeu. Căci pronia a fost din veci, nu numai de la întruparea Domnului nostru Iisus Hristos. Niciodată nu a fost lipsita lumea şi întreaga creaţie de mila şi pronia lui Dumnezeu.

281. Într-o zi l-a întrebat ucenicul: Părinte Cleopa, cum se cuvine să mă comport duhovniceşte între oameni?

Să fii la arătare cu pogoramant şi cu dragoste, iar în ascuns să ai lucrare duhovnicească. Aceasta este taina vieţii noastre! Sau, cum spune la Pateric: „Folosul fratelui

este roada ta”. Ajutând, miluind, mângâind şi iubind pe aproapele, te mântuieşti pe tine. Rugăciunea mea este să te hrănesc pe tine, să te adap pe tine, să te odihnesc şi folosesc pe tine. Ca mai înalta este dragostea intru rânduiala sa decât rugăciunea. Ca rugăciunea este numai una din faptele bune, iar dragostea este legătura desăvârşirii. Dragostea pe toate faptele bune le cuprinde.

282. Un călugăr rânduit cu primirea mirenilor la arhondaric l-a întrebat pe bătrânul: Părinte Cleopa, spunet-mi cum trebuie să primim pe oaspeţi la mănăstiri?

Oaspeţii vin la noi în numele lui Hristos. De aceea îi primim cu dragoste în mănăstiri, îi odihnim, îi ospatam şi dezlegam la vin, pentru ca odată cu fratele tău vine şi Hristos la tine. Astfel, prin ei avem pe Hristos între noi. Aici sta toată cheia ospitalităţii noastre creştine şi mănăstireşti.

283. Ospitalitatea şi iubirea de aproapele tău au totuşi o măsura? a întrebat acelaşi călugăr.

Mântuitorul spune să iubeşti pe aproapele „ca pe tine însuti”, adică cu măsura, cât te iubeşti pe tine. Iar unii Sfinţi Părinţi spun: „Nici dragostea către aproapele să nu o reverşi către toţi în măsura, ci limitat. Întâi faci mila şi ajuţi pe cei din casa ta, apoi pe cei de un neam cu tine şi la urma pe cei de alt neam”. Aşa este şi cu ospitalitatea în mănăstiri, limitata după caz şi împrejurări. Pentru ca a ne arunca în vâltoarea lumii, de multe ori ne aduce paguba în loc de folos.

284. Un părinte duhovnicesc l-a întrebat pe bătrânul: Părinte Cleopa, după experienţa pe care o aveţi, unde se găseşte astăzi credinţa mai curata, între credincioşii simpli sau între cei învăţaţi?

Să ascultăm pe Sfântul Ioan Gura de Aur care spune: „Dacă vrei să găseşti credinţa curata, în poporul de jos o găseşti... „Sinceritatea, smerenia şi cainta lor pentru păcate, asemenea păcătoasei din Evanghelie, o primeşte Dumnezeu ca pe o jertfă. Credinţa mai curata, mai sincera şi mai devotata ca la credincioşii noştri de la tara nu vei găsi în altă parte. Ca, deşi greşesc, ei ştiu mai mult ca alţii

să se smereasca şi să-şi mărturisească păcatele. Să ascultăm şi pe Sfântul Efrem Sirul, care, în cuvântul pentru vameş şi fariseu, spune printre altele: „Înjuga la două care, dreptatea cu mândria şi păcatul cu smerenia şi vezi care ajunge mai repede la Dumnezeu? „Fariseul a înjugat dreptatea cu mândria, dar n-a ajuns la Dumnezeu. Iar vameşul a înjugat păcatul cu smerenia şi a luat-o înaintea fariseului. Pentru ca Dumnezeu „celor mândri le sta împotriva iar celor smeriti le da dar „(Iacob 4, 6; I Petru 5, 5). Iar în alt loc: „Fără de Mine nu puteţi face nimic „(Ioan 15, 5). Este un fariseu lăuntric în inimile noastre, care nu ne lasa să ne smerim. Pe acela de-l vom scoate afară din noi repede ajungem la Dumnezeu. Apoi să nu uităm ca Dumnezeu este un Dumnezeu al inimilor! El ştie inima fiecăruia. De aceea, este un mare păcat a judeca pe cineva.

La fel şi Sfântul Ioan Gura de Aur zice: „Dumnezeu nu se slăveşte în cei mulţi, ci în cei puţini; nu în cei tari, ci în cei slabi, dar sinceri şi credincioşi. Altfel s-ar crede ca El este neputincios. Ca pe cei ce conduc şi sunt puternici, obicei are satana să-i biruiască cu mândria, cu ura, cu iubirea de argint, cu trufia şi necredinţa”.

285. Care este cea mai înaltă cugetare a creştinului? l-a întrebat acelaşi duhovnic.

Unii dumnezeieşti Părinţi spun ca cea mai înaltă cugetare este a-ţi cunoaşte neputinţa ta. Ca zice Hristos: „Când veţi face toate câte am poruncit vouă, să ziceţi ca slugi netrebnice suntem ca ce eram datori să facem aceea am făcut „(Luca 17, 10). Dar face cineva toate câte ne-a poruncit Hristos? Numai prin smerenie le poate face.

După Sfântul Isaac Sirul smerenia este de două feluri: smerenie din păcat, care abia este cunoştinţa de sine şi smerenie din dreptate. Prima este doar mărturisirea păcatelor personale. Dar să nu creadă cineva ca aceasta este smerenie, că îşi cunoaşte păcatele sale. Ci numai aceea este adevărata smerenie, când cineva are toate faptele bune şi ajunge de face şi minuni, iar el se socoteste praf şi cenuşa. Dar la măsura adevăratei smerenii ajung

numai sfinţii. Mi-amintesc de o istorioara. Odată o fecioară a învăţat pe de rost toată Scriptura. Apoi s-a dus la un sihastru sfant şi i-a spus. Iar bătrânul a întrebat-o: „Făcutu-ţi – s-a ţie ocara ca lauda şi necinstea ca cinstea? Nu! a răspuns ea. Atunci nimic n-ai făcut, a răspuns bătrânul. Du-te acasă şi citeşte din nou Sfânta Scriptură! „(Pateric, 1930).

286. Altă dată, iarăşi l-a întrebat: Părinte Cleopa, spuneţi-mi cuvânt pentru viaţa de pustie. Care este mai veche, cea de obste sau cea de pustie?

Hristos a întemeiat mai întâi viaţa de pustie, prin cele 40 de zile de post pe muntele Carantania, unde a fost ispitit de diavolul şi l-a biruit. Apoi, alegând pe cei 12 Apostoli, a întemeiat şi viaţa de obste.

287. Care este nevoinţa şi care sunt ispitele pustnicului? l-a întrebat acelaşi?

Nevoinţa pustnicului, a sihastrului, este rugăciunea neîncetata ajutata de post. Rugăciunea şi postul sunt cele două arme de apărare ale sihastrului, cele două aripi cu care se urca pana la scaunul lui Hristos. Pustnicul trebuie să fie o candelă veşnic aprinsa prin neadormita rugăciune. Dacă stai în pustie pentru linişte, pentru recreere sau studiu, niciodată nu te va lupta diavolul. Dar, cum zici ca stai pentru Dumnezeu, cum începi să te rogi şi să posteşti în pustie, să vezi atunci cum te lupta diavolul. Spune în Pateric de un sihastru că s-a dus la pustie şi, iată, odată i s-a arătat diavolul în chip de om şi l-a întrebat: „Pentru ce ai venit aici? „Pentru Dumnezeu!”, a răspuns el. Atunci a început diavolul a-l lupta cu tot felul de ispite ca să-l alunge din pustie. „De ce mă lupţi aşa? „l-a întrebat pustnicul pe diavol. „Dacă ai fost sincer şi mi-ai spus de ce stai aici, ca eu nu ştiam! Că sunt mulţi oameni care stau la linişte, dar nu se roagă, nici nu postesc. Eu cu aceia nu am treaba”.

Deci, cine vrea să vină ta, mănăstire sau să se retragă la sihăstrie, acela trebuie să se roage mult şi să postească după putere. Altfel, rade diavolul de el. Cu cât stăruie călugărul mai mult în rugăciune, cu atât sporeste

mai mult. Sfântul Ioan Gura de Aur zice în această privinţă: „Tăria împăratului sta în multă armata, iar tăria pustnicului sta în multă rugăciune! „Iar ispitelr cu care e luptat sihastrul sunt: trândavia, somnul, nălucirile de noapte, războiul desfrânării; mania, frica, mândria, slava desarta şi altele.

288. Părinte Cleopa, l-au întrebat câtva ucenici, este dator călugărul să facă milostenie materiala?

Cum să nu! Orice călugăr este dator să facă milostenie la săraci, din tot ce are, îmbrăcăminte, bani, alimente. Chiar şi cel ce trăieşte în pustie este dator să deschidă uşa săracului, să-i dea pesmeti de mâncare sau măcar un pahar de apă. Numai celui ce trăieşte cu totul izolat în adâncul munţilor şi este cu desăvârşire lipsit de cele pământeşti nu i se cere milostenie. Nu auzim ce spune Sfântul Isaac Sirul? „Călugărul care nu face milostenie este ca un pom blestemat şi fără roade...”. Dar mai ales călugărul de azi, care are salariu şi de toate? Să facă mila cu banii, numai să nu-i strângă, că se arunca în prăpastia pierzarii. Vai de călugărul care strânge bani şi nu-i împarte la săraci, că îşi aduna lui mare osânda!

289. Este totuşi un motiv binecuvântat să adune cineva banii?

Din patru pricini, zic dumnezeieştii Părinţi, aduna oamenii bani. Unii aduna din lăcomie şi iubirea de avuţie, care este închinare la idoli şi semn de necredinţa, ca să aibă, zic ei, la bătrâneţe, ca şi cum Dumnezeu nu poarta grija de noi. Dar, oare, Cel ce te hrăneşte astăzi, nu te va hrăni şi mâine? Alţii aduna, bani şi alte averi din plăcere, ca să mănânce mult şi să trăiască bine. Alţii, din slava desarta şi lux, ca să se îmbrace bine, cu haine scumpe, să zidească locuinţe mari şi să-i laude lumea. Iar alţii aduna bani şi alte bunuri, ca o economie pentru ceilalţi, pentru familie; pentru obste, pentru cei bolnavi. Aceasta nu este un păcat; ba încă ai şi plata; că n-ai irosit averea tuturor.

Călugării din obste, care într-adevăr sunt călugări şi pazesc cu sfinţenie votul săraciei, fiind săraci de cele pământeşti, nu sunt datori să facă milostenie materiala. Ei

ajuta lumea mai ales cu sfânta rugăciune şi cu exemplul vieţii lor. Mănăstirile, însă, întotdeauna au făcut milostenie la cei săraci şi nevoiasi. La trapeza fiecărei mănăstiri, ca Neamţ, Secu, Sihăstria şi chiar la schituri, exista o masa pentru săraci, numita „masa calicilor”, unde mâncau zilnic zeci de săraci din Pipirig, călători, închinători şi bolnavi. Oricine venea primea mâncare şi cazare gratuit timp de trei zile. Aceasta este milostenia călugărilor, după Sfinţii Părinţi! Ea se face de obste, în numele tuturor; de aceea toţi au parte de ea. Iar dacă cineva din călugări are ceva de prisos, el trebuie să dea tot ce are în plus la econom, ca acesta să împartă milostenia, iar nu călugărul.

Mi-amintesc ca odată a venit la staretul nostru, protosinghelul Ioanichie Moroi, un om sărac cu o casă de copii să ceară ajutor. Staretul l-a întrebat: „Frate, ai vaca cu lapte? „Nu, părinte, i-a răspuns el, cu ce s-o cumpăr? „Atunci staretul s-a sfătuit cu părinţii din consiliu şi i-a donat acelui sărac o vaca cu lapte care fatase de două săptămâni.

Staretul nostru aşa ne zicea: „Lasa să mă duc eu în iad ca adun bani pentru obste, decât să vă duceţi voi”, şi nu ne lasa să avem bani la chilie. „Călugărul care are avere deosebita este al doilea Iuda, spunea bătrânul, este fur şi tâlhar, ca fura din avutul obstei şi duce la neamurile sale”. Aşa ne învaţă Sfântul Vasile cel Mare şi Sfântul Teodor Suditul.

290. Şi a adăugat părintele Cleopa:

Părinţilor, când eram eu frate în Sihăstria, nimeni nu-şi încuia chilia, căci nici nu avea cine şi ce fura. Tot ce aveam nevoie ni se dădea de la obste. Dar să vezi, odată, cum a vrut vrăjmaşul să mă prindă cu patima iubirii de argint. Prin anul 1937, pe când eram bucatar la mănăstire, a venit un credincios la noi şi mi-a zis: „Părinte Cleopa, iată ce monede noi şi frumoase au ieşit!”. Şi mi-a dat una şi mie. Eu am dus banul la chilie, l-am pus pe fereastra sub o hârtie, ca să nu-l vadă nimeni, şi am încuiat uşa. De la bucătărie ma duceam mereu la chilie şi saltam hârtia de pe geam, să văd dacă nu a dispărut banul. Nu trecea mult şi

iar ma duceam la chilie. Într-o zi, văzând eu că mi-a lipit vrăjmaşul inima de ban, încât ţineam uşa încuiata şi mă gândeam numai la el, am făcut semnul sfintei cruci, am descuiat din nou uşa chiliei şi am dat banul la un sărac. Aşa am scăpat atunci de iubirea de argint!

291. Să vă spun şi alta întâmplare din tinereţea mea.

Pe când eram frate, aveam talent la pictura. Ma învăţase pictura icoanelor un călugăr, Nil, de la Mănăstirea Secu. După ce am deprins desenul şi pictura cu acuarele, am început cu vopsele. Uneori venea egumenul la chilia mea, se uita cum pictez şi îi plăcea. Dar eu începusem să mă ispitesc la bani, ca singur îmi cumpăram vopsele şi cele de nevoie pentru icoane.

Odată a venit părintele staret la mine şi mi-a zis: „Ce preţ are icoana aceea? „Nu are preţ, prea cuvioase! „i-am răspuns. „Pe aceea, frate Costică, s-o ţii la preţ că este frumoasa! „– ma ispitea bătrânul.

Când am văzut eu că trebuie să mă tocmesc cu oamenii şi să am bani, m-am temut să nu mă biruiesc de iubirea de argint. Într-o zi vine economul la chilia mea şi-mi zice: „Frate Costică, lasa pictura şi hai la ascultare!”. Atunci, am lăsat toate şi am fost trimis să pasc oile. Aşa m-am izbăvit de două păcate – de mândrie şi de iubirea de argint.

292. Mergând odată părintele Cleopa în cimitirul mănăstirii cu câţiva ucenici, le-a spus aceste cuvinte:

Părinţilor, cimitirul este facultatea facultaţilor şi scoala şcolilor. Ca, auzi, ce zice Sfântul Ioan Gura de Aur: „Mergi la cimitire, o frate, ca acolo este scoala cea mai înaltă a sufletelor, care ne vorbeşte despre Dumnezeu!”. Părinţii cei de demult aveau întotdeauna în chiliile lor un sicriu, o cruce şi un cap de mort ca să le aducă aminte ziua şi noaptea de ceasul morţii şi să aibă lacrimi la sfânta rugăciune. Iar când erau tulburaţi sau împietriti la inima şi nu se puteau ruga, se duceau noaptea la cimitire sau la cei ce zăceau pe patul de moarte şi aşa dobândeau iarăşi lacrimi, umilinţa şi râvna de rugăciune. Să venim zilnic în cimitir ca să ne rugăm pentru fraţii noştri cei plecaţi, ca ei

singuri nu se mai pot ajuta. Pe toţi părinţii aceştia i-am cunoscut. Ce viaţa curata şi smerita au dus pe Pământ!

Unii din ei ştiau Psaltirea pe de rost şi nu mâncau pana n-o terminau de citit, cum era părintele Gherasim, fratele meu sau părintele Vasile Mitoseru. Alţii făceau multe metanii şi aveau darul lacrimilor. Alţii făceau ascultare fără cartire şi erau plini de dragoste, precum părintele Galaction Ilie, părintele Ilarion Ionica şi fratele meu Vasile. Alţii iubeau liniştea şi tăcerea, precum părintele Pimen Nastac şi schimonahul Ioan Roşu. Iar alţii aveau rugăciunea lui Iisus în inima lor, cum au fost părintele Paisie Nichitencu şi părintele Ghervasie Gaspar. De toţi părinţii care au trăit în Sihăstria m-am folosit şi pe toţi îi pomenesc cu nevrednicie în rugăciunile mele. De aceea vin mereu aici, în cimitir şi-mi amintesc de dragostea şi de sfaturile lor. Ei s-au dus cu toţii la Hristos şi în curând vom pleca şi noi să dăm socoteala de faptele noastre!

293. Unul din ucenici l-a întrebat într-o zi: Prea Cuvioase părinte, ma biruie patima maniei şi smintesc pe fraţi. Ce să fac să am blândeţe?

Sfântul Efrem Sirul spune: „Cu cel necredincios, când vrea să vină la credinţa, cu mare btandete să vorbeşti cu el, ca chipul întoarcerii şi al dobândirii sufletelor este numai al blândeţii”. Iar Sfântul Grigorie Teologul spune: „Blandetea călătoreşte între manie şi nesimţire”. Deci, ca să dobândim darul blândeţii, să ne rugăm cu stăruinta lui Dumnezeu, să citim învăţăturile Sfinţilor Părinţi şi să ţinem permanent calea de mijloc. Tot Sfântul Grigorie Teologul zice, în cuvintele cele iambiceşti:

„Mintea se înşală şi adevărul se fura
De prea multă dragoste şi prea multă ura”.

Duhovnicul, mai ales, trebuie să ţină măsura blandietii şi adevărului între dragoste şi manie, adică între iertare şi canon. El trebuie să măsoare la spovedanie dragostea cu dreptatea, iar ura cu răbdare şi blândeţe.

294. Cum poate omul să aibă mai multă, linişte duhovnicească în viaţa aceasta trecătoare? l-au întrebat

călugării pe părintele Cleopa?

Prin fuga de griji multe. Acest lucru ni-l arata noua dumnezeiescul părinte Isaac Sirul, care zice: „Omul cel cu multe griji nu se poate face blând şi liniştit”. Şi iarăşi zice: „Fără înstrăinarea de griji multe, nu cauta lumina în sufletul tău”. Şi iarăşi: Mintea tulburata (de griji) nu va scapa de uitare şi înţelepciunea acesteia nu-i deschide uşa „(Filocalia, vol. X, Cuvântul 5). Să fugim, deci, de grijile cele mincinoase ale acestui veac, ca să dobândim pacea inimii şi sfânta rugăciune care este mama tuturor faptelor bune.

295. În ce consta curăţenia omului şi în care parţi se împarte?

Curăţenia omului este întreita, şi anume: curăţenia trupului, adică pazirea lui de toate întinaciunile cele trupeşti; curăţenia sufletului, adică slobozirea lui din legătura patimilor celor ascunse care se alcătuiesc în minte şi a treia, curăţenia minţii la care ajung numai cei desăvârşiţi, intru descoperirea tainelor dumnezeieşti (Sfântul Isaac Sirul, Filocalia, Vol. X, Cuvântul 18).

296. Prin ce anume se arata dragostea cea adevărata către aproapele?

Dragostea cea adevărata se face cunoscuta, nu numai prin dăruirea de milostenii, ci cu mult mai mult, prin împărtăşirea cuvântului lui Dumnezeu şi prin slujirea trupească a celor bolnavi (Filocalia, vol. II, p. 41).

297. Cum ne putem izbăvi de vorbirea de rău a altora?

De aceasta patima cumplita ne putem izbăvi mai ales prin sfânta rugăciune. Ca auzi ce zice dumnezeiescul părinte Maxim Mărturisitorul: „Cu cât te rogi mai mult din suflet pentru cel ce te defăima, ca atât Dumnezeu te arata adevărul celor ce se smintesc „(Filocalia, vol. II, cap. 89). La fel zice şi Sfântul Isaac Sirul: „Gura nedreapta, prin rugăciune se astupa „(Filocalia Vol. X, pag. 52). Să ne rugăm mai mult ca să ne izbăvim de clevetire, de osândire şi de mânia lui Dumnezeu.

298. Care este cel mai puternic cuvânt ce poate folosi

pe alţii?

Cel mai puternic cuvânt care poate să folosească şi să zidească pe alţii este cuvântul cel din lucrare, adică exemplul vieţii noastre. Acest lucru ni-l arata acelaşi sfant părinte Isaac Sirul, care zice: „Altul este cuvântul cel din lucrare şi altul cuvântul cel frumos şi fără iscusinţa lucrării”. Iar în alt loc zice: „Ştie înţelepciunea a-şi împodobi cuvintele sale şi a grai adevărul, necunoscându-l pe dansul, şi a arăta pentru fapta buna, fără să aibă iscusinţa lucrării. Cuvântul cel din lucrare este camara a nadejdii; iar înţelepciunea cea nelucrătoare este amanet ruşinii”. Adică, ruşinează conştiinţa celui ce vorbeşte fără să împlinească cu fapta. Apoi adauga:

„Precum este meşterul care zugrăveşte apa pe pereţi, fără să poată cu aceea a-şi răcori setea lui, şi precum este cel ce vede visuri frumoase, aşa este cuvântul fără de fapta „(Filocalia, vol. X, Cuvântul 1, Despre lepădarea de lume, pag. 29).

299. Cum se cuvine a se purta călugării fata de mireni?

Întotdeauna numai cu dragoste şi cu blândeţe şi să se roage mereu pentru ei. Iar a mânca şi a ne veseli şi a ospata împreună cu dânşii, dacă se poate niciodată, aşa cum ne învaţă Sfinţii Părinţi, ca să nu se facă sminteala spre păcat. Iată ce zice în această privinţă Sfântul Isaac Sirul: „De vei fi silit să razi, să nu ţi se vadă dintii. De vei fi nevoit să vorbeşti cu femei, întoarce-ţi fata despre vederea lor, şi aşa vorbeşte cu dânsele cu grija şi buna cuviinţa. Iar de monahii depărtează-te ca de foc şi ca de cursa diavolului; atât întâlnirea, cât şi de împreună vorbirea şi vederea cu ele; măcar de ţi-ar fi şi surori ale tale, după trup, fereşte-te de ele ca de nişte străine „(Filocalia, vol. X, Cuvântul 5, pag. 60).

300. Cum poate creştinul să alunge din sufletul sau slava desarta şi mândria?

Slava desarta este alungata din inima omului prin lucrarea faptelor bune în ascuns, iar mândria, prin voinţa de a pune toate isprăvile faptelor bune pe seama lui

Dumnezeu (Filocalia, vol. II, Sfântul Maxim Mărturisitorul, pag. 90). Acelaşi sfant părinte zice: „Nu mica lupta se cere pentru a se izbăvi cineva de slava desarta, şi se izbăveste de aceasta prin lucrarea în ascuns a virtuţilor şi prin rugăciune. Iar semnul izbăvirii de ea este a nu mai ţine minte răul făcut de cel ce te-a defăimat sau te defaimează „(Ibidem, pag. 105).

301. Ce este smerenia? Se poate cineva mântui fără smerenie?

Smerenia este o virtute de mare importanta pentru mântuirea noastră, fără de care nimeni nu poate vedea pe Iisus Hristos, Care S-a smerit pentru noi. Ca auzi ce zice Sfânta Evanghelie:

„Dumnezeu celor mândri le sta împotriva, iar celor smeriti le da dar „(Iacob 4, 6). A sta împotriva celor mândri înseamnă a le închide uşa împărăţiei cerurilor. Prin smerenie, însă creştinul se aseamănă, după a sa putere, cu însuşi Domnul, Care a zis:

„Învăţaţi-vă de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi afla odihna sufletelor voastre „(Matei 11, 29). Smerenia este de mare trebuinţa spre a intra intru împărăţia cerurilor şi fără smerenie nimeni nu se poate mântui. Pentru aceasta mare virtute Mântuitorul ne da pilda pe copii, ca iată ce zice: „Cine se va smeri pe sine ca pruncul acesta, acela este cel mai mare intru împărăţia cerurilor „(Matei 18, 14).

După Sfântul Isaac Sirul smerenia este „haina lui Dumnezeu „care S-a smerit, îmbrăcându-se în trupul nostru muritor. Iar ce este ea anume, auzim pe acelaşi mare sfant al liniştii, zicând:

„Smerenia este o putere tainica pe care o primesc sfinţii desăvârşiţi, după desăvârşirea întregii lor vieţuiri. Aceasta putere nu se da decât numai celor desăvârşiţi în virtute, prin puterea harului, atât cât încape în hotarul firii „(Filocalia, vol. X, Cuvântul 20, pag. 109).

302. Ce este cunoştinţa de sine şi ce folos aduce pentru mântuirea sufletului?

Cunoştinţa de sine este o treaptă a smeritei cugetari.

Pe aceasta a avut-o vameşul care se ruga în biserica şi care s-a întors „mai îndreptat la casa sa „decât fariseul. Sfântul Isaac Sirul zice despre ea: „Fericit este omul care îşi cunoaşte neputinţa sa, căci cunoştinţa aceasta i se face lui temelie, şi rădăcina, şi începătura de toată fapta buna „(Filocalia, vol. X, Cuvântul 21).

303. Care dintre călugări este mai plăcut lui Dumnezeu? Cel ce se linişteste în pustie cu post şi cu necurmata rugăciune? Sau cel ce propovăduieşte altora cuvântul Domnului spre mântuire?

Este mult mai aproape de Dumnezeu călugărul care se nevoieşte în pustie cu mare smerenie, cu tăcere, cu rugăciune şi lacrimi, cu post, cu înfrânare şi lepădarea grijilor din lume, curatindu-şi sufletul sau de patimi, decât cel ce propovăduieşte altora cuvântul Domnului fără a avea întărire duhovniceasca pe măsura celor ce le învaţă. Acest lucru ni-l arata Sfântul Isaac Sirul, zicând: „Să nu-mi asemeni mie pe cei ce fac semne şi minuni şi puteri în lume cu cei ce se liniştesc cu înţelegere. Iubeşte nelucrarea liniştii mai mult decât saturarea celor flamanzi în lume şi decât întoarcerea multor neamuri la credinţa în Dumnezeu (Filocalia, vol. X, Cavantul 23).

Deci, mai mare lucru şi mai folositor este să se curăţească cineva de patimile sale trupeşti şi sufleteşti în linişte şi în supunere, decât a învăţa pe alţii voia lui Dumnezeu, neavând el vârsta duhovniceasca potrivita spre aceasta. Despre acest lucru zice şi Sfântul Grigorie Teologul: „Bine este a teologhisi pentru Dumnezeu, dar mai bine decât aceasta a te curaţi pe tine de patimi pentru Dumnezeu”. Iar Sfântul Isaac Sirul zice: „Mai de folos îţi este să te îngrijeşti să învii din patimi sufletul tău cel căzut, prin mişcarea gândurilor tale spre cele dumnezeieşti, decât să învii pe cei morţi „(Ibidem, p. 126). Apoi, acelaşi părinte, adauga: „Mulţi au săvârşit puteri, au înviat din morţi, s-au trudit să întoarcă pe cei rătăciţi şi au făcut lucruri mari... Iar după acestea ei, care au înviat pe alţii, au căzut în patimi întinate şi spurcate şi s-au omorât pe ei înşişi şi s-au făcut sminteala multora prin faptele lor

văzute. Pentru că erau încă bolnavi cu sufletul şi nu s-au îngrijit de sănătatea sufletelor lor, ci s-au predat pe ei înşişi în marea lumii acesteia pentru a tămădui sufletele altora, ei înşişi fiind bolnavi şi şi-au pierdut sufletele lor din nadejdea în Dumnezeu „(Ibidem p. 126).

304. Astăzi, când nu mai trăiesc călugării în pustie şi când tot mai mulţi credincioşi vin la mănăstiri pentru a se ruga, pentru a se mângâia duhovniceşte şi a primi cuvinte de învăţătura, ce să alegem mai mult, liniştea sau dragostea evanghelica?

Să le păstram pe amândouă, că nu se contrazic una pe alta. Însă cu multă luare aminte şi cu smerenie. Cel mai bun lucru este astăzi, ca şi întotdeauna, să nu lasam rânduiala noastră călugărească de rugăciune, de tăcere, de ascultare, de înfrânare a simţurilor, de curaţie şi săracie pentru dragostea lui Hristos. Toate acestea ne ajuta la desparţimire şi la mântuire, ne cresc duhovniceşte şi ne fac vrednici de cele sfinte şi folositori credincioşilor care vin la mănăstiri. Deci, călugării tineri, noii începători, cei iubitori de linişte, schivnicii şi părinţii bătrâni se cuvine să aleagă mai mult tăcerea, ascultarea, biserica, chilia şi liniştea. Iar duhovnicii, părinţii rânduiţi să odihnească pe mireni, preoţii slujitori care au o viaţă aleasa şi au darul cuvântului, au datoria să stea înaintea credincioşilor cu toată dragostea, să le asculte necazurile, să-i sfătuiască, să se roage pentru ei şi să-i mângâie duhovniceşte, ca acesta este rostul mănăstirilor noastre şi numai aşa ne-am menţinut credinţa curata în Dumnezeu şi unitatea neamului. Aşa făceau şi părinţii noştri. Însă rugăciunea, biserica şi ascultarea să rămână, ca atunci Dumnezeul dragostei va fi de-a pururi cu noi.

Însă obicei are satana ca pe cei ce stau înaintea mirenilor, întrucât nu mai au timp de rugăciune şi linişte destula, să-i lupte cu ispite mai grele ca pe ceilalţi călugări; mai ales cu răspândirea minţii, cu gânduri de desfrânare, cu slava desarta, cu laoomia pântecelui şi cu iubirea de bani. Şi dacă nu se mărturisesc curat şi cât mai des, dacă nu iau aminte de ei şi se îndulcesc cu gândurile

cele rele, uşor cad în păcate de moarte. Tocmai de aceea trebuie multă grija în această privinţă, pentru cei care stau înaintea credincioşilor, să nu fie iubitori de lauda, nici de plăceri, nici de mâncări, nici de averi, ca mulţi pastori de suflete au căzut şi s-au osândit din aceste pricini.

Sfântul Apostol Pavel, ştiind câtă întemeiere îi trebuie celui ce propovăduieşte altora cuvântul Domnului, zice despre sine: „În toate zilele îmi chinuiesc trupul şi îl robesc, ca nu cumva altora propovăduind, eu să ajung de sminteala (Romani 14, 21; I Corinteni 9, 27). El îşi chinuia trupul cu postul, cu privegherea de noapte, cu lucrul mâinilor şi cu rugăciunea, ca să nu cada şi să smintească pe cei întorşi la Hristos. La fel şi Moise. El mai întâi se ruga şi apoi învaţă poporul Dumnezeu i-a poruncit lui Moise ca sfeşnicul cel cu şapte lumini să fie turnat întreg şi bătut cu ciocanul, ca să ne arate noua ca cel ce voieşte să fie lumina altora, să fie desăvârşit şi încercat prin loviturile de ciocan ale ispitelor. Numai aşa cel ce învaţă pe alţii va putea ca „şi celor ce se ispitesc să le ajute”, cum spune Sfântul Apostol Pavel.

305. Care sunt cauzele cele mai puternice ale păcatelor?

Cele mai puternice pricini ale păcatelor în lume, care duc la pierzare pe mulţi creştini sunt: vinul, femeile, bogăţia, necredinţa în Dumneuu şi desăvârşita sănătate a trupului, cum spune Sfântul Isaac Sirul (Filocalia, vol. X, Cuvântul 5). Dacă îndepărtam de la noi aceste pricini, cu ajutorul lui Dumnezeu, ne izbăvim de păcate şi, deci, de moarte.

306 În secolul nostru se constata o slabire generală a credinţei în Dumnezeu şi a trăirii creştine. Care sunt motivele principale ale slabirii credinţei şi apariţiei sectelor în lume?

Motivul principal al slabirii credinţei în Dumnezeu este unul: înmulţirea fărădelegitor dintre oameni. Credinţa a slăbit pe pământ mai ales din cauza următoarelor păcate: mândria, neascultarea de cuvântul Evangheliei şi de pastorii Bisericii; înstrăinarea creştinilor de Biserica; lipsa

de pastori buni, beţia, desfrâul etc. Acest adevăr ni-l arata însuşi Domnul nostru Iisus Hristos, când zice: „Iar din pricina înmulţirii fărădelegilor, iubirea multora se va raci „(Matei 24, 12).

Creştinii care s-au rupt definitiv de Sfânta Biserica, care se împotrivesc dogmelor credinţei noastre ortodoxe şi apostolice şi care şi-au format o învăţătură de credinţa greşita se numesc sectari (eretici). Sectele în Biserica au fost încă de la începutul propovăduirii Evangheliei în lume şi vor exista până la sfârşitul veacurilor. Ele sunt atât rezultatul necredinţei în Dumnezeu, cât şi un puternic semn apocaliptic.

Oamenii, în general, părăsesc Biserica şi cad în erezii din următoarele cauze principale: din neştiinţa, adică din lipsa de cunoaştere a cuvântului lui Dumnezeu, a Sfintei Tradtii şi a învăţăturii Sfinţilor Părinţi (Osea 4, 6 – 7; Deuteronom 1, 39; Ioan 4, 11); din înşelăciunea diavolului, care „umbla, răcnind ca un leu căutând pe cine să înghită „(I Petru 5, 8) şi care reuşeşte să amăgeasca pe mulţi creştini prin patimi, prin încrederea în sine, prin necredinţa etc. (Facere 3, 1 – 6; Matei 4, 1-10; Ioan 8, 44; II Corinteni 1, 3, 15); din cauza mândriei, care a creat cele mai multe secte şi erezii în istoria Bisericii creştine, reuşind să sfâşie trupul tainic al lui Hristos. Apoi, din cauza înmulţirii păcatelor omeneşti, precum: beţia, desfrâul, avortul, divorţul, neînţelegerea din familie etc. Apoi lipsa de slujitori devotaţi în Biserica lui Hristos; din lipsa de explicare a credinţei ortodoxe la credincioşi; din cauza firii răzvrătite a unor creştini, din lipsa de cărţi bisericeşti, de rugăciune şi de învăţătura, din lipsa de viaţa duhovnicească exemplara a preoţilor, din lipsa de experienţa, de blândeţe, de stăruinta şi iscusinţa pastorala a preoţilor şi din alte pricini. Înmulţirea sectelor şi a prorocilor mincinoşi, mai ales în secolul nostru, este, desigur, şi un semn apocaliptic al sfârşitului lumii. Acest adevăr ni-l arata însuşi Mântuitorul nostru Iisus Hristos, care, vestind despre a doua Sa venire pe pământ, a zis: „Şi mulţi proroci mincinoşi se vor scula şi vor înşela pe

mulţi…” (Matei 24, 11).

307. Întrucât cunoaşteţi bine fenomenul sectar în ţara noastră, care ar fi principalul motiv al apariţiei sectelor la noi?

Pe lângă cele spuse mai sus, cred că un motiv principal care a contribuit la apariţia şi înmulţirea sectelor în ţara noastră a fost şi este lipsa de preoţi buni şi devotaţi care să păstorească turma lui Hristos cu toată credinţa şi frica de Dumnezeu. Dacă pastorii Bisericii s-ar sili să fie mai întâi ei evlaviosi, tari în rugăciuni, blânzi, plini de dragoste, milostivi, buni cunoscători ai învăţăturii lui Hristos, modele vii în viaţă, silitori a învăţa pe credincioşi dreapta credinţa şi poruncile Sfintei Evanghelii, sectele în ţara noastră aproape ar dispărea. La înmulţirea sectelor în ţara noastră contribuie mult şi sminteala, mândria şi neascultarea unor credincioşi, dorinţa lor de a învăţa şi pe alţii, de a ţine predica în locul preoţilor, lipsa unor predici bune, calde şi însufleţitoare, precum şi lipsa de slujbe şi cântări cât mai frumoase în biserici. Dacă aceste lipsuri ar fi înlăturate, prozelitismul sectar ar da înapoi şi mulţi credincioşi rupţi de Biserica ar reveni în staulul lui Hristos.

308. Care sunt urmările cele mai grave ale prozelitismului sectar în ţara noastră?

Urmările cele mai grele ale înmulţirii sectelor în ţara noastră sunt multe şi uneori nebănuit de mari. Mai întâi pastorii de suflete, care pierd pe credincioşi din sânul Bisericii, nu se mântuiesc nici ei şi nici cei ce s-au rătăcit din cauza lor de la adevărata credinţa. Apoi, prozelitismul sectar, ambiţia, interesul moral sau material al sectelor, mândria, fanatismul, dus uneori la acte imorale, la fărâmiţarea sectelor în grupuri rivale, dizidente.

Legătura tuturor sectelor cu ţările occidentale dezbina credincioşii noştri, slăbesc unitatea duhovnicească a Bisericii şi îndeamnă la încălcarea legilor statului, la anarhie şi fărâmiţarea familiei.

309. Ce trebuie să facă Biserica Ortodoxă, slujitorii şi credincioşii noştri şi cum să acţioneze mai bine pentru a opri prozelitismul sectar în satele şi oraşele noastre?

Pentru a opri stricarea dreptei credinţe apostolice de către sectari atât pastorii, ierarhii, preoţii şi călugării, cât şi credincioşii noştri ortodocşi trebuie să procedeze în trei feluri:

a. Întâi să citească cât mai des cu evlavie şi cu multă atenţie Sfânta Scriptură, pentru a cunoaşte cât mai bine credinţa noastră apostolica;

b. să cunoască pastorii şi credincioşii, doctrina Bisericii Ortodoxe, pentru a învăţa la rândul lor pe credincioşii din parohii;

c. atât pastorii Bisericii, cât şi toţi creştinii ortodocşi să se silească a trăi şi a împlini poruncile Evangheliei lui Hristos pentru a fi pilda tuturor prin faptele lor. Mântuitorul nostru Iisus Hristos cere de la noi mai întâi să facem şi să lucrăm poruncile Lui şi apoi să vorbim la alţii despre ele, căci zice: „Cela ce va face şi va învăţa, acela mare se va chema intru împărăţia cerurilor „(Matei 5, 19). La fel învaţă şi Sfântul Pavel pe ucenicul sau Tit: „Acestea grăieşte şi mustra şi îndeamnă cu toată tăria „(Tit 2, 15). La fel şi Sfântul Isaac Sirul spune: „Taci tu, să vorbească faptele tale „(Filocalia, vol. X, Cuvântul 23).

De asemeni, pentru oprirea prozelitismului sectar este de mare importanta sa se tipărească pentru credincioşi cât mai multe cărţi de rugăciuni, catehisme, cărţi de învăţătura creştineasca şi mai ales Vieţile Sfinţilor, care sunt foarte căutate. De aceeaşi importanta pentru apărarea credinţei este predica în biserica şi la orice ocazii, precum şi datoria preoţilor de a face regulat catehizarea credincioşilor. Dacă slujitorii Bisericii vor împlini cu sfinţenie aceste datorii evanghelice şi pastorale, vor reuşi cu siguranţa să oprească prozelitismul şi fanatismul sectar. Iar de vor neglija aceste datorii evanghelice, nu se va putea face aproape nimic în faţa prozelitismului sectar din ţara noastră şi vom fi aspru judecaţi de Hristos.

310. Cum pot ajuta călugării şi mănăstirile noastre la apărarea credinţei ortodoxe şi oprirea prozelitismului sectar?

Călugării din mănăstirile noastre au ajutat întotdeauna la propovăduirea, menţinerea şi apărarea credinţei ortodoxe şi unităţii religioase în ţara noastră. Mănăstirile şi călugării ce se nevoiesc în ele au fost şi sunt ca nişte limanuri ale sufletelor creştineşti care înoată în valurile tulburi ale veacului acestuia. Atât călugării cât şi călugăritele, cât mai ales staretii şi duhovnicii din mănăstirile noastre, de vor duce viaţa duhovnicească curata, după exemplul Sfinţilor Părinţi, potrivit cu făgăduinţele date la călugărie, de se vor ruga cu stăruinta ziua şi noaptea şi de vor cunoaşte cât mai bine Sfânta Scriptură şi învăţăturile Sfinţilor Părinţi, vor fi şi de acum înainte făclii şi limanuri de odihna şi mântuire pentru creştinii noştri, pentru cei stăpâniţi de patimi şi pentru cei îndoielnici în credinţa, care se lupta cu ispitele, cu patimile şi necazurile acestei vieţi. Mănăstirile noastre, prin tradiţia lor milenara, prin cuvioşii călugări rugători în ele, au fost şi trebuie să fie şi pe viitor vetre de trăire duhovnicească în Iisus Hristos, lăcaşuri de mângâiere şi întărire în credinţa, oaze de lumina, de cultura creştineasca şi limanuri de odihna şi linişte sufletească pentru credincioşi, prin slujbele cele sfinte care se fac în ele, prin învăţăturile duhovniceşti ale călugărilor şi mai ales prin pilda viietii curate a celor ce trăiesc în ele. Cred că este nevoie în mănăstiri, ca şi în sate, de duhovnici buni şi de preoţi bine pregătiţi. Căci, dacă vei pune un singur cioban să păzească o mie de oi, pe multe le va pierde şi pe multe le vor răpi lupii. De aceea zice şi Sfântul Ioan Gura de Aur în omiliile sale: „când vor lipsi pastorii, se vor aduna lupii”.

311. Ce părere aveţi despre ecumenism şi mişcarea ecumenica mondială?

Este nevoie mai întâi de multă rugăciune, ca fără Dumnezeu nu putem face nimic (Ioan 15, 5). Întâlnirile între Biserici sunt bune, evanghelice, căci astfel creştinii se cunosc bine unii pe altiisi încetează ura confesionala. Însă, de aici pana la unire este departe ca pana la ceruri, căci nicio Biserica neortodoxă nu va renunţa la credinţa ei ca să vină la Biserica Ortodoxă.

Se cere de asemenea membrilor Bisericii Ortodoxe, să fie cu mare grija ca nu cumva să renunţe la ceva din tradiţia noastră milenara, din învăţăturile Sfinţilor Părinţi şi mai ales din dogmele Bisericii Ortodoxe, stabilite şi aparate de atâţia sfinţi şi cu atâta jertfa. Ca dacă Sfinţii Părinţi întruniţi la cele şapte Sinoade ecumenice şi la cele 11 sinoade locale în primele veacuri creştine nu ar fi fost cu mare atenţie la apărarea dogmelor şi învăţăturilor dreptei credinţe ortodoxe, noi astăzi poate nu mai eram creştini ortodocşi. Deci trebuie să fim cu luare aminte ca jertfa sfinţilor noştri părinţi să nu fie zadarnica. Altfel, ne pierdem şi noi mântuirea şi dezbinam şi pe credincioşii Bisericii Ortodoxe atât de statornici, evlaviosi şi devotaţi.

312. Când credeţi că se va împlini cuvântul Sfintei Evanghelii, ca să fie pe pământ „o turmă şi un pastor”?

Când toate popoarele creştine şi necrestine vor veni la adevărata credinţa ortodoxă în Dumnezeu, Cel în Treime lăudat şi preamărit. Aceasta va fi numai la sfârşitul veacurilor, în felul în care numai singur Dumnezeu ştie.

Convorbirea a zecea

Alte cuvinte de folos

313. Părinte Cleopa, ce ne este mai de folos noua călugărilor să facem în viaţa?

Eu socotesc ca cel mai de preţ în aceasta viaţa este să laşi toate şi să-ţi plângi păcatele tale, pentru ca cea mai scumpă pentru noi este veşnicia. Deci, trebuie să facem totul ca să n-o pierdem, ca atunci degeaba am mai trăit pe pământ!

314. Ce legătură duhovnicesca este între rugăciune şi citirea cărţilor sfinte?

Spun Sfinţii Părinţi ca două lucruri de geniu are mintea omului: citirea şi rugăciunea. Ele se ajuta permanent una pe alta. Când suntem tulburaţi şi răspândiţi cu mintea, mai mult să citim cuvinte folositoare de suflet. Iar când vazduhul inimii s-a liniştit şi gândurile minţii s-au adunat, mai mult să ne rugăm şi mai puţin să citim.

315. Daţi-mi un sfat pentru rugăciune, ca uneori am

timp să mă rog şi să mă îndeamnă gândul să fac altceva de folos, iar alteori nu am timp şi aş dori să mă rog.

Dacă te jefuieşte vrăjmaşul de rugăciune, te jefuieşte de orice. De aceea spune Sfântul Isaac Sirul: „Dacă în vremea rugăciunii faci altceva decât te rogi, să ştii că eşti batjocorit de diavol". Eu te sfătuiesc ca niciodată să nu laşi sfânta rugăciune, nici să faci altceva în vremea ei, ca diavolul ne îndeamnă sa facem orice, mai ales în vremea rugăciunii, numai să nu ne rugam.

316. Ce înţelegem prin rugăciunea făcuta „în duh şi adevăr"?

Când ne rugam în gând lui Dumnezeu atunci ne rugam în duh, adică cu mintea şi cu inima stăpânite de atenţie şi simţire. În adevăr, ne rugam când lucram şi poruncile lui Dumnezeu, ca ele sunt adevăr, cum spune prorocul David: „Toate poruncile Tale sunt adevăr „(Psalm 118, 86). Însă, te rogi în adevăr numai când faci poruncile după legea lui Dumnezeu, adică în dreapta credinţa, cum zice psalmistul: „Ca legea Ta este adevărul „(Psalm 118, 42).

317. Cum putem ajunge la aceasta rugăciune duhovnicească?

Maica de obste a rugăciunii este darul Duhului Sfant. Aceasta învaţă pe om să se roage, să crească în rugăciune, să urce dintr-o treapta în alta a rugăciunii, până ajunge la treapta cea mai înaltă. Ca opt sunt treptele rugăciunii, după unii Sfinţi Părinţi: contemplarea naturala în duh, adică cugetarea la zidirile lui Dumnezeu; rugăciunea limbii; rugăciunea gurii şi a limbii, adică rugăciunea cu glas tare; rugăciunea minţii şi a gurii; când te rogi cu glas tare şi cu toată luarea aminte; rugăciunea minţii; rugăciunea minţii şi a inimii, când te rogi în taina cu luare aminte şi cu simţirea inimii; rugăciunea inimii, când mintea este înghiţita de inimă, prin darul lui Dumnezeu şi de acolo se înalţa cu putere la cer.

Şi ultima treapta, rugăciunea contemplativa. Aceasta este rugăciunea fără cuvinte la care ajung numai unii din sfinţi, cu darul Duhului Sfant.

318. Cu orice rugăciune putem ajange la rugăciunea cea de foc a inimii?

Da. Cu orice rugăciune putem dobândi adevărata rugăciune a inimii.

Şi cu citirea Psaltirii dacă o facem cu mare credinţa şi luare aminte, şi cu metaniile, şi cu acatistele, şi chiar cu cântarea cea duhovnicească, şi cu postul, şi cu privegherile de toată noapte. Sfinţii Părinţi, însă, au ales rugăciunea lui Iisus pentru a dobândi rugăciunea inimii, ca cea mai potrivita. Mai mare decât rugăciunea inimii, însă, este extazul, răpirea minţii, numita de Părinţi „Vedere duhovnicească", când se curăţeşte vazduhul inimii. La aceasta treapta au ajuns Moise şi Ilie, când s-au învrednicit să vorbească cu Dumnezeu şi să vadă slava Lui.

Şi mai ales Sfântul Apostol Pavel, care „a fost răpit pana la al treilea cer, în trup sau afară de trup, Dumnezeu ştie". Ca nici el nu ştia. În ultima treapta a rugăciunii puterile sufleteşti rămân la om, dar le poartă Duhul Sfânt unde voieşte, ca omul nu le mai poate conduce. Mintea omului în acel moment se topeşte de focul dumnezeirii, ca ceara în foc şi nu mai are lucrarea ei. Cei cu înţelegere omeneasca nu pot pricepe înţelepciunea Duhului Sfant. Nici descoperirile din vremea rugăciunii nu le poate talcui cel ce le-a văzut, ci altul mai înalt decât el. Cum a fost prorocul Daniel. El nu-şi putea explica descoperirile cele dumnezeieşti, ci i le explica arhanghelul Gavriil.

319. Aţi cunoscut vreun călugăr sau mirean cu rugăciunea inimii?

Am cunoscut câţiva pustnici care trăiau prin bordeie în pădurile din jurul Mănăstirii Sihăstria, pe la Sihla, Agapia Veche şi Pocrov, dar cât erau de sporiti în rugăciune, numai Dumnezeu ştie. Acum toţi s-au dus din lumea aceasta. La noi în Sihăstria, aveau rugăciunea inimii părinţii Ghervasie Gaspar, Paisie Nichitencu, bucătarut mănăstirii (+ 1970) şi poate, părintele Gherasim Ilie, fratele meu.

Rugăciunea inimii, însă, este o lucrare de taina pe care numai Dumnezeu o ştie, iar cel care o are foarte greu

o spune altora. Ba, uneori nici nu ştie omul că are rugăciunea inimii. Sunt şi mireni care au rugăciune duhovnicească, încât întrec şi pe călugări. Să vă spun o întâmplare minunata pe care am văzut-o aici, în biserică, acum vreo zece ani. Eram la rând la Sfântul Altar. Am venit la biserica pe la ora 4 dimineaţa şi îmi făceam rugăciunile de Sfânta Împărtăşanie în genunchi, în faţa Sfintei Mese. Nu după mult timp intra o femeie să se roage, care venise de cu seara la mănăstire. N-o cunoşteam. Se ruga încet pe la toate icoanele şi făcea mereu metanii. Nu ştia că mai este cineva în biserică. Era întuneric, că era timp de iarna. Văzând eu că se roagă aşa stăruitor m-am uitat prin sfintele uşi să văd cine se roagă cu atâta credinţa. Femeia stătea în genunchi în mijlocul bisericii, cu mâinile ridicate în sus şi zicea din toată inima aceste cuvinte: „Doamne, nu mă lasa! Doamne, nu mă lasa!” Am văzut o lumina gălbuie în jurul ei şi m-am înspăimântat. Apoi femeia a căzut cu fata la pământ şi se ruga fără glas. Raza de lumina dimprejurul ei se făcea tot mai mare şi se ridica în sus. După puţin timp lumina s-a stins încet, iar femeia s-a ridicat şi a ieşit din biserica. Era o femeie de la tara.

Iată, deci, cine are darul rugăciunii! Iată ca mirenii ne întrec pe noi călugării! Eu făceam proscomidia şi de mare emoţie am început a plânge cu copia în mână. Numai Dumnezeu ştie câţi aleşi are în această lume!

320 Dar noi care nu ajungem la măsura rugăciunii adevărate, ne putem mântui?

Auzi ce spune Duhul Sfânt: „În dar sunteţi mântuiţi”. Nu faptele noastre, ci mila lui Dumnezeu şi smerenia inimii ne mântuiesc. Ca şi sfinţii au nevoie de mila lui Dumnezeu. Facem ce putem, iar darul Duhului Sfant săvârşeste toate. Vezi un gândac mic ce face? Merge pe ici, pe colo. Se uita pe unde ar putea paşi, după puterea lui. Se urca pe o frunză, cade jos, apoi iar se urca; nu da înapoi, pana nu ajunge sus, pe deal sau în vârful copacului. Aşa face şi puiul de pasare. Se de pe o creangă pe alta, se mai uita, da din aripioare, se urca pe un copac.

Şi aşa, după a lui putere, se urca cât poate mai sus,

ca să fie la adăpost. Tot aşa sa facem şi noi. Să urcam din treapta în treapta, cu stăruinta şi smerenie şi aşa, cu darul lui Dumnezeu, vom dobândi rugăciune curata de gânduri şi imaginaţii, apoi câteva lacrimi şi nadejdea mântuirii.

321. Ce ne spuneţi despre imaginaţie care bântuie în vremea rugăciunii?

Fericita mintea care se roagă, se închina fără imaginaţie, ca Hristos n-a avut imaginaţie, fiind Dumnezeu. Adam a căzut din rai după ce a căzut în imaginaţie, că îşi imagina, după sfatul lui Lucifer, ca de va mânca din pomul oprit nu va mai muri în veac. Spun Sfinţii Părinţi ca cea mai mare boala şi ispita în vremea rugăciunii este imaginaţia minţii, numita de ei şi „caracatiţa sufletului cu opt braţe „sau „octogon". Mai este numita imaginaţia şi „pod al dracilor". În timpul rugăciunii din inima cel mai greu lucru este a pazi imaginaţia; mai greu chiar decât a pazi mintea de gânduri. Să nu uităm ca tot ce este circumcis, imaginat, nu este Dumnezeu. Or, dacă ne oprim la imaginaţii, ne înşelam, nu mai putem patrude pe poarta cea îngusta a inimii, nici nu ajungem la Dumnezeu.

322. Prin ce este omul superior tuturor creaturilor?

Toate sunt create de Dumnezeu, dar nu toate sunt din Dumnezeu, cum este omul. El este creat cu sfatul Prea Sfintei Treimi, după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Deci omul are puterea să devină fiu al lui Dumnezeu după dar, să se nasca din Dumnezeu, să crească în fapte bune, să se îndumnezeiască. Omul are suflet viu, creat de Dumnezeu, în care se odihnesc o mică parte din energiile necreate ale lui Dumnezeu, care sunt tot atâtea cate sunt şi însuşirile lui Dumnezeu.

323. Cel ce nu face deplin voia lui Dumnezeu are voie să îndemne şi pe alţii la fapta bună?

Spune Sfântul Isaac Sirul ca „se cade şi celui ce nu face fapta buna, ca lipsa faptelor sale o împlineşte folosul cuvântului". Iar Sfântul Scararul zice: „Se cade celui ce învaţă şi nu face, ruşinându-se de cuvintele sale, să înceapă şi el cate puţin a face fapta bună".

324. Ce sfat ne mai daţi pentru mântuirea sufletului?

Să rămâneţi în corabia Bisericii şi să ascultaţi de ea, ca Biserica este trupul lui Hristos. Biserica este mama noastră cea de obste. Prin Biserica intram în lume, în viaţa şi prin ea plecam din lume, în cealaltă viaţa veşnica. Noi, creştinii, suntem asemenea unui copac sadit de Dumnezeu. Creanga care se rupe din copac moare, nu mai poate fi vie. Aşa şi creştinii care se rup de Biserica mor, nu mai pot avea viaţa, nici mântuire pana nu se întorc în sânul Bisericii. Când mintea omului iscodeste credinţa şi părăseşte Biserica, în zadar sunt toate faptele bune. Iar unde este unitate şi înţelegere, acolo este mântuire şi Dumnezeu ajuta. Mai spun Sfinţii Părinţi ca în vremea de pe urma două lucruri vor ajuta Biserica şi pe credincioşi: pustia simţita, adică munţii, peşterile, pădurea; şi pustia gândita, adică păstrarea credinţei în taina inimii.

325. Unde se mântuiesc călugării mai uşor? În viaţa de obste sau în viaţa de sine la linişte?

Spune Sfântul Teodor Studittul aşa: „Călugării din viaţa de obste se mântuiesc cu miile, iar cei din viaţa de sine cate unul la mie”. În viaţa de obste trebuie să fie o minte în toate capetele şi un suflet în toate trupurile, cum spune Sfântul Vasile cel Mare. Pe când în viaţa de sine, fiecare face ce vrea. Mănâncă când vrea, doarme când vrea, se roagă când vrea. Nimenea nu-l conduce şi nu-i taie voia, decât singura conştiinţa sa îl călăuzeste şi duhovnicul, dacă îi cere sfatul. În această privinţă îmi aduc aminte şi de cuvântul părintelui nostru Ioanichie Moroi, egumenul Sihăstriei, ca adeseori ne zicea: „Părinţilor şi fraţilor, când se va strica viaţa de obste în mănăstiri, atunci se pustiesc mănăstirile!”

Şi aşa este. Acum aproape peste tot s-a stricat viaţa de obste.

326. După rânduiala vieţii monahale, care sunt motivele canonice pentru care călugărul poate să plece din mănăstirea sa de metanie?

Trei sunt motivele canonice pentru care un călugăr poate să plece în alta mănăstire, şi anume: dacă stau femei

în manastiie; dacă sunt copii mici în mănăstire şi dacă staretul este eretic. Al patrulea motiv, după Sfântul Vasile cel Mare, dacă un călugăr are vătămarea sufleteasca în mănăstirea sa, poate pleca în alta mănăstire unde crede ca poate spori.

327. Dacă un călugăr este trimis din mănăstirea sa în altă parte şi nu se duce de la metanie, este păcat?

Dacă ne leagă inima de loc, încă nu iubim pe Dumnezeu. De vrea Dumnezeu să ne pună o sarcină în spate, oare noi să n-o primim? Ca Dumnezeu nu ne încarca mai presus de puterea noastră. Deopotrivă cu ispita, cu suferinţa va veni şi mângâierea Duhului Sfant în inima noastră.

328. Este de folos să meargă călugării în pelerinaj la Mormântul Domnului?

Aşa a fost întrebat odată Sfântul Vasile cel Mare de o călugărita, iar el i-a răspuns: „Dacă n-ai aflat cărarea către Ierusalimul cel dinăuntru, du-te la Ierusalim; iar dacă ai aflat-o nu te mai duce!”

329. Care este importanta Sfintei Litughii?

Sfanita Liturghie are caracter şi de jertfa şi de cina. Prin jertfa liturgica se spala păcatele celor ce se pomenesc şi li se scot particele şi, totodată, prin aceasta jertfa dumnezeiască ni se oferă în dar cina Domnului, adică Trupul şi Sângele lui Hristos. Cât timp va fi Sfânta Liturghie pe pământ este semn ca încă nu ne-a părăsit mila lui Dumnezeu. Iar „când va înceta jertfa şi turnarea”, cum spune la Daniel prorocul, atunci va fi sfârşitul lumii. Ca nu armele vor pustii şi arde pământul, ci, cum spune la Pilde, „fărădelegea va pustii tot pământul şi va răsturna scaunele celor puternici”. În acele zile, trei patimi cumplite vor stăpâni în lume, simbolizate de numărul apocaliptic 666, şi anume: minte fără de judecata, adică plină de iuţime, de răzbunare şi ucidere; pofta fără de minte, adică vor domni pe pământ desfrânarea, sodomia şi beţia; minte plină de imaginaţie sau închipuire pripita adică oamenii vor fi amăgiţi de tot felul de griji, gânduri, tulburări şi patimi, încât nu vor mai avea timp să se roage, să citească, să

cugete la moarte.

330. Ce trebuie să ştim despre Botez?

Prin Botez se spala deodată două păcate cu care se naşte copilul, adică atât păcatul strămoşesc, cât şi păcatul zămislirii din plăcere. Ca şi zămislirea este considerată păcat, după cuvântul psalmistului din Psalmul 50, care zice: „Ca iată intru fărădelegi m-am zămislit şi intru păcate m-a născut mama mea...”. De aceea trebuie să se boteze copiii. Ei se botează prin credinţa naşilor, cum s-a vindecat şi sluga sutasului. Omul la început a fost creat să se înmulţească prin cuvânt, nu prin pofta că este fiinţa cuvântătoare, aşa cum a zămislit Maica Domnului prin cuvânt. Însă, omul, prin păcat a ajuns să se înmulţească trupeşte.

331. Părinte Cleopa, în ce an aţi venit la mănăstire?

Noi am fost zece fraţi la părinţi, din care cinci – patru fraţi şi o soră – am venit la mănăstire. Fratele cel mai mare, Mihai, a fost pustnic pe muntele Ceahlău. Sora mea Ecaterina a fost rasofora la Agapia Veche, iar eu şi cu încă doi fraţi mai mari, Vasile şi Gheorghe, am venit la Sihăstria. Pana în anul 1935 mi-au murit de tineri, toţi cei nouă fraţi. Apoi a murit şi tata, Alexandru Ilie, zis Tarlea. Mai trăiam eu, ca staret la Mănăstirea Sihăstria şi mama, acasă în comuna natală, Suliţa Botoşani. În anul 1946 am adus pe mama la Sihăstria, am călugărit-o şi am dus-o la Agapia Veche, unde a trăit pana în anul 1968, când s-a dus la Domnul, în vârsta de 92 de ani.

Iar venirea mea la mănăstire a fost aşa: În ziua de 12 decembrie 1929, de Sfântul Ierarh Spiridon, când aveam 17 ani, am plecat din casa părintească cu fratele meu mai mare Vasile, cu două traiste în spate. În una aveam Vieţile Sfinţilor, Psaltirea, Ceaslovul şi Sfânta Scriptură; iar în cealaltă aveam două icoane mari, pictate – una, cu Maica Domnului şi alta, cu Sfântul Gheorghe. Nimic altceva nu ne-am luat de-acasă. Părinţii noştri, Alexandru şi Ana ne-au petrecut plângând pana pe câmp, pe platoul târgului Suliţa, la locul numit „Rapa lui Budai”. Aici, fratele meu Vasile a început a canta condacul Acatistului

Mântuitorului, „Apărătorul cel mai mare şi Doamne, biruitorul iadului…”. Apoi ne-am închinat, am sărutat mâinile părinţilor şi am plecat spre Schitul Cozancea. În clipa aceea părinţii mei au căzut jos şi plângeau în hohote! La Cozancea am stat o noapte la părintele Paisie. Apoi am luat şi pe fratele nostru Gheorghe, am venit toţi trei la Suceava, ne-am închinat la moaştele Sfântului Ioan cel Nou şi de aici am venit pe jos la Mănăstirea Sihăstria.

Aici era egumen protosinghelul Ioanichie Moroi. Cum ne-a văzut ne-a ţinut trei zile şi trei nopţi la poarta mănăstirii să ne rugăm şi să batem cu batul într-un butuc de brad, ca să ne ispitească dacă avem răbdare pentru viaţa călugărească. Numai seara ne lasa să dormim într-o chilie. După trei zile de post, de rugăciune şi ispitire, ne-a chemat în biserică, ne-a spovedit, ne-a împărtăşit cu Prea Curatele Taine, ne-a dus la trapeza sa mâncam şi ne-a rânduit chilii şi ascultare în mănăstire. Pe mine şi pe fratele meu Vasile ne-a trimis la oi, ca ştiam bine de acasă, iar pe fratele Gheorghe la vite. Nu ne vedeam unii cu alţii cate o săptămână şi chiar cate o lună. Aşa am intrat în nevoinţa călugărească. În anii 1931 şi 1933 au murit fraţii mei şi am rămas singur. În anul 1937 am fost tuns în călugărie şi am pascut zece ani oile mănăstirii. În anul 1942 am fost luat de la oi şi am fost numit în fruntea unei comisii de conducere a mănăstirii, ca părintele egumen era bolnav. Iar în ianuarie 1945 am fost hirotonit preot şi numit staret al mănăstirii în locul bătrânului egumen, decedat.

332. Spun părinţii bătrâni ca la început nu voiaţi să primiţi hirotonia în preot. Cine v-a determinat s-o primiţi?

Citind eu prin cărţi şi auzind ca Sfântul Grigorie Teologul şi Sfaantul Ioan Gura de Aur au fugit multă vreme de preoţie, ma temeam să primesc o aşa de mare treapta, prin care mulţi nevrednici s-au osândit. De aceea nu voiam să primesc preoţia. Dar în toamna anului 1944, mergând cu carul cu boi la via mănăstirii de la Racova-Buhusi, ne-a ieşit înainte plângând o bătrână dintr-un sat, cu un Liturghier, un epitrahil, o cruce de mana şi un baston

preotesc şi mi le-a dat mie, zicând: „Părinte, aceste lucruri au rămas la mine de la un bătrân preot care a murit. Vi le dau sfinţiei voastre, poate vă trebuie…!”. Le-am dus la mănăstire. Acest lucru m-a mişcat atât de mult, încât l-am socotit un semn dumnezeiesc ca să primesc Taina Preoţiei şi ascultarea de staret.

333. Cati ani aţi fost staret la Mănăstirea Sihăstria?

Aproape cinci ani. Din ianuarie 1945, până la 1 septembrie 1949, când am fost transferat la Mănăstirea Slatina cu 30 de călugări din Sihăstria.

334. Cum vi s-a părut ascultarea de staret la Sihăstria?

N-a fost deloc uşoară. După incendiul din 1941, mănăstirea era în reparatie, nu aveam chilii pentru călugări, iar fraţii noi se adunau mereu. Era greu cu hrana şi materialele, ca după război şi foamete. Obştea, însă, în câţiva ani s-a dublat, ajungând la 80 de părinţi şi fraţi. La început nu aveam preoţi suficienţi la biserică, paraclisul de iarna era ars şi nu aveam fonduri de reparaţii. Dar ne-a ajutat Dumnezeu, că ne-a trimis credincioşi buni din Radaseni şi am mers înainte. Ne-au ajutat şi mănăstirile Neamţ şi Secu cu bani, hrana şi un paraclis pentru iarna. Apoi am făcut călugări, am hirotonit preoţi noi şi am întărit programul slujbelor la biserică. Ce-am adăugat în plus la biserica au fost privegherile de toată noaptea la cele douăsprezece praznice împărăteşti, privegherea Acoperământului Maicii Domnului, marţi seara şi citirea neîncetata a Psaltirii în biserică, de către toată obştea, începând cu staretul mănăstirii, tradiţie care se mai păstrează şi astăzi.

335. Ce bucurii duhovniceşti mai deosebite aţi svut la mănăstirea Sihăstria în anii tinereţii?

Cele mai mari bucurii duhovniceşti le-am avut în primii zece ani, când am fost cioban la oile mănăstirii împreună cu fraţii mei. Stana, oile, trăirea în linişte şi singurătate pe munte, în mijlocul naturii mi-au fost cea mai înaltă scoala de călugărie şi teologie din toată viaţa mea. În aceşti ani m-am rugat cel mai mult şi am citit

numeroase scrieri ale Sfinţilor Părinţi, precum: Patericul, Scara Sfântului Ioan Scararul, Sfântul Isaac Sirul, Sfântul Efrem Sirul, Putul Sfântului Ioan Gura de Aur, Exaimeronul Sfântului Vasile cel Mare, Vieţile Sfinţilor şi Sfânta Scriptură. Cărţile le împrumutam din bibliotecile mănăstirilor Neamţ şi Secu şi le purtam cu mine în desaga, cu oile pe munte. Iar rugăciunea mea era citirea Psaltirii în fiecare zi şi cele şapte laude. După ce terminam pravila, mâncam ceva din desaga, apoi scoteam scrierile Sfinţilor Părinţi şi citeam pe lângă oi până seara. Îmi erau aşa de dragi cuvintele Sfinţilor Părinţi încât se lipeau ca ceara de memoria mea. Mi-amintesc, odată, ca şi Sfântul Cuvios Ioan Iacob, bibliotecar la Mănăstirea Neamţ între anii 1933 – 1936 mi-a împrumutat să citesc cartea Alfavita sufletească. Apoi ma întâlneam cu călugării pustnici care se nevoiau acum 50 de ani în pădurile din împrejurimi, cărora le ceream cuvinte de folos şi le duceam câte ceva de mâncare de la stana. Toate acestea au format pentru mine cele mai curate bucurii duhovniceşti.

336. Ce părinţi mai aleşi se nevoiau acum cincizeci de ani în jurul Mănăstirii Sihăstria?

În toamna anului 1930 am cunoscut pe Sfântul Cuvios Ioan, un mare rugător şi călugăr cu viaţa sfânta. Tot în acea vreme am cunoscut şi alţi părinţi iubitori de linişte care trăiau în pădurile din apropiere; ieromonahul Partenie cu ucenicul sau Gherasim; ieroschimonahul Vasian de la Sihla; schimonahia Isidora de la Rapa lui Coroi; monahiile Cleomida, Zenovia şi Magdalena cu ucenicele lor ierodiaconul Cristofor, nevoitor aproape de Schitul Sihla; monahiile Antonina, Eufrosina şi Pangratia, care mai târziu s-au dus la Locurile Sfinte, unde au şi raposat. Apoi monahii: Timotei, Ilarion şi Nicodim, cu metania din Mănăstirea Neamţ şi monahia Valentina cu fiica ei Emiliana. Pe toţi aceştia i-am cunoscut şi m-am folosit duhovniceşte de nevoinţa şi sfaturile lor. Dumnezeu să-i numere pe toţi în ceata sfinţilor!

337. Aţi aorit vreodatata sa va retrageţi la linişte în Muntele Athos?

Am dorit aceasta din tinereţile mele, mai ales că am avut şi un moş acolo, pe ieroschimonahul Varlaam Vântu. Însă nu am vrut să mă duc de capul meu, fără porunca, ca să nu greşesc înaintea lui Dumnezeu şi să mă mustre conştiinţa că am făcut voia mea. Staretul, duhovnicul şi mitropolitul meu niciodată nu m-ar fi lăsat să mă duc la Athos. În toamna anului 1977, când am fost împreună cu sfinţia ta la Sfântul Munte, înclinam cu gândul să cer binecuvântarea Înalt Prea Sfinţitului nostru Mitropolit pentru a mă retrage la Athos. Când am întrebat pe Arhimandritul Iustin Popovici din Serbia, cum ştii şi sfinţia ta, dacă ar fi bine să mă duc La Athos, sau să rămân în ţara, el mi-a răspuns: „Dacă te duci în Sfântul Munte, mai adaugi o floare la buchetul de flori din Muntele Athos şi te rogi numai pentru sfinţia ta. Iar dacă rămâi în ţara, stai înaintea credincioşilor, înveţi pe mulţi calea mântuirii, propovăduieşti pe Hristos, creşti ucenici şi te mântuieşti şi pe sfinţia ta şi pe alţii. Ca dacă îi părăsim şi plecam toţi la linişte, cine să-i mângâie, cine să-i înveţe voia lui Hristos şi să-i călăuzeasca în dreapta credinţa ortodoxă, mai ales acum când s-au înmulţit peste tot necredinţa şi sectele!”

Aceste cuvinte ale părintelui Iustin Popovici m-au liniştit, renunţând pentru totdeauna să ma retrag la Athos. Am socotit ca prin gura lui a vorbit însuşi Duhul Sfânt.

338. La sfârşitul acestei convorbiri, ce sfaturi duhovniceşti daţi părinţilor care v-au cunoscut şi preţuit?

Să slujească Biserica lui Hristos cu toată vrednicia, cu totala dăruire şi dragoste pana la jertfa, apărând dreapta credinţa de tot felul de învăţături rele şi să poarte grija de turma şi sufletele ce li s-au încredinţat, „ca cei ce vor să dea seama „în ziua judecaţii de toate. Spune Sfântul Ioan Gura de Aur ca: „preotul trebuie să se şi jertfeasca, nu numai să jertfeasca”.

Şi în alt loc zice: „Nimic nu este mai greu decât a pastori suflete pe calea mântuirii!”

339. Ce sfat mai deosebit daţi ucenicilor Prea Cuvioşiei voastre, pe care i-aţi crescut şi învăţat voia lui Dumnezeu?

Să rămână în dragostea lui Hristos şi să se iubească unii pe alţii, cu dragostea cu care i-am iubit şi eu. Apoi, să ajute şi ei pe alţii la mântuire, să rămână sub ascultare în staulul Bisericii Ortodoxe şi să se roage pentru iertarea păcatelor mele, ca aştept din zi în zi să mă cheme Hristos la judecata şi să dau socoteala pentru toate. Să nu uite ucenicii mei ca oricâtă ştiinţa, avere şi cinste am avea, oricâtă rugăciune şi nevoinţa am face, nu ne putem mântui dacă nu ne iubim, dacă nu ne iertam şi dacă nu ne ajutam unii pe alţii, ca „Dumnezeu este dragoste”. Altfel, este în zadar toată osteneala şi nadejdea noastră.

Cât am putut, m-am silit după a mea slaba putere cu darul lui Dumnezeu, să folosesc şi să învăţ pe fiecare, călugăr şi credincios, calea mântuirii. Pe nimeni n-am întors desert de la uşa chiliei mele. Ci am deschis uşa chiliei şi a cuvântului tuturor care au venit la mine, ştiind ca odată cu fiecare om, intra şi Hristos în chilia mea. Nu pot spune că am făcut tot ce aş fi putut face, nici n-am împlinit cu fapta ce-am învăţat pe alţii. Însă am cugetul împăcat ca ce mi-a dat Dumnezeu în dar, am împărţit şi eu altora în dar şi nădăjduiesc ca ma voi mântui prin mila lui Dumnezeu şi prin rugăciunile Bisericii şi ale fiilor mei duhovniceşti.

340 Ce dorinţa mai aveţi acum în suflet?

Să las toate şi să mă rog pentru păcatele mele! Aceasta este ultima mea dorinţa. Ca nimic nu este mai uşor, decât a învăţa pe alţii şi nimic nu este mai greu, decât a face ce înveţi pe alţii. De aceea, acum şi eu aş vrea să las toate şi să împlinesc cu fapta ce am învăţat pe alţii toată viaţa.

341. Părinte Cleopa, în încheiere, daţi-mi şi mie un cuvânt de folos.

Părinte Ioanichie, mai întâi să avem convingerea ca în toată clipa suparam pe Dumnezeu. Fără aceasta smerenie din inima nu ne putem mântui. Eu aşa încep mărturisirea mea. Apoi, dacă voieşti să te mântuieşti, pazeste aceste trei lucruri, cum spune Sfântul Antonie cel Mare: „Să nu te muţi curând dintr-un loc în altul; să ai

întotdeauna pe Dumnezeu înaintea ochilor şi, orice vrei să faci, să ai mărturie din Sfânta Scriptură şi de la Sfinţii Părinţi". Alt cuvios părinte spunea: „Fă-ţi chilia rai, pe călugări să-i ai ca pe îngeri, cauta pacea şi te vei mântui!"

Aşa şi noi, părinte Ioanichie, să pazim cu scumpătate învăţăturile Sfinţilor Părinţi şi poruncile date noua de Mântuitorul nostru Iisus Hristos şi, cu darul Lui, nădăjduim că ne vom mântui şi în veşnica odihna ne vom sălăşlui. Amin.

Convorbirea a unsprezecea

Despre energiile necreate

342. Ce înţelegem prin energiile necreate ale lui Damnezeu, după învăţătura Bisericii Ortodoxe?

Prin cuvintele „energii necreate ale lui Dumnezeu „se înţeleg lucrările felurite ale lui Dumnezeu prin care El lucrează şi a lucrat din veac la facerea şi conducerea lumii văzute şi a celei nevăzute. Despre aceste energii sau lucrări necreate ale lui Dumnezeu să se vadă în disputele teologice ale Sinodului VI Ecumenic din Constantinopol (681), în care se arata clar despre cele două firi şi cele două voinţe ale firii dumnezeieşti şi umane a lui Hristos. Prin aceste energii sau lucrări necreate, Dumnezeu mişca creaţia Sa şi. Se mişca şi El însuşi, rămânând totuşi nemişcat şi neschimbat. Energiile necreate izvorase din dumnezeirea comunt a celor trei ipostasuri ale Prea Sfintei Treimi. Prin energiile necreate se împărtăşeşte omul de darul lui Dumnezeu, iar nu de fiinţa Sa, care rămâne pururea neatinsa de vreo zidire a Sa văzuta sau nevăzuta.

343. Ce putem spune despre energiile necreate, pe înţelesul tuturor?

Am zis ca aceste energii necreate ale lui Dumnezeu, pe limba noastră românească se pot numi şi lucrări ale lui Dumnezeu. Ca să înţeleagă oricine felurimea acestor energii sau lucrări necreate ale lui Dumnezeu, trebuie să ştie şi să înţeleagă ca la Dumnezeu energiile Duhului Sfant sunt nenumărate.

Din aceste multe energii este bine a cunoaşte măcar pe unele din ele, care sunt: puterea Sa cea atotcreatoare şi

nemărginita (Psalm 32, 6, 13); puterea Sa cea atotştiutoare (I Regi 2, 3; Iov 9, 4, 12 – 13); puterea Sa cea atotsfinţitoare (Isaia 57, 15; Ieremia 1, 5; Galateni 1, 12) etc.

Alta este puterea Sa cea atotvăzătoare (Psalm 32, 13), alta este puterea Sa cea atotcuprinzătoare şi alta este pronia Lui după cuvântul: „Cel ce da hrana la tot trupul…” (Psalm 135, 25). Toate aceste energii sau puteri ale lui Dumnezeu izvorase din fiinţa Sa. Prin ele Dumnezeu trimite darurile Sale cele necreate la toate zidirile care lucrează în multe feluri în toate cele văzute şi nevăzute.

344. Cum luceaza Dumnezeu prin energiile Sale în îngeri, în natura şi în oameni?

Lucrează în toată zidirea precum voieşte şi precum ştie că este de folos. Prin dumnezeieştile energii, „pe îngeri îi face duhuri şi pe slugile Sale para de foc”; planetele şi întreg universul le conduce, iar pe oameni îi umple de înţelepciune, de credinţa şi de tot felul de daruri, spre mântuire.

345. Cum lucrează Dumnezeu prin energiile Sale creştini şi în cei care nu sunt creştini?

La creştinii cei botezaţi în numele Prea Sfintei Treimi, lucrează prin darul cel felurit al Duhului Sfant (I Corinteni 12, 4 – 6), iar la popoarele păgâne lucrează prin pronia, prin mila şi nemărginita Sa putere şi înţelegere (Romani 9, 15 – 16), căci Dumnezeu nu este numai al creştinilor, ci al tuturor popoarelor (Psalm 116, 1 – 2).

346 Ce legătură este între energiile necreate ale lui Dumnezeu şi harul Sfântului Duh pe care-l primeşte creştinul la Sfântul Botez?

Harul Prea Sfântului Duh este una dintre energiile divine şi face pe creştini prin Botez fii ai lui Dumnezeu după dar (Tit 3, 3 – 5; Ioan 3, 1), iar harul Duhului Sfant, după care primim înfierea cea după dar, vine la noi prin energia cea atotsfinţitoare a lui Dumnezeu. Nu se trimite fiinţa lui Dumnezeu la om, ci harul, după cum zice dumnezeiescul părinte Ioan Gura de Aur ca „Dumnezeu nu se trimite, ci harul. Nu Duhul curge din har, ci harul curge

din Duh" (Vezi şi Filocalia, vol. 7, Bucureşti, 1977, p. 218).

347. Când omul cade în păcate de moarte, se îndepărtează de la el harul Sfântutui Duh primit la Botez?

Darul Sfântului Duh, care se trimite la Sfântul Botez prin lucrarea lui Dumnezeu cea atotsfiintitoare, lucrează în om după măsura credinţei lui, fiindcă el este făgăduit de Dumnezeu celor ce vor crede în El (Isaia 44, 3; 59, 11; Iezechiel 36, 27). Darul Sfântului Duh se da omului care se roagă, crede în El şi se pocăieşte de păcatele sale (Luca 11, 13; Fapte 8, 15; 2, 38).

Însă darul Prea Sfântului Duh se depărtează de om din cauza păcatelor sale grele. Dar dacă omul îşi cunoaşte greutatea păcatelor sale şi se va întoarce din toată inima cu credinţa tare spre Dumnezeu, atunci – prin energia lui Dumnezeu cea atotsfinţitoare – iarăşi va dobândi de la Dumnezeu darul Prea Sfântului Duh pe care l-a pierdut prin păcat. Iar de va rămâne creştinul în păcate grele şi nu se va întoarce prin pocăinţa şi fapte bune către Prea Bunul Dumnezeu, unul ca acela rămâne în osânda şi întuneric fata de darul lui Dumnezeu. Căci Dumnezeu nu mântuieşte cu sila pe om, căci El nu este spărgător de uşi (Apocalipsa 3, 20).

348. Până la Sfântul Grigore Palama (sec. XIV), teologul energiilor necreate, ce învăţau Sfinţii Părinţi despre energiile divine?

Până la Sfântul Grigore Palama, Sfinţii Părinţi cei vechi şi mari luminători, ca: Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigore Cuvântatorul de Dumnezeu, Sfântul Ioan Gura de Aur, Sfântul Atanasie cel Mare şi mulţi alţii ziceau ca energiile necreate ale lui Dumnezeu sunt lucrări şi desăvârşiri ale însuşirilor Lui (vezi Dicţionar de Teologie Ortodoxă, Pr. Prof. Ioan Bria, Bucureşti, 1981, p.141 – 143).

Energiile divine lucrează taina mântuirii în oameni prin darul Duhului Sfant şi prin darurile ce izvorase din El. Căci atât harul cât şi darurile harului sunt energii necreate ale lui Dumnezeu.

349. Înţelepciunea lui Dumnezeu, adică Sophia, este

şi ea una din energiile necreate ale lui Dumnezeu?

Înţelepciunea şi atotştiinţa lui Dumnezeu sunt şi ele desăvârşite energii ale Sale (I Regi 2, 3; Iov 12, 13; Pilde 8, 14). Înţelepciunea lui Dumnezeu este preaînalta (Iov 21, 22; 28, 24; Daniel 2, 21; Fapte 15, 18). Înţelepciunea şi ştiinţa lui Dumnezeu sunt neratacitoare (Iov 36, 3). Înţelepciunea lui Dumnezeu este nemărginita şi nemasurata (Psalm 91, 5; Psalm 146, 3; Isaia 40, 28; Romani 11, 33); este mai presus de înţelegere (Psalm 138, 5 – 9), nu are hotar şi lucrează în creaţia lui Dumnezeu în multe feluri (Efeseni 3, 10).

350. Ce legătură dumnezeiască nepătrunsa este între înţelepciunea şi pronia lui Dumnezeu? Cum lucrează una şi cum cealaltă?

Atât înţelepciunea cât şi pronia lui Dumnezeu sunt energii dumnezeieşti necreate şi Dumnezeu lucrează mai presus de mintea omului după voia şi planurile Lui necunoscute de noi (Ieremia 32, 19; I Corinteni 1, 21).

351. Cum se împărtăşeşte omul din înţelepciunea divina? Care este legătura între înţelepciunea lui Dumnezeu înţelepciunea omului, mai ales a sfinţilor?

Toată înţelepciunea oamenilor vine de la Dumnezeu (Facere 41, 38 – 39; Ieşire 28, 3; 31, 3 – 6). Deosebirea între înţelepciunea lui Dumnezeu şi cea a oamenilor este ca înţelepciunea lui Dumnezeu este preasfânta şi nemărginita pentru ca izvorăşte din fiinţa Lui cea necreată şi atotcuprinzătoare (Romani 1 1, 33; Psalm 91, 4 – 5); iar înţelepciunea oamenilor credincioşi şi sfinţi este izvorata din darul Duhului Sfant dat lor de Dumnezeu, fiind mărginita şi după măsura credinţei fiecăruia (Facere 18, 19; I Regi 16, 12 – 13; II Paralipomena 16, 9; Iov 14, 16).

352. Oamenii îndumnezeiti şi sfinţi „purtători de Dumnezeu” poarta în ei mai multe daruri şi o mai mare parte din energiile necreate ale lui Dumnezeu?

Duhul este unul, iar darurile sunt împărţite şi felurite, după vrednicia fiecăruia (I Corinteni 12, 4). La fel şi lucrările sunt felurite, dar acelaşi Dumnezeu lucrează toate intru toţi (I Corinteni 12, 6).

Dacă darurile şi lucrările Duhului sunt felurite, apoi şi energiile necreate prin care Dumnezeu trimite darurile Sale celor sfinţi şi credincioşi sunt felurite. Căci prin energia sfinţeniei îi sfinţeşte, prin energia cea duhovnicească şi atotluminatoare îi luminează şi prin energia proniei Sale poarta grija de ei. Căci darurile lui Dumnezeu sunt felurite, dar din acelaşi Duh Sfauit izvorase.

353. Energiile necreate lucrează în om de la zămislire? Dar harul Duhului Sfant îl primeşte omul numai la Sfântul Botez? Sau i se mai adauga noi daruri în cursul vieţii, după măsura sfinţeniei personale?

De la zămislire, în cei mai mulţi oameni lucrează numai energia sau puterea lui Dumnezeu atotcreatoare, apoi pronia şi altele. Iar darul Prea Sfântului Duh, prin care omul devine fiu al lui Dumnezeu după dar, îl primeşte când se botează în numele Prea Sfintei Treimi (Tit 3, 3 – 5; I Ioan 1, 2; Fapte 2, 38). Celelalte daruri diferita, precum al înainte-vederii, al prorociei şi al vindecarilor se dau ulterior omului de la Dumnezeu după voia Lui (I Corinteni 12, 11) şi după măsura credinţei (Galateni 3, 5), pentru întărirea Bisericii (I Corinteni 12, 7) şi pentru convertirea necredincioşilor (I Corinteni 14, 10). Darurile lui Dumnezeu trebuie să fie intru bunătate, spre folosul tuturor (I Corinteni 4, 1 – 2; I Timotei 4, 14; I Petru 4, 10).

354. Îngerii se împărtăşesc şi ei din energiile necreate ale lui Dumnezeu?

Îngerii, ca şi oamenii, au fost creaţi de Acelaşi Dumnezeu şi se împărtăşesc şi ei de felurite energii ale lui Dumnezeu, precum înţelepciunea, sfinţenia şi altele.

355. Diavolii poarta şi ei o parte din energiile necreate ale lui Dumnezeu?

Nicio zidire a lui Dumnezeu nu poate fi lipsită de una sau mai multe energii necreate ale lui Dumnezeu, deoarece Dumnezeu este nescris împrejur şi necuprins pretutindenea, arătându-se în toate şi peste tot. Dumnezeu este şi în satana şi în diavoli, fiindcă este necuprins şi pe toate le cuprinde. Deci, precum satana este în vazduh dar

nu se vatama, fiind şi Dumnezeu de fata acolo, şi precum păcatul este prezent în suflet, asemenea şi darul lui aste prezent în suflet, nimic vatamându-se sau amestecându-se, întunericul cu lumina, nici nu poate răutatea să aibă împărtăşire cu curăţenia.

Deci la Dumnezeu nu este nicio răutate ipostatica de vreme ce El nu se vatama de nimic (Sfântul Macarie cel Mare, Cuvântul 16, Omilii, Bucureşti, 1775). Energiile lui Dumnezeu care sunt în diavoli formează puterea Lui cea atotstapanitoare, deoarece diavolii nu pot face nimic fără voia şi îngăduinţa lui Dumnezeu (Iov 1, 12 – 13; 2, 4 – 7; II Corinteni 12).

356 De ce nu-şi retrage energiile divine de la îngerii căzuţi ci îi lasa să ne facă rău şi să ne împiedice de la mântuire? Se poate spune ca diavolii folosesc puterea divina data lor la pierderea sufletelor omeneşti?

De mare nevoie este ca Dumnezeu să nu-şi retragă puterea Sa atotstapanitoare acum din îngerii cei răi, căci dacă ei ar fi lăsaţi liberi ar face din lume un al doilea iad. Numai la sfârşitul lumii va fi dezlegat satana timp de 1260 de zile (trei ani şi jumătate) spre a lucra asupra celor credincioşi cu înşelăciunile sale (I Ioan 2, 18) şi mulţi antihrişti vor fi în timpurile din urma (Matei 24, 12; II Tesaloniceni 2, 3; I Timotei 4, 1). Ispitele ne sunt în viaţa de mare folos, de vom avea răbdare în ele. Deoarece ele se trimit cu îngăduinţa lui Dumnezeu pentru încercarea credinţei noastre (I Petrul, 6 – 7), Pentru încercarea dragostei noastre fata de Dumnezeu (Deuteronom 13, 3) şi pentru încercarea supunerii noastre, deoarece Dumnezeu nu ispiteşte pe nimeni (Ioan 13, 14). Apoi, Dumnezeu fiind prea drept, nu îngăduie ca noi să fim ispititi mai presus de puterile noastre (I Corinteni 10, 13).

357 Cum se înţeleg cele arătate de Sfântul Dionisie Areopagitul, care zice aşa: „Dumnezeu este totul intru toate şi intru nimenea nimic.

Şi dintru toate, tuturor se cunoaşte, iar din nimic nimănui”? (Despre dumnezeieştile nume, cap. 7).

Taina acestor cuvinte se arata luminat prin teologia

catafatica (afirmativa) şi prin teologia apofatica (negativa). Să se ştie: „Când mintea noastră se suie prin zidiri către Ziditorul, văzând şi înţelegând cuvintele cele din zidiri, asemănându-se cu Ziditorul, atuncea unelteste teologia cea adeveritoare şi suitoare (catafatica), numind pe Dumnezeu înţelept, Bun, Lumina, Soare, Aer, Foc şi toate cele ce sunt, fiind pricinuitor al acestora. Iar după ce se va sui cu duhul Şi mai presus de fire la Ziditorul şi va vedea că nu este asemenea cu toate zidirile, ci fără de asemănare le întrece pe acestea, atunci unelteste teologia apofatica, numind pe Dumnezeu cu tăgăduire şi covârşire mai presus de înţelepciune şi mai presus de bunătate…”

Şi Sfântul Ioan Damaschin, arătând ca nicio zidire nu poate atinge fiinţa lui Dumnezeu, zice aşa: „Dumnezeu a creat astfel lumea spirituală, adică pe îngeri Şi pe toate cetele cereşti, şi este clar ca acestea au o natură spirituala şi încorporala în comparaţie cu materia căci numai Dumnezeirea este cu adevărat nemateriala şi încorporabila. Dumnezeu apoi crează pe om cu mâinile Sale proprii din natura văzuta şi nevăzuta, după chipul şi asemănarea Sa. A făcut corpul din pământ, iar sufletul raţional şi gânditor l-a dat prin insuflarea Sa…” (Dogmatica).

Aceasta numim la om chip dumnezeiesc căci cuvintele „după asemănare” arata asemănarea cu Dumnezeu în virtute, atât cât este posibil. Trupul şi sufletul au fost făcute simultan şi nu mai întâi unul şi apoi celălalt, după cum în chip greşit arata Origen. Sfinţii Părinţi spun ca omul este făcut de Dumnezeu ca un alt Dumnezeu după dar, nu după fiinţa.

Să înţelegem, deci, ca atât îngerii cu toate cetele cereşti, cât şi omul zidit după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu nu ating cu nimic fiinţa lui Dumnezeu, care e în veci neînţeleasa de nimeni. Aceasta înseamnă ca Dumnezeu este totul în toate prin energiile Sala cele necreate, nu prin fiinţa Sa. Iar prin fiinţa sa nu este cunoscut nimic nimănui.

Întreaga creaţie a lui Dumnezeu se împarte în patru

categorii: vieţuitoare nemuritoare şi însufleţite, cum sunt îngerii; altele care au minte, suflet şi duh, precum sunt oamenii; altele au numai duh şi suflet, cum sunt animalele; iar altele au numai viaţa, cum sunt plantele de tot felut. În ierburi dăinuieşte singura viaţa, fără suflet, fără duh şi fără minte.

Am spus acestea spre a se înţelege ca Dumnezeu. Se cunoaşte şi. Se descoperă tuturor oamenilor prin întreaga Sa creaţie, care este condusa de pronia şi puterea Sa, adică de energiile divine necreate. Iar fiinţa lui Dumnezeu nu se descoperă, nici se poate cunoaşte vreodată nimănui din nicio creaţie şi nicio minte a celor din cer şi de pe pământ n-o poate cuprinde în veci.

Convorbirea a douăsprezecea

Rolul ispitelor în mântuire

358. Oamenii se pot mântui fără ispite de la diavoli? Este absolut necesara prezenta şi ispitirea de la diavoli pentru mântuirea oamenilor?

Oamenii au fost ispititi chiar în rai şi înşelaţi de diavolul (Facere 3, 1). De atunci firea noastră cea stricata, care a căzut din ascultarea Ziditorului ei, a fost pururea ispitita de diavolul spre încercarea credinţei celor înşelaţi (I Petru 1, 6 – 7; Iov 7, 18; Iacob 1, 2; I Ioan 2, 26). Omului însă i s-a dat putere de a se împotrivi ispitelor diavolesti (Efeseni 6, 11; Iacob 4, 7) şi de a le învinge (I Corinteni 10, 13).

Dumnezeu l-a făcut pe om cu voie libera, de sine stăpânitor şi l-a lăsat pe el în mâna sfatului său. De va vrea; omul poate să ţină credinţa şi poruncile lui Dumnezeu şi să facă cele plăcute Lui (Sirah 15, 14; 15, 17; Ieremia 21, 8; Deuteronom 30, 14, 16 – 17; Psalm 5, 12). De va întrebuinţa omul bine libertatea sa spre lucrarea poruncilor lui Dumnezeu şi toată fapta buna, primeşte de la El cununa şi mântuirea sufletului său, după cuvântul psalmistului: „Mântui-va Domnul sufletele robilor Săi şi nu vor greşi toţi cei ce nădăjduiesc spre Dansul” (Psalm 33, 21). Iar de va folosi omul rău libertatea sa spre lucrarea păcatelor, va auzi de la Dumnezeu înfricoşatele cuvinte:

„Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic cal este gatit diavolilor şi îngerilor lui” (Matei 25, 41). Iată deci cât de mare rol au ispitele în viaţa creştinilor. Ca fără ispite şi fără lupta cu diavolul, cu păcatul, nu ne putem mântui, că nu avem pentru ce primi cununa şi odihna veşnica în Împărăţia cerurilor.

359. Oare diavolii vor fi osândiţi în ziua de apoi numai pentru că ne ispitesc pe noi? Care este învăţătura Bisericii în această privinţă?

Satana şi îngerii lui nu vor fi pedepsiţi în ziua de apoi numai pentru vina că ne ispitesc pe noi, oamenii. Ci pentru că au greşit înaintea lui Dumnezeu cu mândria şi neascultarea lor (Isaia 14, 11 – 14). Al doilea, pentru ca satana a fost pricinuitorul căderii noastre (Facere 3, 1: 6, 13 – 14; II Corinteni 11 3; I Tesaloniceni 3 5). Diavolii vor fi pedepsiţi în ziua de apoi pentru ca pururea se împotrivesc lui Dumnezeu şi zidirii Lui (Zaheu 3, 1; I Tesaloniceni 3, 18; Iuda 9; Apocalipsa 12, 7); pentru că au împiedicat propovăduirea Evangheliei lui Hristos în lume (Matei 13, 19, 39; Marcu 4, 15; Luca 8, 12; II Corinteni 4, 4); pentru că au înşelat lumea (Apocalipsa 12, 9; 20, 3); pentru că au stricat Sfânta Scriptură şi au dus pe oameni la rătăcire şi la eresuri (Matei 4, 6; Luca 4, 10; Psalm 9, 11 – 12); pentru că au înşelat pe oameni cu nălucirile lor, făcându-se în îngeri luminaţi şi alte închipuiri false luând (I Corinteni 11, 14). Diavolii vor fi pedepsiţi şi pentru ca fura cuvântul lui Dumnezeu din inimile oamenilor (Matei 13, 19; Marcu 4, 15). Multe şi nenumărate alte răutaţi au diavolii cu care pururea supara pe Dumnezeu, Ziditorul lor şi nu se pocaiesc niciodată, pentru care vor lua osânda cea veşnica în ziua cea mare a judecaţii de apoi (Matei 25, 41; Ioan 16, 11; II Petru 2, 4).

360. Care este asemănarea între omul bun şi îngeri după învăţătura Sfinţilor Părinţi?

Omul a fost creat de Dumnezeu după chipul şi asemănarea Sa (Facere 1, 26 – 27). Adam este nenăscut, căci este plăsmuit de Dumnezeu (Sfântul Ioan Damaschin, Dogmatica, pag. 25). Eva este purceasa din coasta lui

Adam, căci ea nu a fost născuta (Ibidem). De asemenea, Dumnezeu este făcătorul îngerilor. El i-a adus de la neexistenta la existenta şi i-a zidit după propriul Lui chip, mai înainte de crearea omului. Îngerii au o natură necorporala, un fel de duh şi foc imaterial, după cum spune dumnezeiescul proroc David: „Cela ce faci pe Îngerii Tai duhuri şi pe slugile Tale para de foc „(Psalm 103). Prin aceste cuvinte se arata ca ei sunt uşori, arzatori, calzi, strălucitori, grabnici spre dorul lui Dumnezeu şi slujirea Lui, îndreptaţi spre cele de sus şi liberi de orice gând material. Îngerul este o fiinţa spirituala, veşnic mişcatoare, libera, necorporala, slujeşte lui Dumnezeu cel veşnic şi a primit în firea lui nemurirea, după har. Care este însă natura şi definiţia naturii lui, numai Dumnezeu o ştie. Se spune că este necorporal în raport cu noi, deoarece tot ce se pune în comparaţie cu Dumnezeu, singurul fără trup, este corporal şi material. Numai Dumnezeu este în realitate necorporal (Să se vadă pe larg Dogmatica Sfântului Ioan Damaschin, capitolul III, pag. 59, Bucureşti). Omul, cum am arătat mai sus, a fost creat de Dumnezeu cu mâinile Sale din natura văzuta şi nevăzuta, „după chipul şi asemănarea Sa”. Trupul omului a fost făcut din pământ, iar sufletul lui, raţional şi gânditor, Dumnezeu i l-a dat lui Adam prin insuflare. Aceasta numim „chip dumnezeiesc”, căci cuvintele „după chipul” indica raţiunea şi liberul arbitru, iar cuvintele „după asemănare” arata asemănarea cu Dumnezeu în virtute, atât cât este posibil. Trupul şi sufletul au fost făcute simultan şi nu mai întâi unul şi apoi celălalt, după cum în chip greşit zicea Origen. „Dumnezeu a făcut pe om nevinovat, drept, virtuos, lipsit de supărare, fără de grija, luminat cu toată virtutea, încărcat cu toate bunătăţite, ca o a doua lume, un microcosmos; un alt înger, închinător compus, văzător al lumii materiale, dar şi iniţiat în lumea spirituală, împărat al celor de pe pământ, dar condus de sus, pământesc şi ceresc, vremelnic şi nemuritor, văzut şi spiritual, în mijloc între măreţie şi smerenie, acelaşi şi duh şi trup; duh din pricina harului, iar trup din pricina mândriei „(Dogmatica

Sfântului Ioan Damaschin, capitolul 12, pag. 98 – 99).

Şi la oameni şi la îngeri sunt libertatea voinţei, mintea şi altele de acest fel.

361. De ce spune Domnul ca omul este cu puţin mai mic decât îngerii şi în ce consta micimea omului fata de îngeri (Psalm 8, 5)?

Mai întâi omul poarta trup material din pământ şi poseda cele cinci simţiri: văzul, auzul, mirosul, gustul şi pipăitul. Omul se alătura prin raţiune de fiinţele necorporale şi spirituale, adică de îngeri, deoarece el raţionează, cugeta, judeca fiecare lucru, nazuieşte după virtute, pana la îndumnezeire, punct culminant al virtuţilor, al trăirii în Hristos. Pentru aceasta omul este microcosmos, adică o „lume mica". Omul se deosebeşte însă de îngeri prin neputinţele şi suferinţele trupului, ca: boala, schimbarea, bătrâneţea moartea, prefacerea trupului şi altele.

362. Poate omul să ajungă pe îngeri prin sfinţenia vieţii, adică prin îndumnezeire?

Omul, cu ajutorul harului lui Dumnezeu şi prin lucrarea faptelor bune poate să ajungă la o măsura de desăvârşire şi îndumnezeire, dar rămâne tot om cu trup neputincios şi material. Îngerul însă pururea este duh nematerial, după darul lui Dumnezeu, căci cu măsura are şi el nematerialitatea. Pentru ca numai Dumnezeu este cu totul nematerialnic.

363. Prin ce fapte bune poate omul să sporeasca mai mult şi să se apropie de îngeri?

Omul se apropie după putere de sfinţenia îngerului, prin neprihanire, adică sfinţenie. Iar neprihanirea se câştiga mai ales prin două mari virtuţi: dragostea şi înfrânarea. Căci „dragostea omoară în om patimile cele sufleteşti, iar înfrânarea pe cele trupeşti „(Sfântul Maxim Mărturisitorul, Filocalia, vol. II, cap. 64, Suta I-a pag. 47). Iarăşi zice: „Cel desăvârşit în iubire a ajuns la culmea nepatimirii, nu mai cunoaşte deosebirea între al său şi al altuia, sau între a sa şi a alteia, sau între credincios şi necredincios, între rob şi slobod sau, peste tot, între

bărbat şi femeie. Ci ridicat mai presus de tirania patimilor şi căutând la firea cea una a oamenilor, priveşte pe toţi la fel şi are fata de toţi aceeaşi dragoste, căci nu mai este la el elin şi iudeu, nici bărbat şi femeie, nici rob sau slobod, ci toate şi întru toţi Hristos „Galateni 3, 18). Aşadar, cine ajunge prin dragoste şi prin înfrânare la o nepatimire ca aceasta, unul ca acela a ajuns după putere la îndumnezeire, la o nepatimire ce se apropie de îngeri. Îngerii au sfinţenie şi neprihanire fără osteneala, după darul lui Dumnezeu prin creaţie. Iar oamenii şi cu multe osteneli şi lacrimi numai cu darul şi cu mila lui Dumnezeu ajung la o anumită măsura de neprihanire. „Nu pot diavolii să mişte niciun fel de patima în om, dacă se va găsi în sufletul sau dragostea şi înfrânarea, fie că se va afla trupul lui în stare de veghe, fie că se va afla în stare de somn” (Filocalia, vol. II, pag. 73). Trei sunt stările morale generale la monahi, după Sfântul Maxim Mărturisitorul: Cea dintâi stare consta în a nu păcătui cu lucrul, a doua, a nu zăbovi în minte şi inima gândurile patimase, iar a treia, a privi cu mintea fără patima, trupurile femeilor şi ale celor ce ne-au întristat.

364. De ce unii din sfinţi numesc pe om înger amestecat? În ce fel omul este înger amestecat? Ce înţelegem prin îndumnezeirea omnlui?

După cum am spus mai înainte, Dumnezeu a făcut pe om drept, virtuos, lipsit de întristare, fără de grija, luminat cu toată virtutea şi încărcat cu toate bunătăţile, ca un pom plin de toate roadele. Deci un alt înger amestecat, adică compus din trup şi suflet. Prin trup se aseamănă mai mult cu cei de pe pământ, iar prin suflet, se aseamănă cu îngerii. Termenul final al tainei omului este îndumnezeirea sa prin înclinaţia către Dumnezeu. Omul se îndumnezeieşte prin participarea sa la iluminarea dumnezeiască şi nu prin transformarea sa în fiiinta dumnezeiască. Dumnezeu l-a făcut pe om fără de păcat, iar prin voinţa, liber. Spun fără de păcat, nu pentru că ar fi incapabil de a păcătui, ci pentru că nu are în firea sa facultatea de a păcătui; ci are mai mult libertatea voinţei.

Avea omul în rai puterea sa progreseze în bine, ajutat fiind de darul lui Dumnezeu, după cum avea şi puterea de a se întoarce de la bine la rău, lucru pe care Dumnezeu îl îngăduia pentru motivul ca omul era cu voie libera. „Nu este virtute aceea care se face prin forţa”, Spune Sfântul Ioan Damaschinin capitolul XII, Pentru om, pag: 99 – 101. Iar pricina pentru care omul se zice şi „înger amestecat”, este mai întâi faptul ca în ipostasul lui sunt două firi: una văzuta şi alta nevăzuta, asemenea. firii îngereşti.

Şi aceasta o arata Sfântul şi marele teolog Grigorie care zice: „Trebuia să se facă o împreunare din cele două lumi şi o dovadă a unei înţelegeri mai mari şi a bogăţiei fata de firi, ca să fie un fel de unire între natura văzuta şi cea nevăzuta” (Cuvântul 38 la Teofanic, adică la Naşterea Domnului, Grigorie cel Mare, 36, col. 321 C).

Convorbirea a treisprezecea

Despre copii şi tineretul creştin

365 Care este modelul, prototipul ideal pe calea vieţii noastre creştine?

Este însuşi Iisus Hristos Mântuitorul lumii. Să mergem după putere pe urmele Lui, spre a nu pierde calea vieţii care duce la mântuire. După Hristos, cele mai desăvârşite modele sunt sfinţii, începând cu Maica Domnului. Să le urmam exemplele vieţii.

366 În ce fel sfinţii şi părinţii noştri duhovniceşti ne pot fi modele vii de urmat pe calea mântuirii?

Marele Apostol Pavel, când trecea prin cetăţi, învaţă pe creştini să păzească învăţăturile rânduite de Apostoli şi de preoţii din Ierusalim (Fapte 16, 4). În alt loc zice: „Va mai rugam, fraţilor, că avea luare aminte pentru cei ce se ostenesc intru voi, pentru cei ce va cârmuiesc intru Domnul şi bine va sfătuiesc, şi pentru munca lor să-i socotiti pe ei vrednici de prisoselnica dragoste „(I Tesaloniceni 5, 12 – 13). În alta Epistola zice: „Aduceţi-vă aminte de mai-marii voştri care v-au grait cuvântul lui Dumnezeu, ca privind cu luare aminte cum şi-au încheiat viaţa, să le urmaţi credinţa” (Evrei 13, 2). Vezi ce zice? Să privim cu luare aminte la părinţii şi înaintaşii noştri cum şi-

au încheiat viaţa. Adică dacă viaţa lor a fost lumina şi pilda pana la mormânt pentru noi toţi, atunci să le urmam credinţa. Se poate ca cineva din părinţii noştri, oricât de evlavios ar fi şi tare, să se schimbe din aşezarea lui cea bună şi duhovniceasca şi să devină rău şi smintitor. Or, aceluia nu trebuie a-i urma, ca nu împreună cu el să ne pierdem sufletul. Iar dacă acela a dus lupta cea bună pana la sfârşit, şi în viaţa cinstita şi duhovniceasca s-a sfârşit, aceluia să-i urmam. Aşa au fost sfinţii lui Dumnezeu Apostolii, Mucenicii şi Cuvioşii Părinţi pe care Biserica îi cinsteşte de mii de ani şi le urmează învăţăturile pline de sfaturi Şi mântuitoare de suflet. Aceştia, după cuvântul Domnului, au fost făclii aprinse pe pământ şi au rabdat pana în sfârşit ispite şi necazuri pentru Hristos. Pentru aceea au şi luat cununa vieţii de veci, fiindcă „lupta cea bună s-au luptat şi călătoria au săvârşit” după voia Domnului.

Toţi Sfinţii şi Cuvioşii Părinţi canonizaţi de Biserica lui Hristos ne sunt modele de urmat pe calea mântuirii fără nicio îndoială. De aceea suntem datori a-i cinsti cu toată evlavia şi a le urma după putere, rugăciunea, postul, curăţia, smerenia, blândeţea, mila, sfatul şi jertfa. La fel, să urmam şi viaţa curata şi binecuvântata a părinţilor noştri trupeşti care ne-au născut şi a duhovnicilor şi părinţilor noştri care ne-au unit cu Hristos şi ne-au ajutat cel mai mult pe calea mântuirii.

367. Ce trebuie să învăţăm mai întâi de la sfinţi? Dar de la părinţii noştri duhovniceşti, care ne-au crescut şi au adormit în Domnul?

De la sfinţi să învăţăm mai ales marea lor iubire pentru Dumnezeu, statornicia lor în dreapta credinţa, curajul cu care mărturiseau pe Hristos şi sfinţenia desăvârşita a vieţii lor, iar de la părinţii noştri duhovniceşti să învăţăm blândeţea şi dragostea cu care ne-au crescut şi ne-au vorbit de Dumnezeu, râvna lor pentru biserica şi rugăciune şi mila cu care ajutau pe toţi oamenii la mântuire.

368. În ce măsura copiii, prin nerautatea şi curăţia

lor, ne pot fi modele spre o viaţă curata şi duhovnicească?

Sfântul Apostol Pavel zice ca de la copii putem lua numai nerautatea şi nevinovăţia lor, dar nu şi înţelegerea lor pruncească. „Fraţilor, spune el, nu fiţi copii cu mintea. Adică fiţi copii cu nerautatea. La minte, însă fiţi desăvârşiţi „(I Corinteni 14, 20). De la prunci putem lua pilda smerenia, după cum a zis Domnul: „Cine se va smeri pe sine ca pruncul acesta, acela este cel mai mare intru Împărăţia cerurilor” (Matei 18, 4). Iar dacă cineva, prin darul lui Dumnezeu, va ajunge să fie desăvârşit cu mintea şi înţelegerea şi să aibă nerautatea, smerenia şi curaitia pruncilor, acesta cu adevărat a ajuns la culmea nepatimirii şi poate să fie pilda de urmat pe calea mântuirii.

369. Cuvintele lui Hristos „Lăsaţi copiii să vină la Mine, ca a unora ca aceştia este Împărăţia cerurilor, (Matei 19, 14) este o porunca pentru noi toţi sau numai un un îndemn?

Aceste cuvinte sunt o porunca pentru noi toţi care vrem să ne mântuim, şi să ne silim să avem inima smerita şi nevinovata de copii. Dar vezi că nu a zis ca numai a acestora este împărăţia cerurilor, ci: „a unora ca aceştia”. Adică toţi care prin darul lui Dumnezeu şi prin lucrarea faptelor bune ajung la măsura curăţeniei şi a nevinovăţiei pruncilor, vor dobândi împărăţia cerurilor. Aceasta porunca priveşte şi pe părinţii trupeşti. Că au prima datorie fata de copii să le dea viaţa, să-i lase să vină la viaţă, iar nu să-i omoare. Apoi au porunca să-şi crească copiii în credinţa şi în frica de Dumnezeu, în rugăciune şi în viaţa curata. De vor face aşa, copiii lor vor creste bine, vor purta în ei pe Hristos şi vor urma toată viaţa lui Hristos. În felul acesta vor împlini şi ei porunca Domnului: „Lăsaţi copiii să vină la Mine!”

370. Copiii botezaţi şi nevinovaţi sunt mai buni la Dumnezeu decât monahii şi creştinii desăvârşiţi? Ce asemănare este între copii şi cei desăvârşiţi?

Mai mare plata de la Dumnezeu au monahii şi creştinii care vor câştiga nevinovăţia şi curăţenia pruncilor prin lupte şi osteneli, decât copiii botezaţi ai creştinilor.

Căci copiii numai prin darul Prea Sfântului Duh de la Botez au luat desăvârşirea, fără de osteneala proprie. Iar creştinii şi monahii buni au rabdat până la moarte necazurile, scârbele şi durerile veacului de acum şi prin răbdarea lor au dobândit sufletele lor (Luca 21, 19; Romani 12, 12; Efeseni 4, 2; Tit 2, 2).

371. De ce totuşi Mântuitorul cheamă pe copii la Sine înaintea tuturor oamenilor şi ni-i da drept modele de desăvârşire?

Mântuitorul nostru Iisus Hristos, fiind însuşi izvorul nemărginit al dragostei, al curaţiei şi al nevinovăţiei, din dragostea Sa cea nemărginita iubeşte pe copii pentru nevinovăţia lor şi îi cheamă la Sine, ca să ne dea noua pilda spre a urma cu fapta curăţenia, nevinovăţia şi nerautatea pruncilor şi a copiilor curaţi. Prin cuvintele: „Lăsaţi copiii să vină la Mine”, Domnul ne arata ca El iubeşte pe copii şi nevinovăţia lor şi cu pilda ne îndeamnă pe toţi să fim ca ei.

372. Copiii nevinovaţi care se duc la Domnul de mici, pot fi consideraţi sfinţi şi deci modele de urmat pentru noi?

Pot fi consideraţi sfinţi şi modele de urmat pentru noi cât priveşte nevinovăţia şi curăţia lor, dar nu şi lupta şi suferinţa pentru lucrarea poruncilor lui Dumnezeu. Căci ei au intrat în împărăţia cerurilor numai pentru nevinovăţia vieţii, nu şi pentru ostenelile faptelor bune pe care le-au îndurat cu bărbăţie sfinţii lui Dumnezeu, care prin multe suferinie şi prigoane pentru Hristos au dobândit viaţa veşnica (Matei 5, 10 – 13; Fapte 14, 22; II Corinteni 4, 17; II Tesaloniceni 1, 5).

Mântuitorul nostru Iisus Hristos a zis: „De nu vă veţi întoarce şi de nu vep şi ca pruncii, nu veţi intra intru împărăţia cerurilor” (Matei 18, 3). Dar la aceasta nevinovăţie şi curăţenie a pruncilor, sfinţii lui Dumnezeu prin mari lupte, osteneli şi chinuri, au ajuns.

373. Ce răspuns greu vor da înaintera Domnnului acei părinţi trupeşti şi sufleteşti care smintesc pe fiii lor şi nu poarta grija de mântuirea sufletelor lor?

Părinţii trupeşti şi sufleteşti, care smintesc prin

faptele şi cuvintele lor pe fiii şi fiicele lor şi nu poarta grija de mântuirea sufletelor lor, au asupra lor „valul” spus de Mântuitorul: „Vai lumii pentru sminteli!... Dar mai vai de cel prin care vine sminteala!... Acela mai bine şi-ar lega o piatră de moara de grumaz şi să se arunce în adâncul marii” (Matei 18, 6 – 7). Prin greutatea pietrei de moara se arata cât de greu este păcatul smintelii, care aduce pierderea tuturor celor ce s-au smintit.

Iar pentru nepurtarea de grija a părinţilor trupeşti şi sufleteşti privind călăuzirea copiilor şi creştinilor pe calea mântuirii, aceştia vor lua osânda lui Eli preotul care nu a purtat de grija de cei doi fii ai săi, Ofni şi Finees, lăsându-i să facă multe răutaţi înaintea Domnului. Din aceasta nepurtare de grija şi-a pierdut viaţa şi sufletul atât preotul, cât şi fiii săi, iar sicriul Legii Domnului a fost luat în robie de Filisteni (I Regi 4, 18 – 20; I Regi 2, 13 – 18).

374. Se ştie ca cei mai loviţi şi biruiţi de ispitele veacului nostru sunt copiii şi tinerii, fiii noştri sufleteşti. Cine poarta aceasta vina pentru căderea şi slabirea lor spiritnala? Ce ar trebui să facem pentru salvarea şi călăuzirea lor pe calea cea bună?

Cea mai mare răspundere pentru catehizarea şi povatuirea copiilor, a tinerilor şi a fiilor noştri sufleteşti o poartă părinţii lor trupeşti şi duhovniceşti.

Datoriile principale ale părinţilor către copiii lor sunt acestea:

— A-i iubi (Tit 2, 4);

— A-i învaţă Legea lui Dumnezeu (Exod 12, 26 – 27), adică dreapta credinţa şi faptele bune;

— A-i învaţă frica lui Dumnezeu (Facere 18, 19; Deuteronom)

— A le povesti lucrurile cele minunate ale lui Dumnezeu (Exod 10, 2; 13, 14);

— A le povesti judecăţile lui Dumnezeu (Ioil 1, 3);

— A-i învaţă cu ascultarea şi supunerea (Pilde 4, 3 – 4);

— A-i conduce spre tot lucrul bun (I Timotei 3, 4); a-i deprinde de mici rugăciunea, ascultarea de Biserica,

smerenia, viaţa curata;

— A-i mustra când greşesc (I Regi 2, 23);

— A-i îndrepta şi a-i pedepsi (Deuteronom 8, 5; Pilde 3, 12; 13, 24);

— A nu-i întărâta (Efeseni 6, 4; Coloseni 3, 21);

— A se ruga lui Dumnezeu pentru binele lor spiritual şi material (Facere 17, 18; I Paralipomena 29, 18);

— A-i compătimi, adică a plânge cu ei (Psalm 102, 13), când sunt în suferinţa şi a nu-i sminti;

— A le da pilda bună cu viaţa lor (IV Regi 14, 3; 15, 3; II Paralipomena 34, 2).

Acestea şi altele de acest fel sunt datoriile părinţilor trupeşti fata de fiii lor. Dar şi părinţii duhovniceşti, ca: arhiereii, staretii de mănăstiri şi schituri, preoţii de la parohii, dascălii Bisericii, naşii de botez, de cununie şi de călugărie şi toţi care au fii sufleteşti sub a lor ascultare, au mare grija şi mare răspundere pentru formarea şi creşterea duhovniceasca a fiilor lor sufleteşti, spre slava lui Dumnezeu, ştiind ca un singur suflet este mai scump decât toată lumea, precum a zis Domnul (Matei 16, 26; Marcu 8, 36 – 37; Luca 9, 25). Nepăsarea şi negrija pastorilor duhovniceşti şi trupeşti pentru creşterea şi îndreptarea fiilor lor sufleteşti le pedepseste aspru Domnul Dumnezeusi în veacul de acum şi în cel viitor, cum citim în Sfânta Scriptură!

375. Cum trebuie şi cum putem ajuta mai mult pe copiii şi pe fiii noştri sufleteşti să urmeze lui Hristos, să stea la picioarele Lui şi chiar să se învrednicească a-L purta pe Hristos în inima lor?

Vom putea ajuta spre mântuire pe fiii noştri trupeşti şi sufleteşti numai dacă noi şi părinţii noştri trupeşti şi sufleteşti ne vom face datoria după cele arătate la întrebarea de mai sus. Dar mai ales dacă le vom da pilda nu numai cu vorba, ci şi cu fapta şi cu trăirea, după învăţătura Sfinţilor Părinţi care zic: „Taci tu, să vorbească lucrurile tale”. Sfântul Isaac Sirul zice: „Mustra şi învaţă pe alţii, nu numai prin cuvânt, ci prin puterea lucrării tale”. Tot el, arătând ca pilda vieţii zideşte şi foloseşte pe

alţii mai mult decât cuvântul cel frumos şi meşteşugit, zice: „Altul este cuvântul din lucrare (experienţa) şi altul este cuvântul cel frumos şi fără de iscusinţa lucrării. Cuvântul din lucrare este camara nadejdii, iar înţelepciunea cea nelucrătoare este amanet al ruşinii „(Filocalia vol. X, Cuvântul 1). Am însemnat aici aceste cuvinte ca să arăt ca cea mai mare şi mai puternica învăţătura data copiilor şi fiilor noştri duhovniceşti nu este numai vorba, ci pilda vieţii prin lucrare. Ca toţi ne grăbim la învăţat, dar fericit este în viaţa cel ce tace şi face. Dumnezeiescul Părinte Ioan Gura de Aur zice: „Cuvântul de multe ori tare strigând pe mulţi i-a supărat, iar fapta buna cea lucrătoare şi tacand pe toţi îi foloseşte… De aceea, fraţii mei, dacă ne-ar ajuta mila lui Dumnezeu, măcar cu vârful degetului să ne atingem de cele ce învăţam pe alţii prin cuvânt. Însă dacă vorbim altora din lucrare, atunci cuvintele noastre au putere, ridica pe mulţi din păcate prin pocăinţa, şi-i fac fii ai lui Dumnezeu după har. De aceea sunt atâtea drame şi copii rai, neascultători în familiile noastre, pentru ca cei dintâi care smintesc pe copii sunt, chiar părinţii. Sau dacă îi învaţă cu cuvântul, îi ucid cu viaţa lor rea, mai ales cu beţia, desfrâul, necredinţa, cearta, lipsa de la biserică şi hulirea lui Dumnezeu. Copiii şi fiii noştri sufleteşti trebuie să ne vadă totdeauna blânzi la cuvânt; smeriti în comportare, milostivi la inima, nelipsiţi de la biserică, legaţi mai mult de Dumnezeu decât de cele pământeşti şi înfrânaţi de la toate cele rele. Dar mai presus de toate să ne vadă ca trăim cu toţii în dragoste, care este cununa tuturor faptelor bune. Cine iubeşte din inima pe oameni, acela are pe Hristos în inimă. Iar cuvântul care iese din inima, pătrunde în inimile tuturor. De vom face aşa, vom fi ca o lumina în sfeşnic şi vom fi binecuvântaţi de Dumnezeu cu mulţi şi buni fii sufleteşti pe pământ, iar în cer cu viaţa veşnica.

376 Cum vedeţi o îndreptare a tinerei generaţii de azi, atât de lovita de necredinţa, de sexualitate, de alcoolism şi secte?

Dacă va avea creştinul în viaţa sa două ziduri: frica

de Dumnezeu în dreapta sa şi frica morţii în stânga sa, atunci fiecare şi-ar îndrepta viaţa sa înaintea lui Dumnezeu. Marele proroc David zicea: „De-a pururea vad pe Dumnezeu înaintea mea, ca de-a dreapta mea este ca să nu greşesc” (Psalm 15, 8). Iar în alt loc scrie: „Fiule, adu-ţi aminte de cele mai de pe urma ale tale şi în veac nu vei greşi” (Sirah 7, 38). Încă este scris: „Cu frica de Dumnezeu se abate de la rău tot omul” (Pilde 16, 6). Iar Sfântul Vasile cel Mare zice: „Cea mai înaltă filosofie pentru om este să aibă moartea neîncetat înaintea ochilor săi”. Aşadar, tot omul – fie el tânăr sau bătrân – de va călători între aceste două ziduri, adică între frica de Dumnezeu şi frica de moarte, nu se va abate în viaţa nici la stânga, nici la dreapta, ci va merge drept, cu cumpatare şi cu mare înţelepciune spre Dumnezeu. Dacă atât părinţii trupeşti, cât şi cei duhovniceşti şi-ar face cu frica de Dumnezeu datoriile lor, după învăţătura Sfintei Scripturi, mai mult ar ajuta la îndreptarea tinerilor şi a copiilor pe care îi au ca un dar de la Bunul Dumnezeu şi pentru care vor da mare şi greu răspuns în ziua cea mare a judecaţii de apoi.

377. Care este marea responsabilitate a Bisericii pentru oameni în general şi pentru creştini în special, spre a-i ajuta pe calea mântuirii?

Marea răspundere a Bisericii fata de fiii ei, fata de toţi creştinii şi necrestinii este aceeaşi dintotdeauna: de a propovădui Evanghelia în lume, de a boteza în numele Prea Sfintei Treimi, de a creşte şi hrăni duhovniceşte pe cei ce cred, de a se ruga întotdeauna pentru toţi oamenii (I Timotei 2, 2). Grija Bisericii este de a apara dreapta credinţa în lume şi a forma buni preoţi predicatori care să cunoască bine învăţăturile Sfintei Scripturi, învăţăturile patristice, canoanele Apostolilor, ale celor şapte Sinoade Ecumenice şi cele ale sfinţilor, apoi învăţătura de credinţa şi puterea disciplinara a Bisericii spre îndreptarea celor răi şi răzvrătiti de la dreapta credinţa. Dar mai presus de toate Biserica lui Hristos trebuie să se roage prea milostivului Dumnezeu să păzească lumea şi tara de războaie, de cutremure, de foamete, de dezbinare, de tot

felul de secte şi patimi care ucid sufletele oamenilor şi dezbina familia creştina. Să cerem în rugăciunile noastre pastori cât mai buni ca să cârmuiască bine corabia Bisericii, mame credincioase ca să nasca şi să crească copii credincioşi şi peste tot oameni iubitori de Dumnezeu şi de dreapta credinţa.

378. După cum se ştie, familia creştina trece printr-o criză tot mai mare. În parte şi-a pierdut caracterul sacru de taina divina, devenind pentru unii un contract social, căci a slăbit mult credinţa în Dumnezeu, cât şi încrederea între soţi, iar copiii au devenit o povară grea pentru părinţi. Ce sfaturi duhovniceşti propuneţi pentru întărirea creştina a familiei în Biserica Ortodoxra?

Criza vieţii de familie este un fenomen general în lume, ca urmare a slăbirii credinţei în Dumnezeu. Mijloacele de întărire a familiei creştine sunt cele cunoscute dintotdeauna: mai multă credinţa în Dumnezeu, mai multă rugăciune, post, spovedanie regulata, Sfânta Împărtăşanie cu rânduiala, citirea cărţilor sfinte şi naştere de copii. Toate acestea salvează familia. Dar despre acestea cred că au grija mai mult decât noi cei rânduiţi de Dumnezeu să conducă Biserica pe calea mântuirii. Noi, călugării, să luăm aminte de cele ce am făgăduit lui Dumnezeu la călugărie şi pe cât ne ajuta mila Domnului să ne silim a fi de folos şi celor de afară, adică tuturor creştinilor şi necrestinilor. Mai întâi să nu-i smintim cu slăbiciunile noastre, apoi să ne rugăm Bunului Dumnezeu, Prea Curatei Sale Maici şi tuturor Sfinţilor Lui să ne ajute şi noua şi lor să străbatem cu bine calea cea sfânta a mântuirii. Să ne aducem aminte de cuvântul Domnului nostru Iisus Hristos care zice: „Puţin aluat dospeste toată frământatura” (Galateni 5, 9). Dacă şi noi, şi bunii creştini pe care numai Dumnezeu îi ştie şi le cunoaşte inimile, ne vom sili să fim aluat bun, speram ca pe mulţi îi vom face buni cu mila şi ajutorul tatălui ceresc care nu voieşte moartea păcătosului. Rămâne totul la mila, ajutorul şi îndurarea Prea Bunului Dumnezeu. El va lumina şi îndrepta cum ştie pe cei pe care noi îi socotim pierduti. Să

ne aducem aminte şi ce a zis Dumnezeu marelui proroc Ilie când credea ca a rămas singur proroc în Israel. Iar Dumnezeu i-a spus că mai are şapte mii de bărbaţi aleşi care nu şi-au plecat genunchii lui Baal şi a căror gura nu l-au cinstit pe el (III Regi 19, 18). Aşadar, noi suntem praf şi cenuşa şi nu ştim câţi robi ascunşi are Dumnezeu în ţara noastră şi în toată lumea Sa şi nu ştim în ce chip poarta El grija de mântuirea sufletelor omeneşti.

379. Pentru întărirea credinţei şi încrederii între soţi, ce sfaturi părinteşti daţi?

Şi la acestea voi răspunde cu mărturiile Sfintei Scripturi. Mai întâi voi arata care sunt datoriile bărbaţilor fata de femeile lor legitime pe care le-au luat cu rânduiala creştineasca:

— A le iubi, atât fireşte cât şi duhovniceşte, (Facere 24, 6; Efeseni 5, 25; 28, 33; Galateni 3, 19);

— A le cinsti (I Petru 3, 7);

— A le fi credincioşi (Pilde 5, 18 – 20; Maleahi 2, 14 – 15);

— A trăi cu ele în toată viaţa lor (Facere 2, 24; Matei 19, 39; I Corinteni 7, 11; Efeseni 5, 31);

— A le mângâia (I Regi 1, 8).

Bărbaţii credincioşi sunt datori să-şi ia sotii credincioase, nu de alta lege, ca să li se dezbine familia (Facere 24, 3; 28, 1).

Bărbaţii trebuie să-şi cinstească sotiile lor ca pe ei înşişi (Facere 2, 23; Maleahi 2, 15; Matei 19, 5 – 6; Efeseni 5, 28). Cât priveşte datoriile bărbaţilor credincioşi fata de sotiile lor neconvertite la creştinism, să se urmeze sfatul dat de Sfântul Apostol Pavel în Epistola 1 către Corinteni (7, 12; 14, 6).

Datoriile femeilor către bărbaţii lor sunt acestea:

A-i iubi (Tit 2, 4); a-i respecta (Efeseni 5, 33); a le fi credincioase (I Corinteni 7, 3; 5, 39); a le fi supuse (Facere 3, 16; I Corinteni 14, 34; Efeseni 5, 22 – 24; Galateni 3, 18; I Timotei 2, 11 – 12); a le naşte copii şi a-i creste în frica Domnului.

Aici vedem ca marele Apostol Pavel în Epistola sa

către Coloseni zice: „Femeilor, fiţi supuse bărbaţilor voştri, precum se cuvine intru Domnul „(Coloseni 3, 18). Aşadar, femeile să se supună bărbaţilor precum se cuvine intru Domnul, iar dacă vreun bărbat tiran, rău şi patimas ar obliga femeia sa la păcate grele de desfrânare, la avorturi, sau ar opri-o să nu facă copii, sau ar sili-o la alte păcate grele şi fără de lege, atunci femeia este datoare a nu se supune bărbatului, căci aceasta supunere a ei nu este „precum se cuvine intru Domnul”, ci este o supunere diabolica care îi duce pe amândoi în osânda. Între datoriile femeilor fata de bărbaţi sunt şi acestea: ele nu trebuie să se înfrumuseţeze cu podoabe şi haine scumpe care smintesc bărbaţii şi alunga Duhul Sfânt de la ele (Timotei 2, 9; I Petru 3, 3), ci să se împodobeasca cu fapte bune ca: smerenia, evlavia, rugăciunea, blândeţea şi milostenia (Timotei 2, 9; I Petru 3, 4); să poarte îmbrăcăminte simpla (Timotei 2, 9 – 10); să facă cinste soţilor lor (Pilde 31, 23; 1 1, 6).

Iar ca sfaturi duhovniceşti personale pentru buna armonie familiei creştine, recomand următoarele: cei doi soţi să fie oameni credincioşi, să se roage regulat seara şi dimineaţa, să aibă în casa cărţi sfinte, să participe în sărbători la Sfânta Liturghie, să ţină după putere sfintele posturi şi să se spovedească în fiecare post Cei doi soţi să aibă ca duhovnic un părinte bun, blând şi înţelept: Acelaşi lucru să-l facă şi cu copiii lor. În familia unde stăpâneşte Dumnezeu, credinţa, dragostea, rugăciunea, evlavia şi viaţa curata acolo domneste bucuria vieţii, înţelegerea, pacea Duhului Sfant; armonia duhovnicească. Iar în casa unde stăpâneşte beţia, desfrâul, avortul, necredinţa, vrăjitoria şi răzbunarea, acolo intra diavolul, cearta, divorţul şi moartea. Fiecare din cei doi soţi să-şi alega calea vieţii, a convieţuirii familiale creştine. Un rol mare la salvarea crizei din viaţa de familie îl are Biserica şi preotul de parohie. Apoi duhovnicul, cărţile sfinte şi rugăciunea.

380. În cazuri de conflicte între soţi, ce trebuie să facă ei pentru împăcare şi evitarea divorţului?

Cel dintâi lucru, trebuie să se împace, să-şi ceară

iertare unul de la altul. Apoi să se spovedească amândoi de tot ce au greşit şi să primească cu bucurie sfatul duhovnicului şi canonul dat:

Şi mai ales să stăruiască în rugăciune, ca prin rugăciune, mai mult decât prin orice virtute, se câştiga dragostea de Dumnezeu şi de aproapele, cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul în Filocalie, volumul II.

Pentru a se izgoni ura şi răzbunarea dintre soţi, ei amândoi trebuie să se roage unul pentru altul, să-şi aducă aminte de cuvintele Domnului care zice: „Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, faceţi bine celor care va urase, rugaţi-vă pentru cei ce va blestema pe voi” (Matei 5, 44), să urmeze şi cuvântul Sfântului Apostol Pavel, care zice: „Soarele să nu apună intru mania voastră” (Efeseni 4, 26) şi să nu uite ca „prieten adevărat este acela care îndura necazurile, nevoile şi nenorocirile aproapelui, ca pe ale sale, când acela este încercat, fără zgomot şi fără tulburare”. Am zis să se roage sotii unul pentru altul când vin neînţelegerile între ei, căci cu cât se roagă cineva din suflet pentru cel ce îl defăima, cu atât Dumnezeu le arata adevărul celor ce se smintesc. Rugăciunea pe care o face cineva pentru binele celui ce l-a supărat alunga din mijloc ura şi aduce dragostea lui Dumnezeu între ei. Apoi prietenia adevărata şi dragostea duhovnicească se face statornica între soţi, dacă ei vor fi hotărâţi în inima lor să rabde unul de la altul toate necazurile vieţii. Numai atunci vor ajunge la acea fericita porunca, care zice:

„Purtaţi sarcina unul altuia şi aşa veţi plini Legea lui Hristos” (Galateni 6, 2).

381. Ce sfaturi evanghelice daţi părinţilor care nu vor să nasca copii şi recurg la avorturi şi alte practici ucigaşe?

Cei ce-şi ucid copiii sunt împotriva vieţii create de Dumnezeu, împotriva societăţii omeneşti şi împotriva mântuirii lor. Acesta este cel mai greu păcat al creştinului pe pământ. Numai printr-o pocăinţa mare se pot mântui. Toţi bărbaţii care îndeamnă pe femeile lor să facă avorturi sunt ucigaşi şi toate femeile care fac avorturi cu voia lor

sau a bărbaţilor sunt ucigaşe. Toţi care împiedica naşterea de copii, prin orice fel de mijloace, sunt ucigaşi. Păcatul uciderii este păcat strigator la cer (Facere 4, 10). Păcatul uciderii întinează pământul şi aduce osânda lui Dumnezeu (Numerii 35, 33 – 34; Psalm 105, 33). Dumnezeu priveşte cu mare manie asupra celui ucigaş (Psalm 5, 6; Pilde 6, 16 – 17; 1 Paralipomena 22, 8). Dumnezeu urmăreşte cu manie pe cei ucigaşi (Psalm 9, 12; Isaia 26, 21). Dumnezeu se răzbuna pe cei ucigaşi (Deuteronom 32, 43; Iezechiel 24, 7 – 8). Dumnezeu cere sânge pentru sânge (Facere 9, 5 – 6). Dumnezeu se răzbuna pentru sângele slugilor sale (Deuteronom 32, 43; IV Regi 9, 7). Femeile care fac desfrânare şi îşi omoară copiii în pântece, făcând ucidere, să se oprească de la Sfânta Împărtăşanie, după Sfintele Canoane, pana la ieşirea din viaţa (Ancira 21). Femeile care iau medicamente şi buruieni otrăvitoare şi pierzătoare, precum şi cele ce primesc otrăvuri omorâtoare de prunci, să se supună canonului de 20 de ani al ucigaşului (Sinodul al VI-lea Ecumenic, canonul 91).

Femeia care nu se îngrijeşte de copilul ei cu intenţia de a muri sau face avort din neglijenta, să primească canonul pentru uciderea premeditata (Sfântul Ioan Pustnicul, canonul 36). „Femeia care va lua ierburi ca să nu nasca copii, aceea să aibă pocăinţa cinci ani şi să facă 300 de metanii pe zi. Iar de va fi cu voia bărbatului ei, mai rău este. Nici biserica sa nu-i primească prescura ei, nici prinosul de vin până se va pocai „(Migne, P.G. 20). Femeia de-şi va ucide pruncii la naştere de bunăvoie, în toate ziLele vieţii ei să se pocăiască. Femeia care-şi strica pântecele ca să nu nasca copii, zece ani să se pocăiască, doi ani să stea în curtea bisericii, trei ani să stea lângă uşa bisericii, ascultând Scripturile, alţi patru ani să stea cu catehumenii în tinda bisericii (în pronaos) pana ce zice diaconul Cei chemati ieşiţi... Iar un an să stea cu credincioşii la Litiurghie şi apoi să se împărtăşească”. (Îndreptarea Legii, 21, pag 245).

Cel mai mare păcat al credincioşilor căsătoriţi este avortul, uciderea de copii şi al doilea asemenea acestuia

este desfrânarea (adulterul). Îndemn pe toţi credincioşii Bisericii Ortodoxe să se ferească de aceste două prea mari păcate, iar dacă le-au făcut, cu voie sau fără voie, să se mărturisească la duhovnic cu mare cainta, să primească canon cu cainta pentru ele şi aşa, cu mila lui Dumnezeu, să-şi mântuiască sufletele lor.

Să-L rugăm pe Mântuitorul Hristos care S-a făcut prunc pentru noi să păzească casele credincioşilor noştri şi pământul romanesc de aceste două prea cumplite păcate strigatoare la cer, care aduc mania Domnului peste noi toţi şi osânda veşnica.

382. Se poate spera într-o echilibrare creştina a familiei pe viitor, şi în ce condiţii anume?

Mai întâi de toate, pentru a ajunge oamenii la cele ce întrebaţi, trebuie ca toţi să aibă credinia în Dumnezeu şi frica de El. Apoi să trăiască cu înfrânare şi cumpatare (I Corinteni 7, 31; Tit 2, 12). Frica de Dumnezeu şi cumpatarea sunt obligatorii, atât slujitorilor, cât şi creştinilor (I Timotei 3, 23; Tit l, 7; I Timotei 3, 11). Apoi tinerilor (Tit 2, 6), bătrânilor (Tit 2, 30) şi tuturor credincioşilor bărbaţi şi femei (1 Tesaloniceni 5, 6 – 8; Galateni 5, 22; II Petru 1, 6). Frica de Dumnezeu se naşte în om din credinţa în Dumnezeu, după cum arata Sfântul Maxim Mărturisitorul, zicând: „Cel ce crede în Domnul se teme de chinuri; cel ce se teme de chinuri se înfrânează de la patimi şi rabda necazurile; cel ce rabda necazurile, va avea nădejde în Dumnezeu; iar cu nadejdea în Dumnezeu se dezlipeste mintea de toată împătimirea celor pământeşti. În sfârşit, mintea desfăcuta de acestea va avea iubirea către Dumnezeu” (Filocalia, volumul II, pag. 32). Bine a zis unul din sfinţi, ca toată fapta buna începe de la frica de Dumnezeu şi se termina la dragostea de Dumnezeu (Sf. Isaac Sirul, Cuvântul I). Aşadar, se poate spera într-o echilibrare creştina a familiei numai atunci când creştinii vor avea credinţa dreapta în Dumnezeu, frica de Dumnezeu şi mai presus de toate, dragostea de Dumnezeu şi de aproapele. Atunci vor asculta de Evanghelie şi vor avea mila de sufletele lor şi ale copiilor

lor.

Convorbirea a paisprezecea

Prozelitismul sectar, îndemnuri şi sfaturi pentru toţi

383. Ce părere aveţi despre evoluţia mişcării sectare în lume şi în ţara noastră?

Sectele creştine sunt un semn apocaliptic şi o dovadă a slăbirii credinţei în Dumnezeu. Atât în lume cât şi la noi se înmulţesc şi se vor înmulţi din cauza nebagarii noastre de seama şi din cauza neştiinţei Sfintelor Scripturi a celor mulţi din poporul nostru. Pe un creştin bine orientat în Sfânta Scriptură şi în dumnezeieştile dogme ale credinţei ortodoxe, niciun fel de secta nu-l poate converti şi amăgi. Cei mai mulţi care cad prada sectelor sunt oameni nelămuriţi în credinţa ortodoxă şi care nu cunosc Sfânta Scriptură, Dogmele, Sfintele Canoane şi învăţăturile Sfinţilor părinţi. De aceea, preoţii de la oraşe şi sate ar trebui să le facă cunoscute cele de mai sus, în predicile din biserici, spre a-i lumina în această privinţă şi spre a-i avea buni apărători ai credinţei creştine ortodoxe în Biserica lui Hristos cea dreptmaritoare. Dumnezeieştii părinţi zic ca „viaţa minţii este lumina cunoştinţei, iar neştiinţa este orbirea sufletului” (Sfântul Maxim Mărturisitorul, Filocalia, volumul II). Foarte uşor se înşală de sectanţi cei ce nu citesc Sfânta Scriptură şi nu cunosc învăţăturile Sfinţilor Părinţi. Răspândirea sectelor din tare noastră se datoreşte şi lipsei de preoţi devotaţi, nu numai slabirii credinţei ortodoxe.

Sectele crează şi o mare primejdie pentru unitatea etnic-naţionala a poporului roman, deoarece toate sectele din ţara noastră au venit din alte tari şi au mare simpatie cu ţările de unde s-au născut şi au venit la noi. Inima lor nu este în ţara noastră, nici nu ţin la fiinţa naţionala a poporului roman, ci se silesc pe cât pot să slăbească unitatea de credinţa şi unitatea naţionala a romanilor pentru a ne domina. Numai acela este un adevărat creştin şi cetăţean roman care ţine cu tărie la credinţa ortodoxă apostolica a neamului în care s-a născut, credinţa pe care o avem de aproape două mii de ani şi în care s-a format

poporul roman şi creştin din cele mai străvechi timpuri.

Ne trebuie mai multă catehizare ortodoxă, cărţi de popularizare a credinţei străbune şi slujbe misionare cu ierarhi şi preoţi mai mulţi în toate bisericile ortodoxe, dar mai ales în cele lovite de secte. Ne trebuie şi călugări misionari prin mănăstiri, ca să colaboreze cu preoţii de mir şi să facă împreună misiune în parohiile cu grupari sectare. Credincioşii asculta cu multă încredere de duhovnicii şi preoţii călugări din mănăstiri. De ce să nu fie şi ei folosiţi în această activitate misionara? Iar Duminica ar trebui să se facă slujbe misionare, cu predici de catehizare în toate satele, cel mai bine după amiaza la Vecernie.

384. Un preot bun, devotat pentru Hristos, poate evita prozelitismul sectar în parohia sa?

Poate, de va fi ajutat de darul lui Dumnezeu şi de va predica în trei feluri: cu gura, predicând regulat şi din inima; cu mana, de va scrie cuvinte spre zidirea sufletească a creştinilor şi cu pilda vieţii sale, de va trăi personal cele ce învaţă pe alţii. Predica prin exemplul personal al preotului, deşi este mai grea, dar mai mare folos aduce celor ce vor privi la viaţa lui, după cuvântul care zice: „Mai credincioşi sunt ochii decât urechile”. Pilda vieţii mai mult luminează şi convinge fără supărare pe oricine. Cine predica prin trăire, ajunge la cuvântul scris: „Taci tu, să vorbească lucrurile tale”. Preotul trebuie să aibă şi o sotie exemplara, cu copii numeroşi, care să-l ajute în misiune şi el însuşi să fie un preot de rugăciune şi milostenie.

385. Care sunt cele mai bune metode de întărire a vieţii duhovniceşti în parohie?

Cele mai bune mijloace de întărire a vieţii duhovniceşti în parohie, pe lângă cele arătate mai sus, sunt: săvârşirea regulata şi cu evlavie a slujbelor bisericeşti în fiecare biserica; organizarea regulata de slujbe misionare cu preoţi buni şi predici catehetice; formarea de coruri bisericeşti în toate parohiile; formarea unor bogate biblioteci misionare pe lângă parohii şi

biserici pentru iniţierea şi educarea enoriaşilor; vizitarea anuala în grupuri organizate de credincioşi, a mănăstirilor şi a locurilor sacre din ţara noastră, fapt care fortifica unitatea religioasă şi etnica a romanilor ortodocşi; formarea în cadrul fiecărei parohii de comitete creştine misionare şi filantropice, cu scopul organizării de ajutoare de boala celor săraci şi bolnavi şi susţinerii preotului împotriva prozelitismului sectar individual; spovedania regulata individuala a credincioşilor şi acordarea Sfintei Împărtăşanii, după caz; desfiiintarea spovedaniei colective, care se mai practica în unele parohii şi combaterea susţinuta a beţiei, divorţului, avortului, desfrâului şi tuturor conflictelor imorale din parohie; ajutorarea materiala a săracilor şi familiilor cu bolnavi şi copii numeroşi; educarea exemplara a copiilor preotului şi enoriaşilor săi şi altele.

386 Ce părere aveţi despre dialogarile de unire dintre cele două Biserici, Ortodoxă şi Romano-Catolică din zilele noastre?

Unitatea creştina nu sta numai în dialogurile care se fac între Biserici de atâţia ani. Sunt bune şi dialogurile, sfătuirile, propunerile unora şi ale altora în problema unirii. Dar să ne aducem aminte de cuvintele Mântuitorului care zice: „Fără de Mine nu puteţi face nimic „(Ioan 15, 5). Aşadar, cu puterea şi cu mila Lui toate se pot face, iar fără de El, nimic. După slaba mea putere de înţelegere cred că în aceasta mare lucrare de unire a Bisericilor este mare nevoie de post, de rugăciune, şi mai ales de smerenie din toate părţile. Mândria şi slava desarta au fost mai ales pricinile de dezbinare între confesiunile mari şi mici, după cum vedem şi azi la diferite secte care se rup de Trupul lui Hristos, care este Biserica, şi fiecare o ia după capul şi părerea lui. Mântuitorul nostru Iisus Hristos S-a rugat către Tatăl: „Ca toţi să fie una, precum noi suntem una” (Ioan 17, 21 – 22). Toţi membrii Bisericii creştine trebuie să stăruiască în rugăciune către Prea Bunul Dumnezeu pentru unirea tuturor creştinilor. Cât priveşte pricinile dogmatice care ne despart pe noi de Biserica Romano-

Catolică, să ştim ca cea mai grea şi mai mare este Filioque (adică purcederea Duhului Sfant şi de la Fiul). Celelalte deosebiri sunt mult mai uşoare. Sunt în total 3633 de Sfinţi Părinţi care au dogmatisit ca Duhul Sfânt purcede numai din Tatăl, nu şi de la Fiul cum susţin catolicii. (A se vedea despre aceasta în învăţătura lui Nichita Ritorul Scitul, Cuvânt despre purcederea Sfântului Duh, pag. 463, în lucrarea Dogmele lui Atanasie de Paros. M iaiiastirea Neamţ, 1816. A se vedea încă şi cele 14 martuii ale lui Eftimie Zigabenul în aceeaşi carte, pag. 848 – 849). Dar ce să mai zicem când atâtea sute de dogmatişti au scris pe larg în această privinţă.

Aşadar, de nu vor ajunge Bisericile, Ortodoxă şi Catolică, la înţelegere în această privinţă, atunci nu se va putea face unirea.

Într-adevăr, la oameni acest lucru este cu neputinţa, dar nu şi la Dumnezeu. De aceea am zis mai sus că este trebuinţa din partea celor două Biserici de multă rugăciune şi post către Prea înduratul Dumnezeu, ca să lumineze minţile celor ce le conduc, spre a putea ajunge la o înţelegere comuna în această privinţă.

Fie ca acelaşi Prea Sfant Duh, pentru care nu se pot înţelege, să se îndure cu mila Sa prea mare şi să lumineze pe toţi care doresc unirea Bisericilor apostolice. Să le ajute Dumnezeu a afla calea cea mai bună şi mai sfânta în această privinţă, care ar aduce mare bucurie şi mare folos întregii Biserici a lui Hristos.

387. Care ar fi cauzele principale ale slabirii duhovniceşti a monahiismnlui nostru în vremea de azi?

Cea dintâi cauza a slăbirii duhovniceşti a monahismului nostru de astăzi este stricarea vieţii de obste din mănăstiri. Îmi aduc aminte de bătrânul staret al Mănăstirii Sihăstria, Ioanichie Moroi, care, în sfintele posturi, venea la masa numai sâmbătă şi Duminica, căci în celelalte zile nu gusta nimic decât Sfânta Împărtăşanie. El ne spunea adesea: „Când se va strica viaţa de obste din mănăstiri, atunci se vor pustii mănăstirile”. Căci a trăi fiecare de capul lui, a mânca când vrea şi a face ce vrea

este lucru cu totul străin de viaţa călugărească. Sfântul Vasile cel Mare şi Sfântul Teodor Studitul zic ca „în vieţile de obste se vor mântui călugării cu miile, iar în viaţa de sine unul la mie!”

Alt lucru greu este mâncarea de carne la monahi şi monahii. Dumnezeieştile canoane opresc cu totul acest lucru.

Alt lucru pierzător este punga aparte a monahilor. Auzi ce zice Sfântul Teodor Studitul: „Unde vor fi monahi cu pungi aparte, acolo nu este obste de monahi sau adunări de preoţi” (Sfântul Teodor Studitul, Cuvântul 1). La fel zice şi Sfântul Vasile cel Mare în privinţa vieţii de obste: „Cel ce are lucru deosebit în viaţa de obste, s-a despărţit pe sine de Biserica lui Hristos şi s-a înstrăinat de dragostea Domnului. Unul ca acela să fie neîmpartasit cu Sfintele Taine până se va îndrepta. Iar de se obrăzniceşte a se împărtăşi cu Sfintele şi Prea Curatele Taine, să ştie unul ca acela ca spre osânda mănâncă şi bea Trupul şi Sângele Domnului şi va avea parte cu bubosul Gheenei şi cu vânzătorul Iuda şi ceilalţi asemenea lor. Iar de îngăduie cineva din episcopi şi egumeni să se facă unele ca acestea şi orânduiesc învăţături împotriva Sfinţilor Părinţi, vor da seama în ziua judecaţii de apoi. Căci orice călugăr care pune gând să aibă avere personala în mănăstire sau în afară, spre neguţătorie, acela se face fur şi tâlhar de ale sale, precum Anania şi Safira (Cuvintele Sfântului Teodor Studitul, pag. 35 – 42).

Alt lucru care slăbeşte şi pustieste viaţa monahala şi duce la pierzare pe cei ce vieţuiesc în mănăstiri este nespovedania sau rara spovedanie. Cuviosul Paisie, marele staret al Mănăstirii Neamţ, zice: „Deasa spovedanie este temelia vieţi duhovniceşti în mănăstire”. Iar Sfântul Ioan Gura de Aur, arătând cât de mare este folosul deselor spovedanii, zice: „De este cu putinţa şi în fiecare ceas şi în fiecare zi să te spovedeşti”. (Putul, Cuvânt la Cruce şi la tâlhar, Buzau, 1833, pag. 11 – 20).

Noi recomandam călugărilor spovedania săptămânala, iar Sfintele Taine în medie la 3 – 4

săptămâni. Sunt încă alte multe pricini prin care slăbeşte şi se pustieste viaţa duhovnicească în sfintele mănăstiri de călugări şi călugărite. Eu am amintit aici numai de stricarea vieţii de obste, de mâncarea de carne, de punga, de averea deosebita şi de rara spovedanie, fiindcă acestea sunt cheagul principal prin care se formează şi se întăreste organizarea vieţii călugăreşti în sfintele mănăstiri şi dacă nu ne vom deştepta mai devreme, mai târziu va fi prea târziu.

388. Cum trebuie să fie un staret de mănăstire pentru a reuşi să reînnoiasca şi să organizeze viaţa de obste? Cu ce ar trebui să înceapă?

Un staret bun trebuie să aibă o practica veche în lucrarea tuturor faptelor bune şi o ispitire de mulţi ani în viaţa mănăstireasca. În acest „cel ce s-a ispitit mult, poate şi celor ce se ispitesc să le ajute”. Apoi staretul să fie un bun teolog şi cunoscător al Sfintei Scripturi, al dogmelor Bisericii Ortodoxe, al Sfintelor Canoane, al învăţăturilor Sfinţilor Părinţi şi al rânduielilor şi slujbelor bisericeşti. Apoi să nu fie nici prea aspru, nici prea pogorator; ca să ştie a folosi scumpătatea şi iconomia canoanelor de la caz la caz.

Pentru a organiza o mănăstire de monahi sau monahii, staretul sau stareta trebuie să cunoască bine viaţa de obste după rânduiala Sfinţilor Părinţi, să ţină cu sfinţenie la înfrânare, să nu dezlege ceva împotriva Sfintelor Canoane, să respecte rânduiala Tipicului Mare al Bisericii Ortodoxe şi să fie pilda vrednica de urmat tuturor, luând parte la toate slujbele de zi şi de noapte ale Bisericii. Să fie un bun duhovnic pentru sine şi pentru alţii, să ţină cu mare tărie la slujbele şi canoanele Bisericii, la spovedania sincera a monahilor din mănăstirea sa. La biserică şi la masa sa pună totdeauna cuvânt de folos din Sfânta Scriptură, din Vieţile Sfinţilor şi din învăţăturile Sfinţilor Părinţi, mai ales ale celor ce au vieţuit în viaţa de obste şi ale celor de prin pustie, care au fost adevăraţi sihaştri şi luminători ai lumii. Apoi să dea porunca şi canon monahilor, ca la ascultare să ţină tăcerea şi să aibă

pururea în inima lor rugăciunea minţii: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă”, ştiind ca ascultarea fără rugăciune este argaţie, după cuvântul Sfântului Isaac Sirul. Căci călugărul sau călugărita care face ascultare cu dragoste în mănăstire şi are rugăciunea în minte, liturghie săvârşeste, după învăţătura Sfinţilor Părinţi. Staretul să aibă grijă ca toţi monahii să vină regulat la slujbele de zi şi de noapte ale bisericii, şi să pună povatuitori şi supraveghetori în lipsa lui, la toate ascultările din biserica şi din afară şi să ştie a se purta frumos şi cuviincios cu lumea din afară şi cu autorităţile civile şi bisericeşti în drept.

Aceste puţine însemnate aici şi altele de acest fel se cuvine să împodobeasca sufletul unui staret, căruia Dumnezeu i-a încredinţat conducerea unor suflete pe calea mântuirii, pentru care va lua multe cununi sau mare pedeapsa în ziua de apoi.

389. În întreg monahismul ortodox se simte o tot mai mare lipsa de duhovnici iscusiti pentru formarea de ucenici şi înnoirea vieţii spirituale. Care este situaţia duhovnicilor în mănăstirile noastre de azi?

Într-adevăr, ducem o mare lipsa de duhovnici buni prin mănăstiri şi parohii. Dacă n-ai cheag nu poţi face brânza buna! Duhovnicii buni şi iscusiti într-o mănăstire formează cheagul şi esenţa spirituală a întregii obşti pentru toţi cei ce se nevoiesc într-o mănăstire. De aceea zice Sfântul Vasile cel Mare ca staretul unei mănăstiri nimic să nu facă fără sfătuirea părinţilor duhovniceşti, care pot să-l ajute la conducerea spirituala şi administrativa a mănăstirii, cum citim în vechile rânduieli ale vieţii monahale sau Regulamentul Sfântului Vasile cel Mare despre viaţa de obste. De mare nevoie este în fiecare mănăstire de un duhovnic iscusit şi chiar mai mulţi. Fără duhovnici buni niciodată nu se va putea organiza o viaţă duhovnicească şi o disciplina iscusita prin mănăstiri. Iscusinţa unui duhovnic nu sta numai în a cunoaşte canoanele şi învăţăturile Sfinţilor Părinţi. Ci mai ales iscusinţa în rugăciune şi dragoste, iscusinţa în trăire şi

suferinţa pentru fapta buna, câştigata cu osteneala proprie, prin încercarea lucrurilor. Staretul şi duhovnicul sunt părinţii sufleteşti ai unei mănăstiri, precum tata şi mama sunt părinţii unei familii. Dacă părinţii sunt buni, plini de credinţa şi dragoste şi copiii lor vor fi buni, plini de virtute în Hristos. Să cerem de la Dumnezeu astfel de stareti şi duhovnici buni, cuvioşi, plini de dragoste şi sfinţenie.

390. Care dintre monahi poate fi un duhovnic bun? Cine trebuie să aleagă şi să formeze pe duhovnic? Cum trebuie să fie un duhovnic bun?

Acel monah poate fi duhovnic şi preot care are viaţa curata, care iubeşte rugăciunea. Biserica şi oamenii şi este bine orientat în cunoaşterea Sfintei Scripturi, în dogmele credinţei ortodoxe, în Sfintele Canoane şi în învăţăturile Sfinţilor Părinţi şi care are o bogată experienţa în viaţa duhovnicească. Un duhovnic bun nu trebuie să fie nici prea aspru, dar nici prea blând şi nepasator, când este vorba de povatuirea unui suflet pe calea mântuirii. Trebuie însă să aibă îndelunga răbdare la îndreptarea sufletelor şi să fie cu adevărat om duhovnicesc, adică om de rugăciune şi cu mila fata de toţi. Candidaţii de preoţi şi de duhovnici sunt aleşi de către duhovnicii bătrâni, în frunte cu staretul fiecărei mănăstiri „sub inspiraţia Duhului Sfant şi cu rugăciunea întregii obşti”. La fel se aleg şi staretii. Semne văzute ale unui duhovnic şi staret bun sunt: smerenia şi dragostea pentru toţi, iar semne nevăzute sunt înţelepciunea, viaţa curata, rugăciunea şi înfrânarea.

391. Părinte Cleopa, care sunt condiţiile mântuirii, pe înţelesul tuturor?

Aşa i-am pus eu odată întrebarea aceasta părintelui Paisie, duhovnicul nostru, iar el mi-a răspuns: „Omul se poate mântui şi în lume, şi în mănăstire, şi la oraş, şi la sat, şi în pădure, dacă are aceste trei lucruri: credinţa dreapta în Dumnezeu, fapte bune şi smerenie, adică omul să nu cugete că are ceva al său, ci ca tot ce are în viaţa este de la Dumnezeu. Cine are aceste trei lucruri, se mântuieşte oriunde ar fi pe faţa pământului. Iar dacă una dintre ele îi

lipseşte, nu se poate mântui nicidecum”. Pe mine, când mă întreabă cineva cum să se mântuiască, eu îi răspund aşa: Ca să ne putem mântui, cu darul lui Dumnezeu, trebuie să respectăm trei condiţii, pe lângă cele amintite mai sus. Să avem către Dumnezeu inima de fiu, adică să-L iubim şi să ascultăm de El, precum asculta un fiu bun pe tatăl său; să avem către aproapele inima de mama, adică sa avem mila fata de toţi oamenii, fără deosebire şi să-i ajutăm atât sufleteşte, la mântuire, cât şi trupeşte, cu cele de nevoie vieţii, după a noastră putere; să avem către noi înşine inima de judecător, adică permanent să ne judecam ca noi suntem mai păcătoşi decât toţi oamenii. Cine împlineşte aceste trei condiţii, acela întotdeauna se roagă cu folos, se spovedeste cu lacrimi şi se împărtăşeşte cu vrednicie cu Prea Curatele Taine. Iar cine nu le respecta, niciodată nu se apropie cu vrednicie de cele dumnezeieşti.

392. Cum trebuie să primească preotul la spovedanie pe cei care vin la el?

Să-i primească cu toată dragostea, ca pe fiii lui Dumnezeu şi ca pe fraţii lui buni. Preotului trebuie să-i fie mila de acel creştin care a fost adus la el de îngerul lui păzitor pentru a-şi curaţi sufletul prin Sfânta Spovedanie. Că n-a venit înaintea lui, ci înaintea lui Dumnezeu, iar preotul este numai un martor pentru dansul la judecata. Deci, cum îi este lui Dumnezeu mila de toată lumea, aşa trebuie să-i fie mila şi preotului de toţi care vin la spovedanie şi să-i primească cu dragoste, să-i cerceteze cu mila, să le dea sfaturi bune şi canon, după rânduiala. Dar mila trebuie s-o unească cu dreptatea, blândeţea cu asprimea, iconomia cu scumpătatea canoanelor. Pentru a înţelege mai bine aceasta, preotul trebuie să citească cu atenţie Canonul 102 al Sinodului VI Ecumenic. Preotul, ca un doctor sufletesc, trebuie să taie rana păcatului ca să vindece. Adică să dea şi canon de pocăinţa celui ce se spovedeste, precum: post, metanii, milostenie, oprire un timp de la Sfintele Taine, dacă are păcate grele, rugăciuni, mergere regulata la biserică, grija pentru copii etc. Cine dezleagă păcatele fără canon, fără promisiunea solemna că

nu mai face păcatul, acela îşi ia păcatele penitentului asupra lui. La fel greşeşte şi preotul care spovedeste în comun şi nu face mărturisirea credincioşilor individual, cu dezlegarea pe capul fiecăruia, sau împărtăşeşte fără spovedanie şi canon după a lui îndrăzneala şi netemere de Dumnezeu. Acel preot va da greu răspuns înaintea înfricoşatului Judecător Iisus Hristos.

393. Care este starea sufletului ce moare spovedit, dar sub canon, adică nu a mai avut timp pentru împlinirea pe pământ a canonului de la spovedanie?

Creştinul care moare spovedit dar este sub canon, se mântuieşte sigur, căci a fost dezlegat de păcate pe pământ. Sufletul lui poate fi scos din muncile iadului cu Sfânta Liturghie, cu milostenia şi cu rugăciunile celor din familia lui. Numai cei ce mor nespovediţi şi cu păcate grele, de moarte, nu mai pot fi scosi din osânda, ci sunt numai uşuraţi în munci prin rugăciunile Bisericii şi prin milostenie. Cel spovedit îşi face canonul fie pe pământ, fie în iad.

394. Spuneţi-ne ceva despre bărbat şi femeie?

Dumnezeu l-a făcut pe om, iar „ca omul să nu fie singur”, i-a făcut femeie din coasta sa. Înţelepciunea nemărginita a lui Dumnezeu n-a înzestrat pe femeie cu însuşirile bărbatului, nici pe bărbat cu ale femeii. Fiecare dintre cei doi au însuşirile lor şi numai bărbatul cu femeia pot forma omul întreg. Femeia este egală cu bărbatul numai după fire, nu după dregatorie, căci este făcuta din trupul bărbatului. Ea este supusa bărbatului, mai ales după căderea din rai, căci şarpele a ispitit pe om prin femeie. De aceea şi Dumnezeu îi da canon: „să fie întoarcerea ta către bărbatul tău şi el te va stăpâni” (Facere 3, 16). Femeia este supusa bărbatului, dar numai după Dumnezeu, adică în cele bune. Dacă este silita de soţul ei să facă avort şi orice păcat, atunci nu trebuie să-l asculte, că nu are păcat; iar dacă îl asculta la cele rele, amândoi iau pedeapsa egal. Sufletul femeii, ca şi trupul, sunt egale cu ale bărbatului, vrednic de aceleaşi răsplăti sau pedepse.

395. Spuneţi ne ceva despre vrednicia duhovnicului şi limitele lui.

Duhovnicul, la spovedanie, reprezintă pe Hristos pe scaunul de judecata El primeşte spovedania şi dezleagă în numele lui Hristos, prin harul Duhului Sfant. Nu preotul singur leagă şi dezleagă, ci Hristos prin mâinile şi cuvântul lui. De aceea este foarte mare harul şi răspunderea duhovnicului. Preotul în scaunul de spovedanie este pentru credincioşi părinte, doctor şi judecător. De Taina Spovedaniei depinde mântuirea tuturor credincioşilor. Aici este vrednicia duhovnicului, să poată câştiga cât mai multe suflete, iar nu să le piardă, ca Hristos S-a răstignit pentru toţi oamenii.

Preotul trebuie să facă tot ce-i sta în putere pentru mântuirea credincioşilor săi, de care depinde şi mântuirea lui. Cel ce păcătuieşte, raneste dreptatea lui Dumnezeu: Dar de se mărturiseşte după rânduiala şi părăseşte păcatul, este dezlegat şi iertat. Primul pas al spovedaniei este cainta pentru păcatele făcute şi venirea cu credinţa la duhovnic. Al doilea pas este spovedania prin viu grai, individual, iar nu în comun, a păcatelor făcute şi nespovedite până atunci. Al treilea pas al spovedaniei este primirea canonului cu hotărârea de a nu mai păcătui şi dezlegarea de păcate, fără de care mărturisirea nu are nicio valoare. Dezlegarea se face individual, prin punerea mâinilor în forma de cruce pe capul penitentului. Ne învaţă Sfinţii Părinţi ca dacă dezlegam pe cineva înainte de a făgădui că face canonul şi părăseşte păcatele, atunci păcatele lui cad asupra duhovnicului. Spovedania trebuie să fie făcuta cu voia fiecăruia, nu din sila sau obligat de cineva, ci numai îndemnat. Apoi să fie sincera şi întreaga, nu pe jumătate; să fie făcuta cu umilinţa, fără a da vina pe altcineva şi cu hotărâre că nu mai face păcatul.

Un duhovnic nu poate dezlega toate păcatele, mai ales cele ale clericilor, în legătura cu săvârşirea Sfintelor Taine şi alte cazuri grave anticanonice. Toate aceste păcate trebuie spovedite ierarhului locului, singurul care le poate dezlega. În toate cazurile grele, preotul trebuie să

ceară sfatul şi dezlegarea ierarhului. Preotul nu poate dezlega căsătoriile între rudenii, sau alte păcate cu totul împotriva învăţăturii ortodoxe, a moralei şi a Sfintelor Canoane. Iată ce spune şi Sfântul Efrem Sirul: „Pagan este preotul care dezleagă ceea ce au legat dumnezeieştile Canoane”. Iar Sfântul Ioan Gura de Aur zice: „Mare prăpastie este unde Canoanele nu stăpânesc şi mare primejdie apasa asupra preotului care nu cunoaşte dumnezeieştile Canoane”. Între Dumnezeu şi om este pusă Taina Sfintei Spovedanii, care este al doilea botez, singura care ne iartă păcatele făcute după Botez. De aceea, omul care moare nespovedit, este ca şi cum ar muri nebotezat. Nu-l mai ajuta rugăciunile Bisericii. După moarte, preoţii nu mai pot dezlega păcatele nespovedite în viaţă, că nu suntem noi mai milostivi decât Dumnezeu, Care zice: „În ce te va găsi, în aceea te va judeca”. Mare grija trebuie să aibă credincioşii ca nimeni din familia lor să nu rămână nespovediţi în posturi, iar dacă au pe cineva bătrân şi bolnav în casă, să cheme imediat un preot să-l spovedească şi împărtăşească, ca să nu moară nedezlegat şi neîmpacat cu Hristos, Mântuitorul nostru.

396. Spuneţi-mi câteva cuvinte despre valoarea smereniei.

Smerenia este cel mai mare tezaur al mântuirii noastre. Auzi ce spune Sfântul Isaac Sirul: „Ajunge pentru mântuire întristarea minţii şi smerenia în loc de toată fapta buna trupească şi sufletească”. Iar mai departe spune: „Dacă am făcut metanii, nu m-am mântuit; dacă am privegheat, nu m-am mântuit; dacă am ţinut fecioria, nu m-am mântuit; dacă am făcut milostenie, nu m-am mântuit; dacă am postit, nu m-am mântuit”, dar spune Duhul Sfânt prin gura psalmistului: „Smeritu-m-am şi m-am mântuit!”. Aşadar, smerenia ne asigura cel mai mult mântuirea, urmată de milostenie. Cu aceste două virtuţi se mântuiesc cel mai uşor atât mirenii, cât şi călugării. Să râvnim cu toată inima aceste două mari fapte bune, ca să vedem pe Hristos în lumina slavei Sale.

397. Spuneţi-ne câteva cuvinte şi despre milostenia

creştina.

Milostenia este fiica cea mai mare a dragostei creştine. Milostenia are valoare deplina, numai dacă este făcuta în numele lui Hristos. Altfel, nu ne ajuta la mântuire, milostenia având valoare doar de ajutor social, umanitar. Cea mai mare milostenie creştina este vestirea cuvântului lui Dumnezeu spre mântuirea oamenilor. Iată ce spune Sfântul Grigorie Teologul despre aceasta: „Cel ce predica cuvântul lui Dumnezeu spre folosul altuia este mai mare ca cel ce învia morţii. Ca cel ce învia morţii cu rugăciunea a înviat numai trupul, iar cel ce predica cuvântul lui Dumnezeu la oameni, învia sufletele!”. La fel Sfântul Ioan Gura de Aur zice despre milostenie: „Cel ce face milostenie este mai mare ca cel ce învia morţii”. Sfânta Scriptură zice iarăşi: „Cel ce face milostenie va fi ca gura Mea”. Şi în alt loc: „Cel ce face credincios din necredincios, ca gura Mea se va chema”, căci „Milostenia acoperă mulţime de păcate”.

Cine face milostenie se aseamănă cu Dumnezeu care miluieşte pe tot omul, fără alegere că este bun sau rău. Să facem milostenie după putere, materiala şi sufletească, în toată viaţa noastră, pentru a culege roadele ei în ceruri. Cine seamănă aici jos, va culege roadele faptelor bune acolo sus, în faţa tronului Prea Sfintei Treimi.

398. Ne întreabă credincioşii: Când va fi sfârşitul lumii?

Când şi cum anume va fi sfârşitul lumii numai singur Dumnezeu ştie. El ne-a descoperit unele semne în Sfânta Evanghelie şi prin Sfinţii Apostoli. Dintre acestea, două semne sunt cele mai puternice, anume: slabirea tot mai mare a credinţei în Dumnezeu şi imputinarea iubirii creştine între oameni, începând cu familia. Alte două semne cumplite ale sfârşitului veacurilor sunt înmulţirea tot mai mult a sectelor, prin aşa numiţii „proroci mincinoşi „şi desfrâu, care se vor răspândi, cum deja se vede pe tot pământul. Mai ales desfrâul prin partea femeiască va fi cumplit în vremea de pe urmă. Noi atâta ştim: când se vor înmulţi păcatele peste măsura şi vor ajunge la culme,

atunci va veni sfârşitul lumii.

399. Spuneţi-ne câteva gânduri despre sfânta rugăciune.

Spun unii din Sfinţii Părinţi: „Să nu uiţi pe Domnul în vreme de linişte, ca să nu te uite nici El în vreme de ispite şi război”. Cât de mare adevăr spun aceste cuvinte! Adică sa ne rugam şi să laudam pe Dumnezeu când suntem în pace şi încă nu ne dau război diavolii prin gânduri şi patimi. Iar când duhurile satanei se vor ridica asupra noastră cu cugete patimase, cu războiul mândriei, al desfrânării, al trândăviei, al lăcomiei şi îndoielii, atunci darul lui Dumnezeu ne va ajuta să biruim patimile şi cursele vrăjmaşului. Căci când te lupţi cu diavolul, se lupta şi el cu tine. În timpul ispitelor, numai cu rugăciunea şi cu smerenia vom putea alunga şi birui pe diavoli. Mai ales să zicem atunci Rugăciunea lui Iisus. Numele Mântuitorului ca o sabie taie şi alunga pe diavoli şi te poate scapa de căderea în păcat.

Rugăciunea îl face pe om atotputernic şi nimic şi nimeni nu-l poate birui pe omul rugător. Nici oamenii răi, nici diavolii, nici frica morţii, nici sărăcia, nici boala, nici mândria, nici războiul desfrânării. Omul care se roagă permanent este de neînvins. Însă trebuie să fie înarmat cu smerenia, să se considere că este nimic şi numai Dumnezeu este totul în toţi şi în toate.

400. Cum trebuie să meargă credincioşii la biserica?

Mai întâi trebuie să meargă regulat la biserică, adică cât mai des, în fiecare Duminica şi sărbătoare, afară de cazuri grele de boală, spital, neputinţa, serviciu. Apoi să meargă la biserica împăcaţi unii cu alţii, ca biserica este casa Domnului, care este Dumnezeul dragostei. Cine nu iartă şi urăşte pe aproapele, nu poate intra niciodată în biserică, nu poate da slujba la altar, nu poate zice Tatăl nostru că nu-l primeşte Dumnezeu. Apoi sotii să ţină curăţenie înainte cel puţin două zile unul cu altul şi să aducă şi pe copiii lor la biserica pentru a învăţa dreapta credinţa şi a creşte în frica de Dumnezeu. Credincioşii sunt datori să meargă din timp la sfintele slujbe, iar nu după

începerea Sfintei Liturghii. Ei trebuie să asculte la biserica atât Sfânta Liturghie; cât şi Vecernia, Utrenia, Acatistul, predica zilei, citirile şi cântările de la strană şi toate învăţăturile creştine din gura preotului. Dacă nu pot veni din timp la slujba, credincioşii trebuie să se închine la icoane numai după terminarea Sfintei Liturghii, ca să nu tulbure liniştea slujbei şi a celor din biserica.

Credincioşii, mai ales femeile, trebuie să se îmbrace cuviincios când vin la biserică. Este mare păcat pentru ele să se poarte cu îmbrăcăminte necuviincioasa, nu numai în biserică, ci şi acasă, la lucru, pe stradă, şi mai ales când se roagă. Să vină la biserica cu capul acoperit, îmbrăcate în haine femeieşti, iar nu bărbăteşti, nevopsite pe fata şi pe unghii şi să stea cuviincios la sfintele slujbe. Este oprit credincioşilor să plece din biserica înainte de sfârşitul slujbei. Sfântul Ioan Gura de Aur îi aseamănă pe aceia cu Iuda vânzătorul, care a plecat de la Cina Domnului înainte de sfârşit. Sfânta Liturghie are aceeaşi valoare cu Cina cea de Taină.

Deci să preţuim biserica, să iubim biserica, să mergem regulat, cu dragoste şi împăcaţi la biserică, să ascultăm cu evlavie sfintele slujbe şi cuvintele de învăţătura, să cantam şi să ne rugăm împreună în biserică, pentru ca astfel să ne întoarcem la casele noastre hrăniti duhovniceşte şi întăriţi în credinţa şi iubire. O slujbă ascultata cu evlavie ne aduce pace şi bucurie în casa şi în inima şi tine pana la cealaltă Duminica. Biserica este mama noastră cea de obste. Să o iubim şi să ascultăm de pastorii noştri sufleteşti, ca astăzi s-au ridicat mulţi pastori şi proroci mincinoşi, lupi îmbrăcaţi în piei de oi, care îndeamnă pe creştini să lase Biserica, pastorii ei cei sfinţi, Sfânta Liturghie, Sfânta Cruce, pe Maica Domnului şi pe toţi sfinţii şi să meargă la adunările lor în afară de Biserică. Mântuirea este numai în Biserică, pe care a întemeiat-o însuşi Domnul nostru Iisus Hristos, iar afară de Biserica sunt lupii răpitori, prorocii mincinoşi şi amăgitorii. În Biserica este viaţa şi mântuirea noastră, iar afara este pierzarea, întunericul şi moartea celor ce se lasa de

Biserica lui Dumnezeu.

401. Ce să facă cei ce au pagube în casele lor?

Cea mai folositoare rugăciune pentru cei ce au fost păgubiti sau jefuiţi este Acatistul Sfântului Mucenic Mina, cu o zi de post. Paguba pe care o suferă cineva este considerată ca o milostenie la Dumnezeu; ea nu este trecută cu vederea. În Biserica Ortodoxă, cel mai grabnic ajutător pentru pagube şi furturi este Sfântul Mare Mucenic Mina. De aceea, în asemenea cazuri, îi citim cu post şi evlavie acatistul şi unele rugăciuni. Mulţi din cei ce fac aceasta cu credinţa, afla lucrurile dispărute şi pe cei ce le-au răpit.

402. Ostaşii care mor pe front pentru tara şi Biserica, cum pot fi pomeniţi la sfintele slujbe?

Ostaşii care mor în lupta pentru apărarea ţării şi a credinţei în Dumnezeu, spune Sfântul Atanasie cel Mare, pot fi consideraţi ca martiri, pentru ca ei se jertfesc pentru apărarea credinţei adevărate şi pentru salvarea vieţii aproapelui, adică se sacrifica din iubire pentru a salva viaţa celor de aproape ai lor. De aceea se socotesc ca martiri şi eroi şi se face pomenire deosebita pentru ei la biserică. Apoi Biserica se roagă pentru biruinta ostaşilor în război, precum pe timpul fraţilor Macabei: „Iuda a chemat pe Domnul să-i fie ajutor şi povatuitor în război” (II Macabei 12, 36).

Şi în alt loc: „Faceţi război astăzi pentru fraţii voştri” (I Macabei 5, 32).

403. Cum putem dobândi mai uşor pacea inimii sufletului?

Spune Sfântul Isaac Sirul: „Împaca-te, omule, cu sine-ţi, şi ai împăcat cerul cu pământul!”. Sunt patru principii sau cai de a ne împaca cu noi, adică de a dobândi pacea inimii şi a sufletului, şi anume: a) Sa te mulţumeşti în viaţa cu foarte puţine dintre cele necesare vieţii; b) Sa alegi locul cel mai de jos şi să fii sub ascultare; c) Sileşte-te să faci mai mult voia altuia decât a ta; d) Roagă-te lui Dumnezeu să se facă întotdeauna voia Sa intru tine, adică sa ne lasam în viaţa intru toate în voia lui Dumnezeu şi tot

ce ni se întâmpla să credem că sunt după voia Lui. De vom face acestea, vom avea multă pace în suflet şi mare nădejde de mântuire.

Să ne ostenim ca să nu pierdem pacea inimii, ca dacă se tulbura inima omului, se tulbura toate puterile sufleteşti din om, căci inima este centrul vieţii noastre fireşti, adică pământeşti, şi a celei duhovniceşti. Când avem pe Hristos în inima noastră, am împăcat cerul cu pământul, căci Hristos este „Domnul păcii”. Să cugetam la cuvintele Sfântului Martir Papia, care, fiind aruncat în foc pentru că nu voia sa se lepede de credinţa în Dumnezeu, zicea: „Mai tare arde inima mea pentru Hristos, decât arde focul acesta trupul meu!”

404. Care este temelia vieţii monahale chinoviale? Dar a celei pustniceşti?

Temelia vieţii călugăreşti în mănăstiri cu rânduiala de obste este ascultarea, urmată de rugăciune; iar a vieţii de linişte, pustniceşti, este rugăciunea neîncetata. În viaţa de obste, diavolul se lupta cu călugării indirect, prin oameni, pentru că sunt sub ascultare şi smerenie şi nu fac voia lor, ci totdeauna voia altora. Iar în viaţa de linişte, călugării se lupta cu diavolul piept la piept şi nu pot rezista şi birui dacă nu se întăresc prin rugăciune şi harul lui Dumnezeu. De aceea nu mulţi au sporit în nevoinţa pustnicească, pentru ca acolo eşti la mucenicie, ca în cuptorul Babilonului. Zice Sfântul Isaac Sirul ca „puterea împăratului este intru multă oştire, iar tăria călugărului este intru multă rugăciune”. Nevoinţa în linişte este culmea, vârful vieţii monahale duhovniceşti. Aceasta a dat cei mai mari cuvioşi şi sfinţi în viaţa monahala.

405. Cum trebuie înţelese cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „Alta este strălucirea soarelui, alta strălucirea lunii şi alta strălucirea stelelor, ca stea de stea se deosebeşte în strălucire”? (I Corinteni 15, 41).

Iată talcuirea duhovnicească a acestor cuvinte: Cu soarele sunt asemănati cei desăvârşiţi, care strălucesc, adică luminează şi pe alţii, dar îşi păstrează şi strălucirea lor. Cei mai puţin desăvârşiţi se aseamănă cu luna, care, în

vreme de ispite îşi păstrează întotdeauna pacea şi liniştea lunii. Iar ceilalţi drepţi sunt asemănati cu stelele, care se deosebesc ca mărime şi strălucire, pe măsura faptelor lor. Stelele simbolizează pe toţi drepţii mântuiţi, care nu sunt nuăraţi printre sfinţi. Prin cuvintele „Stea de stea se deosebeşte în strălucire”, să înţelegem ca om de om se deosebeşte unul de altul cu aşezarea interioară a sufletului şi a inimii.

406. Spuneţi-ne ceva despre Maica Domnului.

Maica Domnului a fost aleasa de pronia divină mai înainte de întemeierea lumii, pentru a-L naşte pe Hristos în trup. Ea a fost născuta de Dumnezeu pentru ca prin ea să vină mântuirea neamului omenesc, iar neamul omenesc a fost înnoit prin Maica Domnului. Astfel, fiind aleasa sa nasca pe Hristos în lume, Maica Domnului a contribuit cel mai mult dintre oameni la mântuirea oamenilor. Sfântul Ioan Gura de Aur spune ca la început femeia a fost făcuta din bărbat, fără de femeie, iar Maica Domnului a născut Bărbat fără de bărbat, din Duhul Sfânt. Eva se numeşte viaţa (cuvântul Eva înseamnă viaţa în limba aramaica) din două pricini: întâi, pentru ca Eva este mama fireasca a tuturor oamenilor pe pământ; apoi, se numeşte viaţa pentru ca prin a doua Eva, adică Maica Domnului, avea să se înnoiasca neamul omenesc.

Prin Maica Domnului când S-a zămislit Hristos, s-a unit firea lui Dumnezeu întreg cu firea omului întreg. De aceea Hristos are două firi şi două voi, una dumnezeiască şi una omeneasca, dar formează o singură persoană. Maica Domnului nu este camara a întrupării lui Hristos ci este scaun şi vistierie a Dumnezeirii, căci şi Fiul şi Duhul Sfânt S-au odihnit peste ea. Arhanghelul Gavriil îi spune Maicii Domnului „cea plină de har”, pentru ca multe haruri s-au revărsat peste ea şi, prin naşterea Fiului lui Dumnezeu în lume, ea s-a făcut scaun şi tron al Prea Sfintei Treimi. Deci, dacă Gavriil şi toţi îngerii o lauda şi o cinstesc, cum nu suntem datori noi păcătoşii s-o laudam şi s-o cinstim? De aici se vede cât de mare este păcatul sectanţilor care hulesc şi necinstesc cel mai mult pe Maica Domnului. De

aceea ei vor fi chinuiţi în iad împreună cu îngerii căzuţi, pentru ca hulesc pe Prea Sfânta Nascătoare de Dumnezeu, care este a patra fata din ceruri, după Sfânta Treime. Prin Maica Domnului s-a făcut cea mai înaltă unire, unirea cea după ipostas a celor două firi în Iisus Hristos, Mântuitorul nostru.

407. Spuneţi-ne câteva cuvinte despre Sfinţi.

Sfinţii toţi se roagă în cer pentru mântuirea lumii, împreună cu Maica Domnului. Ei petrec în grădina raiului şi împreună cu îngerii slavesc pe Tatăl, pe Fiul şi pe Duhul Sfânt. Noi, creştinii, suntem datori să cinstim pe sfinţi, ale căror nume le purtam pe pământ, să le cerem ajutorul şi rugăciunea, să le imitam viaţa şi sfinţenia şi împreună cu ei să înălţam rugăciuni de lauda, de mulţumire şi de cerere înaintea tronului Prea Sfintei Treimi: De vom duce aici viaţa curata, în rugăciune, smerenie, iubire şi înfrânare, vom dobândi sfârşit creştinesc şi vom fi primiţi şi noi în bucuria şi fericirea sfinţilor lui Dumnezeu, din împărăţia cerurilor, pe care toată viaţa o dorim.

408. Spuneţi-ne câteva cuvinte despre părintele Paisie Olaru, duhovnicul cel mai iubit din obştea Mănăstiri Sihăstria.

Pe părintele Paisie, duhovnicul meu, îl ştiu de aproape 70 de ani. În anii 1925 – 1930 era pustnic în pădurile din jurul schitului Cozancea-Botosani. Încă de atunci veneau la sfinţia sa credincioşi din satele vecine să-i ceară rugăciuni şi sfaturi. La el veneam şi noi, copiii, cu mama, din satul Suliţa, căci eram aproape de Cozancea. Datorită lui am venit noi cinci fraţi la mănăstire. Pe urma, în 1947, când eram eu staret la Sihăstria, l-am adus de la Cozancea la Sihăstria şi l-am numit duhovnic oficial al întregii obşti. În 1949, când am plecat ca staret la Mănăstirea Slatina cu 30 de călugări, l-am luat şi pe părintele Paisie ca duhovnic al soborului de acolo. După 4 ani, pe când eu eram în munţii Rarau, sfinţia sa a revenit la Sihăstria.

Părintele Paisie a fost 40 de ani duhovnicul şi sufletul acestei mănăstiri, a crescut sute de ucenici prin mănăstiri

şi are nenuăraţi fii duhovniceşti prin toate părţile ţării. Sfinţia sa are blândeţe şi dragoste multă pe care mulţi dintre noi nu o avem. Dar nu se cuvine să povestim viaţa nimănui cât este în viaţă. Că spun Sfinţii Părinţi: „Să nu fericim pe nimeni înainte de sfârşit şi să nu deznădăjduim pe nimeni înainte de mormânt”. Dar suntem datori să ne rugăm unii pentru alţii, ca să fim şi la Dumnezeu împreună, cum suntem aici pe pământ.

409. Cum trebuie să fie un bun călugăr şi care sunt virtuţile ce se cuvine să-i împodobeasca viaţa?

După învăţătura Sfinţilor Părinţi, un adevărat călugăr este bine să se împărtăşească din toate faptele bune cate puţin. Dar mai mult să prisosească smerenia căci aceasta este poarta a Cerului; iar smerenia din ascultare se naşte. Cununa tuturor faptelor bune rămâne însă dragostea. Aceasta duce sufletul de la poarta Cerului înaintea tronului Prea Sfintei Treimi.

410. Ce sfaturi duhovniceşti daţi călugărilor tineri din mănăstirile noastre?

Am îmbătrânit în zile rele! Ce sfaturi bune să mai dau?

Întotdeauna mi-am rănit ştiinţa gândului, învăţând pe alţii cele ce eu n-am lucrat. Am învăţat multe şi pe călugări şi pe mireni, dar eu nici cu vârful degetului nu m-am atins de cele ce am învăţat pe alţii. Sunt plin de păcate şi niciodată nu plâng pentru ele. Îmi place să arăt altora calea cea bună şi eu pururea lucrez cele rele. Sunt iubitor de arătare, iar înăuntru sunt plin de toate răutăţile şi niciodată nu mă hotarase să pun început bun. Vad că am îmbătrânit în rele şi sunt bolnav cu trupul şi cu sufletul, dar de moarte nu-mi aduc aminte, nici de muncile care ma aşteaptă pentru trăirea mea cea cu nesimţire şi prea împietrita. Îmi aduc aminte câteodată de marii nevoitori care au trăit mai demult în aceasta sfânta mănăstire, care dormeau în sicrie şi se sileau la plângere şi lacrimi, dar eu stau ca o stâncă cu totul în nesimţire. Orice vorbesc pentru îndreptarea altora, ma mustra pe mine mai mult decât pe ei, că nu fac cele ce zic şi zilele se scurtează şi vremea

nemerniciei mele pe acest pământ se apropie. Se sting ca fumul zilele mele, iar eu nicio pregătire nu am pentru plecare la fraţii mei şi pentru darea mea de seamă în faţa preavesnicului Mântuitor şi Judecător. Nu mai înşir multe, ca niciodată nu voi putea spune întunericul răutaţilor mele.

Însă călugării tineri, de vor cugeta mereu la învăţăturile Mântuitorului şi la exemplul sfinţilor, de vor lua aminte la sfaturile bătrânilor şi la făgăduinţele date la călugărie şi le vor pune în practica, mari se vor chema în împărăţia lui Dumnezeu şi cu cuvioşii cei de demult se vor număra. Să fie oameni de rugăciune şi smerenie, să catatoreasca în viaţa sub ascultare, să-şi înfrâneze mereu limba şi pântecele, şi să păstreze cu sfinţenie îngereasca fecioria şi iubirea de fraţi. Cu aceste fapte bune, ca eu nişte arme de foc vor birui pe diavoli, vor tăia ispitele, vor alunga gândurile, vor curaţi mintea şi inima, vor urca scara virtuiţilor până la cer şi vor dobândi pe Hristos şi viaţa veşnica înaintea multor învăţaţi şi înţelepţi ai lumii.

411. Ce sfaturi daţi călugărilor bătrâni, care v-au cunoscut din anii tinereţii?

Să se roage pentru mine cel îmbătrânit fără pocăinţa. Oare unde este liniştea mea cea iubita din anii tinereţii şi bucuria duhovnicească pe care le aveam când păşteam oile Mănăstirii Sihăstria prin pădurile şi poienile acestea? Ca umblam cu oile cu fratele meu Vasile şi purtam în gluga numai Vieţile Sfinţilor şi o bucată de pâine pe care o mâncam către seara, după ce terminam de citit toată Psaltirea. Acum toţi părinţii de vârsta mea din Sihăstria s-au dus la Domnul. Adeseori mă duc în cimitir şi mă rog la mormintele fraţilor mei. Am rămas în viaţa eu printre cei mai bătrâni. De aceea stau mereu în aşteptarea Mirelui Hristos, ca nu cumva să vină în ceas de zi sau în miez de noapte şi să mă afle dormind şi fără untdelemn în candela. În aceasta aşteptare, ce sfaturi să mai dau părinţilor bătrâni care aşteaptă ca şi mine plecarea din trup? Să facă ce mai pot din cele ce n-au făcut la tinereţe, să se roage neîncetat cu nădejde şi cu lacrimi, să fie cât mai des şi

curat spovediţi, şi gata, cu candelele aprinse în aşteptarea Mirelui. Fericit va fi călugărul acela pe care îl va găsi Domnul la rugăciune, dezlipit de toate lucrurile şi grijile pământeşti, cu sufletul plin de bucuria mântuirii şi arzând pentru dragostea Prea Sfintei Treimi.

412. Este bine ca mănăstirile şi duhovnicii călugări să primească pe mireni pentru rugăciune, spovedanie şi cuvânt de folos?

Cum să nu, părinte Ioanichie. Mai ales că avem un popor aşa de credincios. Ei se mântuiesc şi se întăresc prin noi şi noi prin ei. Aşa au făcut mănăstirile şi călugării noştri dintotdeauna. Aşa s-a păstrat sufletul neamului nostiu, credinţa străbuna ortodoxă şi evlavia tradiţionala a romanilor. De aceea sunt în fiecare mănăstire şi schit camere de oaspeţi, numite arhondarice şi un părinte rânduit anume cu primirea lor. Oare nu ştim noi ca odată cu credincioşii, cu săracii şi cu toţi cei ce vin la mănăstire în numele Domnului, vine şi binecuvântarea lui Hristos în mănăstirea aceea? Iar în mănăstirea care nu primeşte gratuit credincioşi la rugăciune, la odihna şi la masa, se îndepărtează binecuvântarea Mântuitorului Hristos din lăcaşul şi obştea aceea. Toate mănăstirile noastre, de când le ştiu, au primit şi odihnit cu dragoste pe credincioşii oaspeţi.

Şi toţi marii duhovnici, ba chiar şi sihaştrii pe care i-am cunoscut în Moldova, primeau pe credincioşi, îi sfătuiau, îi spovedeau şi le dădeau cărţi religioase, icoane şi cuvinte de mântuire. Unii mergeau chiar prin sate când erau chemati. Unii creşteau mulţi fiii duhovniceşti dintre mireni, alţii dădeau ajutoare la zidirea bisericilor, alţii distribuiau cărţi sfinte şi făceau misiune evanghelica iar călugării din mănăstiri ajutau lumea şi pe mireni cu rugăciunea. Aceasta este chemarea noastră şi pe viitor. Să ducem viaţa monahala şi mai curata, să apăram dreapta credinţa şi să ajutam şi la mântuirea oamenilor cu rugăciunea, cu viaţa şi cu cuvântul. Să nu uităm ca mulţi credincioşi ne întrec cu faptele bune pe noi călugării! mai ales cu credinţa, cu evlavia şi cu smerenia.

413. Ce sfaaturi de folos daţi preoţilor şi credincioşilor noştri de la sate şi oraşe, care vă cunosc şi va preţuiesc?

Ce sfaturi să dau eu, un călugăr simplu, necarturar, la preoţii care au pregătire carturareasca şi studii teologice înalte? Sfinţia ta ştii ca eu am fost la părinţii mei pastor de oi din copilărie.

Şi după ce am venit la sfânta Mănăstire Sihăstria, tot la oi am fost dat la ascultare, mai bine de zece ani. Apoi, odată, în vara anului 1942, fiind la tunsul oilor sub un fag frumos, au venit părinţii din consiliu şi m-au luat să fiu cu grija mănăstirii, căci era arsa de foc, iar staretul era bătrân şi bolnav.

Ştie Prea Bunul Dumnezeu cate scârbe, griji şi necazuri am avut din cauză că am părăsit ascultarea cea liniştita de la oi. Ce sfaturi să dau eu preoţilor? Oare ei nu au Sfânta Scriptură, Sfintele Canoane şi învăţăturile Sfinţilor Părinţi pe care le-au studiat atâţia ani în seminariile teologice şi în facultaţi? Să le ajute Bunul Dumnezeu să nu uite cele ce au învăţat, ca de la mine nu au ce învaţă. De creştinii mireni îmi este mila, ca vin pe la mănăstiri cu credinţa şi smerenie, „ca nişte oi fără pastor”, cu fel de fel de necazuri. Eu pe cei care vin la mine îi primesc şi cât mila Domnului îmi da sănătate şi cuvânt pentru credinţa lor curata, pe atât îi învăţ şi-i sfătuiesc, îi îmbărbătez şi le spun cate ceva de folos pentru mântuirea lor. Zice undeva Sfântul Efrem Sirul ca în ziua judecaţii de apoi vom vedea creştini care nu au awt pregătire carturareasca strălucind ca soarele, iar noi, cărora ni se pare că ştim multe, vom fi departe de fericirea cea veşnica, ca Dumnezeu nu se uita la hainele şi numele noastre, ci la smerenia inimii. Să ne aducem aminte de cuvintele Domnului care zice: „Cei tari, tare se vor certa „şi „cărora li s-a dat mult, mult se va cere de la ei „… „ca mai mult va fi bătuta sluga care a ştiut voia Domnului şi n-a făcut-o!”

Aşadar, să ne fie mila de bunii noştri creştini, atât de blânzi şi smeriti care vin la mănăstiri şi, pe cât ne ajuta mila şi îndurarea Domnului, să-i ajutăm în nevoile lor.

Totdeauna să ne aducem aminte de cuvântul Domnului care zice ca „De mila Domnului este plin pământul „(Psalm 118, 64) şi iarăşi zice ca „Îndurările Lui sunt peste toate lucrurile Lui „(Psalm 144, 17). Cred că pentru mulţimea celor smeriti şi necăjiti şi a copiilor nevinovaţi tine Prea înduratul Dumnezeu lumea aceasta! zice dumnezeiescul Părinte Ioan Scararul în Cuvântul sau Către pastor. „Ca nu poate aduce cineva lui Dumnezeu un dar mai mare decât sufletele oamenilor”. Mare adevăr este aici, şi un suflet este mai scump decât toată lumea, după cuvântul Domnului, Care zice: „Ce va da omul în schimb pentru sufletul sau?” (Marcu 8, 36 – 37). Aşadar, datoria noastră şi a preoţilor de la oraşe şi sate este de a ne sili să ajutam la îndreptarea sufletelor pe calea fericita a mântuirii. Nu vom putea îndrepta pe toţi. Acest lucru ni-l arata vasul alegerii şi gura lui Hristos, Sfântul Apostol Pavel, care zice: „Tuturor toate m-am făcut, ca măcar pe unii să-i mântuiesc „(I Corinteni 9, 22).

Îmi aduc aminte şi de cuvintele Sfântului Ioan Gura de Aur car zice: „Eu predic aici din amvon la aceasta mare mulţime care v-aţi adunat astăzi la biserică şi de vor crede o sută, plata însutita voi lua. De vor crede şaizeci sau treizeci, nu mica îmi este plata; iar dacă numai unul se va întoarce nici aşa nu mă imputinez, căci şi unul este mai scump decât toată lumea. Iar dacă niciunul nu se va întoarce – zice el – eu nu voi înceta a vă vorbi, căci şi fântânele izvorase şi izvoarele curg, măcar de va bea cineva apa din ele sau nu, ele îşi fac datoria de a izvorî şi de a curge întotdeauna” (Cuvânt la Cincizecime). Însă pentru ca cuvintele preotului să ajungă la inimile credincioşilor, trebuie să predice mai întâi cu viaţa sa personală şi apoi cu cuvântul. Apoi să fie om de rugăciune, să-i iubească pe oameni şi slujbele Bisericii, să aibă familie model, să nu fie lacom, zgârcit şi iubitor de averi; să fugă de beţie, de desfrânare, de mândrie şi de orice fel de sminteli. Iată chipul unui adevărat preot.

414. Părinte Cleopa, ce sfaturi de mântuire îmi daţi şi mie personal, ca şi tuturor ucenicilor Sfinţiei Voastre?

Ce sfaturi să dau eu la cei care sfătuiesc pe mulţi şi au pregătire atât de bogata? Sfinţia ta, care ai marea Evanghelie şi izvoarele cele curate ale Sfinţilor Părinţi, nu cauta să te adapi dintr-un pârâu rece şi glodos. Nu lasa „pâinea cea vie care s-a coborât din cer”, cu care pururea trebuie să-ţi hrăneşti mintea şi sufletul şi nu cauta pâinea cea de tărâţe, amestecată cu neghine amare! Ai atâtea izvoare dumnezeieşti în Sfânta Scriptură şi la Sfinţii Părinţi, care pot să-ţi răcorească setea cea duhovnicească şi să-ţi învioreze sufletul spre a-l face să zboare la cer. Nu ai ce învaţă de la mine, ca eu sunt rob al patimilor şi orice as vorbi, spun numai din memorie şi nu din lucrare. Ar trebui să-mi aduc aminte de cuvintele marelui Apostol Pavel, care zice: „Cel ce înveţi pe alţii, pe tine nu te înveţi?”. Fericit este cel ce predica tacand, prin lucrare, cum zice Sfântul Isaac Sirul: „Cuvântul, şi strigând, supara pe mulţi, iar viaţa, şi tacand, pe mulţi îi foloseşte”. Tot el zice: „Altul este cuvântul lucrării şi altul cuvântul cel frumos şi fără iscusinţa al lucrurilor… căci precum este meşterul care zugrăveşte apa pe pereţi şi nu poate apa aceea să-i răcorească setea şi precum este omul care vede lucruui frumoase, aşa este cuvântul fără de lucrare” (Filocalia, vol. X, Cuvântul I – Pentru lepădarea de lume).

Am însemnat aici cuvintele acestui mare părinte, ca pe o pecete adeveritoare asupra celor ce vorbesc, dar nu fac, asemenea mie celui ce îmi place amanetul ruşinii fata de cele ce vorbesc, fiindcă pururea ruşinez pe a mea ştiinţa, ca una vorbesc şi alta face Numai la dreapta şi înfricoşata judecata cea de apoi se va arata roada celor ce au vorbit din lucrare şi care prin osteneala şi truda şi-au împodobit camara nadejdii sufletelor lor. Să ne aducem aminte de cuvintele Domnului, ca niciodată nu a zis: „Vai ţie, desfrânata!” Sau: „Vai ţie, vameşule!”… Sau: „Vai ţie, tâlharule!” Ci tot valul l-a întors asupra făţarnicilor, a celor plini de ura, de mândrie şi orbiţi de întunericul invidiei, al vicleniei şi al iubirii de arătare! Că nu se uita Dumnezeu la cele ce vorbim noi, ci la cele ce lucram spre slava Lui. Aşadar, am ajuns ca o fântâna necuratita care adapa pe

mulţi, iar pe sine nu se poate curaţi, şi ca unul ce vopseşte apa pe pereţi, dar nu poate cu acea apa a-şi răcori setea lui. Fericiţi sunt cei ce tac şi lasa mai întâi să vorbească faptele lor, apoi vorbesc şi ei din trăire proprie şi din prisosinta inimii lor. Am auzit şi cuvântul care ma mustra: „Fraţilor, nu fiţi mulţi învăţători, ştiind ca mai mare osânda vom lua” (Iacob 3, 1).

Să ajute mila Domnului nostru Iisus Hristos tuturor şi mie păcătosului, ca să nu fiu mustrat în ziua cea mare a judecaţii de cele ce am învăţat pe alţii, dar eu n-am făcut.

415. Vă mulţumesc din toată inima, Prea Cuvioase Părinte Cleopa, în numele tuturor ucenicilor şi credinciosior care vă cunosc şi va preţuiesc, pentru aceste sfaturi duhovniceşti izvorate dintr-un suflet rănit din pruncie de dragostea lui Hristos.

Rugaţi-vă pentru mine, părinte Ioanichie, ca în curând aştept să mă cheme Hristos din trup. Să ne rugăm unii pentru alţii ca să fim primiţi cu toţii în lumina cea neinserata a Prea Sfintei Treimi.